

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

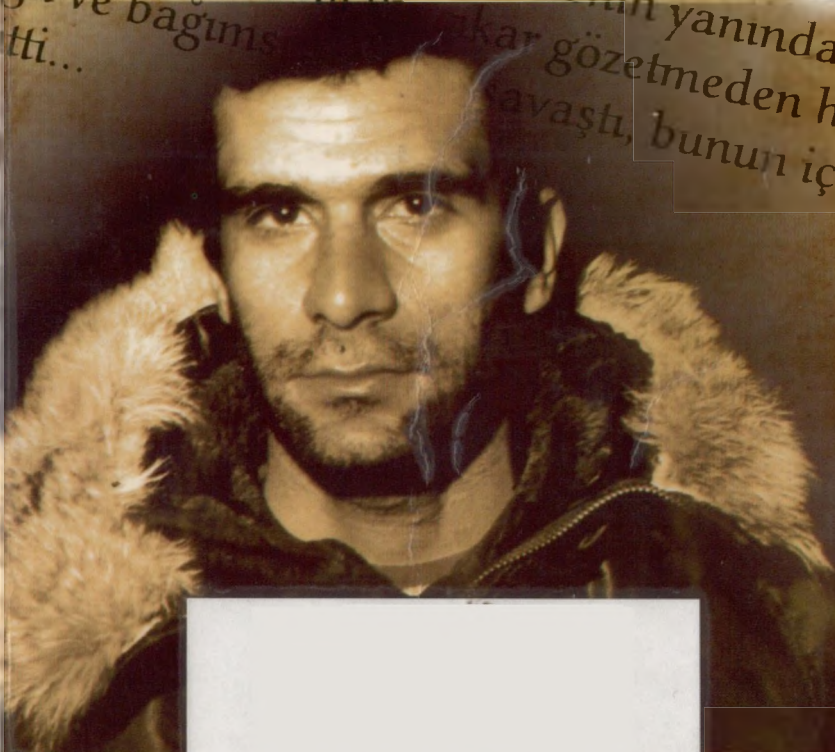
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Deniz Gezmiş

Aslan Akyar

Ücretsiz PDF Kitap Alışveriş - <https://rantey.org>

Deniz Gezmiş

Aslan AKYAR

İLYA İZMİR YAYINEVİ

İLYA

GÜNCEL ROMANLAR DİZİSİ - 3

Adı

Deniz Gezmiş

Yazarı

Aslan AKYAR

Yayın No.

320

Editör

Caner Şencan

© Copyright

2012, İlyazmir Yayınevi, İzmir - Türkiye
5846 Sayılı Yasaya göre tüm hakları İlyazmir Yayınevi'ne
ait olup kısmen veya tamamen, izin alınmadan basılamaz.

ISBN

978-605-4473-83-0

Baskı

Birinci Baskı, Eylül 2012 - İZMİR
İkinci Baskı, Ekim 2012 - İZMİR
Üçüncü Baskı, Mart 2013 - İZMİR

Basıldığı Yer

İlyazmir Yayınevi Matbaası

Adres

İlyazmir Yayın Medya Yapım Dağıtım
Pazarlama Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Refik Tulga Cad. No:11 Çamdibi/İzmir
Tel-Pbx : (0232) 462 75 86 - Fax : (0232) 462 32 19
ilyayayinevi@gmail.com
www.ilyayayinevi.com.tr

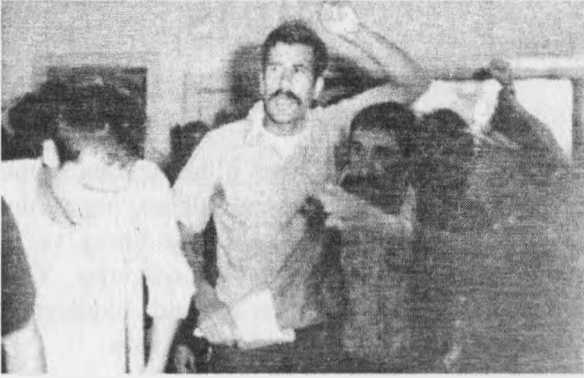

Deniz Gezmiş

Aslan AKYAR

İLYA İZMİR YAYINEVİ

“Yaşasın tam bağımsız Türkiye!

Yaşasın Halkların Kardeşliği,

**Yaşasın Türk ve Kürt halklarının bağımsızlık mü-
cadelesi,**

**Kahrolsun emperyalizm! Yaşasın işçiler! Köylü-
ler!”**

Diyen

**Denizleri, Hüseyinleri, Mahirleri, Yusufaları, Sinan-
ları, İbrahimleri ve nice adsız devrimcileri**

Saygıyla anıyoruz.

GİRİŞ

Deniz'in ölü bedenine rağmen ölümsüzleşen ruhundan güç alan dünyanın ezilen ve sömürülen halkları, her yerde milyonlarca Deniz olarak emperyalizme başkaldırmış ve bugün de devrim mücadelesini vermeye devam ediyorlar. Yani Deniz, yaşarken devrim yapmıştır ve aynı zamanda öldükten sonra bile devrim davasına hizmet etmeyi sürdürmektedir.

Deniz ölmeyi değil, emperyalizmle savaşarak yaşamayı seçti!

Bu onun bilinçli bir seçimidir. Yaşarken bile tüm Türkiye'nin tanıdığı, emperyalizmle savaşta örnek aldığı, bayraklaştırdığı bir efsanedir. Yaşayan bir efsanenin ilahi bir güç kazanmak için ölmeye hiç ihtiyacı yoktur.

O nedenle Deniz'in seçtiği yol, kendisini ölüme atmak değil, sonunda ölüm olsa bile ve sonunda ölüm olduğunu bile bile, emperyalizmle savaşarak yaşamaktır. Emperyalizmle savaşarak yaşamayı seçenler, elbet emperyalizm yok edilene kadar öleceklerdir. İşte bu gerçeği bildiği için Deniz: "Önemli olan az ya da çok yaşamak değildir kısa sürede büyük işler yapmaktır" der.

Deniz Gezmiş'in devrimci kişiliği, sağlam karakteri, coşku ve ateşli militanlığı, mücadeleyi sonuna kadar götürme kararlılığı, sonraki devrimci kuşakların devrimci kavgası için bir temel oluşturmuştur. Bugüne denk devrimci hareket için söylenen "**Denizler gibi**" sözü onların gelecek için nasıl bir örnek oluşturdukları anlatıyor bize.

Deniz Gezmiş, sosyalizm bakış açısıyla hareket ettiği içindir ki, halk kitlelerinin olduğu her alana gitti, kitlelerin yaptığı her

eyleme katıldı ya da bizzat örgütledi. Bir yandan öğrencilerin eylemlerine katılıyor, en başında yürüyor, diğer yandan işçilerin, köylülerin eylemlerine destek veriyordu. Bütün bunları yaparken aynı zamanda aktif olarak sokak çatışmalarına katılıyordu. Deniz Gezmiş, devrimci hareketin önderi olarak öne çıkıyordu. Söyledikleriyle yaptıkları, ezilen ve sömürülen halkı içinde bulundukları kölelikten kurtarmaya ilişkindir. Deniz Gezmiş bu mücadeleyi verirken de gözaltılardan, tutuklanmalardan ve ölümlerden kokmuyordu.

“Türkiye'nin bağımsızlığından başka bir şey istemedim. Bundan dolayı da ölümden korkmuyoruz. Ve ben 24 yaşındayken kendimi Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum...”

Bizi bağımsız bir ülkenin çocukları olmaktan mahrum eden hepiniz dahil sizlersiniz. Çünkü Amerika sizin döneminiz sırasında Türkiye'ye girdi ve hiçbiriniz sesinizi çıkarmadınız. Ve Demokrat Parti iktidarına 10 yıl ses çıkarmadınız. Ta ki 38 yurtsever subay ses çıkarana kadar ve onları devirene kadar. Ve bugün aynı savcılar bu şahıslar hakkında da idam kararı istemektedir. Süleyman Demirel'in Anayasa'yı ihlaline ve despotizmine ve ülkeyi Amerika'ya satmasına ses çıkarılmadı.

Ve meydanlarda bunlara karşı bizler dövüşmek zorunda kaldık, bizler kurşunlandık. Ve sonunda idam isteğiyle buraya getirildik.

Bizim düşmanımız Amerikan emperyalizmi ve yerli işbirlikçileridir!”

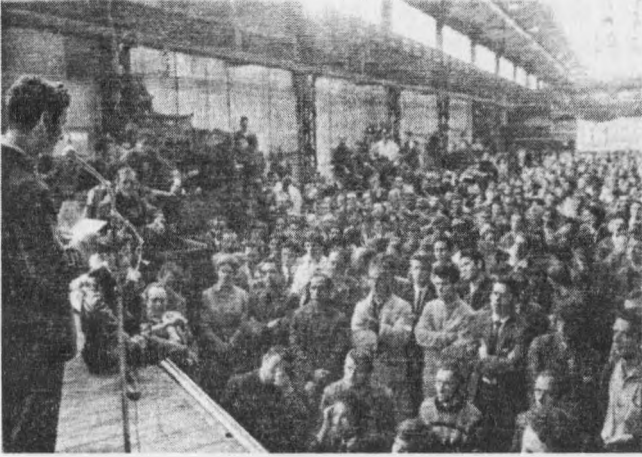
(Deniz Gezmiş'in mahkeme savunmasından bir kesit)

Tarihte yaşanan bazı olaylar vardır. Etkileri inkâr edilemez ya da edilse bile pek inandırıcılığı olmaz. Mesela Rusya'da gerçekteşen Ekim devrimi ya da 2. Dünya Savaşı'nda Hitler ordularının bozguna uğratılması. Tüm dünyayı etkisi altına alan 68 kuşağı ve hareketi de etkisi inkâr edilmeyecek olan olaylardan birisidir. Tüm dünya'da gençlerin ve işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadele ettiğı ve daha iyi bir dünya umudu taşıdığı 68 hareketleri, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de etkisini gösterdi. Dünya'da ki Vietnam savaşının başlaması, Küba'da devrimin başarıya ulaşması gibi olaylar Türkiye'de ki Emperyalist kuşatmaya tamamen teslim olmuş olan hükümet ve iktidar uygulamaları ile birleşince gençliğin öfkesinin taşması da çok uzun sürmedi. İşte bu öfke ve daha iyi bir ülke umudunun öne çıkardıkları, daha sonra farklı siyasi hareketlere önderlik edecek olan Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya ve Deniz Gezmiş ile birlikte Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'dı. Üniversitelerde kantin, fakülte ve okul boykotları ile başlayan, oradan işçi sınıfının şanlı 15-16 Haziran direnişlerine, köylülerin toprak taleplerine kadar uzanan ve sosyalizm ideali ile birlikte halka önderlik amacı ile kurulan THKO ile son bulan bir mücadele süreci.

Bugün biz gençliğin geleceğı elinden alınmış ve karanlığa mahkûm edilmişken, ülke hala ABD çıkarları için Ortadoğı'da savaşa sürüklenmeye çalışılıyor ve hala ülke içinde halklar birbirine düşman ediliyorsa, hala birçok genç hatta çocuk hayatının en güzel dönemlerini güneş yüzü göremeden atölyelerde ya da dört duvar arasında hücreselerde geçiriyorsa, o zaman Denizlerin idam sehparlarına tekme atmadan önce söyledikleri sözler önümüzde bir görev olarak duruyor:

Yaşasın Tanı Bağımsız Türkiye! Yaşasın Marksizm-Leninizm.

**Yaşasın Türk ve Kürt Halklarının Kardeşliği. Yaşasın
İşçiler, Köylüler. Kahrolsun Emperyalizm”**

*“Türkiye’de ve Dünya’da ki öğrenci hareketlerinden bir ka-
re.”*

*“İnsanları taş duvarlar, demir parmaklıklar arasında terbi-
ye etmeyi, onların düşüncelerini önlemeyi düşünen anlayış yıkı-
lacaktır.”*

Yılmaz GÜNEY

BÖLÜM 1

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE 68 ÖĞRENCİ HAREKETLERİ

1. Fransa ve Dünya'daki 68 Öğrenci Hareketi

22 Mart 1968'de, Paris'in batı banliyölerinden biri olan Nanterre'de, 2.Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası tarihin önemli olaylarından bir tanesi; basın ve Fransız politikacıların genellikle '68 olayları' diye tabir ettiği olaylar başladı. O gün olanlar, kendi başına sıra dışı değildi. Paris'te bulunan Amerikan Ekspres şubelerine karşı bir saldırıya karıştığı söylenen aşırı sol bir öğrencinin tutuklanmasına karşı bir protesto düzenlenmişti. Onun 300 yoldaşı bir amfide toplantı düzenlediler ve 142'si, akşam Üniversite Konsey odasını işgal etmeye karar verdiler. Bu Nanterre öğrencilerinin huzursuzluklarını ilk gösterişleri değildi. Burada tam bir senkop ve öğrenciler ile polis

arasında üniversitede yurtlarında kızların yapabildiği ama erkeklere yasak olan serbest dolaşım meselesi üzerinde çatışmalar çıkmıştı. 16 Mart 1967'de, yurtlarda kalan 500 kişinin oluşturduğu ARCUN adlı bir grup, pek çok şeyin yanında 21 yaşından büyük öğrencilere bile reşit değil muamelesi yapan üniversite kurallarının yürürlükten kaldırılması çağrısı yapmıştı. 21 Mart'ta hükümetin talebi üzerine polis, kızlar yurdunu orada bulunmuş olan ve binanın tepesinde barikat kurmuş 150 erkeği tutuklamak amacıyla kuşatmıştı. Fakat ertesi sabah polis kendisini binlerce öğrenci tarafından çembere alınmış bulacaktı ve en sonunda öğrenci barikatlarına dokunmadan kaçma emrini alacaktı. Fakat bu olaylar ve de öğrencilerinin öfkelerinin başka yansımaları, özellikle üniversite reformuna dair 1967 sonbaharında gündeme gelen "Fouchet Planı'na" karşı tepkiler, kısa ömürlüydü. 22 Mart 1968 tamamen farklı bir olaydı. Bu tarihi izleyen olaylar, birkaç hafta sonra savaştan beri en büyük öğrenci hareketine ve daha önemlisi neredeyse bir ay boyunca 9 milyon işçinin katılımıyla uluslararası işçi hareketinin tarihindeki en büyük greve yol açacaktı.

Komünistler için, şu anda söylenen iddiaların aksine, Fransa'daki 68 olaylarının büyük kısmını oluşturan, büyük ve 'radikal' olmasına rağmen öğrenci ajitasyonu değildi. Hareketin açık ara en önemli ve can alıcı noktası işçilerin grevydi ve bu grevin dikkate değer bir tarihsel önemi oldu.

28 Mart'tan 13 Mayıs 1968'e

Ayrılmadan önce, Konsey odasını işgal etmiş olan 142 kişi, ajitasyonu korumak ve geliştirmek için 22 Mart Hareketi'ni (M22) kurmaya karar verdiler. Bu gayrı-resmi bir hareketti ve başta Ligue Communiste, Revolutionnaire (LCR) örgütünden

Troçkistleri ve aralarında Daniel Cohn-Bendit'in de olduğu bazı anarşistleri de kapsıyordu. Nisan sonunda Union des Jeunes Communistes Marxistes-Leniniste'den (UJCLM) Maocular da, birkaç hafta içerisinde yanlarında 1200'den fazla kişi getirerek katıldılar. Üniversitenin duvarları **"Profesörler: hem siz hem de kültürünüz ihtiyarlamış", "Yaşamamıza izin verin", "Rüyalarınızı gerçeklik olarak kabul edin"** gibi posterler ve sloganlarla kaplıydı. M22, Alman öğrencilerin benzer faaliyetlerini izleyerek 29 Mart'ı 'üniversite eleştirisi' günü ilan etti. Üniversite dekanı üniversiteyi 1 Nisan'a kadar kapamaya karar verdi fakat okul açılınca ajitasyon tekrar başladı. 1000 öğrencinin karşısında, Cohn-Bendit: **"Kapitalist sömürünün gelecek kadroları olmayı reddediyoruz"** diyerek duyurdu. Öğretmenlerin çoğu muhafazakar bir tepki içerisinde oldular: 22 Nisan'da, aralarında "solcu"ların da bulunduğu on sekiz profesör **"ajitatörlerin maskelerinin düşmesi ve cezalandırılmaları için gerekli önlemlerin alınması ve çalışılması"** çağrısı yaptı. Dekan bir dizi baskıcı yöntemi benimseyerek, polise kampüste serbest hüküm sürme hakkı verdi. Basın ise "küçük grupların" ve "anarşistlerin" "deliliğine" karşı harekete geçti. Fransız Komünist Partisi'nde bu çizgiye düşüyordu: 26 Nisan'da merkez komite üyesi Pierre Juquin, Natterre'de bir toplantı düzenledi ve **"Ajitatörler işçi çocuklarının sınavları geçmesini engelliyorlar"** dedi. Öte yandan bu lafları ettikten sonra konuşmasını bitirip kaçabilmesi mümkün olmadı. *Hümanite*'de Komünist Parti'nin 2 numaralı adamı Georges Marchais ise: **"Bu sahte devrimcilerin maskeleri enerjik bir biçimde düşürülmelidir çünkü onlar objektif olarak Gaullist iktidara ve büyük kapitalist tekellere hizmet ediyorlar"** diye yazdı.

Nanterre kampüsünde aşırı soldan öğrencilerle Paris'ten "Bolşi'leri dövmeye gelen" faşist Occident grubu arasındaki kavgalar gittikçe sıklaşıyordu. 2 Mayıs'ta dekan yine üniversiteyi kapatmaya karar verdi ki bu karar da polis uyguladı.

Nanterre öğrencileri ertesi gün Sorbonne bahçesinde bir toplantı düzenleyerek üniversitenin kapatılmasını ve M22'nin aralarında Cohn-Bendit'in de bulunduğu sekiz üyesine karşı yapılmış disiplin işlemlerini protesto etmeye karar verdiler.

Toplantıda sadece 300 kişi vardı: öğrencilerin büyük çoğunluğu finallere çalışıyordu. Fakat ajitasyona son vermek isteyen hükümet bir darbe vurmaya karar verdi, Latin Kanadı'nı işgal etti ve polis Sorbonne'u kuşattı. Polis üniversiteye girmişti ki bu yüz yıllardır olmamış bir şeydi. Sorbonne'da kalan öğrenciler engellenmeden okuldan çıkabileceklerine dair garanti almışlardı ama kızlar serbestçe çıkarken erkekler düzenli bir şekilde polis araçlarına götürülüyordu ki öğrenciler de bundan kaçıyorlardı. Bir anda yüzlerce öğrenci Sorbonne'daki meydana toplandı ve polise meydan okudu. Bunun üzerine polis öğrencilerin üzerine biber gazı yağdırmaya başladı: Fakat alan öğrenciler tarafından alınmıştı ve öğrencilerin sayısı da gittikçe büyüyordu ve artık polise ve polis arabalarına saldırıyorlardı. Çatışmalar gece boyu dört saat devam etti: 72 polis yaralandı ve 400 gösterici tutuklandı. Bir sonraki gün, polis Sorbonne'u tamamen kuşattı, bu arada öğrenciler haislere gönderiliyordu. Bu sertlik politikası, ajitasyonu durdurmak bir yana ona devasa ve kitlesel bir güç kazandırdı. 6 Mayıs Pazartesi gününden itibaren Sorbonne'un etrafındaki polislerle çatışmalar M22'nin UNEF'in ve SNESUP (öğretmen sendikası) düzenlediği her biri bir öncekinden büyük olan eylemlerle birleşerek "Sorbonne öğrencilere", "polis Latin Kanadından defol" ve her şeyden önce "yoldaşlarımızı serbest bırakın" diye bağırarak 45,000 kişilik devasa bir harekete dönüştü. Üniversite öğrencilerine katılan liseli, öğretmen, işçi ve işsiz sayısı sürekli artıyordu. Eylemler hızla Seine'den taşarak Başkanlık Sarayına yakın olan Champs-Elysees yayıldı. Genelde *La Marseillaise* veya *Last Post*'un sözlerinin duyulduğu Arc de Triomphe'da şimdi Enternasyonal marşı yankılanıyordu. Eylemciler farklı bölgelerdeki bazı kasabalarda da zafer kazandı-

lar. Hükümet 10 Mayıs'ta Nanterre'i tekrar açarak bir iyi niyet gösterisi yapmak istedi. O akşam on binlerce eylemci Latin Kanadına, Sorbonne'u kuşatmış polislerin karşısına çıktı. Akşam dokuz sularında bazı eylemciler barikatlar yapmaya başladı. Gece yarısı, üç öğrenci ve üç öğretmenin oluşturduğu bir delegasyon Paris Akademisi rektörüyle görüştüler, fakat rektör Sorbonne'un açılacağı sözünü verirken 3 Mayıs'ta tutuklanan öğrencilere dair bir söz vermedi. Sabah iki civarında, CRS'nin (Fransız çevik kuvvet birimi) başını çektiği polis bol miktar biber gazı attıktan sonra barikatlara saldırdı. Çatışmalar çok şiddetliydi ve iki tarafta da yüzlerce yaralı bıraktı. 500'den fazla gösterici tutuklandı. Latin Kanadında, pek çok kişi eylemcileri evlerine kabul ederek ve onları polisin attıkları biber gazından korumak için sokağa su dökerek eylemcilere sempatilerini gösterdiler. Bütün bu olaylar ve özellikle baskı güçlerinin vahşeti, yüz binlerce insan tarafından radyodan dakikası dakikasına takip ediliyordu. Sabah saat sekizde radyo bir kasırga vurmuşa dönen Latin Kanadında 'düzenin hüküm sürdüğünü' ilan ediyordu. 11 Mayıs Cumartesi Paris'te ve bütün Fransa'da öfke devasaydı. Kendiliğinden ülkenin her yerinde sadece öğrencilerin değil başta genç işçiler ve öğrencilerin aileleri olmak üzere farklı kökenlerden yüz binlerce işçinin katıldığı eylemler gerçekleşti. Yer yerde üniversiteler işgal edildi, sokaklarda ve meydanlarda insanlar tartışmaya ve baskıcı güçleri lanetlemeye başlamıştı.

Bu durumla karşı karşıya kalınca başbakan Georges Pompidou akşam, 13 Mayıs Pazartesi'den itibaren polisin Latin kanadından çekileceğini, Sorbonne'un yeniden açılacağını ve hapisteki öğrencilerin serbest bırakılacağını duyurdu.

Aynı gün, (o zamana kadar 'solcu' öğrencileri lanetlemekten başka bir şey yapmamış olan ve Komünist Parti'ye yakın olan) CGT dahil bütün sendikalar, meclisler, üniversiteler, polis sendika-

ları bile baskıyı ve hükümet politikasını protesto etmek amacıyla 13 Mayıs'ta bir grev ve gösteri çağrısı yaptı.

13 Mayıs'ta ülkedeki her şehir İkinci Dünya Savaşı'ndan beri gerçekleşen en büyük eylemlere sahne oldu. İşçi sınıfı kitlesel bir biçimde öğrencilerin yanında yerini almıştı. Sık kullanılan sloganlardan biri, 13 Mayıs 1958'te iktidarı tekrar almış De Gaulle'e karşı *"On yıl, artık yeter!"* sloganıydı. Eylemlerden sonra hemen hemen bütün üniversiteler, sadece öğrenciler tarafından değil ama aynı zamanda pek çok genç işçi tarafından işgal edilmişti. Her yerde herkes konuşabiliyordu. Tartışmalar üniversiteler ve baskı konularıyla sınırlı değildi. Çalışma koşulları, sömürü, toplumun geleceği gibi sosyal sorunlar ele alınmaya başlanmıştı.

14 Mayıs'tan da tartışmalar pek çok yerde devam ediyordu. Bir gün öncesinin devasa eylemlerinden ve oradan alınan güç ve cesareten sonra, hiçbir şey olmamış gibi devam etmek imkânsızdı. Nantes'da, Sud-Aviation işçileri, en genç işçilerin başını çektiği spontane bir greve gittiler ve fabrikayı işgal etmeye karar verdiler. İşçi sınıfı dizginleri eline almaya başlamıştı...

Dünya Geneline Öğrenci Hareketi

13 Mayıs 1968'deki devasa eylemleri doğuran olaylar zincirini göz önünde bulundurduğumuz zaman, hareketin büyümesinin nedeninin öğrencilerin eylemlerinden çok yetkililerin baskıcı yöntemleriyle fark etmeden ateşi sürekli körüklemiş olmasından kaynaklandığını görebiliriz. Zaten Fransa'daki öğrenci hareketi, Mayıs 68'deki boyutlara ulaşana kadar, özellikle ABD ve Almanya gibi ülkelere kıyasla çok daha ufak ve güçsüzdü.

Bu dönemin en kitlesel, devasa ve önemli hareketinin gerçekleştiği ülke, en büyük dünya gücü olan Amerika Birleşik Devletleri'nden başkası değildi. Hatta öğrenci protestolarının kitlesel bir nitelik kazandığı ilk örnek de Kuzey Kaliforniya'daki Berkeley Üniversitesi'nde gerçekleşmişti. Öğrencileri seferber eden ilk nedenler temelde üniversitelerde Vietnam savaşı ve ırksal ayrımcılığa karşı serbest siyasi tavır koyma yanlısı olan 'konuşma özgürlüğü hareketi' kaynaklıydı. Burjuvazi öncelikle aşırı bir baskıyla karşılık vermişti ve bir üniversitede oturma eylemi yapan öğrencilerin üzerine polisi salarak 800 kişiyi tutuklamıştı. En sonunda, 1965'in başında, üniversite yetkilileri ABD'deki öğrenci hareketinin temel merkezlerinden olacak üniversitelerde siyasi faaliyet yürütülmesine izin verdiler. Aynı zamanda, Ronald Reagan "*Berkley'deki düzensizliği temizlemek*" sloganıyla, bütün tahminlere rağmen 1965 sonunda Kaliforniya valiliğine seçilmişti.

Öğrenci harekete hızla kitlesel ve devasa boyutlara ulaştı ve ilerleyen yıllarda ırksal ayrım, kadın haklarının savunulması ve her şeyden önce Vietnam savaşına karşı çıkmak konularında radikalleşti. Bir yandan pek çok genç Amerikan öğrenci savaşa gitmekten kurtulmak için yurtdışına çıkarken, ülkedeki üniversitelerin çoğunluğu savaş karşıtı hareketten etkileniyorlardı. Aynı zamanda büyük şehirlerde siyahların yaşadığı gettolarda büyük isyanlar patlak veriyordu (savaşa gönderilen genç siyahların oranı çok yüksekti). 1968'in 23 Nisan'ından 30 Nisan'a kadar New York'taki Kolombiya üniversitesi, yakındaki siyah gettosu Harlem'de yaşayanların desteğiyle, üniversitenin çeşitli akademik bölümlerinin Pentagon'a yardım edişine karşı öğrenciler tarafından işgal edildi. Bu ABD'deki öğrenci hareketinin en yüksek noktalarından biriydi ve en şiddetli günleri Ağustos sonunda Chicago'da, Demokratik Parti kurultayı sırasındaki gerçek isyanlar sırasında yaşandı.

Pek çok başka ülkede de bu dönemde öğrenci hareketleri baş gösterdi.

Japonya: 1965'ten itibaren, öğrenciler polise karşı çetin kavgalar örgütleyen Zangakuren liderliği altında Vietnam Savaşı karşıtı eylemler gerçekleştiriyordu. 1968'de "*Kanda'yı* (Tokyo'nun üniversite kanadı) *Latin Kanadına çevirelim*" sloganını yükselttiler.

Britanya: Bu ülkedeki öğrenci hareketi, Fransa veya ABD'de olduğu düzeyde olmasa da onun da Ekim 1966 gibi bir tarihte bile Londra Ekonomi Okulunda öğrencilerin yeni yönetici yöneticinin Rhodesia ve Güney Afrika'daki ırkçı rejimlerle bağlarından dolayı protesto etmesi gibi olaylarda ifade buluyordu. Londra Ekonomi Okulu protestolardan etkilenmeye devam etti, mesela Mart 1967'de disiplin cezalarına karşı beş günlük bir oturma eylemi gerçekleşti ve bu ABD'deki örnekleri kopyalayan deneysel bir 'özgür üniversite'ye yol açtı. 1967 yılının Aralık ayında Regent Caddesi Polyteknik'te ve Holborn Hukuk ve Ticaret Üniversitesinde kurumların karar verme sürecinde öğrenci temsili talep eden oturma eylemleri gerçekleştirildi. Mayıs ve Haziran 1968'de Essex Üniversitesi, Hornsey Sanat Üniversitesi ve Hull, Bristol ve Keele üniversitelerinde protestolar gerçekleşti ve bu protestolar Cryodan, Birmingham, Liverpool, Guildford üniversitelerinde ve Royal Sanat Üniversitesinde de protestolar tetikledi. En görülmeye değer eylemler ise Vietnam Savaşı'na karşı yapılan eylemlerdi: 67 Mart ve Ekim ayında, 68 Mart'ında ve en kitlesel olarak Ekim 1968'de farklı kesimlerden öğrenci ve işçilerin bir araya geldiği eylemlerde polisle çatışmalar ve Londra'daki Grosvenor Meydanı önünde tutuklamalar gerçekleşti.

İtalya: Öğrenciler Mart ayında pek çok üniversitede, özellikle Roma'da, Vietnam Savaşı'na karşı ve üniversite yetkililerinin politikalarına karşı eylemler yaptılar.

İspanya: Mart ayında Madrid Üniversitesi, öğrencilerin Vietnam savaşına ve de Frankocu rejime karşı ajitasyonları nedeniyle süresiz olarak kapatıldı.

Almanya: Vietnam savaşıma karşı öğrenci ajitasyonları 1967'de zaten geliyordu ve bu durum Sosyal Demokratlardan kopmuş aşırı sol SDS'nin etkisini arttırıyordu. Berlin'de aşırı solun lideri Rudi Dutschke'ye medya kodamanı Axel Springer'in histerik propagandasından etkilenen bir genç tarafından düzenlenen silahlı saldırının ardından, bu hareket radikalleşti ve kitlesel bir nitelik kazandı. Dikkatler Fransa'nın üzerine çekilmeden önce, birkaç hafta boyunca Almanya'daki öğrenci hareketi Avrupa'daki ülkelerin çoğuna dokunan bir dayanak noktasıydı.

Bu liste açıkça her şeyi kapsamaktan çok uzak. Kapitalizmin merkezinde bulunmayan ülkeler de 1968 hareketlerinin gidişatından aynı şekilde etkilenmişlerdi (Brezilya ve Türkiye'deki öğrenci hareketleri bu hareketlerden bazılarıydı). Mesele Meksika'da yaz sonunda hükümetin 12 Ekim'deki Olimpiyat Oyunları 'huzurlu' bir biçimde gerçekleştirilebilsin diye birkaç düzine öğrenciyi ölü, yüzlercesini ise yaralı bırakarak Tlatloco'daki öğrenci eylemine saldırmıştı.

Bu hareketleri nitelendirenin ne olduğu net: Her şeyden önce, Vietnam savaşının reddi. Fakat mantıksal olarak Hanoi ve Moskova rejimlerinin müttefiki olan Stalinist partilerin bu hareketlerin Kore Savaşı sırasında olduğu başlarını çekmelerini beklemek mantıklı olacakken, 68'de durum hiçbir şekilde böyle değildi. Tam tersine bu partilerin eylemlerde hemen hemen

hiçbir etkinlikleri olmadı ve çoğu zaman bu hareketlere tamamen karşıydılar.

1960'ların sonundaki öğrenci hareketlerinin temel özelliklerinden bir tanesi budur ve bu özelliği hareketin gerçek önemini göstermektedir."

Şimdi ise hareketin yukarıda bahsi geçen gerçek önemine değineceğiz. Bunu yapmak için ise şüphesiz öğrenci eylemlerinin temel meselelerini hatırlatmak gerekiyor.

Protestoların Nedenleri

Daha önce de vurguladığımız gibi, ABD'nin Vietnam'da yürüttüğü savaşa ^{Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <http://redtey.org>} muhalefet eden bir ülkede en yaygın ve

etkili meseleydi. Bu bağlamda öğrenci ayaklanmasının geliştiği ilk ülkenin ABD olması şüphesiz şans eseri gerçekleşmemiştir. Amerikan gençliği savaş sorunuyla doğrudan yüzleşiyordu, çünkü acil olarak ‘özgür dünyayı’ savunmak için yurtdışına gönderiliyorlardı. On binlerce genç Amerikalı, hükümetlerinin politikasını canlarıyla ödedi, yüz binlercesi Vietnam’dan yaralı ve sakat döndü, yaşadıkları dehşet milyonlarcasında hiçbir zaman silinmeyecek izler bıraktı. Kendilerini içlerinde buldukları ve bütün savaşların değişmez bir niteliği olan dehşet dışında pek çok asker şu soruyla yüzleşmek durumunda kaldı: *Vietnam’da ne yapıyoruz?*

Resmi açıklamalar askerlerin ‘demokrasiyi’, ‘özgür dünyayı’ ve ‘medeniyeti’ savunmak için orada olduklarını söylüyordu. Fakat yaşadıkları gerçek, bu açıklamaları paramparça etti: korumakla hükümlü oldukları Saigon rejiminin ‘demokrasi’ ile alakası yoktu ve medeni bir yanı da yoktu: Bir hayli yozlaşmış bir askeri diktatörlükten başka bir şey değildi bu rejim. Savaş alanındaki Amerikan askerleri, onlardan barbarca davranmaları, fakirleri, silahsız köylüleri, kadınları, çocukları ve yaşlıları terörlere etmeleri ve katletmeleri istendiğinde ‘medeniyeti’ savunduklarına inanmakta güçlük çekiyorlardı. Fakat savaşın vahşetinden rahatsızlık duyan sadece askerler değildi, bu durum Amerikan gençliğinin büyük bir kısmı için de geçerliydi. Genç erkekler savaşa gitmekten, genç kadınlar eşlerini kaybetmekten korkuyordu, fakat rahatsızlık bunlarla sınırlı da değildi; her gün daha fazla kişi savaştan dönen ‘gaziler’ veya sadece televizyon görüntüleri aracılığıyla savaşın ifade ettiği barbarlıktan haberdar oluyorlardı (Vietnam savaşı sırasında ABD medyası o kadar sıkı kontrol edilmiyordu. ABD hükümetinin bu ‘hatasını’ 1991 ve 2003 Irak savaşlarında düzeltti) ABD hükümetinin ‘demokrasinin savunusu’ konusundaki naralarıyla Vietnam’daki eylemlerinin arasındaki aleni çelişki, yetkililere ve Amerikan burjuvazisinin geleneksel değerlerine karşı isyanın birisi besleyecekti

(Böylesi bir durum İkinci Dünya Savaşı'nda görülmemiştir: ABD askerleri yine aynı şekilde, özellikle 1944'te Avrupa'nın işgali sırasında cehennemi yaşamışlardı. Öte yandan, yetkililerin Nazi rejiminin barbarlığını ifşa etmeleri sayesinde kurban edilmeleri hem kendilerince hem de toplumun büyük bir kesimince kabul edilmişti) Bu isyan, öncelikle 'Çiçek Gücü' ve 'Savaşma Seviş' gibi pasifist ve şiddet karşıtı sloganlar kullanan hippy hareketinden gelecekti. Bu bağlamda ciddi bir boyuttaki ilk öğrenci hareketinin San Fransisko'nun banliyolarındaki Berkley Üniversitesinde, hippylerin Mekke'sinde gerçekleşmesi büyük ölçüde şaşırtıcı değildi. Eylemciler tarafından gündeme getirilen mevzular ve daha önemlisi kullanılan yöntemler Hippay hareketinin etkilerini taşıyordu. Üniversite içerisinde özellikle siyahların toplumsal hakları için ve ordunun kampüste öğrencileri kafalayıp savaşa gönderme çabalarını lanetlemek için siyasi propaganda yapabilmek için 'konuşma özgürlüğü' edinme hedefi ve bu doğrultuda şiddet karşıtı bir oturma eylemi düzenlenmiş olması bu etkilerin örnekleri sayılabilir. Buna rağmen, diğer ülkelerde ve özellikle 1968'de Fransa'da da karşılaşacağımız gibi Berkley'in üzerinde kullanılan baskı (800 tutuklama) hareketin 'radikalleşmesinde' önemli rol oynadı. 1967'de, Abbie Hoffman ve Jerry Rubin tarafından şiddet karşıtlığından uzaklaşan Uluslar arası Gençlik Partisi'nin kurulması ile isyan hareketi kapitalizm karşıtı 'devrimci' bir perspektif edinmişti. Hareketin yeni 'kahramanları' artık Bob Dylan veya Joan Baez değil, (Rubin'in 1964'te Havana'da tanıştığı) Che Guevara gibi kişiliklerdi. Hareketin ideolojisi bulanıktı. Hareket, özgürlük kültürü, özellikle cinsel özgürlük ve uyuşturucu kullanımının serbest olması gibi anarşist öğeler taşıyordu, ama aynı zamanda Küba ve Arnavutluk'un örnek ülkeler olarak görülmesi gibi Stalinist öğelere de sahipti. Eylem yöntemleri büyük ölçüde anarşistlerden devşirilmişti. Şiddet karşıtı eylemlerin yerini alay etme ve provake etme gibi yöntemler almıştı. Dolayısıyla Hoffman-Rubin hareketinin ilk eylemlerindeyken bir New York

borsasında sahte banknotlar fırlatıp insanları onları almak için kapışmaya itmektir. Benzer bir biçimde, 68 yazındaki Demokrat Parti kongresinde hareket bir yandan polislerle şiddetli bir çatışmaya hazırlanırken diğer yandan da adı Pigasus olan bir domuzu ABD Başkanlığına aday olarak sunuyordu (Bu hareket yirminci yüzyılın başında içlerinden birinin kışını seçimde aday gösteren bazı Fransız anarşistlerinin eylemini hatırlatıyordu).

ABD'deki isyan hareketinin temel özelliklerini özetlemek gerekirse, bu hareketin Vietnam'daki savaşa, ırksal ayrımcılığa, cinsler arasındaki eşitsizliğe ve geleneksel Amerikan değerlerine karşı bir protesto hareketi olarak sunulduğu söylenebilir.

Hareketin aktörlerinin büyük çoğunluğu kendilerini burjuvazinin asi çocukları olarak sundular; bu hareketin proleter bir sınıf niteliği yoktu. Hareketin 'teorisyenlerinden' birinin felsefe profesörü Herbert Marcuse olması şaşırtıcı değildi. Marcuse'a göre işçi sınıfı düzen tarafından 'içselleştirilmişti' ve kapitalizme karşı devrimci kuvvetler ayrımcılığın siyah kurbanları, Üçüncü Dünya köylüleri veya asi entelektüeller arasında bulunabilirdi ancak.

Batı ülkelerinin çoğunda, 60'larda öğrenci dünyasının içerisinde faal olan hareketler ve ABD'deki hareket arasında güçlü benzerlikler vardı: Vietnam'daki Amerikan işgalinin reddi, genel olarak ve özellikle üniversitelerde otoriteye başkaldırış, geleneksel ahlaka ve özellikle cinsel ahlaka başkaldırış. İşte bu yüzden otoriterliğin simgesi olan stalinist partiler, ABD'nin Vietnam'ı işgalini protesto etseler, ABD'nin Vietnam'daki düşmanlarını destekleseler ve kendilerine 'anti-kapitalist' deseler de bu hareketler içerisinde yankı bulamadılar. Şüphesiz SSCB'nin imajı 1956 Macar İşçi Ayaklanması'nın bastırılmasıyla bir hayli zedelenmişti ve Brezhnev resminin asılmasını mümkün kılacak bir ortamda bulunmuyordu. 1960'ların asileri odala-

rını daha sunulabilir bir 'kahraman' olan fakat yine bir Stalinist parti mensubu Ho Chi Minh, daha da romantik bir görüntüsü olan ve 'egzotik' olma avantajına sahip bir Stalinist partinin mensubu olan Che Guevara veya hem Amerikan stalinist partisinin bir üyesi hem de Che Guevara ne kadar yakışıklı kabul ediliyorsa o kadar güzel olma avantajına sahip siyahi kadın Angela Davis gibi kişilerin posterlerini odalarına asıyorlardı.

Özellikle hem Vietnam karşıtı, hem de 'özgürlükçü' olan bu biçim özellikle Almanya'da güçlüydü. Bu ülkede hareketin temel sözcüsü olan Rudi Dutschke Doğu Almanya'dan gelmişti ve çok genç bir insan olarak bile Macaristan Ayaklanması'nın bastırılmasına karşı çıkmıştı. Dutschke'nin ideolojik kaynakları (Marcuse'un bir parçası olduğu) Frankfurt Okulu'nun bahsettiği 'Genç Marx' ve ayrıca Durumcu Enternasyonal (Internationale Situationniste) idi. Alman 'parlemento-dışı muhalefeti', Mayıs 68'in şafağında, bütün Avrupa'da öğrenci ayaklanmasının temel dayanak noktasıydı.

Duvarlardaki Sloganlar

68 Fransa'daki öğrenci hareketinin geliştirdiği meseleler ve talepler büyük ölçüde aynıydı. Öte yandan, hareketin gidişatı boyunca Vietnam savaşına dair söylenenler, yerlerini Durumculuk, anarşizm, hatta sürrealizmden etkilenmiş, duvarları "*duvarlar sözümüzdür*" diyerek kaplayan sloganlara bıraktı.

Anarşist temaları şu sloganlarda görebiliyoruz:

- Yıkma tutkusu aynı zamanda yaratıcı bir güdüdür. (Bakunin)

- Yasaklamak yasaktır.

- Özgürlük bütün suçları bastıran bir suçtur.
- Seçimler: ahmaklar için tuzaklar.
- Kabalık devrimin yeni koludur.

Bu sloganlar cinsel özgürlük temalı sloganlarla tamamlanıyordu:

- Birini ve herkesi sevin.
- Zihniniz ne kadar çok açılıyorsa, fermuarınız o kadar çok açılıyordur.
- Ne kadar çok sevişirsem, o kadar çok devrim yapmak istiyorum. Ne kadar çok devrim yaparsam, o kadar çok sevişmek istiyorum.

Durumcu perspektif ise Ŗu sloganlarda görülebilir:

- Kahrolsun tüketici toplumu.
- Kahrolsun meta toplumu.
- Yabancılaşmayı ortadan kaldırın.
- Asla çalışma.
- Arzularımı gerçeklik olarak kabul ediyorum çünkü arzularımın gerçekliğine inanıyorum.
- Açıktan ölmenin kesinliğinin yerini sıkıntıdan ölme ihtimalinin alacağı bir dünya istemiyoruz.

- Sıkılmak karp devrimci dir.

- Zaman öldürmeden yaşa ve engellenmeden oyna.
- Gerçekçi ol, imkânsız iste.

Aynı zamanda kuşak farkı da işlenen bir konuydu. Kuşak farkı ABD ve Almanya'da yaygındı ve bir hayli kırıcı ve ayırıcı sloganlara yol açıyordu:

- Koş yoldaş, eski dünya arkanda.
- Gençler sevişir, ihtiyarlar müstehcen jestler yapar.

Benzer bir şekilde Fransa'da Mayıs 68'de, barikatlarda şu sloganlar duyuluyordu:

- Barikatlar sokağı kapıyor ama yolu açıyor.
- Bütün düşüncelerin sonucu çevik kuvvetin boğazındaki tuğladır.
- Kaldırım taşlarının altında kumsal var.

Son olarak dönemde yaygın olan kafa karışıklığı şu sloganlarda açıkça görülebilir.

- Devrimci düşünce yoktur, sadece devrimci eylem vardır.
- Söyleyeceğim bir şey var, ama ne söyleyeceğimi bilemiyorum.

60'ların Öğrenci Hareketinin Sınıfsal Niteliği

Bu sloganlar, diğer ülkelerde ortaya atılan sloganların büyük çoğunluğu gibi, 60'ların öğrenci hareketinin proleter bir sınıfsal niteliği olmadığını göstermektedir. İtalya ve tabii ki Fransa gibi bazı ülkelerde işçi sınıfının mücadeleleriyle öğrenciler arasında bir köprü kurma çabaları genel durumu değiştirmez. Bu tutum bir yandan işçilere tepeden bakan diğer yandan ise mavi yaka proleterlere, Marksist klasikleri yarı sindirmişlerin kahramanlarına hayranlıkla, efsanevi varlıklarmış gibi bakan bir yaklaşımı da beraberinde getirdi.

Özünde 1960'ların öğrenci hareketi küçük burjuva bir sınıfsal niteliğe sahipti ve en açık göstergelerden biri de 'yaşamı hemen değiştirme' isteğiydi.

Bu hareketin avant-garde kesiminin şiddetin fetişleştirilmesini de içeren 'devrimci' radikalliği de yine hareketin küçük burjuva doğasını ortaya koymaktaydı. Ayrıca, 1968'deki öğrencilerin 'devrimci' kaygılar şüphesiz içten ve iyi niyetli olmakla beraber Üçüncü Dünyacılık (Guevarizm ve Maoculuk) veya anti-faşizm bu hareketin için bir hayli güçlüydü. Hareket devrime dair romantik bir vizyona sahipti, fakat devrimin başını çekecek olan işçi sınıfının gerçek gelişimine dair hiçbir fikir ortada yoktu. Fransa'da 'devrimci' olduğuna inanan öğrenciler için Mayıs 68 hareketi zaten devrimdi ve her gün tekrar tekrar kurulan barikatlar 1848'in ve 1871 Komünü'nün mirasçılarıydı.

60'lardaki öğrenci hareketinin en önemli meselelerinden biri 'kuşaklar arası çatışma', yeni kuşakla her türlü eleştiriye maruz kalan aileleri arasındaki çok önemli bölünmeydi. Özellikle yeni kuşağın ailelerinin oluşturduğu kuşağın İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu açlık hatta kıtlıktan kurtulmak için çok fazla çalışmış olması sadece maddi durumla ilgilenmekle suçlanmaları-

na neden olmuştu. Buradan da 'tüketici toplumunun' başarılarına dair fantaziler ve "asla çalışma" gibi sloganlar doğmuştu! Karşı-devrimin bütün gücüne karşı teslim olmuş kuşağın çocukları, anne babalarını konformizm ve kapitalizmin taleplerine boyun eğmekle suçluyorlardı. Benzer şekilde, pek çok aile çocuklarının kendilerinden daha iyi hayatları olsun diye yaptıkları fedakârlıkları kabul etmekteki isteksizliklerini anlamıyordu.

Öte yandan, 60'lardaki öğrenci ayaklanmasında gerçek bir ekonomik unsur da mevcuttu. Bu dönemde işsizlik ve iş bulma tehdidi şu anki kadar gerçek gözüküyordu. Dönemin öğrenci gençliğinin temel kaygısı daha önceki üniversite mezunlarıyla aynı statüye sahip olamayacak olmasıydı. Gerçekten de 1968 kuşağı, dönemin sosyologlarının bolca incelediği orta katmanların proleterleşmesi olgusuyla ilk defa ve bir hayli sert bir biçimde karşılaşan kuşak oldu. Bu olgu, üniversite öğrencisi sayısının artışıyla, kriz açıkça kendisini göstermeden birkaç yıl önce başlamıştı. Bu yükseliş sadece ekonomik ihtiyaçlardan değil ama aynı zamanda ailelerin çocuklarına kendilerinininkinden daha iyi bir ekonomik durum sağlama isteği ve bunu yapma ihtimalinden de kaynaklanmıştı. Diğer şeylerin yanında, öğrenci nüfusunun 'kitleleşmesi' de üniversitelerin temelde üst sınıflara ayrılmış olduğu dönemden kalma otoriter yapıya ve yöntemlere karşı bir tepki oluşmasını sağladı.

2.TÜRKİYE'DE 68 ÖĞRENCİ HAREKETİ VE 27 MAYIS 1960 ÖNCESİ GENEL DURUM

68 Kuşağı, Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Hasan Yalçın, Cihan Alptekin, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Harun Karadeniz, Sinan Cemgil, Ali Haydar Yıldız, Ulaş Bardakçı, Kadir Manga, Alparslan Özdoğan, Hüseyin Cevahir, Ömer Ayna, Taylan Özgür gibi devrimci önderlerin liderliğinde oluşturulan marksist-leninist sentezli hareketin adıdır.

1960'lı yılların içinde bulunduğu ve tüm dünyada esen özgürlük akımından ve savaş karşıtlığından etkilenmiş ve Türkiye'de sol görüşlü 60 gençliğinin oluşturduğu bir akım olarak bilinir.

Aynı dönemde kapitalist birçok ülkede ve özellikle ABD'de sisteme aykırı hareketleriyle ön plana çıkan Hippiler gibi özgürlükçü ve antimilitarist akımlar oluşmuştur.

68 kuşağını başlatan olayların ilki, Fransa'daki Sorbonne Üniversitesi'nde meydana gelen öğrenci isyanıdır. Ayrıca Latin Amerikalı devrimci Ernesto Che Guevara'nın La Higuera'da yakalanıp 9 Ekim 1967 tarihinde Bolivya Ordusu'nun elinde öldürülmesi de bu olayların başlangıcına neden olarak gösterilebilir.

68 kuşağının Türkiye'deki uzantısını ise Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan gibi solu kendi içinde çeşitli fraksiyonlara bölen devrimci ve eylemci öğrenciler oluşturmuştur.

Deniz Gezmiş ile Mahir Çayan'ın önderliğini yaptığı iki fraksiyon o dönemde hedef seçilmiştir. Bunun üstüne Mahir Çayan önderliğindeki THKPC (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi

Cephesi) silahlı mücadele kararı almıştır. Deniz Gezmiş önderliğindeki THKO ise silahlı mücadeleye uzak kalmıştır. Ancak emniyetin yakalanan devrimcilere şiddet uygulaması, bu grupta da anarşizm hareketini ateşlemiştir. 1971 yılındaki *Muhtıra* sonrasında devrimci gençler öldürülmüş, yakalananlar ise idam edilmiştir.

Türkiye’de ki 68 Gençlik Hareketi

Türkiye’de ki 68 Kuşağını anlatmadan önce, o yıllarda dünyada gelişen olaylara kısaca göz atmakta yarar var.

60’lı yıllarda ekonomik sorunlarla birlikte siyasal sorunlar da baş göstermiştir. Özellikle emperyalist güçlerin ulusal kurtuluş mücadelesi veren sömürge, yarı sömürge ülke halklarına karşı giriştikleri haksız işgaller ve katliamlara karşı gençliğin tepkisi iyice yükselmişti.

1958 – 62 Fransa Cezayir’dedir, 1960’da İngiltere, Fransa, Belçika Kongo’da; 1961 – 62’de ABD Küba’da ve 64’ten sonrası Vietnam’da... Vietnam’la biriken sorunlar patlak vermiştir.

Öğrenciler, Vietnam savaşının durdurulması, zorunlu askerliğin kaldırılması, öğrencilerin askere alınmasını getiren yasaların değişmesi için celp kâğıtlarını (mahkemeye çağırma kâğıdı)yakıyor, yürüyüşler, gösteriler düzenliyordu. Gözaltılara, tutuklanmalara, ölümlere rağmen yüz binlerce öğrenci polisle çatışıyordu.

68 kuşağını başlatan olayların ilki Fransa'daki Sourbonue Üniversitesi'nde meydana gelen öğrenci isyanıdır. Ayrıca Latin Amerikalı devrimci E.Che Guevera'nın 1967 yılında Bolivya dağlarında yakalanarak öldürülmesi bu olayların başlangıcına sebep oluşturduğu söylenebilir.

68 eylemlerinin bir yönü de ırkçılığa karşı olmağı. Siyahi lider M. Luther King'in, 4 Mart 68'de katledilmesinin ardından siyahların ayaklanması başladı. ABD'de Colombia Üniversitesi, siyah ve beyaz öğrenciler tarafından birlikte işgal edildi. Tepkiler bir paydada buluştu. *"Kahrolsun emperyalizm, Kahrolsun sömürgecilik"*

68 eyleminin önemli bir özelliğı de, işçi-öğrenci birleşik mücadelesidir. Özellikle Fransa'da 9 milyon işçinin genel greve gitmesi ve öğrencilerle birlikte sokaklarda yürümesi siyasi iktidarı sarsar. Dönemin başbakanı hemen o gece "referandum" kararını açıklamak zorunda kalır.

Türkiye'deki 68 Kuşağı, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnân, Yusuf Aslan, Mahir Çayan, Harun Kararadeniz, Sinan Cemgil gibi Sol önderlerin liderliğinde oluşan Türkiye'deki Sol hareketin ismidir.

Türkiye'deki 68 eylemlerin, Avrupa ile doğrudan bir bağlantısı olduğunu söylemek doğru değildir. Bir etkileşim söz konusudur, ancak emperyalizm ve işbirlikçilerinin iddia ettikleri gibi 68 eylemlerinin daha çok Avrupa'yı taklit etme hevesinden kaynaklandığı şeklinde bir etkilenme söz konusu değildir.

Türkiye'de 68 eylemleri 27 Mayıs öncesinden başlayarak 1960 sonrası adım adım yükselen bir öğrenci hareketidir.

27 Mayıs 1960 Öncesi Genel Durum

Türkiye'deki 68 Gençlik hareketleri bu hareketlerin sebepleri ve süreci anlamak için 27 Mayıs 1960 öncesi genel duruma değinmede yarar vardır. Böylece Denizleri daha iyi anlamış oluruz. Çünkü devrimin köşe taşları buradan itibaren döşenmeye başlanıyor. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

1947'de. ABD başkanı Truman'ın. Türkiye ve Yunanistan'a, olası bir komünizm tehlikesine karşı, komünizmle mücadele amaçlı yardımını bu süreç için önemli bir dönüm noktası idi. Bu amaçla ilk iktisadi açık ve arkasından gelecek olan ikinci bir kapitülasyon sürecine benzer ekonomik bağıllığın ilk sinyalleri verilmişti. Bu aşamada gerek Stalin önderliğindeki SSCB'nin yayılma politikaları, gerekse 2. Dünya savaşı sonrası dünyayı şekillendirmeye ant içmiş olan ABD ve İngiltere'nin amaçları, sürece giden yolda önemli etkenler olmuştur. Avrupa'daki ülkelerin birer birer sosyalizmi benimsemesi karşısında, coğrafik ve politik önemi bulunan 2 ülke; Türkiye ve Yunanistan, ABD için cazibe merkezi haline gelmişti. Türkiye 2.Dünya savaşına katılmasa da ekonomik yönden etkilenmiş, Yunanistan'da ise zayıf merkezi hükümet ile Komünist gerillalar arasında başlayan savaş baş göstermişti. Artık ABD'nin duruma müdahale etme zamanı gelmişti ve ne yazık ki İnönü önderliğindeki Türkiye, *Truman Doktrini* ile kendisinden sonra Menderes sayesinde tepe noktasına ulaşacak olan bir sürecin ilk adımlarını da atmış oluyordu.

Nihat Erim'in Ulus gazetesindeki yazısı aslında durumu en iyi şekilde özetliyordu:

"Şimdi Truman'ın ağzından dünyanın en kuvvetli cumhuriyetinin bizim yanımızda yer aldığını öğrenmiş bulunuyoruz. Bu vaziyet bizim için sürpriz olmamıştır."

Truman Doktrini Kapsamında Türkiye'ye Verilen Yardımlar

Sonrasında gelişen olaylar ise daha vahimdir. CHP iktidarı bu "Komünizm tehlikesi" üzerine verilen yardıma karşılık ülkede bir komünist hareketi başlatarak, Zühtü Selim'in gizlemeye bile

gerek duymayan bir avuç sosyalist ve komünist için zor günler bu kararlar başlamıştır. 4 Aralık 1945'te, iktidardaki CHP'nin gençleri Tan Gazetesi'ni, ABC ve Yeni Dünya Kitapevlerini basar, matbaa makinelerini yerle bir eder. Bu "Av Mevsiminin" toplumun aydınlık yüzü olan Üniversite ve öğretim elemanlarına uğraması şaşırtıcı olmadı. AÜDTCF(Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi) öğretim üyeleri başta olmak üzere, birçok akademisyen açığa alınır. Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Adnan Cemgil, Niyazi Berkes bu doğrultuda görevlerinden uzaklaştırılır. Artık iktidar, küçük bir yardım için kendi evlatlarına kıymaya başlamıştır.

Truman Doktrin'i ile açılan yarık, Marshall planı ile biraz daha açılacak ve ekonomik bağımsızlığa elveda denilen bu yolda bir adım daha atılmış olacaktı. Aslında 2.Dünya savaşı sonrası ekonomik çalkantılarla kötü günler geçiren Avrupa ülkelerini şekillendirmek isteyen ABD, bu yardım planına Türkiye'yi dahil etmemişti. Ancak Türk hükümeti buna çok üzölmüş olacak ki kendi başvurusunu kendi yaparak yardım isteğinde bulundu!

Bu sırada Türkiye'den Washington'a rapor gönderen ABD büyük elçiliğı, Türkiye'nin askeri gücü ve iç düzeni bakımından önemini Amerikan idarecilerine (Darbecilerine) iyi anlatmış olacak ki, karar değıştiren ABD, daha Avrupa iktisadi işbirliğı Antlaşması imzalanmadan Türkiye'yi Marshall Planı içine almaya karar verdi ve 4 Temmuz 1948 tarihinde ABD ile Ekonomik işbirliğı anlaşması imzalandı.

Tüm bu olanlar aslında şaşırtıcı değildi. Tabi ki sonrasında gelecek olanlar da! CHP, özellikle tek parti döneminin sonlarına doğru, propagandasında dinsel vurguya karşı liberalizmi öylesine öne çıkarmıştı ki, nerdeyse Atatürk devrimleri yeniden yorumlanıyordu. Bu vurgu, Demokrat Parti ve öteki muhaliflerin

İslamcılık sesine karşı bir anlayışı temsil ediyordu sözüm ona. Yükselen İslamcılık vurgusunun karşısında liberal laiklik! Peki, çözülmenin, irade kaybının başlangıcı olan bu liberal laiklik neydi, neler yapıyordu?

- Daha önceki dönemlerde devletin okullarından kaldırılmış olan din dersleri, 1946'da gerçekleştirilen 7. CHP Kurultayı'nda teklif edilen ve kabul gören bir anlayışla 1948 -1949 ders yılından başlayarak ilkokulların 4. ve 5. sınıflarında, öğrenci velilerinin isteğine bağlı olarak, program dışı, okutulmaya başlandı.

- Aynı yıl MEB, imam ve hatip yetiştirilmesi için 10 aylık kurslar açtı.

- Devletin diğer organları da bu çözülmeye ortak olarak, Hacca gideceklere (Savaş sonrası ekonomiyi göz önünde bulundurun) döviz izni vererek, umudu kırık seçmen etkilemeye denendi.

- Atatürk'ün daha önce birkaç kez uygulamaya çalıştığı, ancak her defasında ya ülkedeki feodal unsurların ya da emperyalist ellerin destekleri ile çıkan ayaklanmalar nedeni ile ertelendiği ve sonunda ömrünün buna yetemeyerek kendinden sonrakilere miras bıraktığı, topraksız köylüye yönelik 1945 tarihli Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, zaten hiçbir zaman uygulamaya geçilmemesine rağmen, CHP tarafından 22 Mart 1950 gün ve 5618 sayılı yasayla yürürlükten kaldırdı.

- 1950 seçimlerine sadece iki ay kala, 1925 yılında büyük gürültülerle (yüzlerce insan idam edilerek) çıkarılmış olan Tekke - Zaviye ve Türbelerin kapatılmasına dair kanunun 1. maddesi değiştirilerek, Milli

Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü, 19 türbe halka açıldı
(!)

Eğitim ile Türbelerin, dinin ne gibi bir ilişki içinde olacağını o güne kadar anlamayanlar, bugün içinde bulunduğumuz dönemi, cemaat-biat kültürünü ve okullarıyla, yurtlarıyla, binlerce vakıf ve dernekleri ile Türkiye'nin, Cumhuriyet'in tavsiyesine girmiş yapılanmayı yıllar sonra anlayacak ve tadacaktır.

Demokrat Parti Dönemi

Tüm bunlar olurken bir yandan da çok partili sisteme geçiş sancıları sürmekte idi. Demokrasinin olmazsa olmazı çoğulculuk ve çok partili hayata geçişin ilk sinyalleri, Türkiye'de, CHP dışında başka siyasal partilerin de gerektiğı yolundaki ilk ciddi açıklama, ne hikmetse Birleşmiş Milletler Örgütünün kuruluşu için San Francisco'da bulunan Türk heyetinden gelmiştir(!). San Francisco'daki Türk temsilciler artık Türkiye'de demokrasinin kurulacağını açıklamışlardır.

Sonrası malum. Demokrat Parti iktidarı başa geldi. Zaten kendinden ve devrimlerinden taviz vermiş ve yanlış bir yol izlemiş CHP'nin ardından, kafası karışık, bir çıkış yolu arayan, yoksul ve toprağı bağılı halkı "din sömürüsü" ile etkilemekte pek fazla zorlanmadı. İlk adımları İnönü zamanında atılmış revizyonları uygulamaya bu sefer dört elle sarılmış bir hükümet vardı.

▪ ABD ile imzalanan ikili anlaşmaların ne hikmetse 1 yıl sonrasında Kore Savaşı patlak vermişti. 2.Dünya savaşı sonrası iki güç elinde şekillenmeye başlayan dünyanın "Soğuk Savaş" olarak nitelendirdiğimiz aşaması artık resmen başlamıştır. İsin enteresan yanı

Nato'ya üye olmadığımız halde, birilerine yaranmak için(!) 4500 askerimiz Kore Savaşına gönderilir. 717 ölü, 2246 yaralı, 167 kayıp verilir. Mükafat ise NATO asil üyeliğine kabul edilmek olur(!) 1954 yılında imzalanan "Askeri Kolaylıklar Anlaşması" ile ABD artık Türkiye'de fiili bir güç durumundadır. Bu anlaşmaya göre Türkiye topraklarının, Amerika tarafından, barışta ve savaşta kullanılması için her türlü kolaylık sağlanacaktır. Yani Türkiye toprakları üzerinde üs, tesis, çeşitli mevziler açılması, buralara Amerikan askeri ve sivil personelinin yerleştirilmesi, kendi güvenlikleri için gerekli tedbirlerini almaları gibi kolaylıklar sağlanmaktadır. Yine buraların işleyişi ise tamamen Amerika tarafından belirlenmektedir. Bu üsler içerisinde müşterek kullanılması gerekenler de vardır. Ama buradaki Türk askerleri kendilerini başka bir ülkede gibi sanırlar. ABD ile yapılan anlaşmaların ardından Kurtuluş Savaşı'nın "milli" ordusu, ABD ordusuna benzetilmeye çalışılırken; geri teknik, eski silahlarla ordu donatılmaya, personel ve işleyişte aynen uygulanmaya başlanır. Hatta "Küçük Amerika" olma hayalleri askerleri de sararken *Yankee* orduları "kardeş ordu" olup çıkmıştır. Böylece sonu olmayan bir uşaklığın köşe taşları işte böyle döşenmeye başladı.

▪ Truman Doktrini ile emeklemeye başlayan, Marshall Planı ile yürümeye kalkan dış borçlanma, DP iktidarında şahlanmış, artık sahneye IMF çıkmıştır. Yabancı Sermaye Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve Petrol Kanununu birbiri ardına çıkarılırken bir yandan da borçlanma tam gaz ilerlemektedir. Bu konu ile ilgili en "çıplak" ifadeyi ünlü Amerikan tekeli Rockefeller'in patronu olan Nelson A. Rockefeller dönemin ABD Başkanı Eisenhower'e 1956 yılında yazdığı

o tarihi mektubunda Şöyle anlatıyor:

"Birinci gruba; bizimle dost olan ve bize uzun süreli, sağlam askeri paktlarla bağlanmış olan anti-komünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkeler girer. Bu ülkelere yapılacak yardımlar ve açılacak krediler öncelikle askeri nitelikte olmalıdır. OLTA-YA YAKALANMIŐ BALIğIN, YEME İHTİYACI YOKTUR."

▪ Artık solun kökünün kazınma vakti de gelmiştir. Seri tutuklamalarla yüzünü aydınlığa cevirmiş kim varsa tutuklanmaya başlanır. Bu arada Milliyetçiler, Komünizmle Mücadele dernekleri ve benzeri örgütlenmeleri ABD fonları ile kuracak, ABD'ye minnet borçlarını ise ABD bayrağı önünde poz vererek ödeyeceklerdir.

▪ Dini siyasete alet etmek bu dönemde DP iktidarının en sık başvurduğu yöntem olacaktır. Bir yandan "Siz isterseniz Hilafet'i bile geri getirebilirsiniz." Din dersleri önce seçmeli sonra zorunlu derslere dönüştürülür.

▪ "Vatan Cephesi" denen bir sivil halk örgütlenmesi kurularak, toplumu DP iktidarından yana olanlar ve olmayanlar gibi bir fişleme yoluna gidilir. Bu cepheye destek verenlerin isimlerinin tümü radyolarda okunur. Sanki bu cephede olmayanların Vatan'dan yana olmadığı kanısı topluma aşılanır.

▪ 1951'de 7 ilde İmam Hatip okulları açılır. Bu okulların yapımı ve öğrencilere burs sağlanması

İlim Yayma Cemiyeti'nce karşılandığından, bu tür okulların sayısı rüzgar hızıyla arttırılır. 1959'da da bu okullara öğretim üyesi yetiştirmek üzere 4 yıllık Yüksek İslam Enstitüleri açılır.

- Köy Enstitüleri 1954'te resmen kapatılır.(Bu olayda da yine CHP'li vekillerin oyları mevcuttur!)

- Ezan, 18 yıl sonra yeniden Arapça okunmaya başlanır.

Peki, tüm bu olanların karşısında gençlik ne durumda idi? Gençlik hareketi nasıl bir seyir izlemişti?

60'ların Hürriyet Gençliği: 68 Kuşağının İlk Kıvılcıkları

Bu uzun girişi yapmak zorundaydım çünkü her isyan kendini oluşturan nedenlerin bir birikimi sonucu oluşmaktadır. Etki karşısında tepki doğmaktadır.

Yavaş yavaş 60'lı yılların Hürriyet şehidi gençlerinin nasıl ortaya çıktığına dair devam edersek ilk temas 23 Ocak 1956'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Fikir Kulübünün düzenlediği: "Demokraside Parlamento Hakimi Mutlak Değildir." konulu bir toplantıda olmuştur. Dönemin başbakanı Adnan Menderes'se, üniversitelerin canına ot tıkayacağını söyleyerek bu hareketlenmeye karşı tavrını çok net bir şekilde ortaya koyar. Gençlik ve iktidarı karşı karşıya getiren ilk eylem olarak tarihe geçen bu *canına ot tıkama* tehditleri, genç çevrede büyük tepkilere yol açar. Her geçen gün, ülkede DP faşizmi, ayak seslerini biraz daha duyurmaya başlamıştır artık. Olayların çığırından çıktığı nokta ise Tahkikat (İnceleme) Komisyonu adı altındaki

baskıcı uygulamanın yürürlüğe konulması olmuştur. Bu komisyon tam yetkiyle donanmış olacaktır ve çalışmalarını yayınlamak zorunda değildir. Yani bu komisyon olağanüstü yetkileriyle bir giyotin gibi meclisin üstünde kara bir gölge gibi duracaktır.

Bu olaylar ülkeyi özellikle üniversiteli gençliği kaynama noktasına getirmiştir. Artık öğrenci dernekleri yaptıkları toplantılarla tepkilerini dile getiriyor; baskıcı ve diktatörlüğü andıran gidişattan memnun olmadıklarını bildirmeye başlamışlardır. Çok geçmez, 27 Nisan 1960'ta eş zamanlı iki siyasi hareket, uzun zamandır beklenen kıvılcımı tutuşturmuştur.

Tahkikat komisyonunun olağan üstü yetkilerine dayanarak her geçen gün artan baskısı artık üniversiteleri ve gençliği de vurmaktadır. Sesi çıkmayan bir toplum içinde üç maymunu oynamayacak kadar gerçekçi ve tüm olanlara sessiz kalmayacak kadar cesur olan tek bir kesim vardır artık, o da gençlik.

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği'nin, Beyazıt *Beyaz Saray* toplantı salonunda düzenlediği öğrenci kongresi polisler tarafından basılır ve öğrenciler coplanması son damlayı da taşımış, ertesi gün tüm yurtlarda ve eğitim kurumlarında büyük bir miting yapılacağı duyurulmuştu. 28 Nisan 1960 gününün sabahı, Hukuk Fakültesi öğrencisi olan Nuri Yazıcı'nın tarihe geçen o sözleri ile direniş başlamıştı: *"Hukuğun bittiği yerde hukuk okunmaz."*

Binlerce öğrenci, üniversitenin bahçesinde toplanarak yürüyüşe geçtiğinde "Hürriyet" sloganları İstanbul'u inletmektedir. Artık çanlar DP iktidarı için çalıyor, bir gençliğin uyanması İstanbul sokaklarında sergileniyordu. İktidarın sert müdahalesi gecikmedi. Eli tabancalı polisler hukuk profesörü rektör Sıddık Sami Onar'ı tartaqlayın yerlerde sürüklerler. Tepki gösteren

öğrencilerin üstüne gaz bombaları attılar. Ama çevik öğrenciler gaz bombaları henüz patlamadan bombaları polislere geri gönderirler.

Ardından atlı polislerin gençlere açıktan saldırıları başlar. İşte tam da bu sırada Malatya doğumlu, Orman Fakültesi öğrencisi, henüz 19 yaşında bir çocuk olan Turan Emeksiz polisin kurşunlarına hedef olarak, yığılıp kalır. Cumhuriyet tarihinin ilk öğrenci şehididir. Onun ardından onlarca yaralı çocuk serilir yerlere. Hukuk Fakültesi öğrencileri; Cengiz Ballıkaya, Kenan Özten, Hüseyin Onur, Tıp Fakültesi'nden Mevlüt Kurtoğlu, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nden Hüseyin Irmak ağır yaralanırlar. Sol kasığından giren kurşun damarını patlatmıştır Hüseyin Onur'un. Onu, sol bacağına dibinden keserek kurtarabilirler ancak. Kenan Özten'in bacakları tank paletinin altında kalarak parçalanmıştır. Polisler vurdukça öğrencilerden çıkan tek ses : “Hürriyet” olur.

İstanbul olayları 29 Nisan 1960 günü Ankara'ya sıçrar. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri zulme ve diktatörlüğe karşı baş kaldırır. Bu tepkiye karşılık fakülte binası polislerce kurşunlanır. Olaylar durmaksızın sürerken, gerilim DP hükümetini belki de ilk kez huzursuz eder. 30 Nisan 1960'da İstanbul Sultanahmet'te çıkan olaylarda İstanbul Lisesi öğrencisi Nedim Özpolat'da öldürülür. Aynı gün DP hükümeti Ankara ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan eder.

Artık ok yaydan çıkmış 27 Mayıs'a adım adım yaklaşılrken Demokrat parti destekçileri de Ankara'da bir miting düzenlemişlerdir. Buna karşılık olarak gençler misilleme yapmak için, 555K (5'inci ayın, 5'inci günü, saat 5'te, Kızılay'da) adında bir miting düzenlerler. Tüm bunların yarattığı huzursuzluk karşısında 19 Mayıs gösterilerinin yasaklandığının açıklanması, ordu ile hükümet arasında ikiye girmis, 22 Mayıs'ta sıkıyönetim ko-

mutanlığının 5 kişinin bir arada gezmesini dahi yasaklaması artık 27 Mayıs'ın ayak seslerini halka duyurmakta idi.

Sonrası malum. 27 Mayıs askeri darbesi. 3 kişinin asılması ve 68 gençliğinin de doğmasında büyük rol oynayacak 61 Anayasasının kabulü...

Bu darbe dünyanın belki de en ilginç darbesidir. Çünkü bu askeri darbeden sonra Türkiye'de özgürlükçü bir ortam oluşmuş, ilk sosyalist örgütlenmeler ve partiler yasal olarak kurulmuştur. 1961 Anayasası; dünyada örnek anayasalardan biri kabul edilmiş, ilk kez sendika, toplu sözleşme, grev hakları yasal güvence altında işçilere verilmiştir. Yine bu dönemin öznel ve nesnel koşulları çerçevesinde Marksist Klasikler Türkçe'ye çevrilmiş, böylece sosyalist teorinin geniş kitlelere ulaşılması sağlanılmıştır.

Görüldüğü gibi, 68 gençliği yıllar süren baskı, zulüm ve akıtılan kanların bir birikimi olarak devrimci bir direniş haline, etkiye karşı tepki olarak doğmuştur. Dünyaya da baktığımızda durumun pek farklı olmadığını, Türkiye'deki gençlerin de bu olaylardan etkilenecek hareket ettiklerini görüyoruz. Ayrıca 61 anayasasının getirmiş olduğı özgürlükçü haklar, bu oluşumun şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Fikirsels anlamda dünya literatüründen etkilenen 68 gençliğinin pratikteki ilk eylemleri ise üniversitelerdeki sınav yönetmelikleri, öğretim elemanlarının ve eğitimin kalitesi, kantinin işleyişı, öğrencilerin üniversite yönetiminde rol oynamaması gibi konulara karşı olarak doğmuştur. Bu bağlamda en etken kurumlar ise Fikir Kulüpleri ve Öğrenci Dernekleri olmuştur.

Harekete geçen devrimci öğrenciler, 1965'ten sonra. öğrenim gördükleri kurumların öğrenci derneklerine el attılar önce-

likle. Bu oluşumları ideolojisi ve düşünsel zemini olan birliklere dönüştürmeye başladılar. Öğrencilerin böylece kendi öğrenim sorunlarının yanı sıra, yurt ve dünya sorunlarıyla da ilgilenmelerini sağladılar. Öğrenci derneklerinin seçimlerini kazanarak, derneğin elindeki avantajları ellerine geçirdiler. Kantinleri, yemekhaneleri ya da üniversitedeki değişik birimleri kolektif anlayışla tüm öğrencilerin yararlanabileceği bir biçimde yönetmeye başladılar. Bir bakıma hayalini kurdukları düzeni kendi üniversitelerinde başlattılar. Tabi ki bu filizlenme bazı kesimleri rahatsız etmiş, öğrenciler çeşitli sebeplerle okullarından uzaklaştırılmaya ve atılmaya başlanmıştı. Bu noktada ise boykotlar baş gösterdi. Bu denli büyük bir direnişi beklemeyenler geri adım atmak zorunda kaldı(!).

Tüm bu gençlik hareketlerinin filizlendiği bir ortamda alınan en verimli meyve kuşkusuz Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu yani Dev-Genç'tir. Bu süreç içinde Türkiye İşçi Partisi(TİP) kurulmuş, öğrenci örgütleri içinde aktif olarak çalışmaya başlamıştır. Ankara Üniversitesi'ndeki devrimci gençler kendi içindeki örgütleri "Fikir Kulüpleri" olarak birleştirmiş, daha sonra da beş üniversitenin fikir kulüpleri birleşerek TİP çizgisine paralel olarak (daha sonra Milli Demokratik Devrim (MDD) çizgisini benimseyecek olan gençler TİP'in Sosyalist devrim (SD anlayışına sahip kadroları bu örgütlenme içinden tasfiye edecektir.) "Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF)" adı altında toplanmıştır. En son olarak adını Dev-Genç olarak belirleyen örgüt artık Türkiye tahinine damga vurmaya hazırdır.

Herkese eşit hak ve adaletin dağıtıldığı bir Türkiye için yola çıkan bu gençlik, birçok eyleme, ses getiren gösterilere imza attı. Bunlardan bazılarını kısaca bakacak olursak;

68 kuşağı artık üniversitelere sığmıyor, dünya ve Türkiye konularına eğiliyor, politik önermelerde ve isteklerde bulunuyor.

yordu. Bu bağlamda ilk ve düzenli kitlesel eylemlerden biri de Kıbrıs Mitingleri idi. Rumların, Kıbrıs'taki vahşetlerine karşı milli bir bilinç eşliğinde, olaya kayıtsız kalan BM ve iktidar, 22 Kasım 1967'de protesto edildi.

Dev-Genç, önemli bir başka eylemini Ankara'da 29 Nisan 1968 günü Ankara Zafer Meydanı'nda gerçekleştirdi. Sosyalist ve İlerici kuvvetler, omuz omuza vererek, büyük bir kitlesel miting yaptılar.

68 kuşağının aynı zamanda 1961 yılından başlayarak, her 28-29 Nisan tarihlerinde, kendilerini oluşturan çekirdek etmenlerin başında gelen 60'ların gençlik hareketinde ölen "Hürriyet şehitlerini" anma etkinlikleri düzenlemesi, Mustafa Kemal heykeli önünde toplanıp Turan Emeksiz ve diğer gençler için çelenk koyma, saygı duruşunda bulunma ve geceli-gündüzlü nöbet tutarak o günleri unutmadıklarını göstermesi, bu bölümün de temel konusu olan 68 kuşağının temelini 60'lardan aldığının bir göstergesidir.

Kavgaya giderlerken karşılaşabilecekleri bütün zorlukların bilincindeydiler. Bu nedenle gözü pek, bu nedenle yığittiler ve cesurdular.

Sömürgeciliğin dünya haklarını acımasızca saldırısı, ülkemizin sömürgeleştirilmesi bilimsel düşüncenin yok edilmesiyle beraber sorgulanmayan bir toplum, düşünmeyen bir toplum, ulusalcılıktan tamamen uzaklaştırılmış bir toplum modeli hızla hayatımıza dayatılmaya çalışılmıştır. 68 Kuşağı bu sömürüye bir başkaldırının adıydı aslında.

Türkiye'deki 68 Gençlik hareketi, Tüm dünyayla birlikte ABD'nin Vietnam'ı işgali, emperyalist güçlerin Türkiye üzerinde baskılarını artırmasıyla gelişti diyebiliriz, ancak Türki-

ye'deki 68 Gençlik hareketinin başlangıç noktası ya da Denizleri ve arkadaşlarını öne çıkartan önemli olaylardan biri Türkiye'ye gelen ABD'nin 6. Filosu'nun denize dökülmesidir. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan bu olayla birlikte 68 Gençlik hareketinin gerçek liderleri olduğunu kanıtlamışlardır.

Neydi bu genç fidanları darağacına götüren nedenler?

*Adam kaçıрма mıydı?

* Banka soygunu muydu?

* Anayasa'yı ihlal etmek miydi?

Evet, onlar bu suçlarla idam edilmişlerdi. Bu seçenekleri ayrı ayrı açıklamak sayfaları doldurur. Ancak şunu biliyorum onların suçları, tam bağımsız bir Türkiye istemeleriydi. Türkiye'nin üslerinin kullanılmasına karşı çıktıkları için idam edilmişlerdi. Türkiye'nin siyasal, ekonomik bağımsızlığını talep ettikleri için, gerçek bir demokrasi ve adalet anlayışının yerleşmesi için verdikleri mücadeleden dolayı idam edilmişlerdi.

68 Mayıs'ında *NATO'ya Hayır!* kampanyası yapıldı. Arkasından "üniversite reformu" olarak bilinen bir dizi demokratik talep için boykotlar başladı. 68 Temmuz'unda 6. Filo'nun gelmesiyle anti-Amerikan, anti- emperyalist gösteriler ve protestolar başladı. Bu protestolardan dolayı polisin İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) Yurdu'na baskını ve Hukuk Fakültesi öğrencisi olan Vedat Demircioğlu'nu öldürmesi, eylemleri daha da yükseltmiştir.

Binlerce öğrenci önce Taksim'e çıktı, sonra Dolmabahçe'ye yönelerek ABD askerlerini denize attı.

68 gençlerinin eylemleri sadece Amerika aleyhine protestolar, mitingler. 6. Filo erlerinin denize atılması, üniversite işgalleriyle sınırlı değildi elbet. Onlar eli nasırlı köylümüzün haklarını aramak içinde seferber olmuşlardır. Ağaların topraklar üzerinde büyük hak sahibi olmaları, köylülerin çaresiz olduğu bir dönemi haykırmıştı devrimci gençler. Köylünün, işçinin, ezilenin yanında yer almayı ulvi bir görev bilmışlerdi.

Devrimci Gençlerin büyük halk kitlelerine ulaşması, onlarla buluşması iktidardakileri rahatsız etmiş olmalı ki, öğrencilerin devrimini engellemek için, ABD'nin CIA'sı hemen devreye girdi. Tabi bizim de MİT'imiz, polisimiz harekete geçti. Emperyalizmi haykıran gençler bir bir yakalandı. Kimi sokak ortasında öldürüldü, kimi işkencelerde, kimi Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan gibi darağacında sallandırıldı.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrencisi olan Taylan Özgür, 1969 yılının Mayıs ayında Beyazıt Meydanı'nda sırtından vurularak öldürüldü. Ne ilk ne de sondu Mahirler... Nice beyinler ayrılıyordu aramızdan...

Kim emperyalizmi haykırdıysa o ölümle kucaklaşacaktı, böyle verilmişti emir. Buydu ülkesini sevmenin, bağımsızlığı haykırmanın bedeli.

Şimdi sormak istiyorum, bu ülkede Denizler, Mahirler, Yusuf, Sinanlar mı suçlu? Yoksa ülke yönetimini ABD'nin güdümüne sunanlar mı, ülke ekonomisini IMF ve Dünya Bankası gibi emperyalist finans kuruluşlarına teslim ederek Türkiye'yi borç batağına sürükleyenler mi, ülkenin bel kemiği olan tarımı bitirenler mi suçlu? Özelleştirme adı altında ülkeyi parsel parsel satanlar mı? Söyleyin kim vatan haini? Denizler mi vatan haini?

68 hareketini algılamak istemeyenler Denizleri, Yusufı, Hüseyinleri astıktan sonra da karalama politikalarını sürdürmüşlerdir. Onların posterlerine dahi tahammül edememişlerdir.

ABD emperyalizmine karşı çıkanlar, ülkenin bağımsızlığını savunanlar ne yazık ki kendi ülkesinin insanları tarafında “suçlu-yüvme” olarak lanse edilebiliyorlar.

Adam öldürmeyen, yolsuzluk yapmayan, hele de ülkesini hiç satmayan bu üç gencin idam cezalarının infazı için Merkez sağ partiler o dönemde oldukça büyük çaba harcadılar. Bu zihniyet 50 yıldır ülkeyi idare ediyor. Türkiye’nin geldiği nokta ortadadır.

Onları ipe gönderenler unutuldu. Onları kimse hatırlamıyor. Onlar sadece, ülkemize, halkımıza, aydınlarımıza, gençlerimize yaptıkları kötülüklerle hatırlanıyorlar. Ama onlar tarafından idam sehпасına gönderilen, öldürtülen gençler, halkın gönlünde ve bilincinde yaşıyorlar.

Tam bağımsızlığı savunanlara sehpa kuranlar, 12 Mart Muhtırasını verenler, 12 Eylül kabusunu ülkemize yaşatanlar, ülkemize değil, sadece ABD’nin politikalarına hizmet ettiler. ABD, dünyada kabaaran anti-emperyalist dalgayı bastırmak için Güneydoğu Asya’da savaş yolunu seçerken, Yunanistan’da, Türkiye’de ve Şili’de askeri darbelerle aynı politikayı devam ettirdi. Üç kıtada diktatörlüklerini ilan eden ABD ve NATO müttefikleri rolündeki sözde milliyetçi, anti-komünist, generallerin tümü aslında aynı Amerikan ipliğinden dokunmuşlardı. Aralarındaki fark ayrı coğrafyaların ayrı motiflerini taşımalarından ibaretti.

Hepsi Amerikan dostu, hepsi kendi halkına düşman, hepsi işkenceci, hepsi IMF’ci hepsi NATO’cu ve gladyocuydu! Tüm

de arkalarında yüzlerce, binlerce iſkence ve cinayet dosyası bıraktılar. Hepsinin adları yolsuzluklara, rüşvete karıştı. Arkalarında daha yoksul, daha acılı, daha az özgür halklar ve ülkeler bırakarak gittiler.

Türkiye’de de bunları hep birlikte yaşadık, yaşamaya devam ediyoruz. 12 Martları, 12 Eylülü unutmamak. Sahte “yurtseverler”, sahte “solcular”, sahte “Atatürkçüler” hep, gerçeklerinin, karşısına çıkarılmadı mı? Mustafa Kemal’in “Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye” ereğini gerçekleştirmek için yola çıkan gençler, kendilerine “Atatürkçü” diyenler tarafından, komplo, cinayet, idam, iſkence ve kitlesel tutuklamalarla etkisizleştirilmedi mi? Bu ülkede ABD’nin çıkarlarını savunan “sol”, “sağ”, partiler kurdurulmadı mı? Yasalardan muaf, siyasal iradedden özerk, hazineden beslenen, cepleri para dolu, silahlandırılmış “çeteler” oluşturulmadı mı? Adları yüzlerce komploya, cinayete, yasadışı faaliyete karışan, “susurlukta” bir kısmı tesadüfen ortaya çıkan bu “çetelere” dokunulabildi mi?

Ne yaman çelişkidir ki; emperyalizme karşı çıkanlar, 6. Filo erlerini denize dökenler; ülkenin bağımsızlığını, emeğin hakkını isteyenler, 1961 anayasasını savunanlar cezaevlerine atıldılar, iſkencelerden geçirilirdiler ve idam edildiler.

Ama dün gizli anlaşmalarla Türkiye topraklarını ABD’ye peşkeş çekenler “üs yoktur, tesis vardır”, “Bu anayasa ile memleket idare edilemez.”, “Bu anayasayı değiştirmek gerekmektedir.” diyenler; 12 Mart, 12 Eylül faşist cuntalarıyla bizzat 1961 anayasasını ortadan kaldıranlar hala ellerini kollarını sallayarak geziyorlar.

Yasaklardan baskılardan
Asla irkilmiyorum
Çünkü kan emici yarasadan çıldırdım
Başkaldırıyorum.
Yemin ediyorum;
Üç kağıtçının, pezevenğin
Teslimiyetin ve milletin
Yolu uğramayacak bana
Bir dalgayım halk denizinde köpürdüm
Başkaldırıyorum.
Ben bir namlu ağzıyım
Omuz vermiş halkına
Başkaldırıyorum işte hey!
Herkes varsın farkına.”

BÖLÜM 2

68 KUŞAĞI ÖĞRENCİ LİDERLERİNİ KISACA TANIYALIM

Deniz'in hayat hikâyesine geçmeden önce mücadele arkadaşlarını kısaca anlatmadan geçemeyiz. Çünkü onlar devrimin birer halkalarıydı. Devrimin birer köşe taşlarıydı.

Aynı karanlığı aydınlatan birer devrim meşaleleriydi.

Bir sevdandı onlar. Doyulmamış, tam yaşanılmamış, hiç unutulmayan bir sevda... Kısacık yaşamlarına yüzyılları doldurmayı becerebilecek kadar ustaydılar. Belki de unutulmamaları bundan. Sevilmeleri, aradan geçen yıllarca hala yüreklerde dipdiri kalabilmeleri bundan.

68 Kuşağı, Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Harun Karadeniz, Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan gibi devrimci önderlerin liderliğinde oluşturulan Türkiye'de ki komünist hareketin adıdır.

68 kuşağı Türkiye'de Deniz Gezmiş (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu-THKO), Mahir Çayan(Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi-THKPC), İbrahim Kaypakkaya(Türkiye Komünist Partisi / Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu-TKP/TİKKO), Hüseyin İnan, Yusuf Aslan gibi solu kendi içinde çeşitli fraksiyonlara bölen devrimci ve eylemci öğrenciler oluşturmuştur

68 kuşağının içinde bulunduğu olaylarda sağ ve soldan birçok gencimiz hayatını yitirmiştir. Bu dönemde özellikle göze çarpan olaylar "kanlı pazar" ve 6. Filo'ya karşı yapılan Amerikan askerlerinin denize atıldığı olaylardır. Kanlı Pazar olayında 5 kişi bıçaklanmış ve 3'ü yaşamını yitirmiştir. Devrimcilerin 6. Filo'yu protesto amaçlı başlattıkları bu yürüyüşte radikal sağ görüşlüler bıçak ve sopalarla saldırarak devrimcileri yaralamıştır.

68 Kuşağı, 1940'lı yılların ortalarından itibaren emeklemeye başlayan Cumhuriyet'in emanetçisi bebeklerin, bu aydınlık ufuklarda büyüyüp gençliğe adım atarak ortaya çıkan ve

artık başka bir dünya arayıŐıyla ülkemizi emperyalist bağımlılık iliŐkilerine ve emperyalist borç batağına sürüklemeyi tercih eden işbirlikçi politikalara karşı bağımsızlığın direniş mevzisi olmasındır. 1950’li yılların sonunda “Olur mu böyle olur mu / Kardeş kardeşi vurur mu / Kahrolası diktatörler bu dünya sana kalır mı?” gibi marŐlarla ifade edilen bir kalabalıklaŐma ve dayanışma dalgası, 27 Mayıs Devrimi’ni doğurmuş ve bu kuşakların mücadelesinin yansıdığı önemli bir atılım olarak özgürlük ve bağımsızlık yolundaki gen liğın mücadelesine yeni aydınlıklar açmıştı.

O dönemin sevdasının “*Kahrolsun Emperyalizm, Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye, NATO’ya Hayır, Amerikan  slerine Hayır, Kahrolsun Emperyalizm ve Yerli IŐbirlik ileri, Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi, Emek En Yüce Değerdır...*” gibi sloganlarla yaratıldığını söylemek yeterlidir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Amerikan emperyalizmi dünyanın dört bir yanına ahtapot kollarını uzatmıŐtı. Ama dünyanın dört bir yanından da  oban ateŐleri gibi emperyalizme karşı mücadele yangınları baŐlatılmıŐtı. Afrika’nın dört bir yanı, Latin Amerika, G neydoğ  Asya, Vietnam, Ortadoğ , Filistin kaynıyordu.

68 patlaması yaŐanmaya başladığında ülkemizde bir karşı devrim yaŐanıyordu ve bu karşı devrime dur demek için 68 Kuşağı ayağı kalkmıŐtı. Ülkemiz gen liğı de, Vietnam ve Filistin direniŐlerinde simgelenen antiemperyalist özle büyük bir kararlılık, kitlesellik, dayanışma ve coŐkuyla ayağı kalktı.

6. Filodaki Amerikan Askerlerinin Kaldığı Opera Oteli Önünde
Yapılan Eylem

6. Filo'nun bir daha yıllarca denizlerimize gelememesi, sözde "Barış Gönüllüleri" nin toprağımızdan kovulması, ulusal değerlerimizin sahiplenilmesi, bağımsızlık bilincinin yükselmesi bu dönemin yadsınamaz zaferlerindendir.

Hüseyin İnan(1949-1972)

Hüseyin İnan 1949 yılında Kayseri/Sarız ilçesine bağlı Bozhüyük köyünde doğdu. İlk ve ortaokulu Pınarbaşı'nda, liseyi Kayseri'de okudu. 1966'da ODTÜ İdari Bilimler Bölümü'ne kayıt oldu. Sosyalist Fikir Kulübü (SFK) ve bu derneğin bağlı olduğu Dev-Genç'e üye oldu. Aynı dönemde, TİP'e de üye oldu. Gerek İstanbul ve Ankara, gerek İzmir ve diğer illerdeki anti-emperyalist eylemlere aktif rol aldı; ABD 6.Filo'suna yönelik eylemin düzenleyicilerinden oldu. Toprak işgalleri gibi kırsal yörelerdeki etkinliklerde yer aldı. 1966-1967 öğretim yılında, gerçekleşen ODTÜ Hazırlık boykotunun örgütlenmesine önderlik etti.

Hüseyin İnan, 1968'de, TİP ve daha sonra MDD içindeki ayrılıklarda, giderek belirginleşen gizli ve dar örgüt fikri doğrultusunda çekirdek bir grup oluşturup, kır gerillası yoluyla anti-emperyalist mücadele verme düşüncesini geliştirmeye çalıştı. MDD fikrinden hiçbir zaman taviz vermemiş olsa da, fikri mücadeleden silahlı mücadele yoluna doğru saptı.

Ankara'da, özellikle ODTÜ öğrencisi olan ve önderliğini Sinan Cemgil ile birlikte Hüseyin İnan'ın yaptığı grup, Türk sosyalizm tarihinin ilk silahlı örgütü olan THK onun çekirdek kadrosunu oluşturdu. Aynı yıl İdari Bilimler Fakültesi'nden çıkartılan Hüseyin İnan, sonrasında Sinan Cemgil, Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'la birlikte paylaşacağı, ODTÜ Birinci Yur'ta 201-202 numaralı odada kalmaya devam etti. 14 Ekim 1969'da, THK O'nun bu nüvesini oluşturan grup ile birlikte Suriye üzerinden Ürdün'e, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün askeri kanadı olan El Fetih'in gerilla eğitim kamplarına gitti. Burada aldıkları eğitimin ardından bir süre İsrail'e karşı yapılan kimi eylem ve karakol baskınlarında görev aldı.

Şubat 1970'de Türkiye'ye geri döndüğünde, Diyarbakır-Gaziantep yolunda bir otobüste yakalandı. Diyarbakır'da devam eden yargılama sonunda, Ekim 1970'de tahliye oldu

Hüseyin İnan serbest kalmasını takiben yeniden Ankara'ya döndüğünde kafasındaki kır gerillası fikri iyice berraklaşır. Benzeri düşünceler taşıyan ve aynı eylem çizgisini benimseyen, başlarında Deniz Gezmiş'in yer aldığı İstanbul grubuyla bir araya gelerek THKO'yu kurma kararı alırlar. Bu karar üzerine Deniz Gezmiş, son kez ayrıldığı İstanbul'dan, Ankara'ya gelir.

Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil ve Cihan Alptekin'in de kuruluşunda yer aldığı THKO'nun öncü teorisyeni olur. Bu, diğerleri tarafından lider olarak kabul edilmesini beraberinde getirir. Sadece teorisyenlikle sınırlı kalmaz ve THKO'nun tüm silahlı eylemlerinin bizzat içerisinde yer alır. 29 Aralık 1970'de, 4 Dev-Genç üyelerinden İlker Mansuroğlu'nun öldürülmesi üzerine, THKO'nun örgüt olarak ilk kez ismini kullandığı Kavaklıdere Polis Karakolu'nun kurşunlanması, 1 Ocak 1971'de Türkiye İş Bankası Emek Şubesi soygunu, Amerikan askeri tesisleri-

nin basılarak önce bir, daha sonra dört Amerikalı askerin kaçı-
rılması eylemlerinde bulunur.

23 Mart 1971’de Kayseri’nin Pınarbaşı ilçesinde düştükleri
pusuda THKO’lu bir diğerk militan, Mehmet Nakipoğlu’yla be-
raber yakalanır.

Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan’la Ankara 1 nolu Sıkıyne-
tim Askeri Mahkemesi tarafından 9 Kasım 1971’de idama mah-
km olur. İdamların nlenmesi için gerek Meclis’te, gerek ka-
muoyunda ve gerekse örgüt arkadaşları tarafından çeşitli giri-
şimlerde bulunulmasına rağmen Yusuf Aslan ve Deniz Gez-
miş’le birlikte 6 Mayıs 1972’de idam edildi.

Mezarı, Ankara/Karşıyaka Mezarlığının L/17 parselinde bu-
lunmaktadır.

Yusuf Aslan (1947-1972)

Yusuf Aslan THKO kurucularından olan Marksist-Leninist devrimcidir. Yozgat'ın daha önce Çekerek'e, sonradan Çorum merkez ilçesine bağlanan Kuşsaray köyünde doğmuştur. Bu köy Çerkez köyüdür. Orta öğrenimini tutucu eğilimlerle, gelenekçi önyargıların güçlü olduğu bir çevrede tamamladı. 1966'da ODTÜ'ye girdi. ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü'nün üyesi oldu, Dev-Genç içinde çalışmaya başladı. Bu dönemden itibaren önce hazırlık okulunda, sonra da mühendislik fakültesinde patlak veren boykotların ve hemen ardından ODTÜ işgalinin önde gelen örgütçülerinden oldu. İlk yargılanması CIA ajanı olduğunu iddiası ile Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi Commer'in arabasının yakılması eylemi nedeni ile gerçekleşti.

1969 yılında arkadaşlarıyla birlikte Filistin'e gitti. Burada helikopter ve uçak pilotluğunu öğrendi.

Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş'le birlikte Nurhak'a, dağdaki gerilla grubuna katılmaya giderken, Sivas Şarkışla'da yaralı olarak yakalandı. Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde yargılandı. 6

Mayıs 1972'de Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan'la birlikte asılarak idam edildi. Mezarı L/17 Ankara/Karşıyaka Mezarlığında bulunmaktadır.

SİNAN CEMGİL (1944-1971)

Sinan Cemgil, THKO örgütünün kurucularından biridir. Türkiye'nin önemli aydınlarından Adnan Cemgil ve Nazife Cemgil'in ikinci oğulları olarak 15 Kasım 1944'de İstanbul'da dünyaya geldi. Öğretmen anne-babanın çocuğu olarak iyi bir eğitim aldı.

Türk Barışseverler Cemiyeti'nin Menderes Hükümetini, TBMM kararı olmaksızın Kore'ye asker göndermesi sebebiyle protesto etmesi üzerine Adnan Cemgil'in aldığı hapis cezası Sinan'ın henüz çocuk yaşta cezaeviyle tanışmasına sebep olur. "*Komünistler Moskova'ya!*" bağırışlarını ise, aynı dava yüzünden Yozgat'a sürgüne gönderilen annesinin yanında duyacaktır.

Devrimci Önder 1964'de Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mimarlık Fakültesi'ne girdiğinde siyasetle etkin olarak ilgilenmeye başlar.

1965 yılında Bursa'daki TİP kongresinin yapılacağı Saray Sineması önünde Komünizmle Mücadele Derneği tarafından

kışkırtılmış binlerce kişinin, kongre çıkışında delegelerin üzerine saldırması sonucu babası Adnan Cemgil yaralanıp hastaneye kaldırılır. Sinan, Türkiye’deki açık şiddetle bu vesileyle tanışır.

1965 yılında çıkardıkları *Dönüşüm* dergisini satarken arkadaşı Şirin Yazıcıoğlu ile birlikte gözaltına alınan Sinan Cemgil, aynı yıl ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü’nün (SFK) kuruluşuna katılır, bir süre genel başkanlığını yapar ve Türkiye İşçi Partisi’ne (TİP) de üye olur.

1967 yılında ilkokul yapma amacıyla Muş’un Korkut ilçesine giden ODTÜ kafilesinde yer alan Sinan, arkadaşlarıyla birlikte halk kültürü üzerine de incelemelerde bulunur.

Sinan’ın Amerikalı öğretim görevlisinin yıllardan beri ODTÜ’de İngilizce eğitim görüyorsunuz. Nasıl İngilizce bilmezsiniz? Sorusuna verdiği yanıt bugünlere kadar gelmiştir: “Biz, ODTÜ’de İngilizce üç kelime öğrendik: *Yankee go home.*”

1968’le birlikte yoğunlaşan öğrenci eylemlerinde, ODTÜ içindeki mücadelesi, sevilen kişiliği ve üstün hitabet yeteneğiyle üniversitedeki hareketin doğal önderi olur. ODTÜ’de Toplumcu Grup içinde yer alır. 1968’de ODTÜ’deki boykota ve 1969’daki ODTÜ işgaline önderlik eder.

Toprak reformunun gerçekleştirilmesi istemiyle hazine topraklarını işgal eden Elmalı köylülerini ziyaretinin Türkiye İşçi Partisi (TİP) Genel Merkezi tarafından tepki ile karşılanması, TİP’ten istifasını getirir.

Sosyalist Devrim-Milli Demokratik Devrim tartışmalarında Milli Demokratik Devrim’i savunsa da, Hüseyin İnönü’la birlikte “Türk Solu” ve “Aydınlık” odaklı MDD yorumlarından ve bu

çevredeki tartışmalardan uzak durur ve farklı bir yol açmak için arkadaşlarıyla birlikte harekete geçer.

1969 yılında Şirin Yazıcıoğlu ile evlenir.

Vietnam kasabı olarak bilinen Kommer'in arabasını yakanlardandır. Eylemde birlikte yer aldığı arkadaşı Mustafa Taylan Özgür'ün İstanbul'da öldürülmesi üzerine Ankara'da Atatürk Anıtı önünde toplanan kalabalığa, aranıyor olmasına karşın şöyle hitap edecektir:

"Bir devrimci kardeşimiz polis kurşunu ile kahpece öldürülmüştür. Devrimci şehitlerin matemini tutacak zamanımız yoktur. Devrimcilerin postunu ucuza satmayacağız. Gün gelecek Türkiye'nin bağımsızlığı ve kurtuluşu için gerekirse hepimiz vurulacağız. Bunlar bizi korkutmuyor, üzmüyor ancak kinimiz biliniyor. Taylan Özgür'ün ardından matem tutmayacağız, mer-siyeler düzmeyeceğiz. O, 24 saatini devrime adanmış bir kişiydi. Yapılacak çok işlerimiz vardır, İkinci Kurtuluş Savaşının ilk kurşunlanan devrimcilerinden sonra bizler de düşebiliriz, bunu korku değil varacağımız şerefli bir nokta olarak kabul ediyoruz. Taylan, Kommer'in arabasını yakarak devrim için ilk kıvılcımı atmıştı. Bu kıvılcım devam ettirilecektir. Türkiye'de CIA artık bir adam temizleme kampanyası açmıştır. Yılmıyoruz, korkmuyoruz."

1970 yılında doğan oğluna söz verdiği gibi arkadaşı Taylan'ın adını verir.

1970 yılında, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Alpaslan Özdoğan, Deniz Gezmiş ve Cihan Alptekin'le birlikte Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun kuruluş çalışmalarını yürütür. THKO'nun şehir gerillası eylemlerinde yer alan Sinan Cemgil, 12 Mart 1971 muhtırasından sonra, arkadaşlarıyla birlikte An-

kara'yı terk eder ve Elbistan civarındaki Nurhak Dağı'na çıkarak burada arkadaşlarıyla birlikte THKO'nun gerilla kampını kurar. Sinan Cemgil komutasındaki gerilla birliği, planlandığı gibi Kürecik Radar Üssü'nü basmak için harekete geçer.

Kürecik Radar Üssü'ne yapacakları baskın öncesinde Sinan Cemgil ve arkadaşları, İnekli Köyü muhtarının ihbarı üzerine kuşatılır. 31 Mayıs 1971'de askerlerle çıkan çatışmada atış menzili dışına çıkmış olan Sinan Cemgil, yaralı arkadaşı Alpaslan Özdoğan'ı kurtarmak için geri döner ve Ernesto Che Guevara'nın kaderini paylaşır. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga ile birlikte yaşamını yitirir.

Adıyaman Gölbaşı ilçesinde cenazeyi almaya giden Sinan'ın annesi Nazife Cemgil, çevresini saran kadınlara Sinanları şöyle anlatacaktır:

"Bu oğlum Sinan... Bunlar da onun arkadaşları (Kadir ve Alpaslan) , kardeşleri... Onlar da oğullarım... Bu çocuklar, bu oğullar; bu ülkeyi, halkı, sizleri sevdiler. Başka bir istekleri yoktu. Her biri birer dehaydı. Her biri üstün zekâlı birer güzel insandı. Dileselerdi, düzenin adamları olsalardı, şimdi burada cansız yatmazlardı. Birer milyoner olurlardı. Ama onlar, halkı, sizleri sevdiler. Sizin sorunlarınızı omuzladılar. Size yalan söylüyorlar. Onlar eşkıya değildi."

İbrahim KAYPAKKAYA (1949-1973)

Türkiye Komünist Partisi / Marksist-Leninist'in kurucusu. 1949 yılında Çorum'un Sungurlu ilçesinin Karakaya köyünde doğdu. İlkokulu bitirdikten sonra Hasanoglan Öğretmen Okulu'na girdi.

Öğretmen Okulunun ardından İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na başladı. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi-Fizik Bölümü öğrencisi olan Kaypakkaya, sol düşüncelerle burada tanıştı.

Mart 1968'de Çapa Fikir Kulübü'nün kurucuları arasında yer aldı. Çapa Fikir Kulübü'nün başkanı olan Kaypakkaya, 6. Filo'ya karşı bildiri yayınladığı gerekçesiyle Kasım 1968'de okuldan atıldı.

FKF ve TİP içinde ortaya çıkan ayrışmada Milli Demokratik Devrim (MDD) tezini savunan kesimde yer aldı. İşçi-Köylü gazetesinin İstanbul'daki bürosunda çalışan Kaypakkaya, Aydınlık ve Türk Solu dergilerine yazılar yazdı.

Aydınlık içinde meydana gelen ayrışmada Doğu Perinçek'in başını çektiği PDA kanadında yer aldı. 1972 yılına kadar PDA

saflarında çalıştı. Bu tarihte PDA ile yolları ayrıldı. Doğu Perinçek ve çevresinin revizyonist ve oportünist olduklarını iddia eden Kaypakkaya, ayrılık sonrasında TKP/ML-TİKKO'yu kurdu.

TKP/ML faaliyetlerinin yoğunlaştırıldığı Tunceli Çemişgezek bölgesinde mücadele ederken, 24 Ocak 1973'de Vartinik köyü Mirik mezrasında Kolluk Güçleri tarafından bulunduğu köyün etrafı sarıldı.

Çatışma sırasında TİKKO'nun ilk komutanlarından Ali Haydar Yıldız yaşamını yitirirken, Kaypakkaya yaralı olarak çatışma alanından uzaklaştı. Beş gün sonra kendisinin kaldığı köydeki bir öğretmen'in ihbarıyla yakalandı. Ser verip sır vermeyen komünist önder devrimci Kaypakkaya Diyarbakır'da süren dört aylık sorgulama ve yoğun işkence sürecinden sonra 18 Mayıs 1973'te işkence altında hayatına son verildi.

İki gün sonra babasına intihar ettiği bildirildi ve cansız bedeni teslim edildi.

Kaypakkaya'nın yazılarının toplandığı "Seçme yazıları" adlı bir kitabı vardır.

Mahir Çayan(14 Ağustos 1945 - 30 Mart 1972)

Mahir Çayan, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) lideri. Marksist-Leninist devrimci önder.

30 Mart 1972 tarihinde, Tokat'ın Niksar ilçesine bağlı Kızıldere Köyü'nde askerle girdiği çatışmada dokuz arkadaşıyla birlikte yaşamını yitirdi.

Samsun doğumlu olan Mahir Çayan, ortaokul ve lise dönemlerini Haydarpaşa Lisesi'nde, yani İstanbul'da geçirdi. 1963'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Ertesi yıl Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenimine devam etti. Bu dönemde TİP ve FKF'ye (Fikir Kulüpleri Federasyonu) bağlı olan SBF (Siyasal Bilgiler Fakültesi) Fikir Kulübü'ne girdi. 1965'te bu kulübün başkanlığını da üstlendi.

1967'de kısa süreliğine Fransa'ya gitti. Buradaki sosyalist hareketlerin genel seyri ve içinde bulundukları tartışmaları izledi. 1968'deki 6. Filo_eylemlerine İzmir'de katıldı ve gözaltına alındı. Bu dönemde Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde başlayan Mihri Belli'nin savunduğu Milli Demokratik Devrim tartışmalarına

rın içerisinde ve daha sonra kurulan THKP-C'nin önder kadrosunda bulundu. Bu tartışma sürecinde TİP adına Zonguldak Ereğlisi'nde çalışmalar yürüttü.

Bu geziden sonra ideolojik olarak Milli Demokratik Devrim saflarında yer aldı. TİP ile olan temel ayrılığı devrim sorunu olarak tarifler. Fransa'da bulunduğu süreçte Latin Amerika silahlı (fokoist) mücadelesinden etkilenir. TİP'i bu süreçte yasalıcılıkla suçlar, Türkiye'deki devrim sürecinin ancak silahlı bir mücadeleyle ve kendi özgöl koşullarının tespit edilmesiyle olabileceğini savunur. Bu görüşe daha yakın olan Türk Solu ve Aydınlık dergilerinde yazılar yazar. Bu dönemde yazdığı önemli yazıları "*Revizyonizmin Keskin Kokusu 1*", "*Revizyonizmin Keskin Kokusu 2*" ve "*Aren Oportünizminin Niteliği*" dir.

1969 yılında Ankara'da yapılan ve Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun adını DEV-GENÇ (Devrimci Gençlik Federasyonu) olarak değiştirdiği toplantıda Türkiye sosyalist hareketinin seyrini değiştirir. 1971 yılında yapılan TİP kongresine katılmamıştır, fakat TİP ve kendi çalışma çevresinden öğrenci ve işçilerle birlikte bir toplantı örgütler. Mihri Belli ile olan ayrılıkları iyice ortaya çıkmış olmasıyla birlikte yolunu Milli Demokratik Devrim (MDD) sürecinden ayırarak, önce "genç subayların" askerî darbe yapmasını beklemek yerine halk ihtilali için silahlı propaganda faaliyetlerine başlar. Bu ayrışmanın temel noktası, aslında MDD tespitinin TİP yasalıcılığının başka bir versiyonu olduğu görüşüdür. O dönemde Türkiye devrim sürecini *Kesintisiz Devrim I-II-III* broşürlerinde dile getirir. Türkiye'nin sahip olduğu yapıyı oligarşi olarak tanımlar. Ek olarak da "Türkiye'deki geçmişe nazaran refah seviyesinin artması ile birlikte devlet ve halk arasında bir denge vardır." demiş ve bu dengeyi *sunî denge* olarak adlandırmıştır. Sunî dengeyi de bozmanın ancak silahlı mücadele ile olacağını savunmuştur.

Bu süreçte Münir Ramazan Aktolga ve Yusuf Küpeli ile birlikte THKP-C'nin kuruluş çalışmalarını sürdürür. Örgütün diğer önemli isimleri arasında; Ertuğrul Kürkçü, İlhami Aras, Ulaş Bardakçı, Mustafa Kemal Kaçaroglu ve Hüseyin Cevahir yer alır. Şehir gerillası modellini benimseyen Mahir Çayan buna uygun silahlı eylemlerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde bizzat bulunur. Çalışmalarını sürdürmek için Şubat 1971'de İstanbul'a geçen Mahir Çayan burada da silahlı eylemlere devam eder. 22 Mayıs 1971'de İsrail Başkonsolosu Ephraim Elrom'un kaçırılıp öldürülmesi olayına karışır. Kaldıkları evden kaçarken polisle girdikleri çatışma sonrasında Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir, İstanbul Maltepe'de bir evde kuşatılır. Evde bulunan 14 yaşındaki bir kızı rehin alırlar. Çayan ve Cevahir'i ikna edebilmek için anne ve babaları ile aile büyükleri olay yerine getirilir. 1 Haziran'da eve yapılan operasyonda Cevahir öldürülür, Mahir Çayan ise yaralı olarak yakalanır. Rehine kız zarar görmez.

Mahir Çayan tutuklanarak İstanbul Maltepe Cezaevi'ne konulur. Dava sürerken 29 Kasım 1971'de THKP-C'den Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz ile THKO'dan Cihan Alptekin ve Ömer Ayna, kazılan tünelden çıkarak firar ederler. Firardan sonra THKP-C içinde bölünme yaşanır. İstanbul'da kalma olanakları daralan Mahir Çayan, Ankara'ya geçer. 19 Şubat'ta Ulaş Bardakçı Arnavutköy'de kaldığı evde kuşatılır ve öldürülür. Mahir Çayan ve arkadaşları bir yandan sürekli yer değiştirerek yakalanmamaya çalışırken, öte yandan idam cezası verilmiş olan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının kurtarılması için eylem olanakları araştırırlar. Ankara'daki ilişkiler de yakalanmalar sonucunda giderek daralır. Önce bazı kadrolar Karadeniz'e gönderilir. Koray Doğan'ın polis tarafından öldürülmesi ve diğer yakalanmalar sonrasında da Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna ve Ertuğrul Kürkçü, Karadeniz'e geçerler.

Kızıldere Olayı

Bir süre Fatsa'da kalan Mahir Çayan ve arkadaşları infazları engellemek için eylem olanakları araştırırlar. 26 Mart 1972'de Ünye'de NATO'ya ait radar istasyonunda çalışan iki İngiliz ve bir Kanadalı teknisyeni kaçıırır ve karşılığında THKO (Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu) önderleri Deniz Gezmiş, Hüseyin İnân ve Yusuf Aslan'ın serbest bırakılmasını isterler. 28 Mart'ta rehinelerle birlikte Niksar'ın Kızıldere Köyü muhtarının evinde kalmakta olan arkadaşlarının yanına giderler. 30 Mart günü muhtarın evinde askerler tarafından ablukaya alınırlar. Askerlerin megafonla yaptığı teslim olun çağrılarına devrimci sloganlarla karşılık verilir. Evi sarmış olan askerler ile silahlı çatışmaya girilir. Çatışma sonunda Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Saffet Alp, Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdayi Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Sarıhan, Sabahattin Kurt ve Nihat Yılmaz yaşamını yitirir. Evde bulunan Ertuğrul Kürkçü samanlıkta saklanarak sağ kalır ve yakalanır. Rehinerler ise çatışma sırasında öldürülürler. Cenazeler savcının nezaretinde Niksar'a götürülür.

Mahir Çayan'ın mezarı Ankara Karşıyaka Mezarlığı, L/3 adası, 99 nolu

Onlar köle olarak yaşamaktansa özgürlük savaşçıları olarak ölmeyi seçtiler...

Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin...
Savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa
ve silahlarımız
elden ele
geçecekse
ve başkaları mitralyöz sesleriyle,
savaş ve zafer naralarıyla
cenazelerimize ağıt yakacaklarsa
ölüm hoş geldi, safa geldi...

CHE

BÖLÜM 3

DENİZ'İN HAYATI VE MÜCADELESİ

1400'li yılların başında İspanyollar Küba'ya çıktıklarında, yerlilerin şefi şu konuşmayı yapmaktadır:

“Emperyalistler adamızı işgal için geldiler. Onların bizden ne istediklerini biliyor musunuz?” Yerliler:

“Onlar doğuştan aç ve barbardırlar” diye cevap verirler. Şef:

“Bu doğrudur, ancak tek başına yeterli değildir. Emperyalistlerin kendilerine ait tapınakları ve kendilerine ait tanrıları

vardır. İşte o tanrıyı bizden almaya geliyorlar. Onların tanrıları işte buradadır” deyip biraz uzağında duran, içi altın dolu sepeti gösterir. “Ama tanrılarını onlara teslim etmeyeceğiz” der ve içi altın dolu sepeti nehre atar.

İspanyollar adaya çıkarlar ve önlerine kim gelirse öldürürler. Şefi tutsak alırlar ve yakarak öldürülmesine karar verirler. Yakmadan önce, şefin yanına bir rahip gelir ve ona Hristiyanlığın iyiliklerinden güzelliklerinden bahseder.

“Eğer söylediklerimi kabul edersen cennete gideceksin.” der

Şef, rahibe, cennette Hristiyanların olup olmayacağını sorar. Rahip de, bütün iyi Hristiyanların cennete gideceğini söyler. Bunun üzerine şef:

“Beni cennete göndermeyin. Orada da Hristiyanlarla karşılaşmaktansa cehenneme gitmeyi tercih ederim.” der

Burada dini araç olarak kullanmışlardır. Emperyalistler işgal ettikleri toprakları sömürmekle kalmayıp insanların dini duygularını da sömürmeye başlamışlardır.

Aslında tüm Latin Amerika kıtasının ve diğer kıtaların hikayesi hemen hemen aynıdır. Açgözlü Amerikan ve Batılılar, tanrılarına ulaşabilmek için, kıtalarda yaşayan yerlilere yaptıklarını bırakmamışlardır.

Birlerce yerliyi bir anda yok etmişler, yok edemediklerini ise köleleştirmişlerdir.

Sömürgecilerin kıtalara çıkması yüz binlerce yerlinin katledilmesiyle sınırlı değildir. Bununla bağlantılı olarak, binlerce yıllık uygarlıklar yok edilmiştir. Bunu Afrika’da Afkanistan’da,

Irak'ta Küba'da, Vietnam'da görmek mümkün. Sadece kıtalar ve ülkeler farklı amaçları tarih boyunca hep aynıdır.

Küba Devrimi'nin ve Che'nin ezilen uluslar için bambaŖka bir yeri vardır. Küba Devrimi ile emperyalizme esaslı bir tokat indirilmiŖ, Che'nin fikirleri ve devrimden sonraki mücadelesi, özellikle Latin Amerika lkelerinin kurtuluŖu, diğerk kıtalarda emperyalistlere karŖı mücadele veren ülkeler ve Denizler için önemli bir esin kaynağı olmuŖtur.

Tarih boyunca Anadolu; yer altı, yer üstü zengin kaynaklarına, jeopolitik ve stratejik öneme sahip olduğu için sömürgecilerin hep ilgi odağı olmuŖtur. Ve dıŖ güçler tarafından bu topraklar üzerinde eŖitli oyunlar oynanmıŖ ve askeri darbeler yapılmıŖtır. ABD'nin Küba'ya ve diğerk ülkelere uyguladığı politikanın aynısını Türkiye'ye uygulamaya baŖlamıŖtır. Bu politika-ya Deniz'in itirazı vardı. Latin Amerika'nın Che'si varsa, Türkiye'nin de Deniz'i var.

Denizler'in tek amacı vardı o da tam bağımsız Türkiye yaratmaktı. Bunun için etin bir mücadelenin içine girdiler. Bu mücadeleyi hem Amerikan emperyalizme ve hem de yerli iŖbirlikilerine karŖı verdiler.

Ezilenlerin emperyalizme karŖı mücadelesinde, kendilerinden baŖka kimse yanlarında yoktur. Kendi gleriyle emperyalizmi ve smrgeciliğı yenilgiye uğratacaklardır. Bu gereğı bilerek bu yola ıkıldılar.

Deniz devrim yolunu aydınlatan meŖale ve arkadaşları ise bu yolda yürüyen birer isyancıydı. Bu topraklara zgrlğu, barıŖı; yüreklere umudu, sevinci; insanlara sosyalizm ve adaleti getirmek için mayınlarla dolu devrim yoluna baŖ koydular. Kimi arkadaşları sokak ortasında, kimi arkadaşları da meydanlarda

kurşunlandı. Kimileri pencerelerden atıldı, kimileri de günlerce karakollarda işkenceler gördü.

ÇOCUKLUĞU

1965'den sonra Türkiye'de gelişen gençlik hareketinin en önemli önderlerinden ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)'nun kurucu ve yöneticilerinden Deniz Gezmiş, 24 Şubat 1947'de Ankara'nın Ayaş ilçesinde doğdu. Öğretmen bir ailenin çocuğu olması sebebiyle ilk ve ortaöğrenimini Sivas'da liseyi İstanbul'da okudu.

Deniz'le ilk ve ortaokuldan arkadaş olan Aydın Çubukçu, Deniz için şunları anlatmıştır:

"Deniz çok yakın arkadaşım. İlkokul birinci sınıftan liseye kadar çocukluk dönemimiz beraber geçti. Ondan sonra, tekrar üniversitede, 68 işgallerinde karşılaştık.

Daha dokuz- on yaşımızdaydık. Bir "yedibela çetesi" kurmuştuk. Yedi kişi değildik ama nedense 'Yedibela'id ismii. Deniz de tartışılmaz şefimizdi. Yedibela çetesinin aslında pek bir şey yaptığı yoktu ama grup olarak hareket etmek, ne bileyim bir yerde top oynanıyorsa takımı belirlemek, başka mahallenin çocuklarını dövmek gibi şeyler oluyordu.

O sıralar 'Çelik Bilek'diye bir çizgi roman kahramanı vardı. Deniz, Çelik Bilek'i çok severdi. Sınıfta, O'nun İngiliz sömürgecilerine karşı Amerika'nın bağımsızlığı için savaş veren bir kahraman olduğunu anlatırdı.

Evde hiç ders çalışmazdı. Dersi sınıfta bir dinlemede anlar çıkardı. Kavrayışı çok hızlıydı. Evde hiç ders çalışmadığı halde her sene okul birincisi olurdu. Ortaokul yıllarında, okullar ara-

şı bir yarışmada okulunu temsil etmiş ve birinci olduğu için Sivas valisinden ödül almış.

Kavgacı, fakat son derece sevimli ve afacan biriydi. Sert ama merhametli, inançlı güvenilir, yiğit ve cesur Deniz olarak bilinirdi."

Deniz'in bu özelliği siyasi düşüncesiyle örtüşüyordu. Emperyalizme karşı kesintisiz mücadele edecek; işçinin, köylünün, emekçinin yanında olacaktı. Karizması ve etkili liderliğiyle binlerce insanı arkasında sürükleyecek, onun düşünceleri kulaktan kulağa yayılacak, sloganlara yansıtacaktı. Üniversitelerde, sokaklarda, meydanlarda binlerce insan bunları haykıracaktı. Üniversiteler, sokaklar ve meydanlar Denizi sabırsızlıkla bekliyordu.

Deniz; umuda yolculuğun adı, direnen halkların özgürlük meşalesidir. Türk ve Kürt halkların kardeşliğinin sembolü, halkların birlik, dayanışma ve zulme karşı koyma iradesinin adıdır. İsyanın zafere erişmesi, haksızlıklara, zulme, emperyalist işgale, sömürüye, işbirlikçilerine karşı isyanın bir diğer adıyla başkaldırısıdır.

Gezmişin ailesini özetle şöyle anlatabiliriz:

Baba Cemil Gezmiş: ilköğretim müfettişi, Rize'nin İkizdere ilçesine bağlı Çimil köyünden.1914 yılında doğan Cemil Gezmiş 23 Haziran 2002 İstanbul'da vefat eder.

Anne Mukaddes Gezmiş: ilkokul öğretmeni. Erzurum'un Tortum ilçesinden.

İki erkek kardeşi var: Abisi Bora, kardeşi Hamdi.

Deniz'in ilk gençlik yılları için babası şunları söylemiştir:

“Benimle anlaşılamıyordu. benim görüşlerimi beğenmiyor. beni tutuculukla itham ediyordu. İçten içe sana hak vermekle beraber iki ayrı dünyanın insanları olduğumuzu kabul ediyor ve susuyordum. Üniversiteye kadar kontrolüm altındaydı. Sonra sosyalist olmuş. Tartıştık. Ayı kuşaklardandık.”

Geleneksel, erkek egemen bir orta sınıf aydın bir ailede yetişen Deniz’in üzerinde ailenin etkisi vardı. Deniz annesini çok severdi. Belli bir saati vardı, bu saate kadar mutlaka evde olması gerekir, yoksa babası kızardı. Bu düzen üniversite ikinci sınıfa kadar sürer. Öğrenci eylemleri içinde etkinliği artmasından ve eylemlerin önderi olması nedeniyle sayısız gözaltılar, tutuklanmalar ve kaçak yaşama günleri başlar. Anne Mukaddes Hanım oğlunu her gece dört gözle bekler.

Deniz, lise öğrenimi hakkında şunları anlatmıştır:

“Lise tahsilime İstanbul Haydarpaşa Lisesi’nde başladım. Ve ayrıldım. Sebep olarak belki beni sıkıyordu, daha doğrusu Haydarpaşa Lisesi’nde okumak istemedim. Aksaray Bilir Koleji’ni bitirdim. Bu Bilir Koleji özel ve paralıdır. Hem gündüzlü hem yatılıdır. Ben gündüzlü devam ederdim. Gece devamlı evimde yatarım. Bilir Koleji’nin Fen Bölümünden mezunum.”

Okul evine yakın olduğu için yürüyerek gelir giderdi.

Deniz daha lise yıllarında devrimci duygularını açığa vurmaya başlamıştı. Aynı günlerde Haydarpaşa Lisesi’nde de üzerindeki baskılar yoğunlaşmaya başladı. Kıbrıs’ın ancak emperyalizm güdümünden sıyrılmasıyla kurtulabileceğini ve bağımsız bir devlet olabileceğini savunan bir kompozisyon yazması, üzerindeki baskıların iyice yoğunlaştırmasına sebep oldu. Ve Deniz Haydarpaşa Lisesi’nden uzaklaştırılmış oldu.

Deniz'in fiziki özellikleri 1971'de yakalandığı zaman üzerinde çıkan Filistin Demokratik Halk Merkezi'nden verilen kimliğe göre şöyle sıralanmıştır:

Boy: 1.91

Göz: siyah

Renk: Buğday

Burun: Arabı

Özellği: Tam

Deniz; girişken, atak, yakınlıslı bir adamdı. Karizmasıyla, hitabı ve liderlik özelliğiyle kızlar üzerinde büyük bir etkisi vardı. O, kızlarla değil, kızlar onunla ilgilenirdi. Deniz henüz lise öğ-

rencisiyken sol düşünceyle tanıştı ve kendini dönemin eylemlerinin içinde buldu. “Savaşan kaybedebilir, savaşmayan çoktan kaybetmiştir.” Felsefesiyle hareket etti.

İLK SİYASİ ARAYIŞLAR

27 Mayıs ihtilalinden hemen sonra diyebileceğimiz bir dönemde, ailesiyle birlikte İstanbul’a gelen Deniz, ihtilalin sağladığı göreceli özgürlük ortamında bir lise öğrencisi olarak kişiliğini geliştirmeye çalışıyordu. Bu sürecin nasıl oluştuğunu ve nasıl geliştiğini yakından izleyen Nurettin Demirdöven, şunları anlatmıştır:

“1964 yazından itibaren kurulan mahalle arkadaşlığımızdan sonra, sürekli birlikte olduk. Onunla daha çok sosyal ve bilimsel diyebileceğimiz konularda konuşmalar ve tartışmalar yapardık. Sadece bununla da kalmaz, bu konulara ilişkin olarak etkinlikler nelerdir, toplantılar, dernekler var mıdır, onları da araştırırdık. Bunları önce ben, tek başıma yapardım. Arkadaş bulunca da berber yapmaya başladık. Böyleci TİP diye bir partinin olduğunu duyduk, sonra da yerine gidip gördük. TİP’in Üsküdar ilçe binası, o zaman Balaban semtinde, Doğancılar Sokağı’nın başındaydı. O binayı şimdi yıktılar. Üsküdar iskelesinin hemen yanında, tütün fabrikasının hemen arkasındaydı. Düşünce olarak sosyalist düşünceye daha çok yatkındık. Okuduğumuz gazeteler, sevdiğimiz yazarlar itibariyle bu parti bize daha yakın gelmişti. Gazeteler olsun, TİP’in çıkartmış olduğu broşürlerde ve dağıttığı bildirilerde olsun TİP’in adını okuyor, duyuyorduk. O arayışlar içinde 1964 yazında esas olarak TİP’e gitmeye başladık. Deniz, lise ikinci sınıf öğrencisiydi o zaman. İlk başlarda sempatizan olarak çalışmaya başladı. 1965’de Türkiye İşçi Partisi (TİP) ’nin Üsküdar ilçesine üye olduk.

Tanıştığımda Deniz'in politik bir birikimi yoktu. İlerici bir yönelimi vardı. Deniz'in sosyalist bilinçlenme dönemi ya da daha doğrusu sosyalizmi öğrenme dönemi yaklaşık bir yıl sürdü. O ilk önce Haydarpaşa Lisesi'nde okuyordu. Daha sonra babası, lisanının daha güçlenmesi, iyi bir lisan öğrenmesi için Aksaray'da bulunan Bilir Koleji'ne kaydetti. Bunun Deniz'e şu yönde bir yararı oldu. 27 Mayıs ihtilalinin getirdiği özgürlük ve tartışma ortamı nedeniyle öğrenci dernekleri, eskisinden daha etkin ve faal durumdaydılar. Buralarda çok canlı tartışma ortamı vardı. Üniversiteye gittiğimden, okulda edindiğim arkadaş çevresiyle ben de buralara gitmeye başladım. İlk önce, ben gidiyordum oralara. Daha sonra, Deniz'i de götürmeye başladım.

Üniversitelerdeki kantinler faal durumdaydılar. Oralara giderdik. Deniz'i, benim tanıdığım ve daha önceden kurmuş olduğum arkadaş çevresiyle tanıştırdım. Bizim bu gidip gelmeler ve var olan etkinliklere katılmamız sonucu, Deniz'in arkadaş topluluğu gelişti. Sonra Deniz, bu çevreyi genişletip sempatisini kazandı.

Partide, haftada ya da beş günde bir ilçe binasında, seminer biçiminde eğitim çalışmaları yapıldı. Daha çok emekçi işçilerin bilinçlendirilmesi yönünde konular olurdu. Bir defasında İdris Küçükömer, bir defasında Oya Baydar, katılarak seminer verdiler. Biz de seminer sorumlusu olarak görev aldık. Ama öyle yaratıcı bir konu üzerinde değil, genellikle klasik konular üzerinde çalışmalar yapardık.

Bunun dışında bir taraftan derslerimize çalışıyor, bir taraftan da kitap alışverişi yapıyorduk. Öğrenci için kitap pahalıdır. Ben de olanı ona veriyordum, o da onda olanı bana veriyordu. Tabii ilgi duyduğumuz konularda ayrıca kendimiz için kitap,

dergi alıyorduk. Onunla ortak beğeniyle okuduğumuz kitapları şöyle sıralayabilirim:

Jack London'un Martin Eden'i, Ernest Hemingway'in Çanlar Kimin İçin Çalışıyor'u, John Steinbeck'in Gazap Üzümleri, Wells'in Kısa Dünya Tarihi ve Amerika Birleşik Devletleri Tarihi, Ali Faik Cihan'ın Sosyalist Türkiye'si, Niyazi Berkes'in Yüzyıldır Neden Bocalıyoruz'u, John Strachey'in Sosyalizm Nedir?

Çıkan bütün yeni kitapların hemen hepsini alıp okuyorduk. Dergi olarak Yön, gazete olarak Cumhuriyet alıyorduk. Akşam gazetesi ve o dönem bir ara çıkan Tanin adlı gazeteleri de bulunca okuyorduk.

Hukuk Fakültesi birinci sınıfında öğrenciyken, öğretim üyemiz Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; 'Hukukçu, her gün gazete alıp okumalı ve olayları sürekli izlemeli' diyerek bize öneride bulunmuştu.

Deniz'in edebi yönü çok zengindi. Sinemayı, tiyatroyu, edebiyatı, şiiri çok severdi. Hikâye yazarlığını severdi. Şiire çok tutkundu. Tutkun olduğu için belleğinde tutardı. Memet Fuat'ın çıkarttığı Yeni Dergi isimli edebiyat dergisini sürekli alırdı. Nazım Hikmet'i zaten bilirdi. Oktay Rifat, Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreyya ve bunların ardından Özkan Mert, Ataol Behramoğlu, Ahmet Arif ve İsmet Özel'in şiirlerini de bilirdi.

Sinemacılığa, sinema yapımcılığına ilgi duyardı. Osman Saffet Arolat'la sinema, edebiyat üzerine tartışırlardı.

Deniz, vapurla karşıya geçtiği zamanlar cebinde mutlaka bir kitap bulunur, yolculuk boyunca da hiç konuşmaz, elindeki

kitabı okurdu. İskelede vapur beklerken gazete-kitap satan büfeye gider, gözüne kestirdiği bir kitabı alırdı. Vapur kalkana kadar okumaya devam eden Deniz, ertesi gün, kaldığı yerden okumaya devam etmek için kitabın sayfasını kıvrır ve kitabı yerine koyardı.

Deniz, politikaya nasıl ilgi duyduğunu şöyle anlatmıştır:

"Sosyalizmi, ilk defa Yön dergisinin ikinci çıkışı sırasında bu dergiyi izlerken benimsedim. Sonra bu alanda kendimi yetiştirmeye çalıştım. Lise birinci sınıflayken öğretmenimin okuttuğu 'Teneke' kitabı ile yurt gerçekleriyle karşılaştım. Yine öğretmenimin ezilen halk kitleleri hakkında verdiği bilgi ile yoğruldu.

Dostoyevski'nin kitaplarını bitirdim. Şimdi Balzac'tan okumaya başlayacağım. Çoğunu daha önce okumuştum; ama yine rahatça, canım sıkılmadan okuyorum. Hele Dostoyevski! Yaşadığı toplumun kesitini vermiş romanlarında. Tolstoy'un mujikleri varsa onun da bir türlü iki yakaları bir raya gelmeyen şehirli küçük burjuvaları var. Onları o kadar canlı anlatmış ki insan görür gibi oluyor. Sonra İngiliz, Alman, İtalyan, İspanyol edebiyatı desem, aklına her birinden bir isim gelecek. Örneğin, Shakespeare, Goethe, Dante, Cervantes. Ama Fransız ve Rus edebiyatı olunca durum değişir. Bir sürü isim gelir aklına. Her biri birbirinden büyük. Aynı durum İran edebiyatı için de geçerli. Ömer Hayam, Gazali, Şirazlı Sadi."

Deniz, dört Amerikalı askeri, 8 Mart 1971 günü, bırakıp kaçtıkları apartman dairesinde şu kitapları geride bırakmıştır:

"Moskova Önlerinde, Emperyalizm-Tekelci Kapitalizm ve Türkiye, Sosyalist Parti, Silah Arkadaşları, İnsan Asker Doğmaz."

Bütün bu birikimler sonucunda öğrenci eylemleri içindeki etkinliği giderek artan Deniz'i;

Bir bakmışsınız üniversite reformu için üniversite işgaline önderlik yapmış, bir bakmışsınız siyasi iktidarı Atatürk'e şikâyet etmek amacıyla Samsun-Ankara yürüşünde, bir bakmışsınız bir forumda konuşmacı, bir bakmışsınız ABD Büyükelçisi Kommer'i kınama eyleminde gözaltına alınmış, bir bakmışsınız Beyazıt meydanında polislerle çatışıyor, bir bakmışsınız gerilla eğitimi için Filistin'e gitmiş...

O 25 yıllık yaşamını gözaltılarla, tutuklamalarla, kaçak olduğu anlarla geçirdi. Bıkmadan usanmada devrim mücadelesine devam etti.

Latin Amerika'nın Che'si, Türkiye'nin Deniz'i Var

Che'yi var eden ezilen halkların mücadelesidir. Che'nin yaşadığı dönem dünya çapında antiemperyalist mücadelenin dorukta olduğu bir dönemdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan emperyalizmine karşı milliyetçiliğin üçüncü dalgası yükselmektedir. Latin Amerika'dan, Asya'ya, Afrika'ya kadar ezilen halkların bağımsızlık ve devrim mücadelesi en üst noktadadır. Bu dönemde Amerikan emperyalizmi tüm dünyada yenilgiye uğratılmaktadır. Emperyalizme karşı mücadele veren ülkeler, mücadelelerini alternatif toplumsal düzenler kurarak sürdürmektedir. Ama bu mücadele yalnız emperyalizmden tek tek ülkelerin kopması anlamına gelmemektedir. Bir ülkenin yürüttüğü mücadele, diğer bir ülkenin kurtuluş mücadelesinin ateşleyicisi olmaktadır. Asya kıtasında Ho Shi Minh önderliğindeki Vietnam halkının kurtuluş mücadelesi. Amerikan emperyalizminin yenilgiye uğratarak, Kamboçya'da ki devrimin de önünü açacaktır. Vietnam, Laos, Kamboçya Amerika kıtasındaki devrimci mücadelelerle birleşmekte. Afrika ayağa kalkmakta,

emperyalizme karşı savaş dalgası tüm dünyayı kaplamaktadır. Türkiye’de 68 kuşağını etkilemektedir.

Che ezilen dünyanın gerçeğidir

Deniz’in politik görüŐlerinde ve eylemlerinde dünya siyasi hareketlerinin dönemsel etkilerinin izleri de vardır.

“Liderler içinde en çok Che Guevera’yı severdi.”

FKF İstanbul Sekreterliği’nde yer alan ve Ant dergisi yazarlarından olan Osman Saffet Arolat’ın bu konudaki değerlendir-mesi Şöyledir:

“Deniz, o dönemin gençliği içinde baştan beri Mustafa Kemalci ama kendini yer yer Marksist zanneden birisiydi. Olaylara sürekli olarak ‘İkinci Kurtuluş Savaşı’ açısından bakardı. Temel tavrı buydu.”

Yeni yeni bir kimlik arayışı içinde olan  niversite gençliği kendileriyle  zdeŐleŐtirenildiđi bazı insanları çok sevdiler.   n k  bu insanlar kendileriyle  zdeŐleŐtirebilecekleri liderlerdi.

Özellikle Che Guevera buna çok uygundu. Che, aydın bir liderdi. Doktordu. Zengin diyebileceğimiz bir ailenin çocuğuydu. Zengin bir aileyi terk ederek dağa çıkmıştı. Ayrıca yakışıklı bir adamdı. Çok güzel konuştuğu söylenirdi, ama bilinmezdi. O günkü kimlik arayıŐları içinde kendini Che Guevera ile  zdeŐleŐtirici noktalar aramaya başladılar. Sonuçta bu insanlar, Che Guevera gibi sakal bırakmaya ve Che’nin giymiŐ olduğu botlara benzer ayakkabılar, giymiŐ olduğu parkaya benzer giysiler giymeye başladılar. Che Guevara’nın aylarca yıkanmadığı s ylen-diği için aylarca yıkanılmazdı. Ekonomik durum iyi olsa da “Birinci” sigarası içilirdi.

1967-68 yıllarında Che'nin Türkiye'de iki kitabı yayınlandı. Bu iki kitap öğrenciler arasında çok beğenildi ve tutuldu.

Özellikle Deniz, Che'den çok etkilenmişti. Aynı biçimde Ho Chi Minh'den etkilenmişti. Ho Chi Minh'in filozof tavrı, Che Guevera'nın aktif tavrını birleştiren bir yapıyla hareket ederek, konuşma türü, olaylara bakış açısı sürekli bu yönde oldu.

Deniz'in TİP'li Olarak İlk Siyasi Faaliyeti

İlk kez 31 Ağustos 1966'da Ankara'dan İstanbul'a yürüyen Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin, Taksim Anıtı'na çelenk koymaları sırasında işçileri destekleyen ve Türk-İş yöneticilerini protesto eden gösteri sırasında gözaltına alındı.

Çorum'da Genel-İş Sendikasına üye 54 temizlik işçisi, Çorum Belediye Başkanı Kemal Demirer'in 72 işçinin işine son vermesi ve işçileri başka bir statüye tabi tutarak, ücretlerini 350 liradan 250 liraya indirmek istemesi üzerine, 27 Temmuz 1966 Çarşamba günü, Çorum'dan Ankara'ya kadar sürecek bir yürüyüş başlar. 3 Ağustos Çarşamba günü, Anıtkabir'e gelen işçiler, yürüyüşü bitirir. 5 Ağustos'ta ise Danıştay'da açtıkları davayı kazanmaları üzerine işçiler, 8 Ağustos'ta işbaşı yapar. Fakat Belediye Başkanı, belediyenin geliri olmadığını öne sürerek 10 Ağustos'ta Danıştay'ın kararına uymaz. Belediyeye maddi yardım yapması için ABD Cumhurbaşkanı Johnson'a mektup yazdığı için halk, Belediye Başkanına "Johnson Kemal" lakabını takmıştır.

Abdullah Baştürk'ün başkanı olduğu Genel İş Sendikasına üye işçiler, Çorum Belediye Başkanının Danıştay'ın kararını uygulamamasını protesto etmek amacıyla 15 Ağustos'ta Ankara'dan İstanbul'a yalınayak bir yürüyüş başlatır.

İſçilerin bu yürüyüşünü. başta TİP olmak üzere. Türkiye'deki ilerici, devrimci bütün kamuoyu sahiplenir. Yürüyüşün her anı gazetelerde haber konusu olur. Uluslararası düzeyde işçi sendikaları tarafından desteklenir.

Deniz Gezmiş'in, TİP Üsküdar İlçe Sekreteri olduktan sonraki ilk siyasi faaliyeti, Çorum işçilerinin bu yürüyüşü sırasındadır.

Bu sırada TMTF, yürüyüşçüleri destekleme çağrısı yapar. Yapılan çağrıya İstanbul Tekstil, Basın-İş, Yapı İşçileri, Maden-İş, Gıda-İş, Ağaç-İş, Kimya-İş, Haberleşme-İş ve TÖS katılır. Çağrıya katılan kuruluşlar, Türkiye İşçi, Gençlik, Öğretmenler Dayanışma Konseyi (TİGÖK)'ni oluşturur.

Türk-İş, Amerikan sendikacılığını benimseyen bir tutum içindedir o zaman. TİP'i destekleyici bir sendika kurma çabası içindedir. Daha sonra, DİSK kurulur. Yürüyüşe katılanların çoğunluğu da bu düşüncede olduğu için, orada Türk-İş aleyhinde gösteriler olur. Bu gösteriler, Taksim'deki Atatürk Anıtı'nda da devam eder. Deniz, ajitasyon yapar. Bu ajitasyon üzerine diğer arkadaşlar da Türk-İş aleyhine gösteriye başlarlar. Gösterilerin sonunda polis, Deniz'le birlikte birkaç kişiyi gözaltına alır. Böylece Deniz devrim mücadelesinde gözaltıyla tanışmış olur. Deniz, uzun boylu olduğu için hemen dikkati çeker.

Nurettin Demirdöven, bu olayı şöyle anlatmıştır:

"Gözaltına alınanlara yiyecek-içecek götürdük. Ben, parti-nin merkezine gittim. Durumu anlattım. Partili milletvekillerinden Kemal Nebioğlu ve Rıza Kuas, hemen ilgilendiler. Beraberce Taksim Karakoluna gittik. Komiserle konuşuldu. Ağırlıklarını koydular. Gece baktım, eve iki kişi geldi.

Deniz, adres olarak bizim evin adresini verirdi. Babasından çekinirdi bu konularda. O zamanki yasalara göre polis, bazı formaliteler yerine getirildikten ve kefil bulduktan sonra, karakolda gözaltına olan birisini serbest bırakabiliyordu. Deniz de Taksim Karakolundan, Selimiye Karakoluna devrediliyor. Oradan, bir polis nezaretinde ikametgâh adresi olarak kullandığı bizim eve getirildi. Ben de imza verdim. Böylece Deniz, serbest bırakıldı.”

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLİĞİ

Deniz, lise öğrenimini 1965-1966 öğretim dönemi, Aksaray Özel Bilir Koleji’nde tamamladıktan sonra, Üniversitelerarası Giriş Sınavı’na, 6 Temmuz 1966 Çarşamba günü girer.

Sınav sonuçları açıklandığında Deniz, İstanbul Üniversitesi’ne bağlı Hukuk ve Fen Fakültelerini yedek listeden kazanmıştır. Deniz, Hukuk Fakültesine kaydını yaptırır. Bu konuda, arkadaşı Nurettin Demirdöven, şunları anlatmıştır:

“Deniz, üniversite sınavlarına girerek Fen ve Hukuk Fakültelerini kazanmıştı. Sosyal konulara daha yatkın olduğundan siyasi ve sosyal çalışmalarına kolaylık olur düşüncesiyle Hukuk Fakültesine kaydını yaptırdı.”

Deniz, Hukuk Fakültesinin 10058 nolu öğrencisi olarak, 7 Kasım 1966 Pazartesi günü, üniversiteye ilk adımını atar. Fakat Hukuk Fakültesinde yeni öğretim dönemi olaylı başlamıştır.

TMTF, MTTB, İÜTB gibi üst örgütlerin desteklediği ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Atilla Kılıçoğlu ile İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Derneği Başkanı Faruk Yücel gibi sağcı cemiyetlerin yönetiminde, öğrenciler derslere girmeyerek eylem yapmaktadır.

Hukuk Fakóltesinde 1500'den fazla öğrencinin belge verilerek, kayıtlarının silinmek istenmesi üzerine yapılan derslere girmeme eyleminde, öğrencilerin başlıca istemleri Şunlardır:

1)Birinci sınıfta 1965-66 döneminde belge alanlara bir yıl daha okuma hakkı tanınması,

2)Bir ve ikinci sınıfta ancak üç yıl aynı sınıfta kalanlara belge verilmesi,

3)Üç ve dördüncü sınıftan belgenin kaldırılması,

4)Yükseltmenin kaldırılması,

5)Bütün derslerden Şubat hakkı tanınması,

6)Yazılıyı almış her öğrenciye üç sözlü hakkı tanınması.

Bu dönemde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dekanı Prof. Reha Poroy, İstanbul Üniversitesi Rektörü ise Adnan Menderes'in özel doktorluğunu yapmış olan Prof. Ekrem Şerif Egeli'dir.

TMTF tarafından eylemin yapılmaması yolunda alınan karar, Hukuk Fakóltesi Talebe Cemiyeti ve Talebe Derneği'nce de desteklenir ama bazı öğrenciler eyleme devam eder. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda dersler yapılmaz. Bahçede düzenlenen toplantıda Hukuk Fakóltesi Talebe Derneği Başkanı Faruk Yücel, başkanlıktan istifa ettiğini açıklar.

11 Kasım 1966 Cuma günü, Hukuk Fakóltesinin birinci sınıfında, "Roma Hukuku" dersinde derslere girmeme eylemi yapan bir kısım öğrenci, derse girerek gürültü yapar. Bunun üzerine Prof. Törkan Rado, "*Şu halde ben de size bir masal anlatayım*" der. Eylem yapmakta direnen öğrenciler, devamlı

surette marşlar söyleyerek profesörün masal anlatmasına da engel olur.

Derslere girmeme eylemi, güvenlik kuvvetlerinin müdahale etmesi ve öğretim üyelerinin desteklememesi üzerine bitirilmek zorunda kalınır. Sorunlar, böylece bir sonraki döneme ertelenmiştir.

Hukuk Fakültesi, 1967-68 öğretim döneminde, yine öğrencilerin derslere girmeme eylemi başlatmasıyla açılır.

Bu öğretim döneminde de fakülteden belge alarak atılan öğrenci sayısı 1000'in üzerindedir. Bütün öğrencilerin desteğiyle, 30 Ekim 1967 Pazartesi günü başlayan derslere girmeme eylemi, öğretim üyelerinin desteklememesi ve durumun savcılığa bildirilerek bazı öğrencilerin gözaltına alınması üzerine 8 Kasım 1967 Çarşamba günü sona erdirilir. Fakülte yönetimi, ayrıca, fakülteyi 9 Kasım 1967 Perşembe günü saat 16.30'dan 15 Kasım 1967 Çarşamba günü akşamına kadar tatil eder.

Üniversite İşgalleri

Ülkemizde üniversite ile üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar, tarihi yüz yıla kadar dayanan ve köklü çözümlere kavuşturulması gereken bir konu olmuştur.

1968 yılına gelindiğinde, öğrenci istekleri değişiyor, artık üniversitede reform değil, "Üniversitede ve Eğitimde Devrim" isteniyordu.

Öğrenci liderlerinden Harun Karadeniz, bu konuda şunları anlatmıştır:

"Üniversitede var olan potansiyeli 1968 Kasım döneminde değerlendirmeye karar vermiştik. Temel sloganımız, 'Eğitimde

Devrim' olacaktı. Ancak, bu konunun enine boyuna incelenmesi ve çok somut hedefler belirleyerek sonuç almak taraftarıydık. Daha önceki reform istekleri gibi belirsiz amaçlara yönelmek gerekiyordu. Bunun için Kasım ayına kadar Türkiye'deki eğitim düzeni ve özellikle yüksek öğrenim sorunu üzerine araştırma yapacaktık. Fakat bizim dışımızda gelişen olaylar, bu planı değiştirmemize sebep oldu.

Biz, Kasım için kendimizi hazırlarken, Türkiye'deki ilk hareket, Ankara'da, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde patladı. Gelişmeleri yerinde incelemek üzere hemen Ankara'ya gittik. Teknik Örgütlerin başkanları olarak yaptığımız bu gezi sırasında hareket İstanbul Üniversitesi'ne sıçrayıverdi."

Sağ-Sol Yok, Boykot Var

İÜTB Başkanı Ufuk Şehri, 2 Mayıs 1968 Perşembe günü, bir bildiri yayınladı. Bildiride, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinin haklı isteklerinin halen yerine getirilmediğine değinilerek, İstanbul Üniversitesi'nin içinde bulunduğu çıkmaz ve üniversitede yapılan çeşitli haksız hareketleri anlatarak bu duruma bir son vermek için talebelere, "*Ne kadar moloz ve hayvan varsa hep bu fakülteye geliyor*" dediği iddia edilen Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Reha Poroy istifaya davet edilmiştir.

21 Mayıs 1968 Salı günü, Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti İkinci Başkanı sağcı Yıldırım Tosunlar, düzenlediği basın toplantısında, "*Devrimci Öğrenci Örgütü adı altında gizli bir teşkilat kuran bazı öğrencilerin, Fransa'da olduğu gibi İstanbul Üniversitesi'nde karışıklık çıkartmak için hazırlık yaptıklarını*" açıklar.

Bu dönem, üniversitedeki sorunları çözümlemek amacıyla, bir tarafta Talebe Birliği'nde sağcıların, Ufuk Şehri'nin; öteki tarafta Deniz'in başını çektiği Devrimci Hukuklular Örgütü'nün, diğer tarafta da FKF İstanbul Sekreterliği'nin hazırlığı vardır.

İstanbul'da ilk girişim sağcılar tarafından başlatıldı.

11 Haziran 1968 Salı günü, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Ufuk Şehri, birlik lokalinde bir basın toplantısı düzenleyerek, *"Üniversitede reform istediklerini"* söyledi ve *"12 maddeyi kapsayan reform isteklerini, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'ne verdiğini"* açıkladı. Mustafa Lütfü Kıyıcı, bu konuda şunları anlatmıştır:

"İşgal olayını anlatmak zor. Hiç kimse işgal olayının başarılı olabileceğini düşünemiyordu. Böyle büyük bir eylemin başarısızlıkla sonuçlanabileceğini, bunun sorumluluğunun sosyalistlerin üzerine kalacağını, bunun vebalinin büyük olduğunu söyleyerek ilk başta FKF İstanbul Sekreterliği, işgale karşı çıktı. Hatta yapılacaksa, işgal hareketinin önünde bir solcu öğrencinin yanında bir sağcı öğrencinin de bulunması gerektiği söylenmişti. Bu konuları bizzat ben, o dönem FKF İstanbul Sekreteri olan Veysi Kemal Sarısözen ile İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin spor odasında uzun uzun konuştuk, tartıştık. İşgal bir anlamda spontane bir olaydı. Örneğin ben, sınav için okula gittiğimde, okul işgal edilmişti."

12 Haziran 1968 Çarşamba günü, saat 08.00'da başlayacak Haziran dönemi sınavlarına girmek için Hukuk Fakültesi öğrencileri üniversiteye gelmiştir.

Sınava girmeden önce bazı öğrenciler, boykot yapılsın mı yapılmasın mı, diye konuşup tartışmaktadır.

Hukuk Fakóltesi Öğrenci Bürosunun önünde ayaklı, seyyar, siyah bir tahta vardır. Boykot taraftarı öğrenciler, kara tahtaya, ‘Boykot var’ diye yazar. Boykota karşı olanlar, yazıyı gidip siler, ‘Hayır, Boykot yok’ diye yazar. Aynı olay birkaç defa tekrarlanır. En sonunda Binali Erdoğan. kara tahtaya gidip bir tekme vurur ve devirir. Bundan sonra boykot ve işgalin önü alınmaz olur. Böylece hareket başlar.

Üçüncü sınıf B grubunun Medeni Hukuk dersinden sınav olacak öğrenciler, sınav salonunda sınavın başlamasını beklemektedir. Deniz içeri girer ve bir konuşma yapar. Konuşmada, yapılan eylemin nedeni öğrencilere anlatılır ve işgale katılmaları istenir. İşgal fiilen başlatılmıştır.

Saat 08.30’da sınav için okula gelen öğrenciler, sınav kapılarının otuz kadar öğrenci tarafından tutulduğunu görür. Kapıları kapatan bu örenciler, sınava girmek için gelen arkadaşlarına Hukuk Fakóltesi öğrencileri olarak neler istediklerini açıklar ve sınavlara girmediklerini söylerler.

Merkez binanın arkasındaki iç bahçede toplanan yaklaşık üç bin kadar öğrenciye. aralarında bulunan Deniz Gezmiş, Bozkurt Nuhoglu, Tunga Ongun ve Binali Erdoğan durumu özetle şöyle açıklar:

“Bu sabah, işgal eylemine dört kişi ile girdik. Haklarımızı çakallık etmeden alacağız. Hiçbir birey ve parti adına çalışılmayacaktır. Şu veya bu eğilime hizmet için bu harekete girişmedik. Hiçbir kuruluşa bağlı değiliz. Yakıp yıkmak, şuraya buraya saldırmak asla doğru değildir. Yönetmeliđe karşı haklı olarak giriştiğimiz bu işgal başka türlü genişlerse, biz haksız duruma düşeriz. Hiçbir kuruluşa bağlı olmaksızın bozuk öğrenim düzenini yeniden kurmak için tüm arkadaşları göreve çağırıyoruz. Hukuk Fakóltesi öğrencileri olarak haklarımızı alınca-

ya kadar birlik ve beraberliğimizi bozmayıp işgale devam edeceğiz. Emperyalizm bizim beslenmemize bile karışıyor. Bizi tahilla beslenen bir toplum yaptılar. Protein ile beslenemediğimiz için kafamız iyi çalışmıyor diye sanıyorlar. Kafamızın çalışıp çalışmadığını onlara göstereceğiz. Bu hareketi destekleyeceğimize şerefimiz ve gençliğimiz üzerine ant içeriz.”

“Fakülte yönetimine ortak olmak istemeyenler, ellerini kaldırsın” denildiğinde, bütün öğrenciler el kaldırmıştı.

“Bugünkü bozuk düzeni benimseyenler el kaldırsın” denildiği zaman, kimse el kaldırmaz.

Konuşmalardan sonra orada toplanan öğrencilerin oylaması sonunda Deniz Gezmiş, Kemal Bingöllü ve Tunga Ongun’dan oluşan Hukuk Fakültesi Boykot Komitesi kuruldu.

Kemal Bingöllü, işgal olayını şöyle anlatmıştır:

“İstanbul Üniversitesi tarihinde unutulmayacak bir gün. Saat 09.30 sıralarıydı. Süleymaniye Kütüphanesi’nde çalışıyordum. Üç gün sonra sınavım vardı. Kitaplar arasındaki bu derin sessizliği, bir anda içeri dalan heyecanlı bir arkadaşın haykırışı yırtıverdi:

‘Arkadaşlar, Hukuk boykota başladı...’

Kütüphane bir anda karıştıverdi. Herkes fırladı yerinden. Ben de bir nefeste dışarı çıktım. Hukuk Fakültesine koştum. Büyük bir öğrenci kalabalığı kaynıyordu. Marşlar söyleniyor, tempo tutuluyor, her kafadan başka bir ses yükseliyordu. Her arkadaş, bir başka kıvılcımla parlamıştı. Bu kalabalığa dalar-ken gözlerim tanıdık bir sima arıyordu. Derken uzun boylu, esmer, sert çizgili yüz hatlarıyla genç bir arkadaşım karşıma

çıktı. İsmi Deniz Gezmiş. Hukuk Fakültesinde ikinci sınıf öğrencisiydi. Gözlerinden ateş püskürüyordu. Ne olduğunu sordum.

'Bıktık artık bu despotizmden...' diye başladı heyecanla. 'Bizimle berabersin değil mi?'

İşgal başladığında, Merkez binanın arkasındaki iç bahçede toplanan öğrenciler, yaptıkları forumdan sonra Merkez binaya girer. Bu arada, Hukuk Fakültesinde saat 08.45 sıralarında üniversiteye gelen Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Reha Poroy ile karşılaşan öğrenci temsilcileri, durumu Dekana anlatarak isteklerini bildirdi.

Öğrenciler, daha sonra, ilk iş olarak üniversite santraline giderek beş kişilik bir grup ile santral odasını, ardından bildirilerin basılabilmesi için teksir odasını işgal eder.

Bu arada sınav günlerinin asıldığı tahtalara, ‘Sağ-Sol yok. Boykot Var’ yazan öğrenciler, ‘Üniversite hocaları, Severler paraları, Biz size sormaya geldik, Bir devrim yapmaya geldik’ sözlerini şarkı biçiminde söyleyerek Rektörlüğe doğru yürüyüşe geçti.

Yürüyüşlerinde, ‘Rektör istifa et’ diye bağırان öğrenciler, ‘Dağ Başını Duman Almış’ marşını söyleye söyleye Rektörlük binasına gitti.

Rektör Prof. Ekrem Şerif Egeli, odasına giren öğrencileri ayakta karşılayarak öndeki öğrencilerin ellerini sıktı.

“Hoş geldiniz, buyurun, dilekleriniz nedir?” diye sordu.

Bu sırada, odada Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Celal Öker de bulunmaktaydı. Bundan sonra, konuşmalar daha çok Deniz ile Rektör arasında geçti.

Deniz, Rektör Prof. Egeli’ye:

“Fakültelerin yönetiminde söz sahibi olmak, Üniversitede devrim istiyoruz” diyerek isteklerini sıralamaya başladı.

Rektör Egeli, yumuşak, sakın ve kararlı bir ses tonuyla topluluğa hitaben:

“Genç arkadaşlarım. Orduda karavanaya kaşık atarak Türkiye’nin yüzlerce sorunlarının gürültüleri içinde alnım açık, yüzü pak, vicdanlı bir vatandaş olarak bu makama kadar geldim. Yaşlı bir arkadaşınız olarak tekrar ediyorum. Davalarınızı sükun içinde halledin, konuşma alışkanlığına varın. Önce üniversiteli olarak gürültü ve yaygara...” dediğinde, Deniz, Rektörün lafını şu sözlerle keserek konuşmasına fırsat vermemeye çalıştı:

“Bu yaygara değil, gençliğin sesidir. Geçen sene gürültü yapmadık da ne oldu? İstifa et! Dekan da istifa etsin!”

Sözünün aniden, hiç alışılmadık bir Ŗekilde kesilmesine Ŗařıran Rektör Prof. Egeli, kendisini toparlayarak sözlerini sakın bir Ŗekilde sürdürmeye çalıştı:

“Genç arkadaşlarım, bir düzensizlikten bahsediyorsunuz. Fakat düzeltmek imkn vermiyorsunuz.”

“Bütün bir gençliği temsil ediyoruz. Sakın olamayız. İki yıl geçti. Daha ne zamanı istiyorsunuz?”

“Dileklerinizi bir heyet aracılığıyla bildirin.”

“Belge, belge. Biz pazarlığa gelmedik. İsteklerimizi bildirdik, gideceğiz. Hukuk Fakültesinden iki bin öğrenci atılırken neredeydiniz?”

“Siz yanlış bilgiye dayanıyorsunuz. Halledilmesi mümkün olanların halledilmediği bir karar alınmış mıdır ki bu şekilde konuşuyorsunuz?”

“Zor mu kullanılması gerek?”

“Kullandınız işte.”

“Biz Atatürk genciyiz.”

“Atatürk genci önce benim. Ben, Atatürk’ün ağzından gençliğe hitabesini dinledim. Burada hesaplaşma olmaz. Bu kalabalıkta mesele çözümlenemez. Talebe Birliği Başkanı Ufuk Şehri’nin bahsettiği hususların dışında istekleriniz var mı?”

“Evet, var.”

“Gördünüz mü, onun için heyet seçin, yeniden dileklerinizi getirin diyorum. Rektörlüğün sarf ettiği gayretin içyüzünü biliyor musunuz? Bu meselenin daha sakın, daha rahat bir şekilde görüşülmesi gerekir. Sizin bu hareketiniz birtakım kaptı katçıların da yararlanmalarına sebep olur. Gençliği bu şekilde yetiştirecek bir üniversite mi istiyorsunuz? Reformdan kastınız nedir? Ufuk Şehri’nin bildirdiklerine hayır diyorsunuz, o halde bunların tümü nelerdir, bildiriniz.”

“Bazı öğretim üyeleri tarafından tehdit ediliyoruz.”

“Ŗu gençlik tehdit edilir mi? Tek tehdit vasıtamız Ŗudur: Onu da söyleyeyim. Hocanızım. Byğnze saygı gösterin. Kitapların maliyeti bizim ölçülerimize göre yüksektir. Maliyeti azaltmak için muayyen birtakım tedbirlere baŖvurmuŖ bulunuyoruz.”

“Sabreden derviş, alığndan lmŖ.”

“Doğrusu, sabreden derviş, muradına ermiŖtir.”

“İsteklerimizi biliyorsunuz. Bunları yenilemeyeceğiz. Sene baŖındaki gibi telefonla polis ağırmayacağınızı sanıyoruz. Uzun yıllar ğretim yeliğ yapan bir hocasınız. Fransa’daki ve İtalya’daki ğretim üyelerinin dŖmŖ olduğu hatalara dŖmeyeceğınızı, gerekli önlemleri alacağınızı sanıyoruz. Üniversitede devrim istiyoruz. Üniversitede söz sahibi olmak istiyoruz. Hkmetlerin dmen suyuna girilmemesini istiyoruz.”

“Benim geldiğim yol belli, gittiğim yol belli.”

“Belli, belli. Mason locasından geçiyor. İstifa et.”

Bu sırada, sze karışan Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti BaŖkanı Halil Akyüz: “ArkadaŖlarımız haklı davalarını savunmak için bugünden itibaren boykota baŖlamıŖtır. Haklarımızı kesin Ŗekilde alıncaya kadar boykota devam edeceğiz” der.

Yapacak bir Ŗeyi kalmayan Rektör Egeli, genel sekreterinin yardımı ile Profesörler Evi’nden çıkarak otomobiline doğru gitmeye alıŖır.

Deniz, Rektörlük merdivenlerinin üzerinde, ğrencilere Ŗyle seslenir:

“Arkadaşlar! Rektör yine Vatan, Millet, Sakarya safsataları ile bizi uyuttuğunu sanıyor. Ancak uyandık ve şu andan itibaren fakültemizi işgal etmeye başlıyoruz. İlk defa santrali ele geçirip okulu personelden temizlememiz gerekir.”

Bundan sonra, Rektör Egeli'nin otomobilinin çevresini saran öğrenciler, zorla Prof. Egeli'yi bindiği otomobilden dışarı çıkarır ve otomobilinin lastiklerinin havasını indirerek: “İstifa et! Davamızı halledeceğine söz ver, öyle git. Bırakmayız, buradan gidemezsiniz!” diye bağırır. Rektör Egeli, kendisine getirilen başka bir otomobile binerek üniversiteden ayrılır.

Mustafa Lütfü Kıyıcı, bu olayla ilgili olarak şunları anlatmıştır:

“Rektör Egeli'nin, Rektörlük makamına öğrenci kitlesiyle birlikte gidilmişti. Egeli, hitabet kabiliyeti olan, konuştuğu zaman dinlenen biriydi. İnsanları etkileyen bir yönü, bir hitabet yeteneği vardı. Ayrıca öğrenciler arasında saygınlığı olan birisiydi. İşgal başlamıştı. Rektörlük binasında, Rektör Egeli, konuşmasıyla orada bulunan öğrencileri etkileyip ikna etmeye başlamıştı. Ama onu orada konuşturmamak, susturmak gerekliydi. Deniz, öğrencilerin ikna olmaya başladığını görünce, Rektörün masasına elindeki sopayla vurdu ve bağırmaya başladı. Egeli, sustu. Kitle de Egeli'nin etki havasından sıyrıldı. Öğrenciler yeniden coşup bizim havamıza girdi. Deniz bunu yapmasaydı, Egeli, hemen hemen herkesi ikna ediyordu, belki de hareket fiyaskoyla sonuçlanacaktı. Yani başlamadan ya da başladı gibi bitecekti. Deniz'in bu olayda rolü büyüktü.”

Saat. 10.00'a doğru, üniversitenin bütün kapılarını kapatan öğrenciler, kapılara nöbetçi yerleştirir ve herkese şebeke göstermek zorunluluğu getirilir. Saat 11.00'de Hukuk Fakültesi

İŖgal Komitesi imzasıyla yayınlanan bildiride, istekler Ŗöyle açıklanır:

“Birinci sınıfta tek dersten borçlu hakkının tanınması,

İki, üç ve dördüncü sınıflarda belgenin kaldırılması,

Bütün derslerden Ŗubat hakkının derhal tanınması,

Biz yazılıya üç sözlü hakkı verilmesi

Hoca-öğrenci ilişkilerinin düzenlenmesi.”

Hukuk Fakültesi birinci sınıf amfisinde toplanan öğrencilerin, Hukuk Fakültesi Boykot Komitesi olarak seçtiğı 21 kiŖi Ŗunlardır:

Deniz GezmiŖ, Tunga Ogun, Deniz Çamlıbel, Kadir Bakoğlu, Hüseyin Kovalı, Rahmi Aydın, Binalı Erdoğan, Nizar Özkaya, Eray Karabilgin, Mustafa Lütfü Kıyıcı, Cihan Alptekin, Cavit Kavak, Ömer Yasa, Sena Esen, Yusuf Baha Gürcan, Ali Rıza Dizdar, Fuat Aptikoğlu, Macide Birol, Önder Yerlikaya, Muzaffer Öztekin ve Kemal Bingöllü.

Saat 16.00 sıralarında İstanbul Üniversitesine bağılı Hukuk, İktisat, Tıp ve Eczacılık Fakültelerinin yönetimi öğrencilerin eline geçti.

Çay ocağı ve kantini açtıran gençler, daha sonra, Hikmet Bozcalı’nın getirdiğı davul ve zurna eşliğinde horon oynayıp halay çekti ve geceyi üniversitede geçirdi.

Birdenbire gelişen ve yaygınlaşan üniversite işgal ve boykot hareketlerine iktidarda ve muhalefette bulunan siyasi parti temsilcilerinin tepkileri çok değişik olur.

Başbakan Süleyman Demirel:

“Dünya yeni ufuklara giden bir dünya oldu. Bu dünyanın yeni ufuklara doğru ne kadar gittiğini, nereye varacağını, bunların nelere bağlı olacağını kestirmek güç” der.

CHP’li Nihat Erim ise:

“Bu bir patlamadır. Genç kuşağın patlamasıdır. Gençlerimiz esasında yerden göğe kadar haklıdır. Üniversitelerimiz ve genel olarak bütün eğitim sistemimiz baştan sona reforma, düzeltilmeye muhtaçtır. Üniversitelerimiz reform istiyor. Bunda şaşacak, üzülecek bir nokta yoktur” açıklamasını yapar.

TİP Milletvekili Behice Boran ise:

“Başbakanın her ne kadar hoşuna gitmese de mesele bozuk düzene dayanıyor” dedi.

Üniversiteleri işgal eden öğrenciler, var olan öğrenci örgütlerini kendilerini temsil edecek güçte görmedikleri ve yönetim yanlısı örgüt olarak kabul ettikleri için üniversite yönetimi karşısında kendilerini temsil edecek kurum ve organları fiilen oluşturdu.

Öğrenciler, 14 Haziran 1968 Cuma günü, bu konuya bir çözüm bulmak için toplandı ve “İşgal Komitesi”ni kurdu.

Bu arada, öğrenci cemiyetleri ve Fakülte Fikir Kulüplerinde daha çok örgütlülüğe sahip olan FKF İstanbul Sekreterliği, işgali gerçekleştiren DÖB kadrosu ile uzlaşarak işgale katıldı ve daha önceden hazırlamış olduğu bildiriği yayınlamadı.

Bu katılıma uygun olarak da yeni bir örgütlenmeye gidildi. İşgal Komitesi Başkanlığına, Bozkurt Nuhoglu ile Kemal Bingöllü, Sekreterliğe Toygun Eraslan, Muhasipliğe Metin Tamer seçildi.

Öğrenciler, işgal boyunca açık tuttıkları üniversitenin yemekhanesinden iki lira karşılığında yemek yedi. Yatma sorununu ise merkez binanın çevresinde bulunan yurtlarda ve merkez binada hazırladıkları yerlerde çözümlmeye çalıştı.

Üniversitenin güvenliğini sağlamak için nöbet tutulmaya başlandı. Mehmet Zihni Çetiner, saldırılara karşı koymak için barut atacak top yaptı.

Deniz, zaman zaman gider, Diyarbakır Öğrenci Yurdu’nda kalırdı. Diyarbakır Öğrenci Yurdu’nda kalan Hikmet Bozcalı,

Zeki Tekeş, Ömer Ayna, Ferruh Vakıfahmetoğlu gibi arkadaşları vardı. Sabahleyin üniversiteye gelirken bir şişe büyük süt içmeyi de ihmal etmezdi. Arkadaşlarıyla birlikte içtiği sütlerin parasını da her zaman Deniz öderdi.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğrencisi Ragıp Zarakolu, “Muhtar Deniz” diye lakap taktıkları Deniz’le ilgili bir anısını şöyle anlatmıştır:

“Deniz havuzun kenarında, ‘Yataklarınızı buraya taşıyın, deniz görür. Çamlarda hiç kamp yapmadık. İşte üniversite bahçesi...’ diyor.”

İşgal başlatıldığında bazı solcu öğrenciler, üniversite yönetimiyle anlaşma yapmasını engellemek amacıyla İÜTB Başkanı Ufuk Şehri’yi gözaltına aldı. Bunu duyan İşgal Konseyi Başkanlarından Bozkurt Nuhoglu, Ufuk Şehri’yi gözaltına alan diğer İşgal Komitesi üyeleriyle tartışırken sinirlenerek elini kapının camına vurdu. Camın kırılması sonucu sağ eli çeşitli yerlerinden kesilen Bozkurt Nuhoglu, bir süre eli sargılı olarak dolaşmak zorunda kaldı.

Bu arada, Doç. Çetin Özek, Osman Saffet Arolat ve Toygun Eraslan tarafından iki gün çalışarak hazırlanan 52 sayfalık “Üniversite Reform Tasarısı”, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ve Üniversite Senatosu’na sunuldu.

Tasarı üzerinde, üniversite yönetimi ve işgalci öğrenciler arasında görüşmeler başladı. Fakat üniversite yönetimi, öğrencileri oyalama ve aldatma taktiği uygulayarak işgali kaldırmaları konusunda çaba harcadı. Dönemin İstanbul Valisi Vefa Poyraz’da işgalin kaldırılması konusunda bazı girişimler içindeydi.

O dönem, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan Cemil Gezmiş, bu konuda şunları anlatmıştır:

"Daireye bizim Müdür Sekreteri geldi. Dedi ki: 'Sizi Vali istiyor.' Vali de o zaman Vefa Poyraz. Gittim. İçeride daire müdürleri filan var. Onları çıkardı dışarıya. Bana dedi ki: 'Bu boykot ve işgal, amacına ulaştı. Herkes bundan nasibini aldı. Artık çocukların ne istediklerini anladık. Üniversite de gerekli uyarıyı aldı. Artık bunu daha fazla uzatmaya gerek yok. Deniz'e söyle de bu işgale son versin.'

Kalktım, oradan taksiye atladım, üniversiteye gittim. Deniz'e dedim ki: 'Deniz, durum böyle... Vali böyle dedi. Ne diyorsun buna?' Dedi ki: 'Baba, hala akli havada, istiyorsa orayı da basalım, Vilayeti de basalım' dedi.

Atladık bir taksiye geldik. Cağaloğlu'nda bir berbere soktum. Sakalı uzamış, uykusuz falan. Tıraş oldu. Gittik Vali'nin yanına. 'Sen gir' dedim. Ben, Özel Kalem Müdürü'nün orada oturdum. İçeri girdi. Bir yarım saat konuşmuşlar. Yarım saat sonra çıktı dışarı. Kimse var mı diye sağa sola baktı. 'Gel oğlum, çekinme' dedim. 'Baba' dedi, 'işgali kaldıracacağız.'"

İşgalin kaldırılması sadece Deniz'in iradesine ve gücüne bağlı değildir.

22 Haziran 1968 Pazar günü, İşgal Konseyi üyelerini görüşme yapmak üzere toplantıya çağıran Üniversite Senatosu'nun tavrını Kemal Bingöllü, şöyle anlatmıştır:

"Hemen ben, Toygun, Metin, Deniz, Savaş Derbent, Baltalimanı'na gittik. Biz gittiğimizde Hidrobiyoloji Enstitüsü'nün kapıları kapalıydı. Açmalarını rica ettiğimizde de açmadılar. Çok nazik bir andaydık. Senato, içeride hayati bir karar

vermişti veya vermek üzereydi; ama bizim için bir muammaydı. Deniz, bize biraz beklememizi söyledi ve bahçe duvarının parmaklıklarından atlayarak içeri girdi. Biraz sonra da Sait Bey'le gelip kapıyı açtılar. İçeri girdik, bizi bir odaya aldılar; daha sonra, Rektör beyle birkaç senatör yanımıza geldiler."

Yapılan toplantı sonunda bir anlaşma sağlanamaz. Günlerce süren işgalden sonra, 26 Haziran 1968 Çarşamba günü, Baltalimanı Hidrobiyoloji Enstitüsü'nde Rektör Egeli, Üniversite Senatosu ve öğrencilerden Deniz Gezmiş, Bekir Sıtkı Coşkun, Ali Rıza Dizdar, Mehmet Mehdi Beşpınar, Uğur Oya ile İzzettin Özakdağ adlı öğrenciler, saat 11.00'de başlayıp 15.30'a kadar süren bir toplantı daha yapar. Toplantıdan ayrılan öğrenciler, doğrudan üniversitenin merkez binasına giderek arkadaşları ile bir toplantı yapar.

Toplantıdan sonra şu açıklama yapıldı:

"Yarın, önce Rektörlük, sonra Dekanlıklar teslim edilecektir. Binalarda herhangi bir şekilde eylemli durum kalmayacak. Ancak görüşmeler olumlu bir sonuca bağlanıncaya kadar boykota devam edilecektir. Fakülte yönetim kurulları kısa vadeli istekleri kabul edip uzun vadeli istekleri görüşünce, boykot da kaldırılacaktır."

Nöbeti tutan, üniversitedeki işleri yapan öğrenciler, işgalin kaldırılacağını öğrenince, "İşgali nasıl kaldırırsınız?" diye İşgal Konseyi'nin toplantı yaptığı salonu basmak istedi.

Deniz, gelen arkadaşlarını toparladıktan, onlara marş söyletip yatıştırdıktan sonra şöyle seslendi:

"Şimdi yenildiğimizi sanıyorsunuz; ama merak etmeyin, yeneceğiz."

İſgal Kaldırılıyor

27 Haziran 1968 Perſembe günü sabah saat 07.55'te niversite açıldı ve İſgal Komitesi'ni oluſturan ğrenci liderleri, niversite kapısında, Rektörle ğretim üyelerini beklemeye baſladı.

Saat 08.20'de niversiteye gelen Rektör Prof. Ekrem Œerif Egeli, Prof. Bülent Davran ve Doç. Cevat Babuna'yı öğrencilerden Deniz Gezmiſ, Toygun Eraslan, Metin Tamer ve Kemal Bingöllü karſıladı.

Rektör, Dekanlar ve ğrenci liderleri, toplu halde, boſaltılmıſ bulunan Rektörlük binasına gitti.

Rektör Prof. Egeli, odasına girdiği zaman masasının üzerinde, *"Reform yapılmazsa bu teslim ve bir son değil, baſlangıçtır"* yazısı ile karſılaſtı.

Öğrencilerden birisi, Egeli'ye sordu:

"Makamınıza oturmaz mısınız?"

"Ayakta durmasını severim. İstedikimizden daha uzun sürdü. Ama sonuç dſndėmzn dıſında olmadı. Ancak bu kadar rahat ve bu kadar anlayıſlı bir hava içinde bitebilirdi. Sakin ve hızlı bir alıſma ile olumlu sonuçlar alacağız."

Masanın arkasında Atatürk'ün bir portresinin duvara asıldığını ve üzerine, *"niversite Boykot Savunma Komitesi'nin, Rektörlüğe Hediyesidir"* yazıldığını gören Rektör Prof. Ekrem Œerif Egeli, ğrencilere ſunu söyledi:

"Buna neden ihtiyaç duydunuz? Masamda Atatürk'ün bst ve bir fotoğrafı vardı."

“Biz geldiğimizde yoktu da ondan.”

İşgal o gün bitti; ama üniversitenin ve üniversite öğrencilerinin sorunları daha çözümlenmemişti. Üniversite Senatosu, üniversitenin açılmasına, sınavların 15 Temmuz 1968’de başlamasına karar verdi.

Komisyon

Üniversitenin sorunlarının çözümlenebilmesi için öğretim üyeleri ve öğrencilerden bir komisyon oluşturuldu.

Komisyonunda yer alan kişiler şunlardı:

Öğretim üyeleri: Tarık Zafer Tunaya, Edip Çelik, Lütfü Turan, Zait İmre, Bülent Köprülü, Öztekin Tosun, İsmet Sungurbey, Çetin Özek, Ümit Yaşar Doğanay, Aydın Aybay, Necip Kocayusufpaşaoğlu.

Asistanlar: Rona Serozan, Kevork Acemoğlu, Yıldızhan Yaylaoğlu, Yavuz Alagunya.

Öğrenciler: Deniz Gezmiş, Kemal Bingöllü, Bozkurt Nuhoglu, Ömer Yasa.

İşgallerin sona erdirilmesinin ardından, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, üniversitelerdeki boykot ve işgal komite üyeleri hakkında soruşturma açtı.

Hakkında soruşturma açılan öğrencilerden bazıları şunlardır: Deniz Gezmiş, Bozkurt Nuhoglu, Osman Saffet Arolat, Mehmet Cavit Kavak, Veysi Kemal Sarısözen.

Soruşturmanın açılması üzerine, boykot ve işgal komitelerine bağlı öğrenciler, sorumluluğu paylaşmak üzere kendi arala-

rında 8 Temmuz 1968 Pazartesi günü. imza kampanyası açtı. Kampanyanın ilk günü 500 imza toplayan öğrenciler, imzalandıkları metinde şu görüşlere yer vermişti:

“Biz aşağıda imzaları bulunan İstanbul Üniversitesi öğrencileri, 12 Haziran 1968 ve onu izleyen tarihlerde, üniversite içindeki işgal ve boykot hareketlerine, Türkiye'mizin ve üniversitelerimizin yüksek menfaatleri için bizzat katıldığımızı kamuoyuna duyururuz.”

Üniversiteyi Kazanamayanlar

Üniversiteyi kazanamayıp açıkta kalan bazı lise öğrencileri, 21 Kasım 1968 Perşembe günü, üniversiteye kayıt olabilmek amacıyla İstanbul Üniversitesi Rektörlük binasını işgal etti.

Olay üzerine Rektörlüğe giden Bozkurt Nuhoğlu, Toygun Eraslan ve Deniz Gezmiş, işgalci öğrencilerin sorunlarını anlatmak ve bir çözüm yolu bulabilmek ümidiyle Rektörle bir görüşme yaptı.

Rektörle görüştüktan sonra dışarı çıkan öğrenci liderleri, işgalcilere şu açıklamayı yaptı:

“Hükümet devamlı şekilde uyutma politikası içindedir. Biz aldatıldık, siz de aldatılıyorsunuz, sizinle beraberiz.”

Mustafa İlker Gürkan, yönettiği-yaşadığı öğrenci eylemlerini değerlendirerek şunları söylemiştir:

“Bu Devlet-i Ali Osmaniye'yi yönetenleri çok iyi falan sanma, adamın başına öyle işler getirirler ki olmayacak yerde namus belasına hapse düşersin!”

Deniz'in de başına böyle bir iş getirildi ve Devlet-i Ali Osmaniye mantığıyla ibreti alem olsun diye yaklaşık elli kişiyle yapılan bir eylem neden gösterilerek sadece Deniz, üniversiteden ihraç edildi.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörler Kurulu, sosyoloji bölümü asistanı Oya (Baydar) Sencer'in, "Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu ve Yapısı" adlı doktora tezini 20 lehte, 37 aleyhte oyla reddeder. Tezinin iki kez ayrı zamanlarda kabul edilmemesi üzerine dört yıldan beri asistanlık yapan Oya (Baydar) Sencer, görevinden istifa eder.

Bu olaya tepki duyan öğrenciler, 26 Aralık 1968 Perşembe günü, saat 14.30'da Üniversite Senatosunun toplantısını bastı. Toplantı halinde bulunan Senato üyeleri, bir anda neye uğradığını şaşırды.

Toplantıyı yarıda kesen öğrenciler, orada bulunanlara hitaben, *"Demokratik üniversite istiyoruz. Edebiyat Fakültesi Dekanı derhal istifa etsin. Bu konuda derhal bir karar alın. Yoksa burayı terk etmeyiz"* dedi.

Rektör ve Fakülte Dekanları, karşılaştıkları bu olay sonunda, hiçbir tepkide bulunmaz ve bir süre sonra yanlarında görevli memurlarla birlikte binadan ayrılarak toplantılarına devam etmek için Fen Fakültesine giderler. Burada yaptıkları toplantı sonunda, aldıkları bir kararla, *"Üniversiteyi süresiz olarak kapattıklarını"* açıklarlar. Bu açıklamanın ardından Valiliğe başvurarak üniversitenin işgal edildiğini, okulun polis tarafından boşaltılmasını isterler.

DÖB Başkanı Deniz Gezmiş'in üniversitenin kapatılmasına tepki olarak yayınladığı bildiri şöyledir:

“Devrimci arkadaşlar, Üniversiteyi kapatmakla rektör ve senatonun, öğrenciye karşı olan kinini açığa vurup tarihi iharetlerini belgeledikleri, kapatma kararının iktidarın nizamı koruma kanunu çıkarması, anayasayı çiğnemesi ve özgürlükleri yok etmesi için bir oyun olduğu, kanunun devrimci güçlere karşı bir boğma aracı olduğu; ‘Bu kanun getirildiği takdirde, devrimci gençliğin tezinin Gazi Mustafa Kemal yolunda Anayasa için iktidara parlamento dışı muhalefet olduğu’ ifade edilmektedir.”

Bildiride, belirli bir kanunun meclisten çıkmaması talep edilmekte, siyasi meclislerin siyasi bir tasarrufu hakkında mütalaa yürütüldüğü gibi, böyle bir tasarı kanunlaştığı takdirde, devrimci gençliğin iktidara karşı, parlamento dışı bir muhalefette bulunacağı belirtilmek suretiyle, gençlik siyasi nitelikte bir mücadeleye davet edilmektedir.

DÖB adına yayınlanan bu bildiri sonucu, derneğin feshi amacıyla, DÖB ve Başkanı Deniz Gezmiş hakkında, İstanbul Cumhuriyet Savcı Yardımcısı. A. Bedri Soykan tarafından soruşturma açıldı.

Rektörlüğün bir anda boşaltılmasıyla binada bulunan yüz kadar devrimci öğrenci işgalci konumuna düştü.

Deniz, arkadaşlarını, “Senatonun üniversiteyi kapatma kararına karşı, ertesi gün saat 09.00’da üniversite içindeki Atatürk Anıtı önünde kapatma kararını kınama eylemine katılmaya” çağırır.

Bu çağrıdan sonra, saat 18.45’te üniversiteden ayrılan gençler, konuyu tartışmak üzere TMGT’na gitti. FKF ve DÖB’den militan kadroların katıldığı toplantı, gece saat 22.00’ye kadar sürdü.

Toplantı sonunda bir basın toplantısı düzenleyen gençler, şu açıklamayı yaptı:

“Olay bir işgal değil, kınama hareketidir. Rektör Ekrem Şerif Egeli, Üniversite Senatosunu toplamak ve üniversiteyi kapatmakla yüz üniversite öğrencisini polisin kucağına atmıştır. 12 Haziran 1968 tarihinde başlayan işgal ve boykot hareketleri sonucu, üniversitenin kendisini reforme edeceği konusunda yetkili kurullarla anlaşmaya varmıştık. Fakat bugüne dek bizleri tatmin edecek olumlu neticenin alınmayışı nedeniyle bugünkü protesto hareketi kendiliğinden meydana gelmiştir. Şu hususu önemle belirtiriz ki bu bir işgal olayı değildir.”

27 Aralık 1968 Cuma günü, sabahın erken saatlerinden itibaren İstanbul Üniversitesi’ni tamamen denetim altında bulunduran, kapılarda barikat kuran emniyet güçleri, üniversiteye kimseyi sokmadı. Çok sayıda sivil polis ise çevreyi dolaşarak işgalci olarak bilinen öğrenci liderlerini yakalamaya çalıştı.

Üniversitenin giriş kapısı önünde biriken devrimci öğrenciler, ilk önce Turan Emeksiz Anıtı önüne gitti ve İstiklal Marşı’nı söyledi. Daha sonra, “Emperyalizme karşı sonuna kadar savaşıacaklarına” ant içen ve merkez kapının önüne giden öğrenciler, Rektör ve Üniversite Senatosu aleyhine kınama eylemi yaptı.

Bu arada, arkadaşları tarafından omuzlara alınan Deniz, eylem yapan arkadaşlarına şöyle seslendi:

“28 Nisan’dan bu yana ilk kez üniversiteye polisin sokulması, Senatonun tarihi ihanetini belgelemiştir. Şu anda bize düşen, zincirlerini kırıp üniversitemize girmektir.”

Polisler, Deniz'i yakalamak isteyince öğrencilerle sivil polisler arasında çatışma çıktı. Çıkan karışıklıkta, Deniz, polisin elinden kaçarak kurtuldu.

Sivil polis, daha sonra, üniversite içinde ve çevresinde değişik saatlerde yakaladığı öğrencilerden Öcal Okay, Bogos Masis Kürkçügil, Mehmet Mehdi Beşpınar, Kemal Bingöllü, Bozkurt Nuhoglu ve Cihan Alptekin'i adliyeye götürdü. Beşinci Sulh Ceza Mahkemesi'nde sorguları gizli yapılan öğrencilerden Cihan Alptekin, serbest bırakıldı; Deniz Gezmiş ve Celal Doğan hakkında gıyabi tutuklama kararı verildi.

Bu arada, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Dekanı Prof. Lütfü Biran da yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"İşgalci öğrenciler hakkında, öğrenci yönetmeliğinin 10. maddesi gereğince idari soruşturma açılacaktır."

DÖB Genel Sekreteri Mustafa İlker Gürkan, 29 Aralık 1968 Pazar günü, Sultanahmet Cezaevi önünde düzenlediği basın toplantısında şu açıklamayı yaptı:

"Tutuklu arkadaşlarımızın serbest bırakılmasını istiyoruz. Basit bir kınama ve ihtar hareketine karşı üniversiteyi kapatmak tarihe bir ihanetin belgesi olarak geçecektir. İktidarın işbirlikçisi Senato, ortalığı bulandırmak istemektedir."

Nizamı Koruma Kanunu Tasarısı'nın çıkmaması için parlamento üyelerinin çalışması, bunu engellemesi gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde biz gençlik olarak parlamento dışı faaliyette bulunuruz."

İktidarın işbirlikçisi Senato, ortalığı bulandırmak istemektedir. Ortalık bulandırılmalıdır ki iktidar, 'Nizamı Koruma Kanunu'nu çıkartabilsin."

Arananlardan Celal Doğan, 31 Aralık 1968 Salı günü, iki sivil polis tarafından yakalandı.

Mini işgal nedeni ile kaçak duruma düşen Deniz Gezmiş, Zihni Çetiner'le İzmir'e gitti. Gerekli para da Tabip Dr. Memduh Eren'den alındı.

Deniz ile Zihni, ilk önce, İzmir'de Buca Öğrenci Birliği Başkanı Remzi Oluk'un evine gitti. Zihni Çetiner, Deniz'i, Remzi'ye, "Kemal" diye tanıttı ve birkaç gün kalacağını söyledi. Remzi Oluk, "*Bunun ismi Kemal değil. Bunu ben bir yerden tanıyorum*" deyince, Deniz de hemen, "*Ne Kemal'i, Ben Deniz Gezmiş'im*" karşılığını verdi.

Deniz ile Zihni, daha sonra, İzmir İTİA'dan Erol İstanbullu'nun evinde kaldı.

Deniz, kendini deşifre edince, tek başına İstanbul'a döndü.

2 Ocak 1969 Perşembe günü yakalanan Deniz, yakalanmasını şöyle anlatmıştır;

"27 Aralık günü üniversite önünde arkadaşlarımın omuzlarında kalabalığa hitap ederken polis saldırdı, kaçtım. Bir hafta sonra, tutuklu bulunan arkadaşım Celal Doğan'ın evinde bir baskın sonucu yakalandım. Götürüldüğüm Birinci Şube'de ifade vermeyi reddettim. Yakalandığımdan bir saat sonra Sultanahmet Cezaevi'nde idim. Bu hızlı çalışmanın, sadece adliye için değil, memleket kalkınmasında da geçerli olmasını dilerim. Bu kez yenildik, ama temelli değil; daha disiplinli olarak mücadelemize devam edeceğiz."

Celal Doğan'la birlikte 12 Eylül 1980 harekâtı sonrasında bir süre Zincirbozan'da gözaltında kalan Süleyman Demirel, bu olayla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Celal Doğan, bir gün bana, ‘Beni siz tevkif ettirdiniz’ dedi. 1969 yılında Rektörün odasını basmışlar. Ben yurtdışındaydım. ‘Kim bastıysa hepsini hapsedin’ dedim. Meğer hapsedilenlerden birisi Celal Doğan’mış. Kendisine, ‘Yıllar sonra bir raya geldik’ dedim.”

Mini işgal olayı ile ilgili olarak yargılanan öğrenciler şunlardır: Bozkurt Nuhoğlu, Celal Doğan, Deniz Gezmiş, Kemal Bingöllü, Bogos Masis Kürkçügil, Mehmet Mehdi Beşpınar, Öcal Okay, Toygun Eraslan, Bekir Sıtkı Coşkun, Mehmet Cavit Kavak, Mustafa Lütfü Kıyıcı, Yusuf Baha Gürcan, Ahmet Akın Özsoy, Mürsel Engin, Abdi Ayhan ve Taşkın Tartman.

Deniz, bu olay nedeniyle ilk önce Sultanahmet Cezaevi’ne konuldu. 26 Ocak 1969 Pazar günü ise 1570 tutuklu ile birlikte yeni yapılmış olan Sağmalcılar Cezaevi’ne nakledildi. Nakledilme sırasında, ellerinde kitapları ile eski cezaevini terk eden öğrenci liderleri, Che Guevera’nın “Anılar” adlı kitabını izleyenlere gösterdi.

31 Ocak 1969 Cuma günü, yargılandığı Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesi’nde, Deniz şunları söyledi:

“Biz işgal yapmadık. Amacımız, demokratik üniversite kurulması için bir kınama hareketi yapmaktı. Senato üyeleri, herhalde gündemdeki maddelerden sıkılmış olacaklar ki kendi kendilerine toplantıyı bırakıp Rektörlüğü terk ettiler.”

Öğrenciler lehine ifade veren İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Tarık Zafer Tunaya ve İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dekanı Prof. Cemal Kasım Güven, özetle şunları söylemişlerdir:

“Üniversite yönetim kurulu toplantı halinde iken içeriye 30-40 kadar öğrenci girdi. Fakat burada bulunan sanık öğrencileri bunlar arasında göremedik. Kimse bizi cebir ve şiddet kullanarak dışarıya çıkarmadı.”

Tutuklu olan Deniz, 22 Şubat 1969 Cumartesi günü, serbest bırakıldı.

İstanbul’da bulunan Başbakan Süleyman Demirel, 15 Nisan 1969 Salı günü, saat 16.30’da İstanbul Valiliği’ne bir ziyarette bulundu. Burada İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Ekrem Şerif Egeli’yi kabul ederek bir süre görüştü. Görüşmede neler konuşulduğunu bilmiyoruz. Fakat 19 Nisan 1969 Cumartesi günü, üniversite içinde çeşitli olaylara neden oldukları ve bunları düzenleyip yönettikleri gerekçesiyle Deniz Gezmiş, Celal Doğan ve Öcal Okay’ın ifadeleri, Hukuk Fakültesi Dekanlığı tarafından alındı.

Deniz, bu konuda şunları söylemiştir:

“1966 yılında üniversite kapısına hükümeti kınayan bir yazı yazmaktan dolayı disiplin kuruluna verildim. Hemen hemen her olayda disiplin kurullarına verildiğimi hatırlıyorum. Bu olaylardan dolayı tanzim edilen dosyalar toplanıp yekün teşkil ettiğinden, üniversite senatosu, hepsine birden karar vererek üniversite içinde eğitim ve öğrenimin devam edebilmesi için süresiz ihraç kararı verdiler.”

Deniz Üniversite Tahkikat Komisyonu’nun defalarca yaptığı çağrılara uymayarak savunmasını yapmaz ve 20 Ağustos 1970 günü alınan bir kararla üniversiteden uzaklaştırılarak fakültesiyle ilişkisi kesilir. Üniversiteden ilişkisinin kesildiğine dair karar, Deniz, bu dönem tutuklu olduğu için, bir yazı ile babası Cemil Gezmiş’e gönderilir.

Deniz, Üniversiteden İhraç Ediliyor

İstanbul Üniversitesi Disiplin Kurulu, bazı öğrenciler hakkında verdiği çeşitli cezaları, 1 Eylül 1969 Pazartesi günü, Eylül dönemi sınavlarının başladığı sırada açıkladı.

Açıklamaya göre; Bekir Sıtkı Coşkun'a ihtar, Öcal Okay'a bir ay, Deniz Gezmiş'e üniversiteden ihraç kararı verilmişti.

Bu kararlar üzerine, İstanbul Üniversitesi Direniş İcra Konseyi adına yayınlanan bildiride şu görüşlere yer verilmiştir:

“Demokratik üniversite kavgası, hareketin liderlerini yok etmekle dahi bitmeyecektir. Mücadelemiz öğretim üyesi kisvesine bürünmüş vatan hainlerini, satılmışları kovana, ülkemiz sorunlarına yönelik eğitim düzeni kurana dek sürecektir. Bazı devrimcileri enterne ederek zahiri terör havası estirmek isteyen senato ve yönetim kurullarına hodri meydan.”

Üniversite Disiplin Kurulu tarafından verilen bu cezalara öğrencilerin tepkisi büyük olur. 2 Eylül 1969 Salı günü, üniversitede bir basın toplantısı düzenlendi. Basın toplantısında Ömer Güven, şu açıklamayı yaptı:

“Özünde demokratik olan hareketler, bugünkü burjuva kanunlarına ters düşebilir. Ama bu, bizim demokratik üniversite için direnmemizi engellemez ve engelleyemez. Yöneticiler, bizim karşımıza çıkmak zorundadırlar. Çünkü devrimci kadrolar, demokratik üniversite kavgasında ötelere gitmişlerdir. Y yapmak istedikleri şey, devrimci kadroları tasfiye etmek ve demokratik üniversiteyi uyutmak. Ama biz bu yolu tıkayacağız. Onların bu eylemi yapmasına engel olacağız.”

Öğrenciler, daha sonra, olayı kınamak amacıyla İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Orhan Aldıkaçtı,

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dekanı Prof. Abdullah Türkoğlu, Prof. Sıdık Sami Onar, Prof. Sahir Erman, Prof. Memduh Yaşa ve Prof. Bülent Davran'ın kitaplarını, merkez binanın arka bahçesinde yaktı.

FKF İstanbul Sekreteri Rahmi Aydın ise disiplin cezalarıyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, bunların devrimci grubu yeni eylemler için tahrik etmekten başka bir anlam taşımadığını belirtti ve üniversite yöneticilerinin tutumu karşısında, öğrencilerin önümüzdeki günlerde yeniden eyleme girişeceklerini açıkladı.

Deniz, üniversiteden ihraç edildiğini, polis tarafından arandığı ve kaçak olduğu bir dönemde, Ankara'da SBF ile ODTÜ yurtlarında kaldığı sırada öğrendi.

SBF Öğrenci Derneği Başkanı Cengiz Çandar, bu olay hakkında yayınladığı bildiride şunları söylemiştir:

"Haziran öğrenci hareketleri yatıştıktan ve öğrenciler, Eylül ayında sınavlara girme kararı aldıktan sonra devrimci gençliğin önderlerinden Deniz Gezmiş, kahpece ve sinsice alınan bir kararla İstanbul Üniversitesi'nden çıkarılmıştır.

Deniz Gezmiş, devrimci gençliğin türlü çetin mücadelelerinden geçmiş, değerli bir önderdir. Deniz Gezmiş'i üniversiteden kahpece çıkartmak, onun şahsında devrimci gençliğe karşı düzenlenmiş bir komplodur.

İstanbul Üniversitesi mensuplarından, aldıkları kararı derhal değiştirmelerini talep ediyoruz. Aksi takdirde, alandan Deniz Gezmiş'i uzaklaştırmak istedikleri çatı, bu bilim simsarlarının başına yıkılacaktır."

Yaklaşık iki bin ğrenci, 3 Eylül 1969 arşamba günü. disiplin cezalarını kınamak ve ihraç edilen arkadaşları Deniz Gezmiş'e sahip çıkmak için, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 1 nolu amfisinde forum düzenledi. Forumda Ömer Güven, Celal Doğan ve Bekir Sıtkı Coşkun, olayı kınayan bir konuşma yaptı.

Celal Doğan, forumda yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"Mesele, bir Deniz Gezmiş davası değildir. Reform yerine arkadaşlarımızı okuldan çıkarmakla bir şey halledilemez. İçimizden bin kişiye de üniversiteden kovsalar gerekli reformlar yapılmadıkça her birimiz birer Deniz Gezmiş gibi mücadeleye devam edeceğiz. Yalnız Rektöre de, profesörlere de, senatoya da yine ihtar ediyoruz: Dvşeceğiz. Bunu böyle bilsinler.

Haziran'daki hedeflerden hiçbirini elde edemedik. Kamuyuna yanlış aksettirilen direnişe, sınavlardan kaçmak için değil tüccar hocaların özel okullara gitmelerini, adliye koridorlarında dava kovalamalarını önlemek, özel muayenehane yerine devlet hastanelerinde görev yapmalarını gerçekleştirmek için geçtik."

Konuşmaların ardından Deniz'in göndermiş olduğu mektup okundu. Mektup şöyledir:

"Kardeşler, bugüne kadar ABD emperyalizmine karşi verdiğimiz mücadelede, düşmanlarımızın safında yer alan İstanbul Üniversitesi Senatosu, tarihi ihanetlerine bir yenisini daha eklemişlerdir. Bu vatan hainleri, Ali Kemaller sürüsü, niversitemizde devrimci kavgayı terörle durduracaklarını zannedip 20 asistan ve birçok devrimci ğrenci hakkında kovuşturmaya başlamışlardır. Bu gruhum başında bulunan sosyete doktoru Ekrem şerif Egeli, Hukuk Fakültesi'nin armatr ve gerici De-

kani Orhan Aldıkaçtı, halk düşmanlarının öncülüğünü yapmışlardır.

Kardeşlerim, sizinle, sokaklarda, meydanlarda, fabrikalarda Amerikan emperyalizmine karşı omuz omuza dövüştük. Sizinle, üniversiteyi emperyalizmin kalesi yapmak isteyen uşaklar sürüsüne karşı mücadele ettik. Şimdi bu düşmanlarımız görünüşe bakıp kendilerini güçlü zannetmektedirler. Oysa asıl güçlü olan devrimcilerdir. Çünkü tarih çarkı devrimcilerden yana dönmektedir ve yarının sahipleri olanlara karşı koymak demek, tarihi gelişmeye karşı koymak demektir.

Durum bu olduğuna göre, ne yapmak gerekmektedir? Bundan böyle, bu halk düşmanları üniversiteden ihraç edilmeli ve üniversite, ABD emperyalizmine karşı kavganın kalesi haline getirilmelidir.

Yaşasın tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye! Yaşasın emperyalizme karşı dövüşen tüm dünya halkları!"

Forum, öğrencilerin, "Düşmanın güçlülüğüne bakmadan, yılmadan, usanmadan, korkmadan, ağalığa, tefeciliğe, bütün işbirlikçilerine ve ABD emperyalizmine karşı" içtiği antla sona erdirildi.

İhraç Raporu

Üniversiteden ihraç edilen Deniz'in rapor metni özetle şöyledir:

"Tanıkların beyanlarından anlaşıldığı ve soruşturma kurulunun raporunda ifade edildiği üzere, 26 Aralık 1968 Perşembe günü, saat 14.00'e doğru senato toplantısı salonunda, Üniversite Yönetim Kurulu toplantı halindeyken 'Rektör istifa, Erzen istifa!' sesleri ile birlikte bir grup öğrenci, Rektörlük binasına

gelmiştir. Öğrenciler, toplantı salonuna girerek bir ağızdan, 'Demokratik Üniversite!' diye bağırarak, tempo ile tepinmiş ve binayı sarmışlardır. Rektör, grubun başında bulunan Deniz Gezmiş adındaki öğrenciyi yanına çağırarak ve 'Düzeltilmesini istediğiniz kararda bir haksızlık yapılmış ise kanun yolları açıktır. Ve demokratik düzen içinde başka bir düzeltme yolu olamaz. Derhal Rektörlüğü terk ediniz!' demiştir. Deniz Gezmiş, Rektörü, 'Ama siz sosyoloji asistanı Oya Sencer'in tezini reddettiğiniz gibi, reform işlerini de halletmediniz' demiştir.

Deniz Gezmiş ve hüviyeti tespit edilemeyen sarı bıyıklı bir genç, bir ara, dışarıda bekleyen arkadaşlarıyla görüşmüşler, daha sonra Yönetim Kurulunun toplantı halinde bulunduğu salonun kapısını açarak üyelere hitaben, 'İşgale karar verildi. Üç dakika içinde burayı terk edin' ihtarında bulunmuşlardır. Bu sırada Deniz Gezmiş, dışarıda bağışmakta olan öğrencilere susmalarını söyledikten sonra, Yönetim Kurulu üyelerine hitaben, şimdilik Rektörlük binasının ve fakültelerin de işgal edileceğini ve hemen binayı terk etmelerini bildirmiş; Yönetim Kurulu da binayı terk etmiştir. Cebir ve şiddet tehdidi altında yapılan bu harekette, en büyük sorumluluk payı Deniz Gezmiş'e aittir. Böylece demokratik üniversite parolasını ilan edenler, demokratik düzende hiç yeri olmayan zorbalığa tenezzül etmektedirler. İdealist olduğu iddia edilen bir gencin, karşı koyamayacaklarını bildiği üniversite öğretim üyelerine cebir ve şiddet tehdidini reva görmesi acıklıdır. Bugün ülkemizde müesseseleri zedelemeye yönelik akımların var olduğundan şüphe edilemez. Deniz Gezmiş gibi düşünenler ve hareket edenler, bilerek veya bilmeyerek bu gibi akımlara hizmet etmektedirler.

Sanık Deniz Gezmiş, 26.12.1968 günü vuku bulan rektörlük işgal olayının baş sorumlusudur. Kendisi işgalci öğrencileri sevk ve idare etmiştir. İşgalin, sanığın ifadesine göre, beş saat sonra sona ermiş olması, kendisini hiçbir surette sorumluluktan

kurtaramaz. Anayasa düzeni içinde her fikrin sözlü ve yazılı savunabileceği, idarenin ve özerk kurumların bütün eylem ve işlemlerinin yargı organının denetimine tabi olduğu bir ortamda, beğenmedikleri hareketlere karşı zorbalığa girişenlere elebaşılık eden bir öğrencinin üniversite camiası içinde yeri yoktur. Bu sebeple, Deniz Gezmiş hakkında Disiplin Kurulumuz, ÖDY'nin 9. maddesinin son fıkrasında eylemin nitelendirilmesi konusunda kendisine tanınan takdir yetkisini kullanarak ÖDY'nin 4. maddesinin E fıkrasına uyularak 'Üniversiteden çıkarılma' cezası oybirliğiyle kararlaştırılmıştır."

Gezmiş'e verilen cezada, işlediği suça göre büyük nispetsizlik bulunmaktadır. Deniz'in, üniversiteden ihraç edilmesi, değişik çevrelerde tepkiyle karşılanır.

Bu sırada Ankara'da olan Deniz, Vietnam kurtuluş savaşı lideri Ho Chi Minh'in ölümü üzerine 7 Eylül 1969 Pazar günü, Siyasal Bilgiler Fakültesinde düzenlenen bir törene katılarak konuşma yaptı.

Hakkında tutuklama kararı bulunan Deniz Gezmiş, yaptığı konuşmada, *"Teslim olmayacağım. Bu kaçış, devrime kadar sürecektir."* demiş ve şunları ilave etmiştir:

"Senato, konuyu oldu bittiye getirdi ve ortada fol yokken, yumurta yokken atılmama karar verdi. Bu, Senatonun oyunudur."

Ben doğru yolda olduğuma inanıyorum ve doğru yoldayım. Bu yüzden teslim olmayı hiç düşünmüyorum."

Yakalanmamaya çalışıyorum. Zor oluyor. Ayrıca fiilen kavganın dışındayım. Bundan da üzüntü duyuyorum. Ama en kısa

zamanda yine katılacağım. Bu kaçış, devrime kadar sürecektir, tabi polisler yakalayamadıkları sürece."

SBF'de yapılan bu konferansa, ayrıca hakkında tutuklama kararı bulunan ODTÜ öğrencisi Mustafa Taylan Özgür de katılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Senatosu, Deniz Gezmiş'in ihraç kararını görüşmek üzere 18 Eylül 1969 Perşembe günü toplandı.

Demir Küçükaydın, bu konuda şunları anlatmıştır:

"Deniz, Ankara'dan telefon etti ve 'Senato benim hakkımda karar alacakmış. Cihan'ı gör. Bir şeyler yapın' dedi. Ben de ertesi günü Cihan'ı buldum. Deniz'in söylediklerini aktardım.

Selahattin Okur, Cihan, Mustafa Zülkadiroğlu ve ben, bir eylem planladık. Hukuk'un büyük amfisinde sınavlar vardı. Cihan, çıkıp bir konuşma yaptı. Ben, bir iki tane Molotof attım. Aynı anda, Selahattin Okur ile Mustafa Zülkadiroğlu ise Orhan Aldıkaçtı'nın arabasına dinamit koyacaklardı. Dinamiti benzin deposuna koydukları için istenilen şekilde patlamadı."

Aynı gün, İstanbul Üniversitesi'ne gelen Deniz, sivil polislerin sıkı önlem almalarına rağmen yakalanamamıştı.

Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Orhan Aldıkaçtı'nın otomobilinin tahrip edilmesiyle ilgili olarak şu açıklama yapılır:

"Mesele, Deniz Gezmiş davası değildir. Fakat bugün ona yapılan yarın da bize yapılacaktır. Mücadelemiz devam edecektir. Öğrencilerine bu şekilde davranışlarda bulunan bütün öğretim üyelerine artık açıkça savaş ilen ediyoruz. Bugün patlayan iki Molotof kokteyli bir ikazdır. Bundan sonra hareketlerimiz daha da şiddetli olacaktır."

Bunlara rağmen, Üniversite Senatosu, toplantı sonunda, Deniz'i üniversiteden ihraç etmeye kesin karar verir.

FKF Sekreteri Ruhi Koç, bundan sonrasını şöyle anlatmıştır:

"SBF'deki Ho Chi Minh toplantısına katıldığı zaman Deniz, ODTÜ'de kalıyordu. Şoför Zakir Koçak'ın arabasını alarak İstanbul'a birlikte gittik. Bizimle birlikte Fehmi Erbaş da vardı."

Deniz, alınan bu ihraç kararını İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Orhan Aldıkaçtı ile görüşmek üzere, 23 Eylül 1969 Salı günü İstanbul Üniversitesine gitti.

Arkadaşlarıyla, saat 09.30'da Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Orhan Aldıkaçtı'nın odasına giren Deniz, *"Hocam, bu iş böyle devam etmez"* der ve masaya vurur. Masanın camı kırılır. Deniz, tekrar: *"Benim durumum ne olacak?"* diye Prof. Aldıkaçtı'ya sorar. Aldıkaçtı, *"Az gelişmiş bir ülkenin camını kırdın. Olan bu oldu. Başka olacak bir şey yok"* diyerek karşılık verir.

Deniz'in üniversiteye gittiğini haber alan 1. Şube Müdür Muavini Mahmut Dikler, polis memuru İsmail Kalaycılar ve bir polis memuru, dekanın odasına girdi.

Deniz ile birlikte dekanın odasına gidenlerden Demir Küçükaydın, bu olay hakkında şunları anlatmıştır:

"Deniz, gece yarısı Ankara'dan geldi. Ertesi gün onun okula gelmesini istemiyorduk. Fakat Deniz 'Geleceğim' dedi. Sabahleyin erken saatte üniversiteye giderek üniversiteyi işgal ettik. Fehmi Erbaş, ben, Deniz, Ankara Hukuk'tan Engin Mert ve Cihan Alptekin, Orhan Aldıkaçtı'nın odasına gittik. Cihan,

ben ve Metin Eşrefoğlu, Aldıkaçtı'nın sekreterinin odasında kaldık; Deniz, Fehmi Erbaş ve Engin Mert, Aldıkaçtı'nın odasına girdi.

Aldıkaçtı'nın odasının iki kapısı vardı. Birisi sekreterinin odasına, diğeri direkt koridora açılıyor. Deniz, Aldıkaçtı ile Dekanlık odasında görüşürken içeriden gürültüler gelmeye başladı. İçeriye bir baktık, Deniz'i iki polis yakalamış çekmeye çalışıyor. Aldıkaçtı, 'Öldürün bunu' diye bağırıyor. Polisin biri ateş etmek istiyor, fakat Deniz debelendiği için diğer iki polis onu tutmaya çalışıyor. Dolayısıyla istemeden Deniz'in hedef olmasını engelliyorlar. Fehmi Erbaş, elinde tabancayla çıktı. 'Ne yapalım?' diye sordu. 'Git aşağıya haber ver. Arkadaşları çağır' dedim.

Ben polislerle atıldım. Adamlar güçlü oldukları için beni tutukları gibi bir kenara savurdular. Benim de üzerim dinamit dolu. Birisi bir mermi atsa binayı havaya uçuracak kadar dinamit doluyum. Cihan, arkadaşlarla geldi. Deniz'i polislerin elinden kaptık. Fakat bu sırada üniversitenin çevresi binlerce polisle sarıldı. O sırada Taylan Özgür, ben ve Sait Kozacıoğlu, birlikteydik. 'Silahları ne yapalım?' dedik. Var olan silahların çoğunu aldık. Deniz'in arkadaşı Avniye Anadol ile Selma Özkul isimli bir kız arkadaş vardı. Silahları bu kız arkadaşlara verdik. Ben onlarla birlikte arka kapıdan çıktım. Taylan ile Sait, ön kapıdan çıktı, TMGT'nda buluşacaktık. Fakat Taylan, Beyazıt Meydanı'nda öldürülmüş."

Bu sırada Hukuk Fakültesi bahçesinde, Birinci Şube Müdürü Nihat Kaner ile Emniyet Müdür Muavini Kenan Koç, üniversite çevresinde gerekli önlemleri alarak Deniz'i teslim almak için uğraşmaktadır. Deniz'in arkadaşları ise Deniz'i saklayarak polise teslim etmek istemez. Bu sırada Bozkurt Nuhoğlu, "Bırakın ben Nihat Bey'le konuşayım. Bir çaresini buluruz" der.

Böylece bir grup polis ile Bozkurt Nuhoğlu ve arkadaşları arasında görüşme yapılır. Toplantı yapıldığı sıra, Sıtkı Coşkun, arkadaşlarına hitap ederek şunları söyler:

“Deniz Gezmiş, toplum polisine teslim edilirse su gibi kan akar... Deniz Gezmiş'in kılına dokunulursa her kılı için bir doçent, bir profesör ölecektir.”

Yapılan görüşmeler sonunda Deniz, toplum polisine teslim edilmemesi, işkence edilmemesi koşullarıyla saat tam 11.00'de arkadaşları tarafından saklandığı yerden çıkarılarak Üniversitenin Bakırcılar kapısında bekleyen Birinci Şube Müdürü Nihat Kaner ve İkinci Şube Müdürü Saip Gözet ile yanındaki memurlara teslim edilir.

Deniz, bir polis otomobiline bindirilerek yanında eşyalarının bulunduğu valizlerle birlikte Emniyet Müdürlüğüne götürülür. Akşamüzeri adliyeye sevk edilen Deniz, nöbetçi savcı yardımcısı Necdet Mengüç tarafından Nöbetçi 8. Sulh Ceza Mahkemesi Yargıcı Alaattin Dehlioğlu tarafından, “ruhsatsız silah taşımak, görevli devlet memuruna hakaret, mukavemet, Hukuk Fakültesi Dekanını tehdit” suçlarından saat 21.30'da tutuklanarak Sağmalcılar Cezaevi'ne gönderilir. Tutuklama kararını öğrenen Deniz'i, yanında bulunan babası Cemil Gezmiş ve arkadaşları sakinleştirmeye çalışır.

Deniz, bu olayı şöyle anlatmıştır:

“Dekan beni çağırtmış. Dört arkadaşım ile birlikte odasına gittik. Daha kapıdan içeri girer girmez, anahtarı sadece dekan da olan yan kapılardan biri açıldı ve içeri dört sivil memur girdi. Dekan, memurlara, 'Ne duruyorsunuz? Bu adam taban-calı, ateş edin öldürün' dedi. Fakat memurlar buna cesaret edemediler. Arkadaşlarım önlerine geçti. Memurlardan ikisi,

benim tabancamı aldılar. Bizlerden hiç kimse onların tabancasını almış değildir. Sonra aşağıdaki patlamaları ve cam kırılmalarını işittim."

Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar, olayı şöyle anlatmıştır:

"Deniz Gezmiş hakkında, son öğrenci olaylarından dolayı yakalama müzekkeresi vardı. Bundan bir müddet evvel de üniversiteden ihracına karar verilmişti. Birkaç gün evvel Deniz Gezmiş, kendi paralelindeki arkadaşlarıyla İstanbul'a gelerek İÜTB kongresini etkilemek istemiştir. Bu arada, 70-80 arkadaşıyla Hukuk Fakültesi Dekanının odasını işgal etmiş, Dekana fiilen ve lisanen tecavüzde bulunmuş, masasının camını kırmış, suçlu duruma düşmüştür. Bunun üzerine Rektörlüğün onayı alınarak Üniversiteye girilmiş; Deniz Gezmiş, tabancasıyla birlikte yakalanarak Savcılığa verilerek tevkif olunmuştur."

Deniz'le birlikte Dekan Prof. Aldıkaçtı'nın yanına giden altı öğrenci şunları anlatmıştır:

"Deniz, okuldan atılma kararına itiraz etmiş; fakat bu karar görüşülmemiştir. Durumunun ne olduğunu anlamak için Dekanla görüşmek istedik. Üç arkadaş içeri girdi. Üç arkadaş da kapıda beklemeye karar verdik. Görüşme devam ederken içeri memurlar ve sekreterler giriyorlardı. Deniz, Dekandan polise haber vermemesini istemiştir. Fakat içeri girip çıkan memurlarla haber yollamış olacak ki biraz sonra dört sivil memur gelerek içeri girmek istediler. Dışarıda bulunan arkadaşlar, buna mani olmaya çalıştık. Aramızda boğuşma başladı. Sesler içeriden duyulunca kapı açıldı ve Deniz 'Beni sattınız hocam' diye bağırmaya başladı."

Bir süre karşılıklı itişme sonunda kaçmayı başarmak üzereydik ki Dekanın, sivil polislerle hitaben, 'Vurun bunu, ondan

başka türlü kurtulmamızın çaresi yok' şeklinde bağırdığı, 'Vurun' kelimesini birkaç defa bağırarak tekrarladığı duyuldu. Sivil polisler silahlarını çıkardılar; fakat hiçbiri bunları kullanmaya teşebbüs etmediği gibi peşimizden de gelmediler. Biraz sonra, alt katlarda bize katılan 30-40 kadar arkadaşla birlikte tekrar yukarı çıktık. Deniz, çok sinirliydi. Dekanla tartışmak istiyordu. Fakat arkadaşlar kendisini yatıştırdılar. Sadece elindeki sopayla Dekanın masasındaki camı kırdı. Daha sonra toplum polisine verilmemesi ve dövülmemesi şartıyla Deniz'in teslim olmasında anlaşmaya varıldı."

Babası Cemil Gezmiş, Deniz'in üniversite konusunda ne düşündüğünü şöyle anlatmıştır:

"Oğlum bozuk düzen deyip duruyorsun, şu okulunu bitir, yoksa sana kimse ekmek vermez. Diplomanı al, sonra ne istersen yap, derdim ona. Bana yanıtı şu olurdu: 'Baba' derdi. 'Kendisini topluma kabul ettirebilecek insanlar için diplomaya gerek yok. Benim zaten üniversiteden alacağım bir şey yok, onun bize verecek bir şeyi yok, bugün öğrenci üniversiteyi çok aştı, üniversite çağdaş üniversite olmaktan çıktı.'"

Polisin, Deniz hakkında hazırladığı bir dosyada bu konudaki değerlendirmesi şöyle olmuştur:

"Şu anda bütün öğrenci gruplarından kopmuş, yani liderliğini kaybetmiştir."

İTÜ ile İstanbul Üniversitesi'nin içinde ve dışında bazı gençler, 20 Ekim 1969 Pazartesi günü, "Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Başkanı Cihan Alptekin" imzasıyla bir bildiri dağıtır.

Deniz'in okuldan çıkarılıſını protesto eden bildiride özetle ſu görüſlere yer verilir:

*"Amerikan emperyalizmine ve iſbirlikçilerine karſı verdi-
ğimiz bağımsızlık ve demokrasi kavgamızda, en önde yiğitçe
yürüyen devrimci kardeſimiz Deniz Gezmiſ'i iſbirlikçi Senato
üniversiteden çıkarmak istiyor. Çıkaramazlar.*

*Bağımsızlık ve demokrasiden yana herkes karſı çıkacaktır
bu kahpeliğe, on binlerce Deniz Gezmiſ'in yumruğu yüzlerinde
patlayacaktır."*

Tutuklu olan Deniz, 25 Kasım 1969 Salı günü, İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi Hakimi Hurſit Saydam tarafından tahliye edilir. Deniz, saat 14.15'te jandarmalar refakatinde Adliye-ye getirilir.

Adliye koridorlarına dolan arkadaşları, Deniz'e sevgi gösterilerinde bulunur, "Bağımsız Türkiye" diye slogan atar. Hakim Hurſit Saydam, savunma avukatlarının talebine uyararak Deniz'in tutuksuz yargılanmasına karar verir.

Hakim Hurſit Saydam, daha sonra, Deniz Gezmiſ'e ſu nasihatte bulunur:

*"Beni bir baba, bir ağabey, bir kardeſ bil. Sana hem hakim,
hem de baba olarak hitap ediyorum. Tahliye ediliyorsun. Gençsin, atılgansın. Biraz temkinli hareket et. Dikkatli ol. Karşıma ikinci defadır çıkıyorsun. Memlekette kanun var, nizam var. Kanunlara, nizamlara saygılı olmalısın. Kanunlar nezdinde reisi cumhurun da, hakimnin de boynu eğiktir."*

Deniz, bu duruşmasında tahliye edilir. Fakat hemen serbest bırakılmaz. Askerliğini tecil ettirmediği gerekçesiyle Askerlik

Şubesine sevk edilir. Askerlik Şubesi, 1970 Haziran ayına kadar askerliğini tecil ettirdiği gerekçesiyle Deniz'i serbest bırakır.

26 Kasım 1969 Çarşamba günü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin 1969-70 öğretim dönemi açılışında devrimci öğrenciler, 1 nolu amfide forum düzenledi.

İÜTB'nin iki başkanından biri olan Şuayip Dilmen, TDGF Genel Başkanı Atilla Sarp, TDGF İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Başkanı Cihan Alptekin ile İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Temsilcisi Mehmet Cavit Kavak, sırayla söz alıp birer konuşma yaptı.

Cihan Alptekin, yaptığı konuşmada şunu söylemişti:

"Deniz Gezmiş, bu okula tekrar alınacaktır. Bunda kararlıyız."

Daha sonra konuşan Mehmet Cavit Kavak da şunları söyledi:

"Deniz Gezmiş'i okuldan atanı biz de okuldan atacağız."

Bu konuşmalardan sonra, forumda bulunan öğrenciler sol yumruklarını havaya kaldırarak bunun için çalışacaklarına dair ant içti. Öğrenciler, forum bittikten sonra Hukuk Fakültesi Dekanı Aldıkaçtı'nın gönderdiği çelengi, Deniz'in okuldan atılışını protesto amacıyla yakar.

Hukuk Fakültesinin yeni ders yılına başlaması, dolayısıyla açılış forumu düzenleyen öğrenciler, bir bildiri yayınlarak bazı öğretim üyeleri hakkında çok ağır ithamlarda bulunmuşlardır.

Üniversiteden ihraç edilmesine rağmen Deniz, üniversite çevresinde düzenlenen eylemlere katılmaktan geri durmaz.

Üniversiteye giremeyen lise mezunu bazı öğrenciler, aralarında Deniz Gezmiş'in de bulunduğu bir grup devrimci gencin yönlendirmesiyle 8 Aralık 1969 Pazartesi günü, Hukuk ve İktisat Fakültelerinde asılan listeleri yırttıktan sonra rektörlüğe gitti ve rektörlükte bir süre, "Okumak istiyoruz, okumak istiyoruz" diye bağırdı. Bu arada talebeler, rektörlükte bulunan Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Orhan Oğuz'la da bir süre görüştü.

Deniz, 10 Aralık 1969 Çarşamba günü, forum yaparak bir konuşma yaptı ve öğrencileri yürüyüş yapmaya teşvik ederek son olaylar konusunda çeşitli bildiriler dağıttırdı.

Üniversitenin ihraç kararını kaldırabilmek amacıyla yasal yollara başvurarak yeniden öğrencilik hakkını elde eden Deniz, bu konuyu şöyle anlatmıştır:

"1969 senesinde ben üçüncü sınıftayken üniversite işgal ve öğrenci olaylarına karıştığımdan, üniversite senatosunun kararı ile süresiz olarak Hukuk Fakültesinden ihraç edildim. Hukuk Fakültesinden ihracımı müteakip Danıştay'a şahsen müracaat ederek kanunsuz işlemin durdurulmasını istedim. 1970 senesi Eylül ve Ekim aylarında Danıştay tarafından üniversite senatosunun aldığı ihraç kararı bozuldu. Bu karara göre, benim tek-rar fakülteye devam etme olanağım çıktı."

İçişleri Bakanlığı, bu konuda şu açıklamayı yapar:

"Geçen yıl Hukuk Fakültesinden çıkartılmış, ancak Danıştay, bu kararı durdurmuştur."

Bu konuda Danıştay'a açtığı ihraç kararını iptal davası, Danıştay 12. Dairesi'nin 11 Kasım 1970 günü aldığı bir kararla

Deniz'in lehine sonuçlandı ve Deniz, öğrenci olmaya yeniden hak kazandı.

Danıştay 12. Dairesi'nin 11.11.1970 günü aldığı, 31 Mart 1971 günü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığına tebliğ edilen karar, özetle şöyledir:

“İşgaller dolayısıyla katıldığı eylemlerde öğrenci lideri olduğuna dair delile rastlanmamıştır. Şimdiye kadar pek çok defa çeşitli zamanlarda değişik öğrenciler tarafından işgaller yapıldığı halde bu öğrencilere herhangi bir ceza verilmemiştir. Gezmiş'e verilen cezada, işlediği suça göre büyük nispetsizlik bulunmaktadır.”

Bu karar, üçte iki çoğunlukla verilmişti.

Öğrenci Örgütlerinin Düzenlediği Kıbrıs Mitingi

22 Kasım 1967 Perşembe günü öğrenci dernekleri tarafından “Kıbrıs” gösterisi düzenlenir.

Bu gösteride meydana gelen olayı Nurettin Demirdöven şöyle anlatmıştır:

“1967 sonlarında öğrenci cemiyetleri Kıbrıs üzerine bir gösteri düzenlemişlerdi. Gösteri, Beyazıt'ta başlayıp Karaköy'den geçip Taksim'de bitecekti. Karaköy'e geldiğimizde, Deniz, burada bir ABD motoruna asılı bayrağı gördü. Aniden fırlayıp demir parmaklığı aştı ve bir koşu ABD bayrağını yerinden kaparak getirdi. Sonra o bayrağı Taksim'e çıktıktan sonra yaktilar.”

Bayrak yakma olayında Deniz Gezmiş, Uğur Büke ve Aşık İnsani Sırlıoğlu gözaltına alındı, sonra serbest bırakıldı.

TMTF'nin 21. dönem alıſması 13 Kasım 1966 Pazar günü Adapazarı ğretmenler Lokali'nde baſlar. 26 Kasım 1966 Cumartesi günü Ankara Yüksek Okullar Talebe Delegasyonundan Sencer Gneſsoy ilk turda katılan 107 delegeden 70'inin oyunu alarak TMTF genel baſkanı seçildi. 27 Kasım Pazar günü ise İT Teknik Okulu'ndan Faruk Yalnız 120 delegeden 69 oy alarak TMTF ikinci baſkanı seçildi.

Fakat bu seçimlerde kaybeden hükümet yanlıları, 2 Aralık 1966 Cuma günü, Adapazarı'nda kendi aralarında yeniden toplanarak TMTF genel baſkanlıđına İ Edebiyat Fakültesi'nden Ekrem zer'i seti.

Böylece TMTF iki baſkanlı hale geldi. Bunun zerine, TMTF yönetimine yeddi emin olarak Doç. Yalnn Karataſ atandı.

Buna karſı çıkan solcu ğrenciler, 19 Ocak 1967 Perſembe günü, Cağaloğlu'ndaki TMTF binası önünde polisle atıſtı. atıſma sonunda Deniz Gezmiſ, Bülent Yardımcı ve Atilla zdemiroğlu gözaltına alındı. Nejat Ŗen, gözaltında bulunan öğrencilere yiyecek, içecek, sigara götürdü. Bu ilk tanışmadır.

Sevk edildikleri Asliye 5. Ceza Mahkemesi'nde sorguları yapıldıktan sonra Deniz, Bülent Yardımcı ve Atilla zdemiroğlu, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Savcı, Deniz'in tutuklanmasını talep etse de hakim, delillerin toplanmadığı ve sanığın ikametgâh sahibi olduğunu belirterek serbest bıraktı.

Hakim, serbest bıraktığı öğrencilere, ŗu ŗekilde nasihat etti:

“Bu vatani herkes sizler kadar sever, bu sürtüşme neden? Bu tepki nereye kadar gider? Bu olayların çıkış gibi büyüyüp gitmesinin sonucu ne olacaktır?”

Bu davadan yargılanan Deniz ve arkadaşları, delil yetersizliğinden beraat etti.

Devrimci Hukuklular Örgütü Kuruluyor

Emperyalizm ve yerli işbirlikçilerine karşı verilen devrim mücadelenin başarılı olabilmesinin yolu örgütlü ve bilinçli bir toplumdan geçtiğini bildikleri için bir örgüte ihtiyaç vardı. Bunun için Devrimci Hukuklular Örgütü Kurmaya karar verdiler.

O dönem hemen hemen bütün öğrenci örgütleri, genel kurullarda yaşanan çatışmalar sonucu iki başkanlı hale getirilmiştir.

Genel Kurulda, İdare Heyetinden Metin Tolay, geçen yıl cemiyete gelen paraların kayıtlara geçmeden barlarda, pavyonlarda yenildiğini söyler. Kongreyi açmaya çalışan Cemiyetin İkinci Başkanı Yıldırım Tosunlar da, kongreyi açtığını bildirir ve başkan adaylarının gösterilmesini ister. İdare Heyeti üyelerinin anlaşmazlığı sebebiyle kongre uzun süre başlayamamıştır.

Mustafa Lütfü Kıyıcı, bu olayla ilgili olarak şunları anlatmıştır:

“Sağcılar bu dernek nedeniyle anlaşmazlık içine düşmüşlerdi. Bu nedenle derneğin defterleri bizim elimize geçti. O derneği ele geçirmek için çalışmalara başladık. Fakat daha sonra ondan vazgeçip kendimiz bir dernek kurmak için çalışmalara başladık. Mustafa İlker Gürkan, daktilonun başında TMGT’da bir odaya kapanmış, derneğin tüzüğünü yazıyoruz. Deniz Çamlıbel’de var. İÜ Hukuk Fak. Talebe Cemiyeti’ni ele geçiremeye-

ceğimiz belli olmuştu, FKF'ye de katılmak istemiyorduk. Sebeplerimiz vardı. Örgütsüz mücadele olamayacağına göre, kendi örgütümüzü kurmaya karar vermiştik. İsmi 'Devrimci Hukuklular Örgütü' olacaktı. Amacı içerisinde, 'Atatürk devrimi doğrultusunda' ifadesi bulunacaktı. Bu konuda anlaşmıştık. Amaç maddesini ve yasal zorunlulukları yerine getirdik. Kurucu listemizi yazdık. Temsil gücü olan, sembolik isimlerdi bazıları. İstanbul Valiliği'ne hitaben yazılması gereken dilekçenin altına kurucu başkan olarak Mustafa Gürkan, 'Deniz...' yazdı ve durdu. 'Gezmiş' soyadının yazılmasında tereddütlerim vardı. Yakın arkadaşı olmasına rağmen onun da olmalıydı ki tepkimi ölçmek için beklemişti. Zaptedilmez aktivitesinin başkanlık için yararlı olmayacağını düşünüyordum. Deniz Çamlıbel yazdı. Ve Deniz Çamlıbel hiç başkanlık yapmadı! Deniz'in olduğu yerde başkan, doğası gereği Deniz'di. Bu hep böyle oldu. Kimse de itiraz etmeyi düşünmedi. Deniz ve Mustafalar söylemi böyle başladı. Sonra, zamanla başka Mustafalar da eklendi. Bizim ilk örgütümüz Devrimci Hukuklular Örgütü oldu. 'Devrimci' az kullanılan bir sıfattı. O zamana kadar sol, ilerici gençlik, idealist ülkücü gençlik vs. gibi sıfatlar kullanılırdı. Devrimci daha kapsamlı idi. Biz ihtilalci anlamında kullanmayı yeğledik. Gönlümüzde yatan bu idi."

30 Ocak 1968 Salı günü, İÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerinden bir grup, Türkiye'nin emperyalizmden ve kapitalizmin tahakkümünden kurtulması için verilen savaşa yardım olmak amacıyla "Devrimci Hukuklular Örgütü (DHÖ)"ü kurdu.

DHÖ kurucularının yayınladıkları bildiride özetle şu açıklama yapıldı:

"Artık cepheler belirlenmiştir. Bir yanda emperyalist komp-rador-ağa-mütegalibe üçlüsü, diğer yanda antiemperyalist, antifeodal millici güçler. Bu şartlarda, tarih mademki seni 20.

yüzyılın ikinci yarısında geri kalmış bir ülkenin insanı olarak yaşamak zorunda bıraktı, o halde sen bu mücadeleye istesen de istemesen de girmek zorundasın.” denilir.

DHÖ'nün ilk etkinliği, 20 Şubat 1968 Salı günü, TBMM'de AP milletvekillerinin TİP milletvekillerinden Çetin Altan, Rıza Kuas, Ali Karcı, Yusuf Ziya Bahadırılı, Tarık Ziya Ekinci ve Yunus Koçak'a saldırarak dövmeleleri üzerine oldu.

23 Şubat 1968 Cuma günü FKF, İTÜTB, İTÜTOTB, İÜİFTC, İÜOFTC, İÜDFTC ve DHÖ temsilcileri, Taksim Atatürk Anıtı'na bir çelenk bırakarak bildiri yayınladı.

Bildiride özetle şu görüşlere yer verilmişti:

“Komprador iktidara şunu da hatırlatmak isteriz ki demokrasiden ve emekten yana olanlar, bugün her zamankinden daha güçlüdür. Gücümüz muştaların, tabanca kabzalarının ucunda değil, kafamızda ve yüreğimizdedir.”

DÖG, 16 Mayıs 1968 Perşembe günü bir bildiri yayınlarak FKF'nin başlattığı “NATO'ya Hayır” kampanyasına katıldığını açıkladı.

24 Şubat 1968 Cumartesi günü, Ankara Tandoğan alanında “Anayasa Eylemi” düzenlendi.

İstanbul'dan da öğrenciler bu eyleme katılmak için otobüslerle Ankara'ya gitti.

Deniz Gezmiş'de giden öğrenciler arasındaydı.

İÜ Hukuk Fakültesi'nden 200 kadar genç, 20 Mayıs 1968 Pazartesi günü, AP İstanbul Gençlik Kolunun İÜ merkez binası bahçesindeki Atatürk Anıtı'nın önüne bıraktığı çelengi yaktı.

DHÖ'ne üye öğrenciler, bu hareketin gerekçesini, özetle Şu Şekilde açıklamıştı:

“Atatürk ilkelerinden sapmıŐ ve sömürgecilerin Türkiye’de temsilciliğini yapan bir iktidar partisinin çelengi Atatürk Anıtı önüne konulamaz.”

DHÖ üyelerinin, bu dönemde katıldığı en önemli eylem, Devlet Bakanı Seyfi Öztürk’ün kınanarak yuhalanması olayıdır.

AİESEC’in 20. Genel Kurulu, 7 Mart 1968 günü, İÜ Fen Fakültesi Konferans Salonunda saat 11.00’de başladı. 44 ülke-den iki yüze yakın temsilcinin izlediği salon tamamen dolmuŐtu.

Genel Kurul, AİESEC Türkiye Komitesi Başkanı Hasan Saydam’ın yaptığı İngilizce konuşma ile açıldı. Hasan Saydam’dan sonra Başbakan Süleyman Demirel adına Devlet Bakanı Seyfi Öztürk kürsüye gelerek konuşma yapmak istedi.

Seyfi Öztürk’ün kürsüye gelmesiyle birlikte kınama gösterileri ve eylemler başladı. Sürekli yuhalamalar, “Yankee Go Home”, “Morrison Süleyman”, “SatılmıŐlar”, “Bağımsız olmak istiyoruz”, “Sen yobazlara hitap et” bağırmaları arasında Seyfi Öztürk, konuşmasına bağırarak devam etmek istedi. Bu sırada eylemci gençler de “Dağı Başını Duman Almış” marşı ile “Gençlik” marşını söylemeye başladı. Eylemci öğrenciler, gösterilerini bu Şekilde sürdürerek Öztürk’ün konuşmasını engellemeye çalıştı.

Seyfi Öztürk, bu olay hakkında daha sonra Şu açıklamayı yapmıştı:

“Demokrasinin hüküm sürdüğü bir ülkede benim şahsıma, isteyen istediğini söyleyebilir. Ben bunu, gençliğin heyecanları-

na veririm. Fakat toplantıda sarf edilen sözler, benim şahsımdan çok devlete yöneltilmiştir. Bu da benim iradem dışına çıkar ve savcıların, mahkemenin vereceği karara dayanır. Ben tutuklanan öğrencileri tanımam ve hiçbir karşıtlığım yoktur. Yaptıkları ve söyledikleri, Türk Ceza Kanunu'na göre suç ise tabii ki cezalarını çekeceklerdir."

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü kınadıkları gerekçesiyle Deniz'le birlikte birçok öğrenci hakkında dava açılır. Kınama eylemi yapan öğrenciler, polis tarafından aranmaya başlanır. Bir süre kaçan Deniz sonra teslim olur. Bu davada yargılananlar, 1960 sonrasında ilk kez en uzun süre cezaevinde kalan gençler oldu.

Kurucularının ve üyelerinin uzun süren tutukluğu ve mahkeme hâkiminin yasadışı uygulamalarını kınayan DHÖ, 2 Nisan 1968 Salı günü sert bir bildiri yayınlayarak şu görüşlere yer verdi:

"Siyasi iktidar, faşist yollarla iktidarı elinde tutma gayreti göstermektedir. Anayasayı savunan güçler karakollarda dövülerek işkence görmektedir. Hürriyet diye bağırдыıkları için demir parmaklıklar arkasına atılan devrimciler, adeta devrimciliklerinin kefareтини ödemektedirler. Siyasi iktidarın arkasına sığınarak Atatürk devrimlerini kolayca çiğneyen kişiler ise elini kolunu sallayarak dolaşmaktadırlar. Bu düzen daha ne kadar sürecektir, bütün bu olayların sonu nereye varacaktır?"

"Seyfi Öztürk'ü yuhaladığı" iddiasıyla Sultanahmet Cezaevi'nde tutuklu olan Deniz, 2 Mayıs 1968 Perşembe günü serbest bırakıldı.

İstanbul'da Devrimci Güçbirliği Kuruluyor

Sol içi yaşanan tartışmalar sonrasında TİP'e karşı muhalefet eden kişi ve kuruluşlar bu dönem bir araya gelerek Devrimciler Güçbirliği'ni kurdu. Deniz ve arkadaşları da bu örgütlenmenin içinde yer aldı.

ÖTÜ-İB Başkanı Harun Karadeniz, bu konuda özetle şunları yazmıştır:

"Milli Demokratik Devrim görüşü, gençler arasında ilk kez 1966 yılında ortaya çıktı. MDD görüşünü benimseyen ilk örgüt Devrimci Hukuklular'dır... MDD görüşü ilk yıl gençlik arasında pek tutunmadı. Fakat 1968 yılından itibaren tutunmaya başladı. MDD bir yandan gençlik içinde yerleşmeye çalışırken öte yandan TİP içinde çalışmaya başladı... 1968 yılında birçok örgüt MDD'cilerin eline geçti. Dev-Güç bu dönemde kuruldu. Biz karşı çıktık."

İlk önce Ankara'da kurulan Dev-Güç, yapılan bir dizi toplantıdan sonra 22 Mayıs 1968 Çarşamba günü de İstanbul'da kuruldu.

Devrimciler Güçbirliği'nin hedef ve ilkeleri yayınlanan bir bildiriyle şöyle özetlenmiştir:

"Tam bağımsızlık, gerçek demokrasi, sosyal ve hukuk devleti ilkelerinin gerçekleşmesi için; halka karşı olduğundan ötürü savaşılmaması gereken birer hedef olarak seçilen emperyalizm ile din sömürücülüğü ile kapitalist sistem ve toprak ağalarının yarattığı sömürü ile cehalet ve mevcut eğitim düzeni ile savaşta dayanışma halinde bulunmayı sağlayacak olan Devrimci Güçbirliği'ne katılmaya karar verdik."

Deniz, DHÖ içinde yer alan bir birey olarak sırasıyla AİSEC olayı, üniversite işgalleri ve 6. Filo'yu kınama eylemlerine katıldı.

Aynı dönemde öğrenci hareketlerinden etkilenerek haklarını almak için fabrika işgal eden işçiler de vardı. İTÜ-ÖB, TOTB, FKF ve TMGT'na bağlı ve bazı fakültelerle özel okulların boykot komiteleri üyelerini temsilen altmış kişilik bir öğrenci grubu, Kazlıçeşme'de bulunan Derby lastik fabrikasını işgal eden işçileri desteklemek amacıyla 5 Temmuz 1968 Cuma günü ziya-rette gitti. Ziyaretçiler arasında Deniz de vardı.

6.FİLO PROTESTOSU VE VEDAT DEMİRCİOĞLU'NUN KATLEDİLMESİ

Ülkemizde 6. filoya yönelik ilk protestolar 1967 yılında yapılmaya başlanmıştı. O günlerde FKF İstanbul sekreterliği protesto amaçlı bir açlık grevi düzenlemişti. Olayların büyük bir hızla geliştiği 1968'de ise 6. Filo'yu yeniden karşılamak için 15 Temmuz'da İTÜ'de devrimci gruplar arasında bir toplantı düzenlendi. Toplantıda 76 kuruluş 6. Filo protestolarında ortak davranmak için biraraya gelmişti ve bildiriden mitinge kadar bir dizi eylem kararı alınmıştı. Toplantı dağılırken dışarıda bekleyen polis, gruptan 11 öğrenci önderini gözaltına aldı. Ertesi gün FKF bunu protesto eden bir etkinlik düzenledi ve iki gün boyunca İTÜ'nün bulunduğu Gümüşsuyu'nun ara sokaklarında polisle öğrenciler arasında küçük çaplı çatışmalar sürdü. 17 Temmuz akşamı, yukarıda bahsettiğimiz gelişmelerden dolayı öğrenciler yurt bahçesinde beklemektedirler. 18 Temmuz gecesi saat 01.30 civarlarında yurdu kuşatan polis ve inzibat çemberinin arasından Dolmabahçe'ye doğru beraberlerindeki kadınlarla

gürültülü bir biçimde geçen ABD askerleri böylece fitili de ateşlemiş oldular. Yurttan çıkan öğrenciler inzibatları aşır ABD’lilere müdahale ettiler. Öğrencilere saldıran polis, bir öğrenciyi gözaltına alırken, başkalarını da almaya çalışan bir komiser de öğrenciler tarafından rehin alınıp yurda götürülür. Beyoğlu İnzibat Bölge Komutanı Hikmet Silahçıoğlu’nun arabuluculuk girişimleriyle gözaltına alınan öğrenci, rehin tutulan komiser ile takas edilir. Bu arada yurda müdahale için gereken izin verilmiştir.

Saat 4.30 civarında polis, yurda saldırıya geçer ve arada kalmak istemeyen inzibatlar çekilir. Polis öğrencilerin kapattıkları demir kapıları kırıp içerideki çoğu uyuyan tüm öğrencilere vahşice saldırır. “Öldürün piçleri”, “Komünistlere vurun” nidaları arasında öğrenciler merdivenlerden aşağıya atılır, bu arada hukuk fakültesi öğrencisi Vedat Demircioğlu, 2. Kat penceresinden aşağıya atılır. Yıllar sonra Seher Şahin’de aynı şekilde okulu basan polislerce pencereden atılarak katledilecektir. Basın sırasında 47 öğrenci yaralanır, 30 öğrenci gözaltına alınır. Geride kalan öğrenciler saat 5.30 civarında ellerinde pankartlarla Taksim Anıtına kadar yürüyüp, ardından yaralı arkadaşlarının durumunu öğrenmek için hastanelere giderler. Bu sırada da polisle çatışmalar devam etmekte, Taksim İlkyardım Hastanesi’nin önündeki bir polis jipi tahrip edilmektedir. 18 Temmuz günü olayı duyan İTÜ’ye koşuyordu. Kitle sloganlar ve marşlar eşliğinde 12’deki mitingin ardından Dolmabahçe’de demirlemiş 6. Filonun üzerine yürümeye hazırlanırken o dönemin FKF İl Sekreterliğini elinde bulunduran reformistler, provakasyon edebiyatı yaparak Dolmabahçe’ye yürünmesini engellemeye çalışmaktadır. Harun Karadeniz ve Hasan Yalçın’ın bu içerikteki konuşmalarının ardından kitle Dolmabahçe’ye doğru yürüyüşe geçer.

‘Ölenler dövüşerek öldüler, güneşe gömüldüler.

Vaktimiz yok onların matemini tutmaya.

Akın var, akın, güneşe akın.

Güneşi zaptedeceğiz güneşin zaptı yakın.'

Deniz, gür sesiyle, omuzların üzerinden okuyordu bunu. Diğerleri de katıldılar: 'Güneşin zaptı yakın.' Kalabalık gittikçe artan hızıyla aşağıya iniyordu. 'Öndeki kardeşler katılır diyorlardı, onlar da katıldılar.'

Bu arada miting alanını daha önce terk eden reformistler ise Gümüşsuyu'nda yürüyen kitlenin önüne barikat kurmaya çalışmaktadırlar. Son zamanlarda sık sık eklektik bir tarih anlayışıyla isimleri yan yana konulan Deniz Gezmiş ve Harun Karadeniz, işte bu barikatın iki karşıt cephesindedirler. Sonuçta, barikat aşılmış ve kitle bir sel gibi Dolmabahçe'ye akmaktadır. Kendilerini motorlara atmayı beceremeyen, geç kalan ABD askerleri denize dökülür. Rıhtımdaki kamyonlarda bulunan ABD'ye ait malzemeler de tahrip edilir, denize dökülür. Arabasıyla oradan geçmeye çalışan bir ABD askerinin aracı tahrip edilir. Oradan geçmekte olan halk da öğrencilere katılır, kitle 3-4 bini bulur. Saat 21.00 olduğunda, 7 saat geçmesine rağmen Dolmabahçe'deki öfke dinmemiştir. Bu kadar uzun süren bir kitle eylemini iyice kuşatan polis, kitleye yine vahşice saldırır. İki çember oluşturulmuştur ve birincisinden çıkan, ikincisinden de dayak yiyerek vahşetten sıyrılabilir. 20 Temmuzda FKF Beyazıt Meydanında bir miting düzenledi. Yükselen anti-empyrialist öfkeyi ifade etmek, düşmana yönlendirmek bir yana, varolanı sönmülendirmeyi, parlementer mücadele içindeki hedeflere (Demirel, Sükan vb.) yönlendirmeyi amaçlayan TİP'lilerin bu mitingdeki tavrı, o dönemin MDD-sosyalist devrim ayrışmalarına hız vermektense bir anlam ifade etmedi. 24 Temmuz sabahı Vedat Demircioğlu'nun yaşamını yitirmesi üzerine ayrışmaya bir halka daha eklendi. FKF yönetimi aldığı

karar uyarınca Beyazıt'taki Turan Emeksiz Anıtı önünden başlattığı yürüyüşü Valiliğe kadar sürdürmüş, polisin müdahalesi üzerine önceden alınan karar gereği oturma eylemi yaptıkları için hepsi gözaltına alınmıştır. Vedat Demircioğlu'nun cenazesi polis tarafından kaçırıldığı için temsili bir tabutla gösteri yapan devrimci öğrenciler ise Cağaloğlu'nda polisle çatışmaya girmişlerdi.

Polis, 26 Temmuz Cuma günü *“Deniz Gezmiş ve Harun Karadeniz hakkında gıyabi tutuklama kararı olduğunu, görüldükleri yerde tutuklanacaklarını”* açıklar.

TMGT, 27 Temmuz Cumartesi günü “Anayasa ve Kanunlara Saygı” gösterisi düzenledi.

Saat 14.30'da Beyazıt Meydanı'nda başlayan ve Taksim Alanı'nda son bulan bu gösteriyi Deniz Gezmiş ve Harun Karadeniz katılarak organize ederler.

Deniz, arandığı bu dönem, Akın Nejat Ünal'ın arkadaşı olan İlhan Biber'in Bakırköy'deki evinde saklanıyordu. Evde kaldığı süre içinde İbrahim Oral ile İlhan Biber, Deniz'in dışarıyla irtibatını sağlıyordu.

Deniz, 30 Temmuz 1968 Salı günü sınava girmek için Akın Nejat Ünal'la birlikte İstanbul Üniversitesi'ne gitti.

Çetin Özek tarafından Ceza Hukuku imtihanı yapılan ve “Pekiyi” derece alan Deniz, bir otomobille üniversiteyi terk ederken sivil polisler çevirdi. Deniz, tekrar üniversite bahçesine girdi ve öğretim üyeleriyle görüştü. Öğretim üyelerinin ikna etmesi üzerine, üniversite kapısında bekleyen sivil polislerle teslim olan Deniz, Adliye'de yargılandıktan sonra, öğrencileri kanunsuz yürüyüşlere teşvik etmek suçundan tutuklandı.

Deniz'in 17 Temmuz günü meydana gelen olaylar sonrasında yakalanarak Sultanahmet Cezaevi'nde 58 gün tutuklu kalmasına neden olan olay, öğrencilerin şiddetli saldırısı sırasında atılan bir taşın İstanbul Emniyet Müdür Muavini Halil İbrahim Ural'ın başına gelmesi ve onu yaralamasıdır.

Cemil Gezmiş, olayı şöyle anlatır:

*“Bunlar da taş attılar. Onlardan biri, şu kadarcık bir kiremit parçası, Emniyet Müdür Muavininin başına gelmiş, ufak bir çizik olmuş. Hemen ertesi gün, mahkemeye başvurdular aceleyle. Zaten çocukları toplayıp götürmüşlerdi, o zaman bu kişi, adli tabipten bir rapor alıyor bir aylık ve altında da şöyle bir kayıt var: ‘Hayati tehlike vardır.’ Çünkü bu kayıt düşülmezse mahkeme kolay kolay tutuklama kararı almaz. Bir çizik var oysa sadece. Mahkeme de o rapora dayanarak tutuklama kararı verdi. Rapordan üç gün sonra, bu kişi Ankara Emniyet Müdür-lüğüne atandı, ‘sayın’ ve ‘muhterem’ Demirel tarafından. Emniyet Müdürüyken İş Bankası olayı oldu, o zaman Ankara Emniyeti bütün gücüyle Deniz'in peşine düştü, başaramadı. Sonra-
dan da milletvekili oldu bu adam.”*

Deniz, sadece İstanbul Emniyet Müdür Muavini Halil İbrahim Ural'a taş atıp başından yaralandığı için değil, adliyede ıslık çalarak eylem yaptıkları, böylece Toplantı ve Gösteri Yürüyüş-leri Kanunu'nu ihlal ettikleri iddiasıyla da Kemal Bingöllü, Bozkurt Nuhoglu, Raif Ertem, Mehdi Beşpınar ve Mustafa Gürkan'la birlikte İstanbul İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde 29 Ağustos 1968 Perşembe günü yargılandı ve tutuklandı. Deniz, tutuklu bulunduğu Sultanahmet Cezaevi'nden 21 Eylül 1968 Cumartesi günü tahliye edildi. Tam 58 gün tutuklu kaldı.

DÖB Cumhuriyeti

Mustafa Lütfü Kıyıcı, DÖB hakkında özetle şunları anlatmıştır:

“Kendimize, ‘Keçi Sakallılar – Latin Amerika’nın etkisiyle, Tosbağa Suratlılar – Mao’ya Benzeyenler’ adlarını takmıştık. Deniz, Tosbağa Suratlılardandı. Biz bazen, Ankara’ya ODTÜ’ye giderdik. ODTÜ’lü arkadaşlar, şakadan ODTÜ’ye ‘ODTÜ Aşiretliği’ adını takmışlardı. Bunlar Ankara’da, ‘ODTÜ Aşiretliği’ni ilan edince, biz de İstanbul’da ‘DÖB Cumhuriyeti’ni ilan ettik. Bazı eylemler nedeniyle Ankara’ya genellikle erken giderdik. Ankara’dakiler, halen uykuda olurlardı. Biz de ‘DÖB Cumhuriyetinin asil evlatları geldi hey’ diye bağırıp yurtları ayağa kaldırırdık.”

Deniz ise DÖB hakkında, *“Dünyada iki cumhuriyet var. Biri Çin Halk Cumhuriyeti, diğeri de DÖB Cumhuriyeti. Mao, Çin Halk Cumhuriyeti’nin başkanı, ben de DÖB Cumhuriyeti’nin başkanım”* derdi.

Denizler’in DÖB’lü olarak katıldığı en önemli eylem 30 Ekim ile 10 Kasım 1968 günleri arasında, Samsun’dan Ankara’ya yapılan, “Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü”dür.

Yürüyüşe TMGT, DÖB, AÜTB, ODTÜ-ÖB, TÖDMF, 27 Mayıs Milli Devrim Derneği, HÜOB, AYOTB, Aşıklar Derneği ve FKF katılmıştı.

Yürüyüş katılanlar yayınladıkları bildiride amaçlarını şöyle açıklamıştı:

“1919’da başlayan Mustafa Kemal devrimi kendisinden sonra gelen yöneticiler tarafından amacından saptırılmış, cum-

huriyetin bütün kurumları yozlaştırılmıştır. Bugün Türkiye 'miz, dünyada ilk antiemperyalist ve antikapitalist devrimi gerçekleştiren Mustafa Kemal'e rağmen yabancıların desteklediği karşı devrimcilerin etki alanına girmiştir. Biz Mustafa Kemal gençliği olarak saptırılan devrimi rayına oturtmaya azimliyiz, kararlıyız. Bugün başlayan yürüyüşün amacı budur."

Tam Bağımsız Türkiye İçin Mustafa Kemal Yürüyüşüne Katılan DÖB'lülerin Tuttuğu Günlük

28 Ekim 1968: *Yeni devrimci bir harekete karar verdik. Bu harekete katılmak isteyen bütün arkadaşlarımız saat 21:30'da TMGT'de toplandı. Katılmak isteyen birçok devrimci arkadaşlarımız da bazı önemli sebepler yüzünden gelemediler. Gece saat 00:30'da Kadıköy'den Ankara'ya hareket edildi.*

29 Ekim 1968: *Sabah saat 09:00. Ankara'da hava yarı kapalı ve sağanak halinde yağmur yağıyor. İstanbul'dan gelen arkadaşlar (yani bizler), 27 Mayıs Milli Devrim Derneği'nde toplandık. Öğleden sonra ortak hareketimizin düzenleyicilerinden AÜTB, TMGT, ODTÜÖB temsilcileri geldi. Onlarla hareketin niteliği üzerinde, hareketin neyi kapsayıp neyi kapsamayacağı, uzun boylu görüşüldü, tartışıldı. Neticede: isim, Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşü olarak kabul edildi. Biz Devrimci Öğrenci Birliği olarak hareketin niteliğinin, özünün Amerikan emperyalizmine-Feodalizme-işbirlikçi sermaye çevrelerine karşı bir mücadele, gerçek demokrasi için bir mücadele olacağını belirttik. Zira, Tam Bağımsız Türkiye, ancak bu güçlere karşı savaşın başarıya ulaşmasıyla gerçekleşebilirdi. Biz Mustafa Kemal gençliği olarak, Türkiye'nin istiklalinin zedelendiğini, elden gittiğini görüyorduk. Onun için*

atılması gereken devrimci adımın istiklali Tam Türkiye için olacağına, gerçekleştirilmesi gereken ilk amacın Tam Bağımsız Türkiye olduğuna inanıyorduk. Ve bu fikrimizde de direndik.

Sosyalist şiarlar atmadığımız için diğer örgütler tedirgin olmadılar. Fikrimiz üzerinde ufak tefek itirazları olmalarına rağmen kabul ettiler. Hareketin finansmanını örgütler ortaklaşa karşılamaya karar verdiler. Yürüyüş için asgari şartlar yerine getirildi. Bir otobüs, Türk Bayrağı, üzerinde Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşü yazılı bir bez ve bir miktar paraıyla, gece saat 22.00'de Ankara'dan Samsun'a hareket edildi.

30 Ekim 1968: Sabah saat 08:30'da Samsun'a indik. Önce Türkiye Öğretmenler Sendikası'nı bulduk ve TÖS'de zeytin, ekmek ve çayla kahvaltı yaptık. Bu, aynı zamanda öğle yemeğimiz de oldu. Arkadaşların ayaklarına lastikler aldık. Bu arada peynir, ekmek, zeytin ve helva stoklarımızı da yaptık. Saat 13:30'da toplu halde Atatürk anıtı önüne giderek bir dakikalık saygı duruşunda bulunduk. Ardından istiklal Marşı'nı söyleyip Bayrağımızı ve üzeri yazılı bezi açarak yola koyulduk.

24 çift beyaz lastikli ayak. 24 devrimci kafa, marşlar, türküler söyleyerek şehirden çıktık. Ankara asfaltına düştük. Bu genç insanlar, neşeli ve gür adımlarla önde bayrak yola koyuldu. Şehri 15-20 kilometre uzakta bıraktık. Akşam olmak üzere. Birden asfaltın sağ tarafında 2 pikap, 2 cip ve 1 siyah taksi durdu. içinden 15 kadar polis inip yolu geçerek bize yaklaştılar. Durduk. Sonradan Emniyet Müdür Muavini olduğunu öğrendiğimiz genç, orta boylu bir zat konuşmaya başladı. Başlangıçta gayet sert bir şekilde pikaplara binip Emniyet Müdürlüğü'ne gitmemiz gerektiğini belirtti.

Biz, hangi suçtan ötürü götürölmek istendiğimizi sorduk. Bu söylenmediği takdirde gitmeyeceğimizi bildirdik. Zaman zaman tartışmalar sertleşti, yumuşadı. Sonra hakkımızda ihbar yapıldığını, ihbar mevzuunun da izinsiz gösteri ve yürüyüş yapmak olduğunu açıkladılar. Hepimizin gitmesi gerekmediğini bildirdik. Sonra üç arkadaşımızın onlarla gidip meseleyi öğrenip gelmesini kararlaştırdık. Teklifimizi olumlu buldular. Üç arkadaşımız ciplerle götüröldü. Bizle birlikte beş-altı polis ve iki pikap kaldı. Yarım saat sonra tekrar polisler geldi ve bizi de götürdüler. Saat 17:00'de Emniyet Müdürlüğü'ne vardık.

Hepimiz sabahki yediğimiz zeytin ekmekle duruyorduk. Açtık, susuzduk, sinirliydik. Emniyet mensuplarından izin alarak iki arkadaşımızı otobüsteki ekmek, peynir ve soğanları almaya yolladık. Arkadaşlar onları getirdiler. Saat 22:00'de ifadeler ancak bitti.

22:30 sıralarında Emniyet Müdürlüğü'ne gelen Yeni İstanbul foto muhabiri içeri sokulmadı ve polisler tarafından feci şekilde dövöldü. Olaya müdahale etmek zorunda kaldık. Kendilerine basın özgürlüğünü çiğnediklerini, bu durumun çok aleyhlerine olacağını söyledik. Gazeteciyi serbest bıraktılar.

Biraz sonra polislerin bulunduğu odada foto muhabirinin dövölmesi olayı üzerine kendi aralarında sert tartışmalar çıktı. O kadar ki, sesleri bize kadar geliyordu. Emniyet Müdürlüğü'nün geniş bir odasında, masalar ve sandalyeler üzerinde sabahladık.

31 Ekim 1968: Saat 09:30'da topluca adliyeye götüröldük. Savcılık tarafından ifadelerimizin alınması 12:30'a kadar sürdü. Öğleden sonra duruşmamız saat 15:30'da I.Asliye Ceza

Mahkemesi'nde başladı. Arkadaşlarımız genellikle iyi ifade verdiler. Duruşma sırasında bir arkadaşımız (Burada yargılanan biz değil, Gazi Mustafa Kemal'dir) dedi.

Bu söz üzerine yargıç, hepimizi etkileyen şu cevabı verdi: "Burada bütün hâkimlik sıfatımı ve titrimi bir kenara bırakarak şunu belirtmek isterim ki, Türkiye'de hiç bir mahkemenin Atatürk'ü yargılamaya gücü ve yetkisi yoktur."

Bu, Türk Hâkiminin Atatürkçü ve millici geleneğe bağlılığının bir kanıtı idi; bizim için çok şey ifade ediyordu: Yürüyüşümüzdeki amaca ve öze katıldığını, yargıç adeta bürokrasinin ilerici kanadı adına açıklamış oluyordu.

Tanıklardan birisi siyasi polisti. Ve verdiği ifadenin ne yazık ki gerçeğe ilgisi yoktu. Zaman zaman üzerinde durulan bir konu da, bizim için canlı bir belge idi: Türkiye'de siyasi polisin bir kısmı devletin emniyet kuvveti olmaktan çıkıp, siyasi iktidarın baskı unsuru durumuna gelmiştir. Yargıç duruşmayı erteledi. Adliyeden çıktıktan sonra otobüsle Havza'ya kadar geldik. Zira alıkonduğumuz yolu programımızı aksatmamak için almamız gerekiyordu. Burada şuna değinmek istiyoruz. Bu devrimci eylemimizin başından beri, basının bize karşı tutumunu ilgiyle izledik. İlk gün bazı gazetelerde hareketimiz manşet atılarak duyuruldu. Fakat daha sonra bu ilginin en küçük bir şekilde devam etmediğini gördük. Bu bize oldukça anlamlı göründü: Çünkü gazeteler bizimle birkaç röportaj yapmışlardı ve bunların hiçbirini basılmadı.

1 Kasım 1968: Saat 06:30. Yola koyulduk. Havza-Merzifon 25 kilometre. Yol boyunca çok neşeliydik. Türküler, marşlar söyleyip fıkralar anlatarak arada sırada birbirimize takılıyor-

duk. İniyor çıkıyor, tepeler aşıyorduk. Yol kıvrım kıvrımdı. Çevre tamamen çıplak, bozkırdı. Pancar taşıyan kamyon ve traktörlerle karşılaşılıyordu. Yollara dökülen pancarları toplayıp yiyorduk. Amasya yol ayırımını üç kilometre kadar geçmiştik. Bir tepenin başında hem su içtik, hem dinlendik.

O sırada asfaltın karşısında yüz-yüz elli kadar kadın ve çocuk gördük. Yırtık pırtıktı elbiseleri. Kömür artıkları arasında insana hüznü veren görünüşleri vardı. Yanlarına vardık. Tam o anda kömür artığı yüklenmiş damperli bir kamyon yanaştı. Kalabalıkta bir hareket sezdik. Arabanın demir kasasının ön kısmı kalktı arkadaki kapak yarı açıldı, kara taş yığınları dökülmeye başladı. Büyük bir uğultuyla paçavralar içindeki kadın ve çocuk kalabalığı arabadan dökülmekte olan maden artıklarının içine daldı.

Arabanın boşalmasını bile beklemeye tahammülü olmayan bu insanlar, dökülen yığınlar altında kalma pahasına bile bir parça kömür ele geçirmek için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Halk bunların içinden kışın yakacak kömür arıyordu.

Mola sona erdikten sonra yolumuza devam ettik. Merzifon'a bayraksız girdik. Zira kanunun bazı maddeleri bizim için pekâlâ uygulanabilirdi. Ve biz işlemediğimiz bir suçtan dolayı yolumuzdan bir kere daha alıkonulabilirdik. Merzifon'da daha önce hazırladığımız devrimci bir bildiriye bastırmak istedik. Matbaaları dolaştık, bunların sahipleri genellikle gericiydiler. Bizim bildirimizi basmamak için uygun tabiriyle çamura yattılar. Uğradığımız kasaba ve şehirlerde bu durumla her zaman karşılaş- tık.

Gözlemlerimize dayanarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Anadolu'da karşı-devrim tezgâhlanmaktadır.

Bunun Alaca'daki son görünümünü herkes bilmektedir. Geçtiğimiz bütün kasabalarda imam Hatip Okulları vardı.

Bazı yerlerde Risale-i Nur'lar ücretsiz olarak dağıtılıyordu.

Çorum'da Hakses adlı gerici bir derginin, adliyede çalışanlara ücretsiz olarak dağıtıldığını gördük.

İmam Hatip Okullarında, hatta camilerde yayılan ve derinleşen bu hareket Mustafa Kemal Devrimlerinin, Cumhuriyetin dayandığı temellere yöneliktir.

Hangi kaynaklardan beslendiği malumdur. Bu son hareketlerin en belli başlı savunucuları eşraf diye vasıflandırılan mütegalibe takımıdır.

Halk, özünde Atatürk'e karşı değildir. Fakat kendi üzerinde sulta kurmuş güçlerin hakkından gelmesini bilememektedir. Çünkü bu ona öğretilmemiştir, sorumluluk halkın değil, aydın geçinenlerindir.

Halka yaşadığı gerçek dünyada, şeriatın dine dayanan devlet idealinin yerine koyabileceği somut bir şey göstermemiş ve verememiş olanlarındır.

Merzifon'dan saat 16:30'da ayrıldık. Hava kararmaya başladı. Karşımızdan gelen arabaların farları gözümüzü alıyordu.

Gene marşlar ve türküler söyleyerek yürümeye başladık. Hava gittikçe soğuyordu. Geceyi bir dağ lokantasının önünde otobüste geçirdik. (Otobüs eşya taşımak ve geceleri yatmak içindir.) Sabaha kadar gözlerimize uyku girmedi.

2 Kasım 1968: Birçok arkadaşımızın tabanları patladı. Bazı arkadaşlarımız hastaydılar. Buna rağmen sabah erkenden kalktık. Otların üzerindeki çiğler buz tutmuştu. Isınmak için ateş yaktık, çay kaynattık ve öğleye kadar dinlendik. Saat 12 sıralarında tekrar yola düzüldük. Akşama kadar yürüdük. Saat 17:30'da Çorum'a girdik. Çorum'da TÖS salonunda geceledik. Halk âşığı Hüseyin Çırakman söyledi, biz dinledik.

Yolda, uğradığımız her yerde öğretmenlerden büyük ilgi gördük.

“Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşü” kapsamında, Türk öğretmenlerinin ve aydınlarının tutumu milliyetçi nitelikteydi. Hareketin başarıya ulaşması için ellerinden gelen fedakârlığı gösterdiler.

Atatürkçü ve Laik Türkiye Cumhuriyeti'nin en etkin kuvveti olan öğretmen tabakasının, Türkiye'deki ilerici güçler arasında önemli bir yeri vardır. Bu niteliğiyle öğretmenler, memleketimizde bazı çıkarıcı çevrelerle sık sık çatışmak zorunda kalırlar. Zira asla karşı-devrimden yana değildirler. Sonuna kadar Laik, Demokratik, Bağımsız Türkiye mücadelesinin içindedirler.

3 Kasım 1968: 08:00 sıralarında kalktık. Gece, Ankara'dan bir grup arkadaş daha geldi. Bugün daha kalabalığız. Saat 10:00'da hareket ettik. Öğleden sonra Alaca'ya uğradık. Birkaç gün önce burada Atatürk büstünün dikileceği yüzünden, kaymakam ve halka karşı birkaç mütegalibenin tezgâhladığı, şeriatçı ve ümmetçi takımının aktörlüğünü yaptığı bilinen olaylar çıkmıştı.

Halk bizi alkışlarla karşıladı. Bir saat kadar onlarla konuştuk. Atatürk büstünün dikileceği yere taşlar taşıdık. Saat 15.00 sıralarında, geldiğimiz yoldan Ankara asfaltına çıktık ve yola devam ettik. Geceyi Hamdiler köyünde geçirdik.

4 Kasım 1968: *Yürüyüşe katılanlar çoğaldı. Yürüyüşün daha disiplinli ve düzgün olmasını sağlamak için 7 kişilik bir komite seçtik. Hamdiler köyünden sabah 07:45'te ayrıldık. Öğle yemeğini yol üzerinde bir köyde yedik. Komite, akşam Çavuşlar köyünde kalınmasını kararlaştırdı. Gece, Çavuşlar köyünde ateşler yakıldı. Köylülere Türkiye'nin meseleleri anlatıldı. Köylüler bizi üçer dörder kişilik gruplar halinde, evlerine davet ettiler.*

5 Kasım 1968: *Çavuşlar köyünden 07:30'da ayrıldık. Öğleye kadar 15 km. yürüdük. Öğle yemeğini Sungurlu'da TÖS salonunda yedik. Bir gün önce Ankara'ya gönderdiğimiz bir arkadaşımız, 1.500 bildiri bastı getirdi. Sungurlu'da halka bildiri dağıtıldı. Bildiri şöyleydi:*

“Sayın Türk halkı,

Karşımızda düşmanımız: Amerikan emperyalistleri, onların içindeki işbirlikçileri (ithalatçılar, ihracatçılar, arabacılar, tefeciler, kapkaçıcılar) ve Amerikan emperyalistinin müttefiki ağalardır. Bu kuvvetlere karşı tüm Türk halkı (işçisiyle-topraksız, az topraklı köylüsüyle, gençliğiyle, asker-sivil aydınıyla) artık mücadeleye geçmek zorundadır.

“Anti-emperyalist ve anti-feodal mücadelemiz, Tam Bağımsız Gerçekten Demokratik Türkiye içindir. Bu mücadele

sonunda Türk halkı kendi mutluluğunu kendi sağlamış olacaktır.

“Bugün, Samsun’dan Ankara’ya Yürüyen Mustafa Kemal Gençliğinin Amacı, Amerikan Emperyalizmini Protesto Etmektir.”

Atatürk anıtına bir buket konularak bir dakikalık saygı duruşunda bulunuldu. Daha sonra halka, Türkiye’nin Amerika’yla olan ilişkileri açıklandı. Saat 12:30’da tekrar yola koyulduk.

Gece, Kocabaş köyünde konakladık. Yolda uğradığımız bütün köylerde, köylüler bize karşı ellerinden gelen bütün misafirperverliği gösterdiler. Onlara anlattığımız bütün meseleler ilgiyle karşılandı. Radyo ve gazete yüzü görmeyen bütün bu insanlar yeni ve doğru şeyler öğrenmenin mutluluğu içindeydiler.

6 Kasım 1968: *Sabahleyin köyden ayrılarak asfalta çıktık. 13:30 sıralarında öğle yemeğini yemek için mola verdik. Bu sırada yürüyüşümüze FKF’den arkadaşlarımız katıldı. Bugün, yürüyüşe başladığımızdan beri en uzun yolu aldık. Kocabaş köyünden Kırıkkale’ye kadar 65 kilometre. Kırıkkale’ye vardığımızda gece saat 01:30’du. Yemek yedikten sonra TÖS salonunda masalar üzerinde yattık.*

7 Kasım 1968: *Saat 10:00 sıralarında tekrar yola koyulduk. İstanbul’dan gelen bir grup arkadaş daha katıldı. Kırıkkale’de hareketimizden önce halka, 500 kadar bildiri dağıttık. Akşamüzeri bir benzin istasyonunda mola verdik. Orada, Aşık Nesimi*

ile karşılaştık. Aşık bize deyişlerini okudu. Biz de ona katıldık. Molamız sona erdiğinde gece olmuştu.

Hedefimiz Elmadağ'ı idi. Yağmura aldırmadan yola koyulduk. Dört-beş saat hiç dinlenmeksizin yokuş tırmandık. Gece, zifiri karanlıktı. Kafilenin önünde, gemici feneri taşıyan arkadaşlarımız vardı. Karşıdan bir araba geldiğinde feneri sallayarak işaret veriyordu.

Bazı arabalar durup neden yürüdüğümüzü sordular. (Bağımsızlık yürüyüşü, Amerika'ya karşı) diye cevap verdik. Yüreklerimiz aydınlığı, bacaklarımıza güç veriyordu sanki.

Elmadağ'a geldiğimizde saat 22:30'du. Bir kahveye girdik. Yolda pek farkında değildik ama hepimiz sırlısıklam olmuştuk. Sıcak bir şeyler içerek biraz sohbet ettik. O geceyi, iki ayrı otelde yemek yemeden geçirdik.

8 Kasım 1968: Sabahleyin Kadri Kaplan ve Kazım Kolcuoğlu geldi. Bir kenara çekilip, hareketin bundan sonraki biçimi hakkında Kadri Kaplan'ın yaptığı konuşmayı dinledik.

Tam bu sırada, İstanbul'dan bir grup arkadaş daha geldi. Yarım saat geçmeden Ankara'dan da bir grup geldi. Bu arada üzücü bir haber aldık. İstanbul'dan Devrimci Öğrenci Birliği'ne bağlı arkadaşları getiren otobüs, İstanbul-Ankara yolu üzerinde trafik kazası geçirmiş, beş-altı arkadaşımız ağır, yedi-sekiz arkadaşımız da hafif olarak yaralanmışlar.

Bu, bizim için pekiyi olmadı. Güvendiğimiz, militan arkadaşlarımız, harekete iştirak edemeyeceklerdi.

9 Kasım 1968: Öğleye doğru Ankara'ya gönderdiğimiz iki arkadaşımız geri geldi. Haberler hiç de hoş değildi. Bizimle birlikte fiili gücü olmamakla beraber, hareketi düzenleyen, küçük burjuva örgütleri (TMGT, ODTÜÖB, AÜTB) bizi terk ettiler. Bu gayet normaldi. Zira küçük burjuva tabakasının mücadeledeki yeri bellidir. Kaypak bir niteliği vardır.

İşte böyle 427 kilometre olan yolun 410'uncu kilometresinde mücadeleyi terk edebilirler. Bu durumda, kanuni engeller yüzünden Ankara'ya belki yarın giremeyecektik. Ankara'da yapılan bütün hazırlıklar suya düştü. Belki de 10 Kasım'da Atatürk'ün mezarı başında saygı duruşunda bulunamayacaktık.

Bizi Anıtkabir'de iki dakikalık saygı duruşunda bulunmaktan mahrum etmek istiyorlardı.

Basının satılmışlığı daha da ortaya çıktı. Devrimci olarak bildiğimiz bir gazetede hakkımızda, Anıtkabir'de hadise çıkartacağımız yazılıyordu. İktidar partisinin genel başkanı, 10 gündür bizimle uğraşıyordu. Ana muhalefet partisi, bize cephe aldı. Hava gerçekten çok kötüydü. Yolda mütemadiyen, gericilerin bizi basacakları haberi geliyordu. Bu kötü şartlar karşısında Komite, yürüyüşü durdurmaya karar verdi. Basın toplantısı yapmak istedik, bir muhabir bile gelmedi.

10 Kasım 1968: Öğleden evvel, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde toplandık. Yürüyüşün sonunu bağlamamız gerekiyordu. Biz, Anıtkabir'e varmak ve Ata'nın huzurunda ona bağlılığımızı, hiç değilse saygı duruşunda bulunarak göstermek istiyorduk. Dağınık halde, çeşitli yollardan Anıtkabir'e doğru gittik. Saat 13:30'da Anıtkabir'in önünde toplandık. Her türlü tertiplere, azgınlıklara rağmen yılmayan üçyüz bilinçli kafa.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir subayı, bize, gereken, en mükemmel kolaylığı sağladı. O sırada çelengimiz getirildi. Çelengün üzerine, "Amerikan emperyalizmine karşı milli kurtuluş yolunda izindegiz-Samsun Yürüyüşçüleri" yazmıştık.

Önde çelengi taşıyan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin iki eri, arkasında altışar sıra olmuş üç yüz Kemalist gençlik temsilcileri, Ata'nın huzuruna çıktık.

Saygı duruşunda bulunduk ve deftere: "Amerikan emperyalizmine karşı ikinci milli kurtuluş savaşımızda gerçekten izindegiz. Milli Kurtuluş Savaşımız yok edilemez.

Onu yok etmek için bütün Türk milletini yok etmek gerekir.

Tam Bağımsız Türkiye için Mustafa Kemal Yürüyüşçüleri" diye yazıldı

Deniz Gezmiş, bayrağı taşıyan

Yeſilköy’de polislerle karſılaſılmış ve Kommer’in uçağı sanılarak Kommer’i karſılamaya gelen resmi protokolün aksine anti-empyralist, gençlerin elinde çiçek değıl, çürük yumurta ve domatesler vardır. Uçak, domates ve yumurta yağmuruna tutulur. Ama Kommer, havaalanı binasına uğramadan, iniş pistinin ucundan gizlice şehre götürölmüştür.

Olay sonrasında gözaltına alınan 18 kiſiden biri de Deniz Gezmiş’tir. 29 Kasım Cuma günü Bakırköy Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklanır.

Duruſma yargıcının “son sözünüz var mı?” sorusuna gençler:

“Son sözümüz kahrolsun Amerikan’dır” karſılığını veririler.

Bu tutukluluklarında Sultanahmet Cezaevi’nde Deniz ile yaptığı bir konuşmayı Rahmi Aydın, şöyle anlatmıştır:

“Cezaevi avlusunda, Deniz ile bir taraftan volta atıyoruz, bir taraftan sohbet ediyoruz. Deniz anlatıyor, ben dinliyorum. Sohbetin bir yerinde, Deniz:

‘Fakölteyi bitirmek, diploma almak. Bunların hiçbirinin devrimcilikle bir ilgisi yok. Bunlar burjuva işi. Bir kere okulu bırakmak lazım. Zaten okulu bırakmış gibiyim. Nasıl olsa tutuklamalar peş peşe’ dedi.

‘Peki, okulu bıraktıktan sonra ne yapacağız?’ diye sordum.

‘Yirmi, otuz kiſi dağa çıkarız’ dedi.

‘Tamam. Bizim şehirlerde işimiz ne? Dağa çıkalım’ dedim.

Deniz anlatıyor, ben onaylıyorum. O gün görüş günüydü. Türk Solu, Aydınlik, Ant gibi dergiler ve birçok kitap getirdiler. Dergilerdeki bazı yazıları okuduk. Ve o yazılara göre, bir saat içinde üç defa tavır değiştirdik. İlk önce dağa çıkmaya karar vermiştik. Bir yazı okuduk. 'Bu iş gerilla ile olmaz, ilk önce parti kurmak lazım. Pati kurmadan milli demokratik devrim olmaz' dedik. Deniz, 'Bu iş dağa çıkmayla olmaz. İlk önce parti kuracağız' diyor, ben, 'Tamam Deniz, parti kuralım' diyerek onaylıyorum. Bir başka yazı okuduk. 'Cephede partinin olması gerekli ama öncü olması gerekmez' diyor. O zaman, Deniz'le beraber, 'Madem öncü olması gerekmez partiyi başkaları kur-sun' diye karar aldık. Ondan sonra, bir başka yazı daha oku-duk, tekrar dağa çıkmaya karar verdik.

Fakat biz Deniz'le sonra ayrı düştük. Deniz, kişi olarak yü-rekli, insancıl, arkadaşlarına düşkün, çok ayrı özellikleri olan bir kişiydi. Deniz ile ne zaman tartışsam, söylediklerime hep hak vermiştir. Ama Deniz'le oturup tartışamıyorsun. Bir bakı-yorsun ki Deniz içeride. Deniz hapishaneden çıkıyor, geliyor, üniversitede eylem koyuyor. Yani hapishane'den; Sultanahmet Cezaevi'nden üniversiteye yürüyüp geliyor ya, o arada bir ey-lem planlıyor, geliyor bir hocanın dersini basıyor. Deniz böyle bir adam."

Halk savaşının ilk meşalesi

CIA ajanı Kommer, kendisine yöneltilen protesto gösterile-rini ciddiye almadığını göstermek veya protestonun ciddiyetini test etmek için ODTÜ öğrencilerinin şaşkın bakışları arasında 6 Ocak'ta "Cadillac" marka, siyah renkli, 06 CA 001 plakalı ma-kam otomobiliyle ODTÜ'ye gelir. Gökte aradıkları Kommer'i yerde bulan tüm kampüse duyurur. Aralarında Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Ulaş Bardakçı, Halil Çelimli ve Taylan Özgür'ün bulunduğu bir grup öğrenci, hızla ODTÜ Rek-

törlük binası önünde park eden aracın yanına gelerek, arabayı taſa tutarlar, demirlerle arabanın camlarını kırmaya baſlarlar. Öğrenciler, kendilerini engellemek isteyen Rektör Kemal Kurdaſ'ı olay yerinden uzaklaſtırarak, önce aracı ters çevirir, sonra da yakarlar. Ateſ alan otomobilin etrafında toplanan binlerce ODTÜ'lü ise, saatlerce Amerikan emperyalizmini, Kommer'i ve Kommer'in ODTÜ'ye gelmesine izin veren Rektör Kurdaſ'ı protesto eder. ABD Büyükelçisinin aracını yakan öğrenciler, olay anında gazetecilere ſu açıklamada bulunur: *"Vietnam'da pasifikasyon hareketini idare eden bir kiſi, devrimci Türk talebelerinin bulunduğu bir üniversiteye elini kolunu sallayarak giremez."* Halil Çelimli, elindeki megafonla yanan otomobili seyredenlere ſöyle seslenir: *"Halk savaſının ilk meſalesi burada yakıldı."* FKF Merkez Yürütme Kurulu üyesi Çağatay Anadol ise, *"O olay, ODTÜ'nün ilk gerilla eylemi sayılabilir"* değerlendirmesinde bulunur.

Antiemperyalist gurur, işbirlikçi hüzn

Vietnam kasabının aracının yakılması coşku seli olup tüm memlekete yayılır. Memleketin her yerinde anti-emperyalist eylem ve etkinlikler düzenlenir, eylem selamlanır. Onlarca öğrenci derneği ve kulübü, ortak bir bildiri yayınlar, “*Bu ülkede daha çok ABD elçisi arabası yakılacaktır*” der. Açıklamada şu ifadeler yer verilir: “*Eğer Amerika, Türkiye'nin tüm yer altı ve yer üstü kaynaklarına göz dikmiş, halkı sefalete sürüklüyorsa, Amerika'nın güvenliğini sağlayan üsler yüzünden halkımız ölüm mahkûm ediliyorsa, Türk gençliği, Amerika'yı ve onun yurduzdaki ortaklarını da istemeyecektir. Onları ülkemizden sürene kadar savaşıacaktır.*”

ODTÜ öğrencileri ise, tarihe mal olacak antiemperyalist eylemin haklı gururu ve sevincini yaşar. Öyle ki; “Kommer 69” adlı bir futbol takımı kurar, ters dönmüş yanan aracın resmini takımın amblemi yaparlar. İşbirlikçi egemenler ise, efendilerini hayal kırıklığına uğratmanın üzüntüsü ile paniğe kapılır, yakılan otomobilin zararının Türkiye tarafından ödeneceğini açıklar. Başbakan Süleyman Demirel de, önce CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, daha sonra Savunma Bakanı ve generallerle Genelkurmay'da 6 saat süren bir toplantı yapar. Bu görüşmelerde antiemperyalist öğrencilere saldırı emri verilir. Nitekim eyleme katılan öğrencilerin ezici çoğunluğu daha sonra intikam alınır-casına art arda katledilir. İlk hedef Taylan Özgür'dür. Vietnam kasabının ODTÜ'de alevlerle karşılanması bir milat olur. Öyle ki, devrimci gençlerin tutuklanması, antiemperyalist duyarlılığı daha da arttırır. TİP eylemi tasvip etmediğini açıklasa da, 3 bin ODTÜ öğrencisi, rektörlüğe dilekçe verir, “Kommer'in arabasını biz yaktık” der, tutuklanan arkadaşlarının serbest bırakılmasını ya da kendilerinin de tutuklanmasını isterler. Yüzden fazla avukat öğrencilerin davasına “gönüllü” müdahil olur. Gençlerin yargılandığı Anafartalar Adliyesi, dolup taşar, kalabalık Adliye

Sarayının dışına, caddeye taşar. Kommer ise, önce ‘‘Türkler beni istediği sürece buradayım’’ dese de kısa bir süre sonra Türkiye’yi terk eder.

Gençlik Eylemlerinin Bitim Noktası

Deniz’in 1968 Temmuz’unda başlayan ğrenci liderliği, FKF Genel Merkezi’ni MDD’cilerin ele geçirmesi ve genel başkanlığa Yusuf Küpeli’nin getirilmesi, ardından FKF İstanbul Sekreterliği’ne MDD’cilerin gelmesiyle sona erdi.

Harun Karadeniz, bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

‘‘Sanırım gençliğin eylemlerinin bitim noktası için şu genel ilkeyi belirlemek yeterlidir. Genel olarak ‘Gençlik eylemleri iktidara yöneldiği anda bitir.’ Daha doğrusu eylem iktidara yöneldiği anda, gençliğin faydalı hareket sınırı aşılmış ve parti-nin eylem alanına girilmiş demektir. 1969’da ğrenci eylemlerinin ve Türkiye’nin geldiği nokta özellikle öğrencilerin ve bizim gcmz çoktan aşmıştı. Ancak fikir ayrılıkları, bölünmeler, suçlamalar ve sapmalar bu dönemde başladı. Benim burada söylemek istediğim en önemli yan, Türkiye’deki gelişmelerin artık gençliği aşan bir düzeye varmasıdır. Evet, gelişme artık gençliği açıyordu. Yurt sorunları oldukça anlaşılmış ve devrimci dünya görüşleri genellikle öğrenilmişti ve artık yapılması gereken iş iktidar savaşıydı. Bu iktidar savaşını yürütmek ise gençlerin, hele hele ğrenci gençlerin işi ve görevi de değildi. Bu işi yapacak olan örgüt, işçi sınıfının rgt, yani bir parti olmalıydı. Fakat o dönemin tek partisi olan TİP içinde de çatışmalar büyüyor ve parti yavaş yavaş inisiyatifi kaybediyordu. Bunun içindir ki gençlik kuruluşları birer partiyimş gibi çalışmalar yapmaya başladılar. 1970 sonrası olayları, 1969’da gençlerin girdiği yolun doğal sonuçları oldu. Çünkü 1968-

69'da iktidar ortaklığına çağrılan gençler, bir iki bekledikten sonra kendi başlarına iktidar mücadelesine yöneldiler. Gerçi bu yönelmenin yine de kendi başlarına değil, bazı cunta ilişkileri içinde olmuşluğu da söz konusu.”

Osman Saffet Arolat ise şunları söylemiştir:

“Biz genel olarak 1960 gençliği, o dönem iktidarı alma amacıyla olan bir gençliktik. İktidar için mücadele ettiğimizi sanıyorduk. Bu hem TİP paralelindeki hem de TİP dışındaki gençler için böyleydi. Herkes erken bir dönemde iktidara gelineceğini zannediyordu. Bu, 1967'deki Milli Bakiye Seçim Sistemi'nin ortadan kalkmasına kadar da devam etti. Sonra o tür bir hareketin olamayacağı çok açık olarak ortaya olunca o zaman kadrolar kendi aralarında farklı yollar seçtiler. Bir bölümü yine iktidara parlamento yoluyla geleceğine inanıp bu yolda çaba harcadı, bir bölümü hareketin askeri kadrolarla yapılabileceğini düşündü, bir bölümü fokoculuk dediğimiz Latin Amerika devrimi örneğini düşündü, bir bölümü Çin devrimi örneğini düşündü. DÖB kadrosundaki arkadaşlar aslında kendilerini erken olarak iktidarın adayı bireyler olarak görüyorlardı.”

GERİCİLİK VE ABD EMPERYALİZMİNİN KUCAKLAŞMASI: KANLI PAZAR

DÖB ve İÜİFTC'den bazı öğrenciler, 10 Şubat 1969 Pazartesi günü, saat 12.45'te İÜ giriş kapısının üzerine "6. Filo Defol. Vedat Demircioğlu'nu Unutmadık" yazılı büyük bir bez pankart asarlar.

ABD 6. Filosunun İstanbul'a gelişini kınamak amacıyla 11 Şubat 1969 Salı günü öğleden sonra yürüyüş yapan devrimci gençler, daha sonra İÜ merkez binasındaki bahçede Atatürk Anıtı önünde toplanarak konuşmalar yapar, saygı duruşunda bulunur. Bu arada, bir kısım devrimci genç, üzerinde Vedat Demircioğlu'nun resmi bulunan kırmızı bir bezi, Beyazıt Kulesi'nin tepesine asar.

Bu olayı fırsat bilen sağcı basın, "Beyazıt Kulesi'ne Kızıl Bayrak Asıldı" diye yayın yapar.

Devrimci öğrenciler, İÜİF'nin iki numaralı amfisinde forum düzenler. Forumda, *"Biz, 1919 ruhunun 1969 mensuplarıyız. Yeni Kuvayı Milliyeciyiz. Halk düşmanları ve Amerikalılar kovuluncaya kadar direneceğiz"* diye konuşmalar yapılır.

Forumdan sonra yürüyüşe geçen ve Sultanahmet'teki Adliye Sarayının önüne gelen öğrenciler, tutuklu bulunan Deniz için gösteri yapar. Deniz Gezmiş serbest bırakılsın diye.

Adliye Sarayının önünden yürüyüş yeniden başlatılır. Belediye Sarayının önüne gelen öğrenciler *"6. Filo'yu İstanbul'a gelmeden özel bir uçakla giderek ziyaret ettiği"* gerekçesiyle Belediye Başkanı Fahri Atabey'i kınar ve istifasını ister.

Asıl gösteri ve miting ise 16 Şubat'ta *"Emperyalizme ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü"* adıyla 76 kuruluşun ortak girişimiyle yapılacaktır.

Bu mitinge karşı, bütün gericilik ve vahşetiyle burjuvazinin sahnenin önüne doğru ittiği dinci faşistler de hazırlanmaktadır. Dinci-faşistlerin önde gelen gazetelerinde *"Cihada hazır olun"* diye gericiliği devrime karşı harekete geçmeye çağırır.

Gazeteci Ergin Konuksever'in üstteki fotoğrafı, aslında bir dönemin panoraması gibidir. Gericiler tarafından bıçaklanan, dövülen bir devrimci genç ve olayı büyük bir keyifli izleyen toplum polisi... 16 Şubat 1969... Yer Beyazıt... 30 binin üzerinde işçi ve öğrenci, 6. Filo'yu protesto mitingi yapıyor... 6. Filo'nun protesto edilmesi, Amerikalılar dışında kimi, neden rahatsız etsin? Ama onlar, ABD ve işbirlikçi oligarşinin kanlı maşaları bu işler için vardır. Daha iki gün önceden, Milli Türk Talebe Birliği'nin Çağaloğlu'ndaki salonunda yapılan hazırlık toplantılarında ABD uğruna "şehadet" yeminleri edilmeye başlanmıştı bile. 14 Şubat'ta yapılan "Bayrağa Saygı"(!) mitingi, olacakları haber vermektedir. Bir yıl önce yine 6. Filo protestolarına set çekmek isteyen polisçe öldürülen Vedat Demircioğlu anısına devrimcilerin yaptığı anma gösterileri ilk bahanedir. ABD elçiliğinin organize ettiği Komünizmle Mücadele Dernekleri'nin Başkanı İlhan Darendelioğlu, mitingte "Memlekete ihanet eden bu hainleri toprağa gömmeye zamanı gelmiştir" diye bas bas bağırılmaktadır. "Din elden gidiyor"du yine! Komünistlerin kökü kazınmalıydı. Endonezya'da yarım milyon komünistin bir haf-

tada nasıl “temizlendiği” gerici yayın organlarında ballandıra ballandıra anlatılıyordu. 15 Şubat 1969 günü hazırlıklar tamamlanıyor, Adapazarı’ndan, Bolu’dan otobüslerle adam taşınıyor, sopalar yaptırılıyor, bıçaklar bileniyordu. Şimdilerde “gönül adamı” pozlarında ortalıklarda gezen Nur cemaati liderlerinden Mehmet Şevki Eygi, 15 Şubat’ta Bugün gazetesinde, “cihada hazır olunuz” diye emrediyor ve devam ediyordu: “*Büyük fırtına patlamak üzeredir, Müslümanlar ile kızıl kafirler arasında topyekûn savaş kaçınılmaz hale gelmiştir...*

Müslüman kardeşim, sen bu savaşta bitaraf kalamazsın. Ben namazımı kılar, tespihimi çekerim... Eliye, sütliye karışmam deyip de kendine zulüm edenlerden olma, gözünü aç, bak! Onlarda taş, sopa, demir, molotof kokteyli mi var? Biz de aynı silahları kullanmaktan aciz değiliz... Cihat eden zelil olmaz. Sağ

kalırsa gazi olur, canını verirse Őehitlik Őerefini kazanır." Pazar günü ise artık her Şey hazırdır... Beyazıt'tan başlayıp Taksim'de sona erecek olan anti-emperyalist miting işin iŐŐiler, őđrenciler toplanmaya baŐlarken, aynı saatlerde Beyazıt Camii ve Dolma-
bahÇe Camii doluyordu. Saat 14.00... Beyazıt'ta toplanan yakla-
Çık 30 bin kişi yürüyüşe geÇiyordu sonunda. Sultanahmet, Sir-
keci, Karaköy, Tophane... Bu arada Taksim'de gerici gruplar
toplanmaktadır. Polis de asıl gücünü Taksim'e yıđmıŐ bekle-
mektedir.

Yürüyüş kolu, Gümüşsuyu'ndan çıkıp Teknik Üniversite önüne geldiğinde gençlik önderleri bir değerlendirme yapıp Taksim'e bir öncü grup göndermeye karar verirler. Asıl kitle ise üniversitenin arkasından dolaşarak alana girecektir. Ancak yaklaşık 400 kişilik öncü grup Taksim Alanı'na girdiği anda katliam başlamıştır bile Yarbay Celal Küçük'ün yıllar sonra Nokta dergisine anlattıkları, her şeyi yeterince aydınlatıyor: *"Olay günü sabah dokuzda Taksim'e gittim. Osman Güllü ve İhsan Kuranar filan inzibat kulübesinde toplanmışlardı. Ben gittim, durumu söyledim. Kuraner'e 'önlem alın' dedim. Korkunç bir sessizlik vardı. Olay çıktı çıkacak. Adamların ellerinde tesbih, demirler, sopalar, Dolmabahçede sabah namazını kılmışlar, tıklım tıklım meydana doluyorlar. Taksim alanının etrafına açılıyorlar. Orta boş kalıyor. Giren öldürülecek. Toplum polisi de Opera'nın önünden Vakıf İşhanı'na doğru bir kama atıp gelen irtibatı kesiyor ve girenlerin üzerine aletli hücum başlıyor. Kitle silahsız, canını kurtaran Sıraselviler'e, Kazancı'ya kaçıyor. Sonuç 2 ölü, 200 yaralı. Polisin hiçbir müdahalesi olmadığı gibi yere düşen silahı alıp sahibine veriyor. Bir kıta onbeş dakika sonra geliyor alana, ama olan olmuş. Gruptan biri bir megafon alıyor eline ve 'şimdi de, Cumhuriyet'e, Milliyet'e gidece-*

ğiz' diyor.” Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan... Gün akşam olduğunda, anti-emperyalist güçler, Taksim’de iki canla-rını vermişlerdir.

Gericiler günlerdir boşuna yazılar yazıp “Endonezya’daki komünist kıyı-mını” övüp boşuna cihad çağrıları yap-mamışlardı. Bütün soruların yanıtı 16 Şubat akşamı verilmişti. Her şey orta-daydı. Üstelik Genç Sinemacılar Grubu, Taksim alanındaki bütün olayları filme çekmişler ve TV’ye vermişlerdi. Ama filmin gösterimi dönemin başbakanı Süleyman Demirel tarafından engelleniyor, Meclis’te konuya ilişkin görüşmeler ise 20 dakikalık bir süreye sıkıştırıl-maya çalışılıyordu. Dönemin Valisi Vefa Poyraz ise aradan yirmi yıl sonra bile utanma duygusundan yoksundur: “*Kanlı Pazar olayı İrticai bir hareket değil, sol bir hareketti. 171 sayılı kanuna göre sol yürüyor, bu yürüyüşe mani olmak isteniyor, İdare de bunları önlemek istiyor. Ama Taksim’de ani bir halk hareketi, ani bir karşılaşma oluyor, iki kişi maalesef hayatını kaybediyor. Olay öncesi de Bugün Gazetesi’nde çıkan Mehmet Şevket Eygi Bey’in yazıları, toplu namaz-lar, filan... Namaz kılıyorlar, ama bun-lar kendi içlerinde maksatlı olabilir, camiye gidip insanları yargılayamazsınız.*”

“Komünistlerin kokusunu alma” id-diasıyla nam yapmış olan İçişleri Bakanı Faruk Sükan’a göre ise olay “tamamen komünistlerin tertibi”dir. “*Tam bir ihtilal*

provasıydı o. Eğer tedbir alınmış olsaydık, büyük hadiseler olacaktı." 16Şubat 1969... Gericiliğin ve Amerikan uşaklığının kanlı tarihinde bir sayfa... Ve iki şehit: Duran Erdoğan, Ali Turgut Aytaç... Emperyalizme karşı savaş sürüyor; onların açtığı yoldan...

Bu olaylardan sonra üniversitede oldukça gergin bir beklentiye girilir. Bu uzun sürmez. 7 Mart'ta Kimya Fakültesi'nde boykot başlar. Aynı gün AP Genel Başkanı Demirel'in yardımcısı İsmet Sezgin İstanbul'a gelir. AP Gençlik Kolu İstanbul Başkanı ile görüşür ve birlikte ülkücülerle bir görüşme yaparlar. Daha sonrada İÜ rektörü Ekrem Şerif Egeli ile görüşülür.

15 Mart 1969 Cumartesi günü, kendilerine ülkücü-milliyetçi adını veren bazı öğrenciler, Hukuk Fakültesine giderek fakültenin duvarlarına afiş yapıştırmak isterler. Deniz'in de aralarında bulunduğu bir grup devrimci öğrenci buna engel oldukları gibi, afiş asmak isteyen öğrencilere de dayak atarlar. Ardından, okuma salonunun karşısına "Vedat Demircioğlu Okuma Salonu" yazılı bir tabela asılır.

Bu olaylar üzerine TMTF Başkanı Ekrem Özer, yanına topladığı elli kadar kişiyle Hukuk Fakültesine gider. Okuma salo-

nunun üzerinde bulunan “Vedat Demircioğlu” yazılı tabelayı söküp yerine, “Ziya Gökalp” yazılı tabelayı asar. Kendilerini ülkücü-milliyetçi olarak adlandıran bu öğrenciler, ayrıca. Türkçüler Derneği’nin 26 Mart 1969 günü düzenlediği “Bozkurt Gecesi”ne ait afişlerle ülkücülerin yayınladıkları “Türk Yolu” dergisinin afişlerini de asarlar.

Ülkücü-milliyetçi öğrenciler, bunu yaparken olay yerine gelen Deniz Gezmiş ve arkadaşları ile Ekrem Özer grubu arasında çatışma çıkar.

Çatışmada TMTF Başkanı Ekrem Özer, Niyazi Adıgüzel, Erol Kılıç adlı ülkücü öğrenciler başlarından yaralanırlar.

Çatışma sonrasında, TMTF lokalinde toplanarak bazı kararlar alan ülkücü öğrenciler, yayınladıkları bildiride görüşlerini şöyle dile getirmişlerdir:

“Bugün İÜ Hukuk Fakültesinde vuku bulan nahoş hadiseler bir daha göstermiştir ki üniversitelerimize musallat olan, gençlerimizin huzurunu bozanlar, Türk gençliğine ve Türk milletine düşmanlık eden komünist satılmışlardır.

Fakat Enternasyonal Marşı söyleyerek ellerindeki demirden ve odundan sopalara, tabancalara ve hazır bulundurdıkları taşlara rağmen, başta Ermeni ve Yahudi tohumları olmak üzere daha ilk temasta ‘Kurt’tan kaçan itler’ gibi kaçmışlardır.

Büyük milletim, bil ki senin vatanının bütünlüğüne, milli ve manevi değerlerine kasteden, açıktan açığa sana küfreden Ermeni, Yahudi vs. piçlerine ve uydularına senin gençliğin dersini vermiştir ve her zaman verecektir. Olayları bil. Düşmanları tanı ve titre, kendine dön. Tanrı Türk’ü korusun.”

Bir süre sonra Bağdat Kırathanesi'ne giden Deniz, orada bulunan tanıdıklarına, *"Hadi kalkın, gidiyoruz. Komandalara karşı eylem yapacağız"* der. Orada bulunanlar gitmek istemez.

Deniz, *"Gelmiyorsanız tek başıma giderim"* der. Bunun üzerine orada bulunanlardan Hamit Necmettin Yazıcı, Atilla İpek ve birkaç kişi, Deniz'i sakinleştirmeye çalışır ve birkaç kişi daha bulalım diye Kadirga Yurdu'na gitmeyi önerir.

Kendisine katılanlarla birlikte Kadirga Yurdu'na giden Deniz, orada epey vakit geçirildikten sonra yanlarına birkaç kişi daha katılır ve FKF'ye getirilir. Deniz, bir odaya kapatılır ve kapı tutulur. Deniz, buna sinirlenir ve kapıyı tekmeleyerek açmaları için bağırır. Aradan 15 dakika kadar geçtikten sonra kapı açılır.

Kapıda aralarında Mustafa İlker Gürkan ve İbrahim Kaypakkaya'nın da bulunduğu arkadaşları tarafından ikna edilen Deniz, o gün eyleme gitmekten vazgeçirilir.

Fakat esas büyük olaylar, 17 Mart 1969 Pazartesi günü patlak verdi. Ülkücü-Milliyetçi öğrenciler, 17 Mart 1969 Pazartesi günü, sabahın erken saatlerinde büyük bir kalabalık grupla gelip İÜ Merkez Binasını ablukaya alır.

Merkez binada hazırlıklı olan devrimci öğrenciler, kapıyı kapatır ve binanın çatısına çıkar. Çatıya çıkanlardan aşağıdan kendilerine silahla ateş eden Ülkücü-Milliyetçi öğrencilerin üstüne Molotof kokteyli ve taş atar.

Bu olayların sonunda Deniz Gezmiş gözaltına alınır. Doku-zuncu Sulh Ceza Mahkemesi, yaptığı sorgudan sonra, "yaralanmaya sebebiyet vermek, ruhsatsız tabanca bulundurmak"

suçlarından Deniz'in tutuklanmasına, 19 Mart 1969 Çarşamba günü karar verir ve Sağmalcılar Cezaevi'ne gönderir.

Tutuklama üzerine DÖB adına şu bildiri yayınlanır:

"Deniz Gezmiş haksız yere tutuklanmıştır. Çünkü son üniversite olaylarında savunma durumunda olan devrimci, gerçek milliyetçi öğrencilerden sekiz kişi sanık olarak Adliyeye verildiği halde, saldırganlardan eli tabancalı, beli bıçaklı hiç kimse yoktur. Biz, Mustafa Kemal gençliği olarak Amerikan emperyalizmini ve onların çömezlerini Türkiye'den atıncaya kadar savaşa devam edeceğiz. Bu uğurda tevkif değil, hepimiz öleceğiz. Zira hiçbir şey bağımsızlık ve özgürlük kadar değerli değildir."

İÜ Senatosu. 18 Mart 1969 Perşembe günü bir toplantı yaparak *"Amfilerde toplantı yapılamayacağına, üniversite içinde bildiri dağıtılamayacağına ve afiş asılamayacağına"* dair bir karar yayınlar.

DÖB Başkanı Deniz Gezmiş, avukatlarının itirazı üzerine nöbetçi 9. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından, 31 Mart 1969 Pazartesi günü serbest bırakılır.

Eylemlerde hep ön saflarda olan Deniz, daima boy hedefi olmuştur.

Eyüp Neşat Yıldırım, bir saldırı olayı şöyle anlatmıştır:

"15 Mart 1969 Cumartesi günü, sağın önde gelen adamlarından Ekrem Özer ve çevresindekilere İÜ Merkez binada iyi bir dayak attık. Ekrem Özer ve grubu da bu dayağın acısını Deniz'den çıkartmak için plan yapıyor. Bu olaydan birkaç gün sonra Deniz eve tek başına giderken vapurdan indikten hemen sonra 15-20 kişilik bir grubun zincirli, bıçaklı, falçatalı saldırısına uğradı. Deniz karşı koyuyor, ama adamlar kalabalık. Çev-

reden insanlar yetişiyor. Deniz bu saldırıdan alınanda bir falçata sıyrığıyla kurtulmuştu."

Yargıtay Başkanı İmran Öktem, 1 Mayıs 1969 Perşembe günü, geçirdiği bir kalp krizi sonucu öldü. 3 Mayıs Cumartesi günü Ankara Maltepe Camii'nde kalabalık bir halk topluluğu ile İmran Öktem'in cenaze namazı kılındığı sıra bazı din adamları ile şeriatçılar, "Allahsızın namazı kılınmaz" diyerek cenaze namazının kılınmasını engelledikleri gibi cenaze törenine gelenlere de saldırdı.

Saldırıya uğrayanlardan CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, tepkisini şöyle dile getirdi:

"Olay her manasıyla kesin ölçüde bir 31 Mart vakasıdır."

DÖB ve FKF'nin de aralarında bulunduğu birçok kuruluş, yapılan saldırıyı ortak bir bildiriyle kınadı.

Bildiri şöyledir:

"Türkiye Halkına,

Mustafa Kemal'in önderliğinde Kurtuluş Savaşı veren halkımız; ikinci bir kurtuluş savaşının eşiğindedir. Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçi siyasi iktidar tarafından sinsî sinsî teşkilatlandırılan karşı-devrimci kişiler azgınlaşmışlardır. Namuslu bir milliyetçi olan İmran Öktem'in cenazesine saldıranlar emperyalistlerin zavallı kuklalarıdır. Devrimci gençlik ve halkımız bağımsızlık yolunda kendilerine gereken dersi verecektir. Kahrolsun Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçileri. Kahrolsun irtica. Yaşasın tam ve bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye."

İstanbul'da 5 Mayıs 1969 Pazartesi günü, İÜ Hukuk Fakültesi'nde bir forum düzenlenir.

Sabahın erken saatlerinde Hukuk Fakóltesi birinci sınıf amfisinde toplanan öğrenciler, “Emperyalizm ve İrticaya Karşı Forum” adı altında bir toplantı yapılır. Amfiyi hınca hınç dolduran öğrenciler, ilk önce, İmran Öktem için bir dakikalık saygı durumunda bulundu. Daha sonra yapılan konuşmalarda, “İrticanın, emperyalizmin ve onun Türkiye’deki iktidarının bir oyunu olduğu” belirtilir.

Öğretim üyelerinin de katıldığı forumda İÜ Hukuk Fakóltesi dekanı Prof.Dr. Tarık Zafer Tunaya ſunları söyler:

“İmran Öktem’in ſahsında bir hukukçuyu kaybettik. Cenaze töreni sırasında çıkan hadiseler sadece üzücü değil, ilerisi için tehlikelidir. Bayrağa sarılı tabuta saldırmanın dinle ilgisi yoktur. Bu hareket tamamen siyasidir. Dinin kötü bir ſekilde istismar edilmesidir. Bu saldırganlar, Anayasa’ya karşıdırlar, laikliğe karşıdırlar. Amaçları teokratik devlet kurmaktır. 31 Mart zihniyeti hiçbir zaman İstiklal Savaşı zihniyetine karşı çıkmaz.”

Daha sonra konuşan bir öğrenci temsilcisinin, Mustafa Kemal Atatürk’ün, *“Türkiye asla dervişler, müritler ve meczuplar ülkesi olamaz”* ſeklindeki konuşmasını nakletmesi büyük bir tezahürata yol açar.

Toplantıdan çıkan kalabalık öğrenci topluluğu, en önde “Devrimciler ölür, devrimler yaşar” baresi yazılan bir çelenkle ve ellerinde pankartlarıyla yürüyüşe başlarlar.

“Atatürk Geliyor”, “Kahrolsun İrtica”, “Hükümet İstifa” diye bağıran yürüyüşçülerin önü Çemberlitaş’ta kesilir.

Emniyet yetkilerin, yürüyüşün kanunsuz olduğunu söylerler. Ancak gençler, Emniyet yetkilerini iterek yürüyüşlerine devam edip Adliye Sarayı önüne giderler

Adliye Sarayı önünde yargıçlar lehine tezahürat yapan öğrencilere hitaben İstanbul Savcı yardımcılarında Nejat Ülgen, özetle şunları söyler:

“Üzüntülerinizi anlıyoruz. Biz de sizin üzüntülerinize katılıyoruz. Getirdiğiniz çelengi şimdi savcının odası önüne koyduraçam. Yalnız sizden ricam, şimdi okullarınıza dönün.”

Deniz, savcıya şu karşılığı verir:

“Biz çok nutuk dinledik. Arkadaşlar, bu adam daima öğrencileri tevkif etmekle tanınır. Şahsen beni iki defa tevkif etti. Biz ne yapacağımızı çok iyi biliyoruz.”

Adliye Sarayından dönen geçler, Valilik önüne gitmek isterler. Ancak toplum polisi yolun ortasına üç sıra barikat kurarak öğrencileri geçirmez. Bazı öğrenciler, toplum polisine taş ve Molotof kokteyli atıp çatışarak Valiliğe gitmek isterler. Bu eyleme bazı öğrenciler engel olur.

Devrimci Direniş Komitesi

29 Mayıs 1969 Perşembe günü, Üniversite Tazminat Tasarısı TBMM’de görüşölüp kanuna bağlanmadan parlamento tatile girer.

Bunun üzerine başta İstanbul Üniversitesi olmak üzere Ankara Üniversitesi ve Ege Üniversitesi’nden yüzlerce öğretim üyesi idari görevlerinden istifa eder.

Başbakan Süleyman Demirel, bu tepkiler üzerine, “niversite reform tasarısı mevcut değil ki çıktı, çıkmadı münakaşası yapılsın” açıklamasını yapar.

İ Rektörü Prof. Ekrem Şerif Egeli ise “niversite reform tasarısı Meclis'e sunuldu” diyerek farklı bir açıklamada bulunur.

30 Mayıs 1969 Cuma günü sabahı İ Tıp Fakültesi ile Cerrahpaşa Tıp Fakültesi ğrenciler tarafından işgal edilir. Saat 11.00'de Hukuk Fakültesinin bir numaralı amfisinde toplanan öğrenciler, bir forum düzenler.

Forumda görüşlerini dile getiren ğrenciler, Hukuk Fakültesinin işgal edilmesine karar verirler. İşgal hareketini yürütmek için “Devrimci Direniş Komitesi” adı altında bir organ oluşturuldu. Komiteye Deniz Gezmiş, Celal Doğan, Rahmi Aydın, Zeynel nal ve Vural Aydınoğlu adlı öğrenciler seçilir.

Forumdan sonra yürüyerek toplu halde rektörlük binası önüne gelen öğrenciler, rektörün istifa etmesini ister. Daha sonra merkez binaya dönen ğrenciler, Hukuk Fakültesi Dekanlık koltuğuna Hamit Necmettin Yazıcı'yı oturturlar.

İç Hukuk Fakültesi koridorunda bir gün önce dekanlık görevinden istifa etmiş olan Prof. Tarık Zafer Tunaya ile karşılaşan Deniz, Tunaya'ya şunları söyler:

“Hocam, niversite Senatosunun yarın yapacağı toplantıya kadar üniversitede fiili durum yaratmaya karar verdik. Bu bir işgal değildir. Sadece niversite Senatosuna bir uyarıdır. Eğer niversite Senatosu istenilen kararı vermezse sadece Hukuk Fakültesi'nde yarattığımız bu fiili durumu bütün niversiteye yayacağız ve üniversiteyi işgal edeceğiz.”

“Ben istifa ederek görevimi yaptım. Başka bir düşüncem yok. Size önerim, yarın yapılacak Üniversite Senatosu toplantısının sonucunu beklemenizdir. Bu süre içinde de herhangi bir fiili durum yapmamanızdır.”

Öğleden sonra DDK adına Deniz Gezmiş bir numaralı bildiri okur ve ikincisinin beklenmesini ister. Bildiri şöyledir:

“12 Haziran işgallerinden beri, üniversite reform tasarısını siyasi iktidar ve üniversitedeki onun işbirlikçileri sürekli olarak atlatmakta idi. Asistan arkadaşlarımızın haklı isteklerine karşı, siyasi iktidar çözüm getiren tasarıların görüşülmesini gelecek dönem parlamento oturumuna kadar erteledi. Siyasi iktidar, bu tutumu ile demokratik haklarımızın alınmasını politik amaçları içinde eritme ve bizi uyutma taktiklerine feda etti.

Hedeflerimiz, siyasi iktidara sonuna kadar direnmek. Siyasi iktidarın üniversitemizdeki işbirlikçilerinin kesin olarak tasfiyesi.

Yarın rektör tarafından olağanüstü toplantıya çağrılan Senato, bütün olarak istifa etmeli ve üniversitenin temel ögesi olan öğrencilerden yana olduklarını göstermelidirler. Bütün dekanlar ve fakülte yönetim kurulu üyeleri istifa etmelidir.

Öğretim üyelerinin ve asistanların sınavlara girmeme kararından dolayı sınavlar ertelenmiştir.”

31 Mayıs 1969 Cumartesi günü, İÜ Senatosu yaptığı üç saatlik toplantı sonunda, üniversitenin süresiz olarak kapatılmasına ve devlet güvenlik kuvvetlerine teslimine oybirliği ile karar verir.

Sabahın erken saatlerinden itibaren üniversite bahçesinde toplanan üç bine yakın öğrenci, Üniversite Senatosunun kararını

öğrenince rektörlük binasına yürür ve Rektör Egeli'nin istifasını ister. Bu arada bir kısım öğrenci, Rektör Egeli'yi tartaklarlar.

Öğrenciler, daha sonra saat 11.30'da Hukuk Fakültesi 1 nolu amfisinde forum düzenlenir. Forum Yapılan konuşmalar-da, reform tasarısını gerçekleştiremeyen hükümet şiddetle yerildikten sonra, istekleri gerçekleşene kadar üniversitenin işgal edilmesine karar verilir.

Forum, daha sonra öğrencilerin, "Türkiye'deki işçi-köylü iktidarı kurulana kadar devrimci gençliğin bu kavgayı sürdüreceğine" dair ant içmesiyle sona erer.

Öğrenciler tarafından işgal edilen üniversiteye, gece yarısı gelen öğretim üyeleri direniş komitesi üyesi öğrencilerle görüşerek işgali kaldırmaları için ikna etmeye çalışırlar.

Öğrencilerle görüşen öğretim üyeleri, üniversiteden ayrılarak gece yarısından sonra Emniyet Müdürlüğünde Vali ve Emniyet Müdürü ile bir toplantı yaparlar.

Öğretim üyeleri toplantıda, *"Öğrencileri ikna edip hareketlerinden vazgeçireceklerini; çünkü sorunun öğrenim sorunu değil, üniversitede öğretim üyeleri ve topluluğunun tazminat tasarısı konusu olduğunu"* belirtirler.

Bu toplantının ardından saat 04.45'te Hukuk Fakültesi asistanlarından Pertev Bilgen, üniversiteye yeniden gelerek direniş komitesi üyesi öğrencilere, *"Valiliğin elinde arama kararı var. İşgale devam etmek hepinizi bir anda suçlu duruma düşürecek. Adliyelik olacaksınız. İşgali kaldırmalısınız"* der.

Bunun ardından kendi aralarında toplanan öğrenciler, işgali kaldırmaya karar vererek üniversiteyi saat 05.20'de tamamen

boşaltırlar. Sayıları bine yaklaşan öğrenciler, yayınladıkları bildiride, şu açıklamayı yaparlar:

“Türk Kamuoyuna,

İstanbul Üniversitesi öğrencileri ve işgal konseyi olarak haklı direnişimizde Üniversite Senatosunun almış olduğu üniversitenin kapatılması kararına karşı, fakat Türk yargısının kararlarına, gençlik olarak saygılı bulunduğumuzdan, İstanbul mahkemelerinin üniversite merkez binasına girerek arama yapılması kararı karşısında 1 Haziran 1969 sabahı bu binayı Türk yargıcının girebilmesi için boşaltıyoruz.”

İşgal eylemini sürdürüp sürdürmeyeceklerini konuşmak amacıyla Deniz Gezmiş, Mustafa İlker Gürkan, Bozkurt Nuhoğlu, Kazım Kolcuoğlu, Mehmet Zihni Çetiner, bir gece İlhan Selçuk’un Maçka’daki evine giderler

Fakat aradan birkaç gün geçitken sonra, 5 Haziran 1969 Perşembe günü, üniversitenin açılma kararından sonra saat 07.10 sıralarında üniversiteye gelen öğrenciler, üniversiteyi tekrar işgal ederler.

Polis ve öğrencinin karşı karşıya kalması üzerine öğretim üyelerinden Prof. Sami Akıncılar ve Asistan Mehmetcan Köksal ile bazı öğretim üyeleri aracılık yaparak öğrencilerden işgali kaldırmalarını isterler. İşgalci öğrenciler, saat 22.30’da hep birlikte üniversiteden ayrılır.

6 Haziran 1969 Cuma günü toplanan Üniversite Senatosu, aldığı kararla, Haziran dönemi sınavlarının 9 Haziran 1969 tarihinden itibaren polis gözetiminde yapılmasına karar verir.

Bunun üzerine, Direniş Komitesi adına şu bildiri yayınlandı:

“Polis nezaretinde sınavlara girmeyi haysiyetsiz bir durum olarak kabul ettiğimiz için sınavlara girmeyeceğiz. Rektörün yaptığı baskıyı tamamen faşist bir taktik olarak niteliyoruz. Rektörün öğrenci-polis çatışması konusundaki gayretkeşliği gözden kaçmamaktadır. Polis, öğrenciye karşı çok haksız davranışta bulunmadığı sürece polisle çatışılmayacaktır. Senato ve rektörün, polis ile öğrencileri çatıştırmak suretiyle üniversitede polis terörü yaratmak ve bu nedenle üniversite özerkliğini zedelemek suretiyle öğrenci ve halk düşmanı olduğu ortaya çıkmıştır.”

Sonuçta, 1969 sonrasında yaşanan öğrenci-polis çatışmalarının en şiddetlisi gerçekleşir.

Yer, Beyazıt-Hürriyet Meydanı;

Tarih, 9 Haziran 1969 Pazartesi.

Öğrenciler sabah saat 08.00'den itibaren sınavlara girmek üzere üniversitenin önünde toplanmaya başlarlar. Kısa sürede merkez binanın önünde toplanan binlerce öğrenci, polisi slogan atarak kınadı ve marş söylendi.

Gittikçe sayıları artan öğrenciler, “Polissiz Üniversite İstiyoruz”, “Rektör İstifa”, “Üniversite Senatosu İstifa” diye tempo tutarak hep birlikte bağırmaya başladılar.

Bu arada, “Roma Hukuku” sınavının yapılacağı Hukuk Fakültesi 1 nolu amfinin önünde sınavlara girmek isteyen öğrencilerle, Prof. Orhan Aldıkaçtı arasında tartışma başladı.

Öğrenciler, Anayasa Profesörü olan Prof. Orhan Aldıkaçtı'ya, “Siz, açık olan bir üniversiteye öğrencileri nasıl sokmazsınız? Ayrıca açık olan bir üniversiteye polis nasıl girebilir? Biz polis nezaretinde sınava girmeyiz” diye sordu.

Bu tartışmanın ardından sınava girmek isteyen öğrencilerin hepsi sınav salonunu terk etti.

Öğrenciler, saat 12.00'ye doğru bazı öğrenci liderlerinin, "Arkadaşlar, yarın saat 07.00'de toplanmak üzere şimdi dağılalım" önerisiyle yavaş yavaş Beyazıt Meydanı'nı terk etmeye başladı. Fakat bu sırada Beyazıt Kütüphanesi'nin önünde polisler iki öğrenciyi tartaklamaya başlar. Bunu gören ve heyecan içinde olan binlerce öğrenci arasında başlayan dalgalanma bir anda öğrenci ile polisi karşı karşıya getirir. Polisler kalkan ve coplarla, öğrenciler ise taşlarla kıyasıya birbirleriyle çatışmaya başladı. Çatışmada 26 öğrenci, yedi gazeteci, üç polis çeşitli yerlerinden yaralandı.

Olaylardan sonra, Direniş Komitesi, şu bildiriği yayınladı:

"Senato üyeleri ile rektör meşruiyetini yitirmiş ve birer öğrenci düşmanı olduklarını bu olaylar sonucunda ispat etmişlerdir. Senato istifa etmelidir. İstanbul Üniversitesi öğrencileri polis kordonunda imtihana girmemek suretiyle bu senatoya gerekli cevabı vermiş ve direnenlerin bir azınlık değil, tüm öğrenciler olduğunu bir kere daha ispatlamıştır."

On yedi öğrenci kuruluğu, gece, TMGT'nda bir toplantı yaparak üniversitede çıkan olayları değerlendirmiş ve polise üniversiteyi terk etmesi için yarın saat 09.00'a kadar süre verilmesini kararlaştırmıştır.

Çatışma Savaşa Dönüşüyor

Yer, Beyazıt Meydanı; tarih, 20 Haziran 1969 Salı

İstanbul Üniversitesi'nin Esnaf Hastanesi'nin karşısında bulunan kapısının önünde biriken öğrencilere, İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Sıtkı Coşkun;

“Polis kordonu altında sınavlara girmeyeceğiz” diye ant içirir.

Ant içen öğrenciler, matbaada bastırdıkları, üzerinde iki polis ve arasında öğrenci resmi olan ve *“Polis kordonunda sınavlara girmeyeceğiz”* yazılı bez kokartları göğüslerine asarlar.

Fakülte yönetimini temsilen bir şahıs kapı önüne gelerek sınavla gireceklerin isimlerini ve numaralarını okur. Islıkla, *“Gazi Osman Paſa”* ve *“Gençlik”* marşlarını çalan öğrenciler, daha sonra Rektörü ve Senatoyu istifaya davet eden sloganlar atılır. *“Bağımsız Türkiye”, “Gerçekten Demokratik Türkiye”* ve *“Halka Dönük Üniversite”* diye tempo tutulur.

Beyazıt’ta toplanan öğrenciler, Edebiyat Fakültesi’nin önüne doğru marşlar söyleyerek yürüyüşe geçer. Yürüyüşe halktan katılanlar olur. Kimya ve Fen Fakültelerinin önünden geçerek tekrar Site Öğrenci Yurdu’nun önüne gelen yürüyüşçü öğrenciler, *“Gençlik Buraya”* diye slogan atarak, yurttan bulunan öğrencilerin kendilerine katılmalarını isterler.

Öğrenciler, Bozdoğan Kemeri’nden Süleymaniye’ye, Esnaf Hastanesi önünden tekrar Beyazıt’a dönerek Rektörlük binasının önüne gelir.

Bir öğrencinin elindeki Molotof kokteylinin rektörlük binasının önünde patlaması üzerine kısa süren bir heyecan dalgası topluluğa yayılır. Az sonra da Rektörlük binası taſa tutulur ve camları kırılır.

Üniversite önündeki gösteride konuşan bir öğrenci: *“Sorunlarımızı anlatabilmek için bir megafona gereksinimimiz var. Bunun için sizlerden para yardımı yapmanızı istiyoruz”* der.

Bu konuşmadan sonra Beyazıt Meydanı'nda bulunan öğrencilerden ve halktan bir torba bozuk para toplanır.

“Ata Binmiş Eşekler, Millet Sizden Ne Bekler”, “Bağımsız Türkiye”, “Rektör İstifa”, “Gençlik Hey, Ordu Hey, İktidar Yuh, Rektör Yuh” sesleri ve sloganlarıyla öğrenciler, Divanyolu'na doğru yürüyüşe başlar.

Öğrenciler Divanyolu'na geldikleri sırada, burada bulunan Balıkesir Öğrenci Yurdu'nun önünde üç Molotof kokteyli arka arkaya patlatılır. Polis yürüyüşe henüz müdahale etmez.

Vilayet'e gitmek isteyen, buna rağmen Divanyolu'ndan Cağaloğlu'na girişin polis tarafından kesildiğini gören öğrenciler, “Fruko”, “Katil Polis” diye slogan atar.

Sultanahmet Meydanı'na inen öğrencilerden bir kısmı Alman Çeşmesi'nin önünde toplanır.

Esas amacı Vilayet'e gitmek olan Deniz, polisin Vilayet'e giden yollardan çekilip çekilmediğini öğrenmek amacıyla Kenan Rıfkı Ertuğrul'u birkaç defa Divanyolu'na gönderir. Polisin Vilayet'e giden yollardan çekilmediğini öğrenen Deniz, Alman Çeşmesi önünde toplanmış olan arkadaşlarına şöyle seslenir:

“Polis yuvamızı terk edene kadar mücadeleye devam edeceğiz. Zafer bizimdir. Yeter ki sizler inançlı olarak mücadelenize devam edin aslan kardeşlerim. Eylemimiz tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye mücadelesinin bir parçasıdır. Demokratik üniversitenin gerçekleşmesi için giriştiğimiz mücadele halkımızın milli demokratik devrim mücadelesinden ayrılmaz. Öğretim üyelerinin davranışları, biz gençliği sindirme yolunda bir adımdır. Buna karşı sonuna kadar direnmemiz ge-

rekir. Savaşımız senato ve arkasındaki emperyalizm ve işbirlikçileriyledir. Savaşımız, Türkiye 'nin bağımsızlığı içindir."

Öğrenciler, daha sonra, hep birlikte şu andı içeri:

"Biz, Amerikan emperyalizmine ve onun işbirlikçilerine karşı sokak, meydan ve üniversitelerde sonuna kadar, tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için dövseceğiz."

Perşembe günü tekrar buluşmak üzere anlaşılan öğrenciler dağılmaya başlar.

Mustafa Zülkadiroğlu, bundan sonrasını şöyle anlatmıştır:

"Deniz, kalabalığı Sultanahmet'teki Alman Çeşmesi'nin önünde dağıtmak istiyordu. Biz o gün, polisle çatışmak için hazırlanmıştık. Deniz'e, 'Sen ne yapıyorsun?' diyerek karşı çıktık. 9-10 Haziran olayları Deniz 'le bizim en son birlikte dövştğmz sokak hareketidir."

Deniz, "Dvşmeye gidiyoruz" diyerek öğrencileri, Alman Çeşmesi'nin önünden Beyazıt'a geri döndürür.

Marşlar söyleyerek Beyazıt'a gelen öğrenciler, hep birlikte meydanda yere oturur. Bu sırada toplum polisi de meydanın setleri üzerinde önlem alır. Polislerle öğrenciler arasında psikolojik yıpratma savaşı yapılmaktadır.

Setlerde bekleyen toplum polisine öğrenciler, molotof kokteylleri atmaya başlar. Polis de ses bombası kullanarak karşılık verir. Öğrenciler de polise, taş ve molotof kokteylleri atarak karşılık verince çatışma bir anda patlayarak savaş halini alır. Polis ve öğrenciler kıyasıya birbirine girer. Karşılıklı atılan rastgele taşlardan yaralanan polis ve öğrenciler hastanelere kaldırılır. Yoldan geçmekte olan otomobiller süratle ara sokaklara

kaçışır. Halk, önüne gelen kapıdan içeri dalar. Arka arkaya durmadan patlayan molotof kokteylleri ve bomba sesleriyle yaşlı kadınların ve çocukların ağlama sesinden geçilmemektedir. Önüne gelen birbirine taş atmakta!

Patrona Halil Hamamı ile Edebiyat Fakültesi arasındaki sokanın bir başında toplum polisi, bir başında öğrenciler birbirlerini karşılıklı taş ve bomba yağmuruna tutmaya başlar. Bir ambulans olay yerinden acı acı düdük çalarak geçer.

Toplum polisiyle birlikte öğrencileri taşı tutanlar arasında şimdi kırmızı gömlekli bir sivil de var. Az sonra onun yanına bazı sivil şahıslar katılarak öğrencileri taşlamaya başlar. Civar-daki bankalar, dükkanlar kepenklerini indirir.

Beyazıt, Koksa, Laleli, Vezneciler, Şehzadebaşı ve çevre-sinde gittikçe kızışan çatışmalar bütün hızıyla devam etmekte. Yağmur gibi taş yağmaktadır. Öğrenciler, üniversite binasına girmek istiyor, toplum polisi buna karşı duruyordu.

Üniversiteli öğrencilere katılan lise ve ilkokul öğrencileri ile birlikte gençler, birden Marmara Pasajı'nın önünden, setlerin üzerinde bekleyen toplum polislerine karşı taş atarak koşmaya başlar. Polisler de taş ve sis bombası kullanarak öğrencilere karşı hücumla kalkar ve önüne kattığı öğrencileri kovalar. Bu sırada öğrenciler arasında kalan bir toplum polisi kıyasıya dövülür. Öğrencileri taşıyan toplum polislerinden biri de göğsüne isabet eden bir taşla ağır yaralanır.

Polisin saldırısından kaçan öğrenciler ve halktan insanlar açık olan mağazalara sığınır. Askeri inzibatlar, toplum polisinin önüne gönderilir. Gençler, ordu lehine, "Ordu, Ordu, Çok Yaşa" diye tezahüratta bulunur. Az sonra zırhlı araçlara bindirilmiş askeri birlikler, Beyazıt Meydanı'na gelir.

Toplum polisi, Milli Savunma Öğrenci Yurdu'ndan taş atılması üzerine yurdu basar. Öğrenciler direniſe geçer ve polis-le karſılıklı taş, molotof kokteyli, sis bombası atılır.

Yaralanan öğrenci ve polislerin merkez binanın bahçesine taşınmasıyla üniversite, hastane havasına bürünür, adeta cephe-nin geri hattı haline gelir.

Edebiyat Fakültesi ve üniversitenin çevresini askerler kor-don altına alır. Ara sokaklarda ise çatışma, yine bütün hızıyla sürüp gitmektedir. Başlangıçtan beri olaylara seyirci kalan bazı üniversiteli gençlerin de artık çatışmalara katıldıkları görülür. Bu arada Beyazıt Camii'nin Sahaflar Çarşısı'na açılan kapısı ve köşesinde biriken bazı siviller, toplum polisiyle birlikte öğrenci-leri taşlamaya ve küfretmeye başlar. Üniversitenin merkez bina kapısının önündeki sete çekilen polisin önüne asker geçer ve gençler askere büyük tezahürat yapar. Askerler öğrencileri ya-tıştırmaya çalışır.

Gençler, çatışmaların yer yer sürdüğü ve çevreye yayıldığı sırada askerlerin geliſiyle bir süre sakinleşir. Beyazıt Meyda-nı'nda toplanan öğrenciler, "Vilayete, Vilayete" diyerek yürü-yüşe geçmek için caddeye çıkar. Yürüyüş başlar başlamaz, top-lum polisi, askeri birliklerle beraber Vilayet önünde ve Cağaloğlu'nda ortak önlemler almaya başlar.

Divanyolu'na gelen öğrenciler, burada Cağaloğlu'na girişin polis tarafından kesildiğini görünce, ara sokaklardan geçit bul-maya çalışır. Bunun üzerine polislerle öğrenciler arasında ça-tışma yeniden başlar.

Çatışmanın şiddetlenmesi üzerine bir albayın yönetimindeki erler olay yerine gelir. Çatışma yan sokaklara sıçrar. Adliye Sarayının karſısında kızışan çatışmayı askerler güçlkle önler.

“Bizden dört-beş kişi öldü. Biz de bir polis öldüreceğiz” diyen öğrencilerin yakaladığı bir toplum polisini, öğrencilerin elinden halktan bazı kimseler zorla kurtararak Adliye kahvehanesine sokar. Bunun üzerine öğrenciler, taş atarak kahvehanenin camını kırar. Taş atma devam ederken bir inzibat albayı yetiştir. İçeride, sinir krizleri geçiren toplum polisine sivil elbise giydirdi koluna takarak kurtarmaya çalışır. Ancak dışarı çıkarılanın polis olduğunu öğrenen öğrenciler, polisi yeniden taşlamaya başlar. Albay, polisin önüne geçerek onu korumaya çalışır. Öğrenciler bunun üzerine taş atmaktan vazgeçer. Gençlerden bazıları gidip albaydan özür diler ve elini öper.

Site ve birçok öğrenci yurdunun bulunduğu Şehzadebaşı çevresinde son derece gergin olan hava, polis arabalarının gözükmesiyle tekrar kızışır ve bir kısım öğrenci, toplum polisinin camları tel örgüsü ile korumalı iki büyük arabasını ateşe verir. Öğrenciler, ayrıca, arabalardan birinin benzin deposunu delip içine molotof kokteyli atar. Arabayı söndürmek isteyen itfaiye, öğrenciler tarafından engellenir. Aynı anda bir grup öğrenci yine polise ait bir ambulansı devirerek tahrip eder. Askeri birliklerin gelmesiyle olay yatışır.

Site Öğrenci Yurdu’nun pencerelerinden öğrenciler sürekli molotof kokteylleri atmaktadır. Polis ve askeri birlikler, öğrenci yurdunu kordon altına alır.

Edebiyat Fakültesinin bahçesinde toplanan toplum polislerinden bazıları kızgınlıklarından ağlar. Yöneticilerine, “Bıktık artık, bırakın bildiğimizi yapalım” dedikleri duyulur. Toplum Polisi Müdürü Selim Bahadır Çakır ve Emniyet Müdür Muavini Vedat Sokullu, polislerle konuşarak onlara morallerini bozmalarını söyler.

Aksaray'dan Beyazıt'a yürüyen bir grup ğrenci, Plevne Marşı'nı söyleyerek Fen Fakültesi önüne kadar gelip dağılır.

Altı saat süren ğrenci-polis atıŐması sonunda ğrenci, polis ve halktan 33 kişi yaralanır.

Polis-ğrenci atıŐması, bazı öğrencilerin gözaltına alınmasıyla o gün biter.

İstanbul Valisi olaylar zerine Şu açıklamayı yapar:

“Bugünkü hadiseleri iki grupta toplayabiliriz: Birincisi, Senato çalıŐmasını önlemek için yapılan ğrenci hareketleri; ikincisi, Senato kararından sonra işgal için yapılan ğrenci hareketleri. Öğrencilerimiz her iki maksadı elde etmek için bugün çok asabi ve her türlü vasıtaya başvurarak polisle çatıŐtılar.”

Kavgamız Emperyalizm ve İŞbirlikçilerine Karşıdır

DB, FKF İstanbul Sekreterliği, İT-B, TMGT ve diğer devrimci ğrenci kuruluŐları temsilcileri, 19 Haziran 1969 Perşembe günü, İstanbul'da ortak bir toplantı yaptıktan sonra bir bildiri yayınladı.

9-10 Haziran olaylarıyla ilgili çeşitli fotoğrafların da gösterildiği toplantıda, ğrenci kuruluŐlarının yayınladığı bu bildiri-de, 1961 Anayasası'nın tatbiki istenir ve bazı parlamenterlerle ğretim yeleri Şiddetle yerilir. Bildiri Şöyledir:

“Gençlik, tam ve gerçek bir demokrasi yaratma yolundadır. Yoksa Filipin tipi demokrasiyi yaŐatma yolunda değildir. Gençlik, köylülerin zgr toprak sahibi vatandaŐlar olduğu, işçilerin sendikal ve sosyal örgüt haklarının bulunduğu, bütün halkımızın okuma-yazma bildiği, hayat Őartılarının garanti altında olduğu,

herkese söz ve yayın, gösteri ve benzerleri gibi hakların verildiği bir demokrasi istemektedir.

Gençlik, kendilerine demokratik diyen fakat hiçbir ilgisi bulunmayan gerici parlamenterler ve onun üniversite içindeki işbirlikçilerine karşı kavgasında yalnız bırakılmak istenmektedir.

Gençlik, üniversitede reform kavgası, köylerdeki toprak kavgası ve hür insan olma kavgasının yanındadır.

Gençlik, fabrikalardaki patron-iktidar baskılarına karşı sendikal ve ssyal hürriyet isteyen işçilerin kavgasının da yanındadır.

Gençlik, 27 Mayıs ve Anayasasına yönelmiş hücumlara karşı milli ordu düzeni içindeki Silahlı Kuvvetlerin ve aydınların kavgasının yanındadır. Personel kanunu isteyen memurların yanındadır. Gençliğin kavgası yalnız ve yalnız demokrasi düşmanı ağalarla, emperyalizm ve işbirlikçilerine karşıdır."

10 Haziran 1969 günü meydana gelen öğrenci-polis çatışmasında yaralanan Deniz'i, Cihan Alptekin, önce Kadirga Öğrenci Yurdu'na götürür. Nihat Emeksiz ile Cihan Alptekin, daha sonra, Deniz'i Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne tedavi için götürür.

Deniz Gezmiş ile Kenan Rıfkı Ertuğrul'un tedavisi, orada yapılır.

Şevki Akşit'in hanımı Nuran Akşit de bu sırada Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde öğrencidir. Gelen yaralılarla ilgilenir.

Deniz'e tetanos iğnesi yapılır. Tedavinin parasını ödeyen Nihat Emeksiz, biraz dinlenmesi için Deniz'i Kadirga Öğrenci Yurdu'na geri götürür, kapıcı Cemil Bey'e teslim eder. İstan-

bul'da tedavi olduktan sonra Ankara'ya giden Deniz, SBF'de kalmaya başlar.

Manifesto yayınlanıyor

9- 10 Haziran 1969'da yaşanan şiddetli çatışmalardan sonra Deniz'le Yusuf Küpeli, FKF Genel Merkezi'nde g r ş rl r. Bu görüşmelerden bir sonuç çıkar ve 23 Haziran 1969'da Deniz Gezmiş ve Yusuf Küpeli imzasıyla bir manifesto yayınlanır. Bu manifesto İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon ve Eskişehir'den yüksek okul ve  niversite  ğrenci örgütlerinden gelen 160 delegenin katıldığı *'Birinci Devrimci Gençlik Kurultayı'* na sunulur.

Hem Deniz hem de Yusuf Küpeli bu kurultaya haklarında tutuklama kararı olduğu için katılamazlar. Ama manifestonun sunumunda; *"...verdiğimiz kavgadan dolayı Amerikan emperyalizmin işbirlikçisi faşist siyasi iktidar hakkımızda tutuklama kararı aldırmiştır."* Demişler ve bu nedenden dolayı kurultaya katılamadıklarını ama bu manifestodaki taleplerin tüm devrimci gençlik hareketlerinin mücadele programı olmasını istemişlerdir.

Manifestodaki talepler şunlardır:

"Amerikan sömürgecileri, askerleri, askeri ve ekonomi teşkilatları, ikili antlaşmaları, bütün kurumlarımıza girmiş ajanları ve uşaklarıyla derhal yurdumuzdan kovulmalıdır.

Amerikan sömürgeciliğinin aracı olan NATO'dan derhal  ı-kılmalı...

Anayasaya aykırı olan TCK'nin 141. Ve 142. maddeleri gibi düşünce-örgütlenme özgürlüğünü engelleyen bütün hükümleri kaldırılmalıdır.

Yurdumuzda yaşayan etnik gruplara, kendi dillerini konuşma ve kültürlerini geliştirme olanakları sağlanmalıdır.

Dış politika tam bağımsızlık ilkesine dayandırılmalı, emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı savaş veren bütün geri kalmış ülke halklarının yanında yer alınmalıdır.

Amerikan emperyalizminin tavsiyesiyle kurulmuş olan faşist toplum polisi teşkilatı kaldırılmalıdır.

Genel af çıkarılmalıdır.

Köklü toprak reformu yapılmalı, işgal edilen topraklar üzerinde köylülerin mülkiyet hakkı tanınmalıdır.

Özellikle yıllardır ihmal edilen Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerimizde ve büyük şehirlerdeki gecekondu semtlerinde dayanılmaz duruma gelen açlık ve sefaleti yok etmek için köklü tedbirler alınmalı; su, okul vs. gibi halkın temel ihtiyaçları karşılanmalıdır.

İşçi ücretleri gerçek anlamda arttırılmalı, işçilerin sağlığa uygun şartlarda çalışma, barınma, sağlık, sigorta, emeklilik vs. gibi sosyal ihtiyaçları en yüksek seviyede karşılanmalı, vergiler gelirlerle orantılı olarak alınmalıdır.

Herkese eşit okunma imkânları sağlanmalı, eğitimdeki yabancı ve gerici etkiler yok edilmeli, üniversite reformu, öğrencilerin yönetime katılması ilkesi ışığında derhal yapılmalı, özel yüksek okullar devletleştirilmeli, milli, halkçı ve ilerici bir eğitim sistemi uygulanmalıdır.”

DENİZ GEZMİŞ VE ARKADAŞLARININ FİLİSTİN YOLCULUĞU

9- 10 Haziran'da yaşanan sokak savaşları boyunca devrimci gençlik, Beyazıt Meydanı'nda ve civarındaki bütün sokaklarda halkın ve bölgedeki esnafın da desteğini alarak polislerle tam bir sokak savaşını sürdürdü. Şimdi hareketinin daha ileriye gideceğini gören Deniz, savaş tekniğini öğrenmek için, gerilla savaşını kavramak için harekete geçme zamanı geldiğini düşünüyordu.

Özellikle 27 Mayıs 1960'tan sonra Latin Amerika, Çin, Sovyet Rusya, Avrupa, Afrika, Uzakdoğu, Ortadoğu solculuğunun bütün nüansları değişik gruplarca Türkiye'de temsil edildi.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyalist Fikir Kulübü'nün (ODTÜ SFK) dünyada gelişen olayları yansıtan haftalık bir panosu vardır. Panoda, haberlerin yanında bir de dünyadaki devrimci eylemleri gösteren bir harita asılır. SBF SFK, bu konuda, "Haftanın Yorumu" adı altında haftalık bir bülten çıkartır. Sol düşünce, kitleleri sadece teorik ve mücadele biçimi olarak değil, yaşam biçimi olarak da etkiledi. Devrimci bazı önderler, birer sembol ve idol olarak benimsendi. İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencisi Nuri Yazıcı "*Kastro Nuri*", Ankara İTİA öğrencisi Şabanİba "*Zapata*", Nail Karaçam "*Panço*", Mustafa Yalçın (Bolivyalı gerilla lideri İnti Peredo'dan etkilendiği için) "*Endi*", Alpaslan Özdoğan bir çizgi kahramanından esinlenerek "*Goofy*" olarak adlandırıldı; Sinan Cemgil statik, mukavemet gibi derslerde canı sıkıldığı zaman, kâğıtlara "*Commandate Arif*" diye yazarak Arif Şentek'e mesaj gönderir. İzlenen film, okunan kitap, söylenen şiir, hep bu konular hakkındadır.

Ertesi gün olmasa bile, birkaç hafta içinde, birkaç ay içinde, belki birkaç sene içinde devrimin gerçekleşeceğine inanılmaktadır.

Bu duygu ve düşünceler o dönemin gençlik ve öğrenci örgütlerinin bildirilerine, açıklamalarına, eylemlerine yansımıştı.

Filistin ile İsrail arasında 1948'den sonraki en büyük sorun, 1967'deki savaşta yaşandı. Değişik Türk üniversitelerinde okuyan Filistinli, Pakistanlı, İranlı, Iraklı, Suriyeli, Ürdünlü ve diğer Ortadoğu ile Afrika ülkelerinden öğrenciler ve bunların kurduğu örgütler vardı. Bu öğrenci örgütleri, tepkilerini zaman zaman bildiri ve eylemlerle dile getiriyorlardı. Arap Devletleri Talebe Derneği üyelerinden Ürdün uyruklu altı üniversite öğrencisi, 5 Haziran 1967 Pazartesi günü, siyasi polis tarafından kaldıkları yurtlarından alınmıştı.

İlgililer, son defa Bebek'teki Mısır Konsolosluğu önünde ve Nasır lehinde gösteride bulunan bu Ürdünlülerin, hudut ışı edilmek üzere alındıklarını bildirmişlerdi. Öğrencilerin muameleleri bitince, muhtemelen kendileri bir ciple Suriye hududuna kadar götürülecek ve oradan hudut dışı edileceklerdi. Öğrencilerin uçak bileti almak için paraları olmadığı, Arap devletlerine bağlı memleketlerin de uçak alanları trafiğe kapalı olduğu için kendilerinin karayolu ile gönderilmeleri zaruret halini almıştı.

Arap Devletleri Talebe Derneği ilgilileri, Selami Akkor, Süleyman Dağlas, Musa Mağdı ve Munzır, Recai ve Münür Bargasu adlarındaki kardeşlerin yurttan siyasi polis tarafından alındığını söylemişlerdi. Siyasi polis ise resmi bir açıklama yapmamış olmakla beraber, altı Ürdünlü öğrencinin bu gece, geç vakit hudut dışı edilmek üzere yola çıkarıldığını bildirmişti. Öğrencilerden ilk ikisinin teknik okul ve teknik üniversite son

sınıfında diğ er    kardeſin de edebiyat fakültesinde okudukları bu arada   renilmiſti.

Arapların Bağımsızlık Savaşı

Ortadoğ  olayları  zerine İstanbul'daki  ğrenci ve gençlik kuruluſları 6 Haziran 1967 Salı günü, ortak bir bildiri yayımlamıſlardır. "Bütün yurttaſların dikkatine" diye baſlayan bildiri ſ yledir:

"Türk yükseköğrenim gen liğı temsilcileri olarak Arap-İsrail çatıſmasında Arap ülkelerini desteklediğimizi açıklarız.

Çünkü: Bu savaſ yoksul Arap  lkelerinin saldırgan İsrail'e karſı yaptığı bağımsızlık savaşıdır.

Çünkü: Bu savaſın kısa zamanda barıſa ulaſması, haklıların saldırganlar karſısında haklarını elde etmesine bağılıdır.

Çünkü: Bu savaſın uzaması, Ortadoğ   lkelerinin değıl, petrol sömürüsünü sürdürmek isteyen ve iki tarafa da silah satan emperyalistlerin yararınadır.

Çünkü: Kıbrıs meselesi de Arap  lkelerinin desteğıne bağılıdır.

Bu sebepten: NATO  slerinin Arap ülkelerine karſı kullanılmaması gereklidir.

Hiçbir  lke, İsrail'e silah ve harp aracı yardımında bulunmamalıdır. Kıbrıs'ta Türk halkının ezilmesi için kullanılan 6. Filo'ya, bu sefer de Arap ülkelerine karſı kullanılırken Türk limanlarından ikmal yaptırılmamalıdır. Türkiye'deki  s ve tesisler Arap ülkelerine karſı kullanılmamalıdır. Ancak böyle bir davranıſ, bağımsızlık politikamızın belgesi olacaktır. Bütün

bunlardan dolayı, 'Yurtta sulh cihanda sulh' ana ilkeli Türk yükseköğrenim gençliği adına bütün yurttaşların ve Millet Meclisi üyelerinin Arap ülkelerini desteklemelerini dileriz. Mutlu ve güzel günler Türk ulusundandır."

Türk gençliği adına, 7 Haziran 1967 Çarşamba günü, TMTF İkinci Başkanı Faruk Yalnız, İTÜTB Başkanı Hasan Yalçın, İYTOTB Başkanı Sait Bülbül, İTÜTOTB Başkanı Taner Çakıroğlu ve Robert Kolej Öğrenci Birliği Başkanı Engin Deniz Akarlı düzenledikleri ortak basın toplantısında, *"Türk gençliği, emperyalizme karşı savaş veren Arap dünyasını bütün varlığı ile desteklemektedir ve desteklemeye devam edecektir. Türkiye'nin elinde tarihi bir fırsat vardır. Türk hükümeti, antiemperyalist cephe içinde yerini almalı ve üçüncü dünya devletlerinin lideri olma inkânını kaçırmamalıdır. Gençliğin bu görüşünü yüz binlerce bildiri ile kamuoyuna 67 ilimizde duyuracağız."* demişlerdir.

ODTÜ-ÖB, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü, FKF, TMTF, AYOTB ile AÜTB, 25 Mayıs 1967 Perşembe günü, ortak bir bildiri yayımladı. ABD'nin, Yunanistan ve Vietnam'da giriştiği faaliyetlerin yerildiği bildiride özetle şu görüşlere yer verildi:

"Emperyalizm ve yerli satılmışların, bütün dünyada sahneye koydukları yeni oyunlar karşısında duyduğumuz öfkeyi, kamuoyuna haykırmayı bir görev sayıyoruz. Bugün Yunanistan'da, Vietnam'da, Kıbrıs'ta ve bütün Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerinde emperyalizm korkunç cinayetler işlemektedir. Emperyalistler aynı oyuna Brezilya'da, Arjantin'de, Dominik'te, Endonezya'da ve en son olarak Yunanistan'da başvurmuştur. Ordumuzun şanlı tarihinin devrimci geleneğinin mutlaka ağır basacağına kesin olarak inanıyoruz. CIA, Türkiye'de bir General Patakos bulamayacaktır. Amerika, özgürlüğü için savaşan Vietnam halkını yok etme çabasındadır. Gün gelecek

bütün Vietnam, emperyalistlerden ve satılmışlardan arınacaktır. Çünkü dava, ölüm kalım davasıdır. Biz Türk milliyetçileri olarak şu anda oyuna getirilmiş olan, emperyalizmin yönettiği bir faşizm darbesinin kurbanı olan Yunan halkının ve kurtuluş savaşı veren Vietnam halkının milliyetçi güçleri ile dayanışma halindeyiz. Bütün dünya halkları yakın bir gelecekte, emperyalizmin ve yerli ortaklarının üstesinden gelecek, yurtlarında kendi ulusal geleneklerine uygun, halktan yana demokrasiler kuracaklardır.” Bildiriyi yayımlayan örgütler ayrıca, ABD, Yunanistan ve Güney Vietnam elçiliklerinin kapılarına, üzerlerinde, “Dünya halkının kurtuluşu yakındır” yazılı siyah birer çelenk bıraktı.

Deniz Gezmiş Filistinlilerle

Ortadoğu’da, İsrail ile Arap ülkeleri arasında patlak veren harp dolayısıyla, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin Filistin, Suriye, Irak ve Ürdünlü talebe ve stajyer doktorları gruplar halinde, gönüllü olarak memleketlerine dönmeye başladı.

İlk kafilesi iki gün önce yola çıkan gönüllüler grubuna, 9 Haziran 1967 Cuma günü 80 kişilik iki grup daha katılmış ve sabahleyin otobüslerle hareket etmişlerdi. Tamamen kendi imkânları ile yola çıkan gönüllüler, yanlarına burada kullandıkları aletleri ve temin ettikleri ilaçları da almışlardı.

Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT) Merkez Yürütme Kurulu, İsrail-Arap çatışması ile ilgili olarak 15 Haziran 1967 Perşembe günü yayımladığı bir bildiride, bu çatışmada İsrail’i destekleyen ABD ve İngiliz hükümetlerini şiddetle yermişti. Bildiride, İsrail Devleti’nin Ortadoğu’daki Anglo-Amerikan petrol şirketlerinin çıkarlarını korumak amacıyla kurulmuş suni bir devlet olduğundan bahisle “*Kökleri Amerika ve Amerika’nın milyarder Yahudilerine dayanan İsrail Devleti, Ortadoğu’da*

vurucu kuvvet haline gelmiştir. Son yıllarda çok gelişen Arap milliyetçiliğinin, Anglo-Amerikan çıkarları için tehlike halinde gelişmesi, İsrail-Amerika birliğini perçinlemiştir” denilerek ABD ve İngiltere’ye şiddetle çatılmıştır.

Kral Hüseyin’e Telgraf

ODTÜ Öğrenci Birliği Başkanı Cengiz Haksever imzası ile 31 Mart 1968 Pazar günü Ürdün Kralı Hüseyin’e çekilen bir telgrafta, İsrail saldırısına karşı Ürdün’ün sonuna kadar desteklendiği bildirilir. Kral Hüseyin’e çekilen telgrafta şöyle denilmiştir: *“Ekselans, uzun süredir, emperyalist İsrail karşısında kahramanca savaşan Ürdünlü Arap kardeşlerimizi, bu haklı ve mutlaka zaferle sonuçlanacak antiemperyalist kavgalarında, ODTÜ’nün Arap ve Türk bütün öğrencileri sonuna kadar destekleriz.”*

Dönemin devrimci gençlik liderlerinden Deniz Gezmiş, 19.11.1968 tarihli Türk Solu dergisinin 13. sayısında yayımlanan yazısında özetle şunları söylüyordu:

“Çağımız, devrimcilerin Amerikan emperyalizmini adım adım kovaladığı çağdır. Çağımız, gençliğin Çekoslavya’da ve diğer revizyonist ülkelerde karşıdevrimci olduğu çağdır. Çağımız biz yaştakilerin Vietnam’da, Dominik’te, Meksika’da Amerikan emperyalizmine karşı dövüşerek öldüğü çağdır. Az gelişmiş dünya halkları emperyalizme karşı bir savaş verirken gençlik bunun dışında kalmaz. Biz daima ezilenlerden yana çıkmak zorundayız. Eğer bizim kavgamız anti-emperyalist kavganın paralelinde yürümezse, ayaklarımız havada kalır. Devrimci gençlik Amerikan emperyalizmine ve oportünizmine karşı duran gençliktir. Onların görevi, sayısının azlığına, düşmanın çokluğuna bakmadan, Amerikan emperyalizmine karşı sonuna kadar dövüşmektir. O, en iyi biçimde karar veren ve uygulayandır. O,

*boŖ gecelerini değil, boylu boyunca ömrünü bu kavgaya veren-
dir. YaŖasın Bağımsızlık SavaŖı Veren Dünya Halkları. YaŖasın
Tam Bağımsız Türkiye."*

Mustafa  elik, Filistin'deki  atıŖmada  len İlk Türk

Bu dönem, Filistin kurtuluŖ örgütlerinin kamplarında gerilla eğitimi almak için eğilimler daha çok ortaya çıkmaya baŖladı.

1960 sonrası Türkiye'den Filistin'e ilk kez Gaziantep-
li Abdülkadir YaŖarg n ile Mustafa  elik isimli gençler, 1 Ekim
1968 tarihinde gitti. Mustafa  elik, 8 Haziran 1969 tarihinde
Filistin'deki bir  atıŖmada öldü. Mustafa  elik, Gaziantep'in
 obanbey k y ndendi.

Mahir  ayan Filistin'e Gitmedi

 stanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi  ğrencisi  mer Erim
S erkan, Filistin'e gitme olayını özetle Ŗ yle anlatmıŖtır:

*"9-10 Haziran 1969 olayları çok önemli bir hareketti. Po-
lisle sokak savaŖları yapıldı. Hemen hemen bütün  niversite
Öğrencileri, o m ntıkada bulunan esnaf, iŖ i vb. yek vücut halin-
de polise karŖı  atıŖtı.  stanbul polisi bütün gücünü Bayazıt-
Hürriyet alanına yığdı. Buna rağmen Bayazıt-Hürriyet alanında
barınamadı. Öğrenci gençlik, halktan da aldığı destekle polise
karŖı direnmiŖ ve galip gelmiŖti. Olaylar sonrasında  niversite-
yi tatil ettiler. Haziran sınavları eylül ayına kaydırıldı. Öğrenci
gençliğin liderleri için aranma durumu  ıktı.*

*O sıralar Filistin Demokratik Halk KurtuluŖ Cephesi'nin
Türkiye devrimci gençliğiyle iliŖki kurma giriŖimleri ve Filistine
davet olanağı vardı. Bunu böyle bir durumda değerlendirelim
dedik.*

İlk önce arkadaşları Ankara'ya gönderdim. İstanbul'da işleri yoluna koydum. Ardından Ankara'ya gittim, onlara baktım, geri döndüm. Daha sonra yeniden Ankara'ya gittim. Haziran ayı sonlarında Ankara ve İstanbul öğrenci hareketinin liderleri olarak bir araya geldik. Bu sırada Yusuf Küpeli ve Mahir Çayan ile daha yakın ilişki içindeyiz.

Filistin'e öğrenci hareketi içinden ilk gidenler biz olduk. Ben, Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi öğrencisi Kıbrıslı Fadıl Hasan. Suriye uyruklu Süleyman isimli bir arkadaş. Monşer takma isimli diğer bir Kıbrıs uyruklu İstanbul Üniversitesi Dişçilik Fakültesi öğrencisi ve Kıbrıs Türk Ulusal Öğrenci Federasyonu (KTUÖF) İkinci Başkanı Kuydul Turan ve FKF Genel Başkanı Hasan Yusuf Küpeli birlikte gittik.

Ankara'da olmasına rağmen Hüseyin İnanc da, bu sırada Filistin'e gitmedi."

Şam'da Esir Hayatı Günleri

FKF Genel Başkanı Hasan Yusuf Küpeli, Filistin'e gitme konusunda şunları anlatmıştır:

"Filistin'e gidiş işini bana Deniz açmıştı. Ben zaten gidecektim. Benim Filistin'e gidişimle onların gidişleri böylece çakışmış oldu. Ben, onların yanında bir arkadaşım. Deniz ile kaçak olarak kaldığımız eve, Mahir Çayan ile Gülten Savaşçı birbirlerinden ayrı olarak ayrı ayrı zamanlarda uğradılar. Gülten ile Deniz ilk kez o evde karşılaştı ve tanıştı. Gülten, bir saat kadar oturdu, sualler sordu vb. gitti. Başka bir gün Mahir geldi ve bizlerle Filistin'e gitmek istediğini söyleyecekti. Fakat gideceğimiz zaman da onu bulamayacaktık. Deniz, bu olayı ciddiye almıştı. Üçüncü kaldığımız yer, Bahçelievler civarında,

en üst katta bir apartman dairesi idi. İşte bu evde iken Cihan Alptekin ve Selahattin Okur gelip, Deniz'i ve beni bulacaklardı. Cihan ve Selahattin, yanlarında iki valiz dolusu 'Sol Yayınlar' a ait kitap ve dört silah ile bir Sürmene kama getirmişlerdi. Dediklerine göre, bir örgüt idiler, bu kadar çok kitabı da daha uzun süre kalacaklarını düşündükleri için yanlarına almışlardı.

Kısa bir süre için kayboldular, tekrar geldiler ve bu evden Suriye'ye doğru yola çıkmıştık. Antep'te durup bir otele gidecektik. İstanbul Üniversitesi'nden, Deniz ve arkadaşlarının tanıdığı Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin bir üyesi olan Abu Süleyman isimli kılavuzumuz, daha gecelemeden gelmiş, bizi bu otelde bulmuştu. Bir arabaya atlayacak ve sınırda akrabalarının olduğu bir köye gidecektik. Sınırdan giden bir istasyona inecek, gar memuruna adam başına 10 TL verip karşıya geçecektik. O ağır valizlerle karşıya geçip 600-700 metrelik hafif bir yokuşu çıktıktan sonra, tepenin üzerinde bir eve girdik. İçeride entarili iki-üç adam vardı. Biraz sonra bir arazi arabası geldi.

Bizleri aldı. Bir kilometre kadar sonra küçük bir köyün içinden geçtik. Fırat kenarına, bir salın bağlı olduğu yere dek geldik. Araba bizi bıraktı. Bekledik. Sala bindik ve karşıya geçtik. Yine yüz metrelik bir yokuşu çıktıktan sonra, Halep, Hama, Humus üzerinden Demaskus'a (Şam'a) giden karayolunun kenarına çıktık. Arabalara işaret etmeye başladık. Sonunda eski bir taksi durdu. Şoför, içinde ne olduğunu anlayamadığı ağır valizleri bagaja koydu. Arabanın içine sıkıştık ve gazladı.

On-on beş dakika kadar ya gitmiştik ya da gitmemiştik, yol çevrildi. Arama vardı. Bize hiç bakmadılar. Bagajı açturdılar. Bizden ayrı birkaç Arap yolcu da dahil indirdiler. Deniz ve arkadaşları ile gelen valizleri açmışlar, içindeki silahları, kitap-

ları görmüşlerdi. Silahlardan rahatsız olmuşlardı. 'Bunlar kimin?' diye sordular.

Mecburen öne çıktık. Abu Süleyman böylece ilk çevirilerini yapmaya başladı. Benim de belimde bir silah vardı. İlerde bir olay çıkmasın diye bu tabancayı milislere vermek için elimi belime atınca, milisler aniden gerilime itildiler ve silahları üzerimize doğrulttular.

İşaretle sakın olmalarını söyledim ve tabancayı yavaşça çıkartıp verdim. Abu Süleyman, bizlerin Demokratik Cephe'ye gittiğini söylemiyor, Suriye pasaportunu da gizliyordu. Demokratik Cephe'yi Suriye'de illegal sayıyor, güya örgütünü koruyordu. Milisler bizi, resmi bir arabaya koydular ve Lazkiye'ye doğru gazladılar.

Suriyeliler yolda aniden geri döndüler, bu kez arabayı Halep'e doğru sürmeye başladılar. Halep'te bizi polise veya istihbarata ait bir ufak binanın zemin katındaki hücrelere, bilemediğimiz, Araplarla karıştırarak ve bölerek koydular. Burada dört gün kaldıktan sonra bizi bir otobüse koyup Şam'da büyük bir askeri binaya götürdüler.

Burada, bizi, hiç baskı yapmadan yazılı sorguya çektiler. Kağıtları verip, 'Kim olduğunuzu yazın' dediler. Burada da dört-beş saat kadar kaldıktan sonra bizi yine arabaya koyup Şam'ın kenarındaki bir askeri birliğe götürdüler.

Garnizon içindeki okul gibi bir binanın 40 m2 kadar büyüklüğündeki bir odasına koydular. Odada karyolalar, tuvalet, lavabo, masa vb. vardı. Pencereleeri, askerlerin eğitim gördükleri bahçeye bakıyordu. Arada bir gelip bize bakan bir subayla Deniz, bir kavga çıkarttı. Adam sinirlenecekti ama bir şey demeden gidecekti.

Burada on iki gün kaldık. Sonunda aramızda tartışıp Abu Süleyman'ın her şeyi anlatmasına, nereye gittiğimizi söylemesine karar verdik. Abu Süleyman gitti, suhaya her şeyi anlattı. O bir yerlerle ilişki kurdu. Ertesi gün, Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi'nin adamları güle oynaya geldiler. 'Neden daha önce haber vermediniz?' diyorlardı ve olanlara gülüyorlardı. Bizi bir arabaya attılar ve Şam'ın kenar mahallelerinde olan merkezlerine sürdüler.

Şam'ın kenar mahallelerinden birinde olan yerleri, kocaman tabelası ile legal bir yer idi. Burada üç gece, dört gün kaldık. Şam'da bizlere cephe hüviyetleri yapacaklar, kendileri takma isim vereceklerdi. Aralarındaki anlaşmaya göre, bu hüviyetler, Suriye ile Ürdün sınırında pasaport gibi geçerlilik taşıyordu. Fakat örgütün Lübnan'da hiçbir legalitesi yoktu."

FKF Genel Başkanı Hasan Yusuf Küpeli, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Şam'dan Amman'a doğru yola çıkmadan önce, Demokratik Cephe'nin adamları ile bir askeri birliğe uğradık. Burada, aldıkları valizleri, kitapları ve silahları iade ettiler. Örgütün merkezi ufak bir villaydı. Deniz, 'Biz bir örgütüz; Naif Havatme ile görüşmemiz lazım' diye ısrar ediyor ve Abu Süleyman'ı da bunları çevirmesi için zorluyordu. Bana özellikle rica etti. Onlarla gözükecek, işini bozmayacaktım. 'Çok büyük gizli bir örgütün özel misyonu olan temsilcisi' olarak tanıtacaktı kendini Naif Havatme'ye. 'Bizleri örgüt yollamış' olacaktı. Onunla sanki eşit şartlarda imiş gibi konuşmak istiyordu. Ben de bu oyunu bozmamalıyım. Çok canım sıkılmıştı, böyle bir şeye alet olmak istemiyordum. Fakat yapacak bir şey yoktu. Toplantıya katılmazsam birbirimize küsmemiz gerekiyordu. Günleri olaysız geçirmek gerekiyordu. Deniz'in Naif Havatme ile görüşme isteğini biraz temkinli karşıladılar. 'Şimdi burada yok,

bekleyin!’ dediler ve bizleri biraz ilerideki açık arazide kurulmuş olan bir çadıra götürdüler. Bu çadırda bir grup kalıyordu. Başlarında çok iyi Arapça ve İngilizce konuşan, atletik yapılı, uzun boylu, 30 yaşlarında bir Fransız genci vardı. Deniz, bununla hemen takıştı, üzerine yürüyüp bağırdı vb... Fransız genci, sadece, o topluluktaki kuralları ve kendi görevini anlatmaya çalışmıştı. Deniz ise başında başka bir otorite görmek istemiyordu.

Yanılmıyorsam üçüncü gün bizleri Naif Havatme ile karşılaştırdılar. Kenarda dinleyecek, hiçbir konuşmaya karışmayacaktım. Deniz, büyük ve gizli bir örgütü temsil ettiğimizi, kendisinin bu örgütün sözcüsü olduğunu vb. söyledi. Burada kalıp çarpışacağız, belki öleceğiz vb. diye durumu iyice dramatize etmeye başladı.

Naif Havatme, çok kibar, son derece diplomat bir adamdı. Çocuğu yaşındakini büyük bir nezaketle, gülümseyerek dinliyordu. Ah, Süleyman’da çeviriyordu. Havatme, kibarca, ‘Biz zaten enternasyonal bir tugay kurmak istiyoruz, buna katılmanız, diğer arkadaşlarınızı da getirmeniz yararlı olur’ vb. diye yanıtladı. Bu kez, Deniz, Havatme’ye ne yapması gerektiğini, nasıl savaşmaları gerektiğini anlatmaya başladı. Heyecanlanmış, el kol hareketleri ile de konuşuyor, bu işin şakaya gelmeyeceğini söylüyor, Che Guevara’dan örnekler vererek garip bir şeyler anlatıyordu. Abu Süleyman bunları çevirmek istemeyince de onu payladı, zorladı. Deniz, bağırınca çevirdi. Havatme, durumu anlamıştı. Hiç bozuntuya vermedi. Öyle kafa sallayarak, sadece dinledi. Saatine baktı ve biz oradan ayrıldık.”

Deniz Gezmiş’in Filistin’de aldığı gerilla eğitimi diğer devrimci gençleri de etkilemiştir. Neredeyse herkes Filistin kurtuluş örgütlerinin kamplarına katılarak gerilla eğitimi almak hevesindedir.

Devrimci Türk gençleri Filistin Kurtuluş örgütü kamplarında gerilla eğitimi almak için Filistin'e giderken Türkiye'de öğrenim gören bazı Filistinli gençler de bu dönem bazı eylemler yapmıştı. İzmir Fuarı'nda İsrail temsilciliğine 23 Ağustos 1969 Cumartesi gecesi bomba atmak isteyen 2 Filistinli gençten, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğrencisi Fettah Selmi'nin elindeki bomba patladı ve öldü. Bu arada İsrail temsilciliğinin önünde, 50 kadar genç, Mescid-i Aksa'nın yangını dolayısıyla İsrail'i kınama eylemi yaptı.

Filistin kurtuluş örgütlerinde gerilla eğitimi alan Abdülkadir Yaşargün ile Deniz Gezmiş, 1969 Ağustos ayında birbirinden habersiz ayrı ayrı olarak Türkiye'ye gelmişti. Deniz Gezmiş ve Abdülkadir Yaşargün, 26 Ağustos'ta başlayan ODTÜ Öğrenci Birliği ile FKF olağanüstü genel kurullarının yapıldığı 9-10 Ekim günleri, ODTÜ-SFK'de tanıdığı arkadaşlarına, El-Fetih kamplarında yaşadıklarını anlatır. Abdülkadir Yaşargün, kendisinin yeniden El-Fetih kamplarına döneceğini, ayrıca, gitmek isteyen olursa götürebileceğini söyler. Abdülkadir Yaşargün'ün bu konuyu daha çok konuştuğu kişi ise Hüseyin İnan'dı. Hüseyin İnan ve bir grup arkadaşı, silahlı mücadeleye katılmak amacıyla, bir süredir Vietnam ve Latin Amerika'da gerilla mücadelesi veren bir ülke veya Küba'ya gitmeyi düşünmektedir. Fakat Vietnam, Latin Amerika ve Küba'ya gitmek o dönem kolay değildir. En yakın yer Filistin'dir. Hüseyin İnan ve bir grup arkadaşı, Abdülkadir Yaşargün'le El-Fetih kamplarına gitmeye karar verdi.

Bir grup genç, 10 Ekim 1969 Cuma günü, otobüsle Ankara'dan Gaziantep'e gitti. Burada diğer arkadaşlarıyla bir araya gelen Hüseyin İnan, Abdülkadir Yaşargün, Yusuf Tunbay Aslan, Celal Özcan, Ahmet Tuncer Sümer, Mustafa Yalçınar, Alpaslan Özdoğan, Halil Çelimli, İbrahim Seven, Fevzi Yaşar, Cemal Bağcı, Recep Alpay ve Ercan Kanar, Gaziantep'ten

Birecik'e geçti. Sınırdan yürüyerek geçmek istenir fakat bazı nedenlerle bu olmaz. Sonuçta, Nizip-Karkamış istasyonundan 12 Ekim 1969 Pazar günü, trene binen 13 kişi, Fırat Köprüsü'nü geçtikten sonra arazi yapısı nedeniyle Suriye sınırına giren trenin bir rampada yavaşlamasından yararlanarak birer birer tren-den Suriye topraklarına atlar.

Trenden atlayanlar, geceyi yaktıkları bir ateşin etrafında geçirir. Sabahleyin yürüyerek Fırat kıyısında bir yere ulaşılır. Salla Fırat Nehri geçildikten sonra Halep'e gidilir. Abdülkadir Yaşargün, Halep'te El-Fetih örgütüyle ilişki kurar. Suriye üzerinden Ürdün-Amman'a geçen 13 kişi, El-Fetih liderlerinden Ebu Cihad ile görüşür. Hüseyin İnan ve arkadaşları, El-Fetih'in eğitim kamplarında askeri eğitimin yanı sıra Türkiye'den götördükleri bazı kitapları okuyarak, teorik eğitim de yaptı.

13 kişi arasında bir süre sonra öğrencilik ve yerel kültürel özelliklerden kaynaklanan bazı anlaşmazlıklar çıkar. Gaziantep grubu, Hüseyin İnan ve arkadaşlarından ayrılır, başka bir kamp kurar. Halil Çelimli ile İbrahim Seven, kısa bir eğitim yaptıktan sonra Türkiye'ye döndü. Bir süre sonra da Hüseyin İnan ile Ercan Kanar, yeni kadrolar getirmek için 9 Kasım 1969 Pazar günü, Türkiye'ye geldi.

El Feth'te eğitim gördükten sonra Türkiye'de sabotajlar yapmağa teşebbüs ettikleri iddiasıyla yakalanarak günlerdir demir parmaklıklar arkasında tutulan devrimciler, Türkiye halklarına şu bildiriği yayınlamışlardır:

halil manga, hamit yakup, mufit özdeş, atilla keskin, teoman ermele
buncer sümer, ercan eng, ali tenk, bahtiyar emanet

“Bizler günlerdir kamuoyuna “Diyarbakır Tıp Fakültesine sabotaj yapmak isteyenler yakalandı”, “Türkiye’de sabotaj yapmak için El-Fetih’te yetiştirilen sabotajcılar yakalandı” gibi kasıtlı, sansasyonel haberlerle yansıtılan olaydan dolayı Diyarbakır Cezaevi’nde tutuklu bulunan devrimcileriz.

Bu manşetler işbirlikçi iktidar yetkililerinin ve polisin kamuoyundaki maksatlı, asılsız suçlamaları, tertipleridir. Hiç şüphe yoktur ki, bu tertipler de diğerleri gibi ergeç iflas edecektir.

Suçsuzluğumuz, ezilmişliğimiz kadar meşru, alın terimiz kadar kutsaldır. Tek suçumuz geri kalmış bir ülkenin çocukları olmamız ve emperyalizmin ne olduğunu bilmemizdir. Türkiye’nin gerçeklerinden haberdar olmamız ve emperyalizmin bütün dünyada tezgâhladığı oyunları bilmemiz, emperyalizme karşı mücadele etmemiz, geri kalmış bir ülke olan Türkiye’de suçmuş gibi gösterilmek isteniyor.

Biz dünya halklarının baş belası emperyalizme karşı çarpışan orta doğu halklarının haklı mücadelesini desteklemek için Filistin'e gittik. Amacımız bir taraftan Arap halklarının kurtuluşunu desteklemek, diğer taraftan, Türkiye'li devrimciler olarak bize düşen görevlerin bir kısmını yerine getirmektir.

Fakat biz, dünya halklarının dayanışmasına ve kurtuluş hareketlerinin gelişmesine emperyalizmin tahammül edemediğini biliyorduk.

Çıkarlarını devam ettirmek için emperyalizmin her türlü insanlık dışı metotları tatbik etmekten geri kalmayacağını da biliyorduk.

Artık bütün Türkiye halkları da son olarak bize karşı girişilen tertip dolayısıyla emperyalizmi ve işbirlikçilerini bir kez daha tanımalı ve bilmelidirler.

İşbirlikçi iktidar Arap halklarının haklı mücadelesi için gittiğimiz Filistin'e ardımızdan ajanlarını göndermiştir. İleride tatbik edeceği oyunların planlarını hazırlamıştır. Yurda dönüşümüzde bizleri ustaca hazırlanmış tertiplerle yakalatıp, kamuoyuna "sabotajcı", "kiralık ajanlar" olarak tanıtmak için TRT'yi ve basını da aynı tertip içine sokmağa çalışmıştır.

150 saatten fazla işkenceye tabi tutulduk. Önceden hazırlanmış ifadeler, bize imzalattırılarak, suç dosyaları haline getirildi. GÜDÜLEN AMAÇ Türkiye'de tüm devrimci hareketi bu tertibin içine sokmak ve kitleri tutuklamalarla bir faşist terör ortamı yaratmağa çalışmaktır.

Günlerce süren işkenceler ve insanlık dışı uygulamalar, adli makamlara "tahkikatı derinleştiriyoruz" şeklinde yansıtıldı.

Bütün bunlar altı günlük işkence, binlerce cop, sopa, küfür ve sayısız ifadeler işbirlikçilerin ve ortaklarının çıkarlarını korumak içindi.

Türkiye halklarına şu noktayı kesinlikle açıklamak isteriz: bizim şurayı ya da burayı bombalayacağımız, sabotaj yapacağımız iddiası, yalandır, kasıtlıdır, tertiptir.

Biz devrimciyiz. Türkiye'nin, devrimci mücadelenin neresinde olduğunu biliyoruz. Hepimizden kuruş kuruş toplanarak, hepimizin parasıyla, emeğiyle, çilekeş doğu Anadolu halkına binbir güçlüklerle açılan bir üniversiteyi bombalamak hiçbir devrimcinin düşünebileceği bir şey değildir.

Bu tertipleri, ancak, bütün dünya halkları gibi Türkiye halklarını da inleyen emperyalizm ve işbirlikçileri düşünebilir.

Bu yalanlar, bu oyunlar Türk-Kürt halklarının kardeşliğini, dostluğunu ve devrimci dayanışmasını bozmak içindir.

Bu yalanlar, emperyalizme ve onun Orta Doğu'daki ileri karakolu saldırgan İsrail'e karşı savaş veren Arap halklarının devrimci mücadelesini, bütün yüreğiyle destekleyen Türkiye halklarının bu devrimci mücadele ile bağlarını gevşetmek, kuşkuya düşürmek için hazırlanan tertiplerdir.

İsnat edilen suç ne kadar ağır olursa olsun, zulüm ne kadar artarsa artsın, devrimci kavgamızdan asla dönmeyeceğiz. Kavgamız dünya halklarının devrimci mücadelesinin bir parçasıdır. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin bu planı da suya düşecektir. Biz, devrimci yolumuzda azimle, inançla, inatla sonuna kadar yürüyeceğiz.

Zafer mutlaka devrimci dünya halklarındır.

Yaşasın bağımsızlık kavgamızın yılmaz militanları!

Kahrolsun emperyalizm ve bütün uşakları!

Yaşasın orta doğu halklarının devrimci kurtuluş dayanışması!

*Yaşasın halkımızın ve tüm dünya halklarının zafere yönelmiş
devrimci mücadelesi”*

Teoman Ermete, Ercan Enç, Hüseyin İnan, Attila Keskin,
Kadir Manga, Müfit Özdeş, Alpaslan Özdoğru (Özdoğan),
Tuncer Sümer, Hamit Yakup, Ali Tenk, B. Emanet.

Kamuoyuna Uyarı

Tutuklu devrimcilerin avukatı Yusuf Ekinci’de ayrıca şu bildiriyi yayınlamıştır:

“Şubat ayının başında Diyarbakır Tıp Fakültesi’ne sabotaj yapacakları kamuoyuna açıklanan çoğunluğu ODTÜ öğrencisi 11 kişi tutuklanmıştır. Gerek ciddi diyebileceğimiz basın, gerekse bağımsız yapması gereken TRT kamuoyuna bu 11 genci sabotajcı olarak ilan etmişlerdir. Gençlerin Diyarbakır Tıp Fakültesi’ne karşı sabotaj yapacakları iddiası ileri sürülerek kamuoyu gerçeklerden uzak tutulmuştur. Ve Diyarbakır’daki olayla kamuoyu arasında bir duvar örülmüştür.

11 genç Arap halklarının kurtuluş örgütü El Fetih’in eğitim ve çalışmalarını izlemek üzere sınırı geçtiklerini söylemişlerdir. Gerek tevkif müzakeresinde, gerekse tahkikatın yürütülmesinde sabotaj yapmaya ilişkin bir suçlama söz konusu değildir. Eldeki delil ve ifadelerde de fakülte’ye sabotaj yapmak söz konusu olmamıştır. Bu gerçeklere rağmen kamuoyuna karşı ciddi görev görmesi gereken basının ve TRT’nin olayları yanlış aktarması üzücüdür. Bir kamu görevlisi olarak ciddi basını ve TRT’yi uyarıyorum.

Bugün Orta Doğu'da Amerikan emperyalizminin ileri karakolu olan İsrail'e karşı Arap halkları anti-emperyalist bir savaş yürütmektedir. Bu savaş, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da ve bütün dünyada emperyalizmin baskısı altında ezilen halkların yürüttüğü devrimci kavganın bir parçasıdır.

Emperyalizme karşı yürütölen savaş, bütün dünya halklarının ortak savaşıdır. Vietnam'da, Orta Doğu'da, Latin Amerika'da emperyalizme karşı sıkılan her kurşun, aynı zamanda Türkiye halkının kurtuluşu için sıkılmaktadır.

Günümüz koşullarında, özellikle emperyalizmin bir sıcak savaş bölgesi haline getirdiğı Orta Doğu'da da bütün halkların, Türkiye, İran, Arap, Kıbrıs, Kürt halklarının bir anti-emperyalist cephe kurmaları, orta doğu devrimci Çemberi'ni oluşturmaları, emperyalizme karşı kahredici darbenin indirilmesinin başlıca şartlarından biridir.

Bu yüzden Orta Doğu'da senelerden beri verilmekte olan devrimci kavganın pratiğinden geçmek ve ezilen Arap halklarının kurtuluş mücadelesine bir nefer olarak katkıda bulunmak için El Feth'e gittim.

El Feth, Orta Doğu'da halk savaşını yürüten örgütlerin en güçlülerinden biridir. Bu örgüt, emperyalizme karşı verilen savaşta Arap halklarını silahlı mücadele içinde örgütleyip eğiten, Marksist-Leninist devrimcilerin yönetim organlarında bulunduğu birleşik cephe örgütüdür. Örgüt işçi-köylünün büyük ölçüde ittifakını gerçekleştirmiş, küçük burjuvazinin bütün kesimlerinin sıcak savaş içinde desteğini sağlamıştır. Ayrıca, orta doğu'daki diğer devrimci örgütlerle birlikte gerici Arap rejimlerini de Filistin halkının silahlı gücü karşısında, görünüşte de olsa, hareketi desteklemek zorunda bırakmıştır.

El Feth'te, diğer ülkelerden gelen ve orta doğu'daki halk savaşını emperyalizme karşı verilen savaşın bir parçası olarak gören, orada emperyalizme karşı sıkılan her kurşunun kendi halkının kurtuluşu için sıkıldığını bilen, devrimciler eğitim görür. 13 yaşındaki çocuğundan 80 yaşındaki ihtiyarına kadar halk savaşçılarıyla birlikte omuz omuza savaşa girer. Ve devrimciler, bu halk savaşında 13 yaşındaki devrimcinin, ezilen halkların kurtuluşu için mücadele ettiğinin bilincinde olduğunu görür. Halk savaşının kudretini ve emperyalistlerin halk savaşından korkmakta ne kadar haklı olduğunu görür. Halkın silahlı mücadele içinde nasıl örgütlendiğini, bilinçlendiğini ve emperyalizme karşı nasıl başarıyla savaştığını görür. Bir daha inanır ki, emperyalizmin barbarlıkları, üstün silahlı gücü karşısında dünya halklarının kararlı mücadeleleri sürecektir ve mutlaka kalıcı zaferlerle neticelenecektir.

Türkiye'de sırtını emperyalizme dayanmış işbirlikçi iktidar, Arap halklarının kurtuluş mücadelesine saygı duyan Türkiye halklarına şirin gözükme için Kahire'ye parlamento heyetleri yollarken, Arap halklarının haklı mücadelesine bilfiil katılan Türkiyeli devrimcilere türlü işkenceler ve tertipler yapmaktadır. Arap halklarıyla birlikte emperyalizme karşı savaşmanın suçmuş gibi göstermek için yapılan tertipleri ve devrimcilere yapılan işkenceleri açıklamak isterim.

Memleketime döndüğümünden bir buçuk ay sonra izinsiz yurt dışına çıktığım gerekçesiyle Kargamış istasyonunda, 1 Şubat'ta yakalandım. Önce jandarma karakolunda, sonra Gaziantep Emniyeti'nde olmak üzere, dört gün sabahlara kadar işkence altında sorgum yapıldı. İşkencelerin en hafifi, saatlerce süren falaka, gözlere ışık tutmak, saç yolmak idi...

Hâkim sınıflar artık şunu anlamalıdır ki, ne tür işkenceler yapılırsa, ne tür tertipler hazırlanırsa hazırlansın, devrimciler

yılmayacak ve haklı kavgalarını sonuna dek sürdürecektir. Türkiye'deki devrimcileri ve devrimci kavgayı Türkiye halklarının gözlerinden düşürmek için yapılan son tertiplerden biri de Diyarbakır Olayı'dır. Memleketlerine dönen devrimciler, birdir Diyarbakır tıp Fakültesi'ne sabotaj yapacakları gerekçesiyle tutuklanıyorlar. Maksat açıktır: devrimcileri maceracı, anarşist olarak tanıtmak ve doğu'da zorlukla kurulan tıp Fakültesi'ne sabotaj yapılacağı söylentisiyle doğu halkını Arap halklarının haklı mücadelesine karşı kuşkuya düşürmek, Kürt ve Türk halklarının kardeşliğine nifak sokmaktır.

Bu oyunun düzenleyicileri hakim çevreler tarafından açıklıkla bilinmelidir ki:

Savaşımız, çağımızın yüzkarası emperyalizme ve onun işbirlikçilerine karşıdır; ezilen dünya halklarının direnişinin bir parçasıdır ve emperyalizm orta doğu'dan kovulana, dünyadan yok olana kadar sürecektir. (Ant, Nisan 1969)"

Devrimci Avukatlar Derneği Başkanı Niyazi Ağırnaslı, Diyarbakır'da tutuklu gençleri ziyaret ettikten sonra Ankara'da yaptığı basın toplantısında özetle şu açıklamayı yapar:

"Gençler bize, 'biz feyz aldığımız bir üniversiteyi sabote etmek değil gerekirse onu emperyalizme maşalık yapan irtica kuvvetlerine karşı kanı pahasına korumayı düşünen devrimcileriz,' dediler ve kendilerine yüklenen bu suçu reddettiler. Onlar imkân bulabilselerdi Vietnam'a bile gidip emperyalizme karşı savaşacaklardı. Türkiye'deki bazı mihraklar emperyalizmle birlikte savaşmayı meşru, emperyalizme karşı savaşmayı ise suç saymaktadır. Diyarbakır olayı CIA ile İsrail entellijansının bizdeki bazı kimselerle birleşerek birlikte düzenledikleri bir siyasi oyundur."

Serbest bırakılana kadar Hüseyin ve arkadaşlarının akrabalarının dışında da Türkiye'nin her tarafından ziyaretçileri olur. Hatta ziyarete gelenler arasında, Filistin'e gitmesi konusunda kendisine yardımcı olmasını isteyenler de vardır.

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (TDGF) İstanbul Bölge Yürütme Kurulu, İstanbul Üniversitesi Merkez Binası'nın kapısına 6 Haziran 1970 Cumartesi günü, büyük boy bezden bir pankart asar. Pankartta, "*Arap Halklarının Emperyalizme ve Siyonizme Karşı Mücadelesinde Beraberiz*" diye yazıyordu.

26 Nisan 1971 günü ilan edilen sıkıyönetimden sonra, Naif Havatme'nin Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi (FDHKC) ile Yaser Arafat'ın El-Fetih örgütünde siyasi ve askeri eğitim görmesi amacıyla Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi'nin (TİİKP) bir kısım üyesi parti kararıyla Filistin'e gönderildi.

Filistin'e gerilla eğitimi görmek amacıyla yurtdışından, özellikle Almanya, İsviçre ve Fransa'dan uçakla bazı Türk öğrenciler de gelir. Gelenlerin amacı askeri eğitimden sonra Türkiye'ye girerek mücadele etmektir.

Almanya'dan FDHKC kamplarına eğitim için gelenler arasında Mehmet Tepe, Mehmet Duran Şeker, Mehmet Erdem adlı gençler de vardır.

Türkiye'den Filistin'e adam götürmek için sınırı geçirmek görevi Muzaffer Oruçoglu, Kabil Kocatürk ve "Apo Ali" denilen Ali Turan tarafından yapılmaktadır.

Kurulan ilişkiler aracılığıyla yaklaşık kırk kişi Filistin'e gönderilir. Parti içinde Filistin'e adam göndermek, "Kuran

kursuna'' adam gönderme olarak adlandırılmaktadır. Daha çok, Suruç ve Halfeti ilçelerinin sınırlarından kaçakçılık yapanların kabileleri ile geçirilir.

Filistin'e Haziran ayı başında giden Denizler, Ağustos ayı sonlarında geri dönerler. Filistin'deki süreçle ilgili olarak Erim Süerken ſunları anlatır:

"Oraya değişik ölkelerden gelmiş bizim gibi gençlerle birlikte FDHKC'nin düzenlemiş olduğu konferanslara katıldık. Bu konferanslarda Filistin sorunu, savaşımlı, FDHKC'nin amacı vb. konular anlatıldı. Daha sonra zaman buldukça bizi gerilla eğitimlerine kattılar. Silah kullanmasını, silahları nasıl sökölüp takıldığını, bakımını, korunmasını öğrendik.

Gerillaların yaşamına uygun olarak yaşantımızı düzenledik. Gerillalar gibi üzerimizdeki elbiselerle, botlarımızla yatıp kalkarak yaşamasını öğrendik. Yaklaşık bir aylık bir süre sonunda yine Amman'daki FDHKC'nin Siyasi Bürosu'na uğrayıp Havatme ile görüştük. Aynı yollarda geçerek Türkiye'ye giriş yaptık."

Deniz'in Filistin'den döndükten sonraki sürecini de Demir Küçükaydın şöyle anlatıyor:

"Deniz Filistin'den yeni döndüğü için efsanevi bir yanı vardı. O gece oturduk konuştuk.

Deniz, halk savaşını başlatıyoruz. Sen proleteriyayla ilgili bir insansın. Bu işi halledeceğiz. Yalnız para lazım. ODTÜ'deki bankayı soyacağız" dedi.

Ertesi gün Ho Chi Minh için anma toplantısı yapılır ve Deniz bu toplantıya, Filistin'den gelirken üzerinde bulunun askeri üniformasıyla katılır. Bu tutumuyla ne düşündüğünü ve ne ya-

pacağını bir anlamda ilan ediyordu. Bu anma töreninde bir konuşma yapar. Tören 7 Eylül 1969'da yapılır. Deniz konuşmasında şunları söyler:

"Amerikan emperyalizme karşı yedi iklim dört cephede mücadeleye ettiğimiz, Bolıvy'a, Venezüella'da, Angola ve Vietnam'da ölmesini bildiğimiz bu günlerde Ho Chi Minh yoldaşı kaybettik.

Onun Amerikan emperyalizme karşı verdiği kavgada, kararlı, azimli tutumu, zor günlerde bize yol gösterecek ve Vietnam halkının devrim mücadelesinde inançlı adımları, oportünizme karşı mücadelemizde de bizlere örnek olacaktır."

Deniz, Taylan Özgür*le birlikte İÜ Öğrenci Birliği seçimleri için İstanbul'a gelir. Ama 23 Eylül 1969'da bir kez daha yakalanarak tutuklanır. Sağmalcılar Cezaevi'nde tutsakken dışarıdakilere şu mektubu ulaştır:

"Amerikan emperyalizmine karşı verdiğimiz kavgada, tıpkı bizden evvelkilerde olduğu gibi hapishanelere de gireceğiz, arkadaşlarımız da ölecek. Bu bizi yıldırmamalı. Fakat her ölen kardeşimizin hesabını, karşı devrimcilerden ve baş sorumlusu Amerikan emperyalizminden soracağız. Üstelik son olaylar bizim ne kadar güçlü olduğumuzu ortaya koymuştur. Çünkü onların bizden ne kadar korktuğunu, ürktüğünü ortaya çıkmıştır. Onlar için tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Bizim şimdiki durumumuz 1942'lerde 1946'larda çok daha ağır şekilde geçmiş ve onlar yılmamışlardır. Bu, solun tarihi gelişimi içindeki geçit notasıdır. Bundan güçlerimizi merkezileştirip daha hazırlıklı ve daha sorumlu mücadele edeceğiz."

Deniz 11 Kasım'da mahkemeye çıkarılır fakat tahliye edilmez. Ancak 25 Kasım'da çıkarıldığı bir sonraki duruşmada

serbest bırakılır. Cezaevinden çıktıktan sonra Ankara ile İstanbul arasında sık sık gidip gelen Deniz, gerillayı örgütlemek için yoğun bir çaba içindedir. Bu arada Deniz ve arkadaşları yoğun dinci -gerici faşist- saldırısı altındadırlar. 8 Aralık 1969'da Mehmet Büyük Sevinç, 14 Aralık 1969'da da Battal Mehmetoğlu faşistler tarafında katledilir.

15 Aralık'ta öğrenci gençlik, bu katliamları protesto ve ölen arkadaşlarını anmak için Hukuk Fakültesi 1 nolu anfide bir forum yaparlar. Deniz'in de bir konuşma yaptığı forumdan sonra Adliye'ye doğru yürüyüş başlar. Yürüyüşe geçen gençlik "Başta bayrağımız sosyalizm" sloganını atmaktadır. Ve polisle çatışma başlar; Molotoflar, dinamit lokumları kullanılır. Olayların daha da büyümesinden korkan Vali, toplum polisini geri çeker. Çatışmalar durur.

Birkaç gün sonra polis Yıldız Akademi'yi basar ve silahları bulur. Polis silahların Deniz'e ait olduğunu öne sürerek, TMGT'yi basar, Deniz'i gözaltına alır. Gözaltına alınan biri, "Beni kaçırıp dövenler Deniz'le Cihan'dı" diye ifade verir. Deniz tutuklanır ve Sağmalcılar Cezaevi'ne götürülür. Deniz içerdayken dışarıda gerici dincilerle devrimciler arasında çatışmalar devam etmektedir. Bu olaylar bazen üniversitelerin kapanmasına neden olur.

Deniz, artık harekete geçmek gerektiği için firar etmeyi düşünmektedir. İki arkadaşıyla konuşur ve planlar yaparlar. Arkadaşları Mayıs ayının başında tahliye olunca bu firar planından vazgeçilir.

Sık sık gerici dincilerle ve polisle yaşanan çatışmalarda silah kullanılmaya başlandığı bir süreçte ölenler ve yaralananlar olmaktadır. 25 Mayıs'ta İÜ'de Ankara Hukuk Fakültesi öğrencisi Mustafa Kuseyrioğlu'nun ölümü nedeniyle yapılan bir fo-

rumda, devrimci gençlik üç günlük yas ilan eder ve artık silahlı mücadeleye başlayacaklarını şöyle duyurur:

“Bugüne kadar silahsız sürdürdüğümüz devrimci mücadelemize ölmek için bundan böyle silahlı olarak devam edeceğiz.”

Gerilla Savaşı Kararı

Deniz, Bursa Cezaevi'ndeyken Ankara Kapalı Cezaevi'nde tutsak olan Yusuf Küpeli'ye bir mektup yazar. Mektubunda kararını bildirmektedir:

“Biz Türkiye’de zaten kaç kişiyiz? Hepimiz öleceğiz. Dağa çıkacağım.” Bu mektubu da bu dönemde yazdığı diğer bütün mektuplar gibi “Yaşasın Halk Savaşının Zaferi” sloganıyla bitmektedir.

Yusuf Küpeli tahliye olduktan sonra Bursa Cezaevi'ne Deniz'i ziyarete gider. Deniz ziyarette de düşündüklerini, planlarını ve kararını Yusuf Küpeli ile konuşur. Deniz'in kararını öğrenen Kars'tan, Ankara'dan, İstanbul'dan gelip Deniz'le görüşen başka gençler de vardır. Deniz bu arada cezaevinden kaçmayı planlar, Sağmalcılar'da olmamıştı. Dışarıda birkaç kişiye bu konuda bir şeyler yapılması için haber gönderilir.

Deniz firar işiyle uğraşırken, aynı zamanda gelip giden ve dışarıdaki ilişkilerini de gözden geçirir. Planı cezaevinde firar eder etmez silahlı mücadeleyi ve gerilla savaşını başlatmaktır. Bütün bu hazırlıklar sürerken 18 Eylül 1970'te tahliye olur.

Deniz okuldan atıldığı için serbest bırakılmaz. Bursa Askerlik Şubesi'ne teslim edilir. Oradan da askerliğini yapması için Sivas'a gitmek üzere serbest bırakılır. Ama Deniz Sivas'a gitmez İstanbul'a gelir, doğrudan pek çok insanla buluşup gerilla-

ya dair son yaklaşımlarını tartışır. Bunlardan Lütfi Kıyıcı şunları söylüyor:

“Deniz ve Cihan’ın tutuklu bulundukları Bursa Cezaevi’nden bize gönderdikleri mektubun sonu ‘Yaşasın Halk Savaşının Zaferi’ olarak bitiyordu. İstanbul’a geldi... Biz eski DB’ller olarak etkilendiğimiz Che, Castro, Vietnam, Küba, Filistin vb. hareket ve kişilerin düşüncelerinden, gelişen olaylar içinde ister istemez uzaklaşmıştık. Oysa Deniz’de daha çok yapalım havası vardı. Deniz için önemli olan başlamaktı gerisi gelirdi. ‘Biz başlattıktan sonra devam edecektir bu hareket’” diyordu.

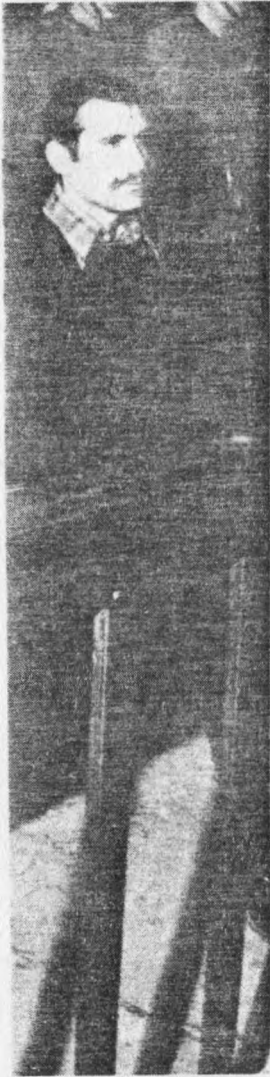
Mustafa Gürkan’la görüşen Deniz bu görüşmeden de istediği sonucu alamayınca da, Gürkan’ın subay olan babasının evinde sakladıkları Filistin kimliğini ve gerilla giysilerini istedi. Amacı Ankara’ya geçmek, orada da istediği sonucu alamazsa Filistin’e gitmekti. Ankara’da özellikle ODTÜ’de yaptığı görüşmeler sonunda gerilla savaşı ve THKO kararı verilir. Deniz bu karardan sonra Mustafa Zulkadiroğlu’yla yaptığı bir görüşmede ona şöyle der:

“Artık bu defteri kapatmanın zamanı geldi. Başarıya ulaşamazsak da bir gelenek yaratırız.”

şimdi sıra örgütlenmeye gelmiştir. Deniz kendisiyle hareket edebileceğine inandiğı kişilerle teker teker doğrudan görüşür. Deniz nce ODTÜ’de Yusuf Aslan’la buluşur. Hüseyin İnan; Yusuf ve Deniz’e şu haberi gönderir:

“Deniz herhangi bir şey yapmasın. Bizim mahkemenin sonucunu beklesin.”

Hüseyin İnan, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan ve arkadaşlarının davasının sonucu beklenir. 8 Ekim 1970'te çıkarıldıkları mahkemeden serbest bırakılırlar. THKO'nun kurucu kadrolarının tamamı serbest olarak Ankara'da toplanmışlardır.

Cezaevindeki hücrelerinden mahkemeye getiriliyor.

Sayırsız tutuklanışlarından birinde.

BÖLÜM 4

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ ORDUSU (THKO)

Demokratik mücadele yolları tıkanmış, legal mücadele şartları ortadan kalkmıştır. Artık silahlı onurlu devrim mücadelesinin zamanı gelmiştir.

Deniz Gezmiş savcılığa vermiş olduğu ifadesinde, sürdürmekte oldukları savaşın halka karşı değil, halk için emperyalizme karşı olduğu konusunda kesin ve açık ifade etmiştir.

1- THKO – Deniz GEZMİŞ

2- THKP/C –Mahir ÇAYAN

3- TİİKP (TKP/ML) İbrahim KAYPAKKAYA

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ya da THKO, Türkiye'de yönetime karşı silahlı mücadele veren ilk siyasî örgüttür. THKO, 1960'ların ikinci yarısında gelişen sosyalist gençliğin emekçi kitlelerin verdiği mücadeleye de katılan önemli ve tanınmış önderlerinden Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan, Taylan Özgür ve Cihan Alptekin tarafından kuruldu. Örgüt, kuruluşunu gerçekleştirdiği bir dizi eylemden sonra 4 Mart 1971 tarihinde yayınladığı bir bildiri ile kamuoyuna duyurdu.

THKO'nun yaptığı eylemler;

1) 11 Ocak 1971 tarihinde İş Bankası Emek şubesini soydular.

2) 15 Şubat 1971'de Amerikalı bir çavuşu Balgat'taki Amerikan üssünden kaçırdı.

3) 4 Mart günü de NATO'nun Kepekli Boğazı'ndaki Elektronik Taburu'nda görevli ABD'li erler Larry Heaver, Richard Carazci, James Cholson ve Çavuş Jimmy Sexton isimli 4 Amerikalı çavuşu kaçırdılar.

Şimdi bu eylemleri kısaca açıklayalım:

1.Kavaklıdere'de Polis Kulübesinin Kurşunlanması Ve İki Toplum Polisinin Yaralanması

29.12.1970 tarihinde DEV-GENÇ üyelerinden İlker Mansuroğlu'nun Fen-Edebiyat Fakültesi'nde meçhul kişiler tarafında öldürülmesi, aynı gün Yusuf Aslan'ın çaldığı bir arabaya binen Sina Cemgil, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve Deniz Gezmiş Atatürk Bulvarında Kızılay'a doğru dönerken sol köşede bulunan polis kulübesini ateşe tutmuşlar, kulübeye on kurşun

isabet etmiş ve kulübede bulunan iki toplum polisleri kol ve bacaklarında yaralanmışlar

2. Türkiye İş Bankası Emek Şube Soygunu

01.01.1971 tarihinde saat 16:15'te çaldıkları 06 EF 109 plaka sayılı arabayla Türkiye İş Bankası Emek Şubesi önüne gelinmiştir. Arabayı Yusuf Aslan kullanmaktadır. Yanında da Sinan Cemgil, Hüseyin İnân, Alpaslan Özdoğan ve Deniz Gezmiş vardır. İçeriye Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil, Hüseyin İnân girmişler, Yusuf Aslan direksiyon başında hazır beklemiş ve Alpaslan Özdoğan ise çevreyi kollamıştır. Vezneden 124 bin lira alarak bir çantaya doldurduktan sonra arabaya binerek olay yerinden kaçmışlardır. Banka ilgililerince arabanın plaka numarası tespit edilerek polise bildirilmiştir. Failler doğruca OD-TÜ'ye gitmişlerdir. Karagah edindikleri 201 ve 202 numaralı odalarına çıkmışlardır. Arabayı da yurt civarında bir yere bırakmışlardır. Araba idareciler tarafında görülmüş ve başına bekçi konulmuştur. Bekçinin müdahalesine rağmen tehdit edilerek arabaya binip yola çıkmışlardır. Fakat biraz ilerleyince tekerlek lastiği patladığından şarampole düşmüşler. Araban binecek yürümeye başlamışlardır.

3. Amerikan Polis Çavuşu Jimmy Finley'in Kaçırılması

Hüseyin İnân önceden yaptığı keşfe istinaden 15.02.1971 tarihinde saat 03:30'da Balgat'taki Amerikan depolarına giden bir grup tel örgülerini keserek içeriye girmiş, depolarda silah araştırması yapmış ve silah bulamamıştır. O sırada J.R. Finley, bir arabanın içinde nöbet tutmaktadır. Etrafı çevrilmiş ve silahlar üzerine doğrultmuştur. Silahların bulunduğu yeri sormuşlar, bu depolarda silah olmadığını cevabını alınca da arabaya atlayarak kaçırmışlardır. Aracın önüne iki kişi arkasına beş kişi binmiştir. Çavuşa nizamiyede kaç kişi olduğunu sormuşlar, bir kişi olduğu

cevabını almışlardır. Oysa nizamiyede biri Türk diğeri Amerikan olmak üzere iki görevli vardır. Onların işaretine rağmen nizamiyeden hızla çıkmışlar ve çıkarken de arkada bulunanlar otomatik silahlarla görevlileri ateşe tutmuşlar, Amerikan çavuşuna “Bize yalan söyledin ve iki kişinin ölümüne sebep oldun” demişler.

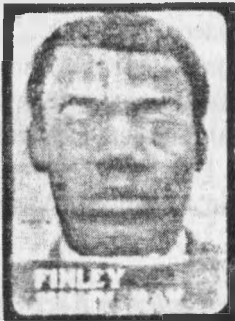
Hürriyet diyor ki:
*Parlamentary usulleri
ve siyasi bakanlar
B. K. Y. Y. Y.

Tabanca, Molotol kokteyli, dinamit, banka soygunları

...Ve nihayet

ADAM DA KACIRDILAR

**Amerikan
Ekisi
cavuşun
sağ
teslimini
istedi**

20 Jahre lang
 an der Spitze
 der Amerikaner
 standen die
 ersten Jahre
 des neuen

PLURALS AND CASES

HAC DAN KARANTINAYA

**200 İranlıya bir doktor düşerken
15 bin Türk'ün doktoru yoktu**

Witkosten: 100,-
Zahlung: sofort

Sabah 3'de kaçırılan Amerikalı Çavuş 21.00'de serbest bırakıldı

Machul şahsalar, zenciyi
brakibken sakı parawı
vermeyi ihmal etmedik.

AKKREIN, ein in der Natur vorkommendes, aus dem Kalkstein gewonnenes, weißes Pulver, das in der Industrie vielfach als Füllstoff und als Bindemittel verwendet wird. Es ist ein wichtiger Bestandteil von Zement, Mörtel und Beton. Akkrein wird auch in der Papierindustrie, in der Keramik und in der Kunststoffindustrie eingesetzt. Es ist ein sehr feines, weißes Pulver, das in der Natur vorkommt und aus dem Kalkstein gewonnen wird. Es ist ein wichtiger Bestandteil von Zement, Mörtel und Beton. Akkrein wird auch in der Papierindustrie, in der Keramik und in der Kunststoffindustrie eingesetzt.

Publicized Russian activities in Japan, American sources believe, is another

**Edebiyatla ilgili çalışmada iki de
kız öğrenci
yaralandı**

1985b. *Journal of the American Water Resources Association* 21: 101-110.

Facilities: a gym, sauna, the "topside"

Amerikalılara ait olan aracı Dikmen'e on kilometre mesafe-deki kireç ocaklarında yoldan aşağıya yuvarlayarak terk etmişlerdir. Çavuştan ABD'nin Türkiye ve Vietnam'daki faaliyetleri ve personeli hakkında bilgi almışlar. Konya yolunda çavuşu bırakıp yürüyerek ODTÜ'deki karargâhlarına gitmişlerdir. Bu eyleme Deniz Gezmiş, Hüseyin İnân, Sinan Cemgil, Yusuf Aslan ve iki kişi daha katılmıştır.

4.Ahlatlıbel Amerikan Radar Üssü'nden Dönmekte Olan Dört Amerikan Çavuşu'nun Kaçırılması

03.03.1971 tarihinde saat 24:00'da şoför İsmail Okşar idaresindeki Amerikan askerlerine ait arabayla Ahlatlıbel'de bulunan radar üssünden Ankara'ya gitmekte olan Richard Caraszi, Jimmy Sexton, Larry F.Heavmer ve JamesCholson, Konya yoluna 100-150 metre kadar mesafe kaldığı sırada yol barikatlarla kesilmek suretiyle arabaları durdurulmuş ve tabanca tehdidi ile arabadan indirip ve başka arabaya bindirilerek kaçırılmışlardır. Kaçırılanlar silahsızdırlar. Dört çavuşun bindirdikleri araç Hüseyin İnân tarafından çalınmıştır. Kaçırılan kişiler faillerin Amaç apartmandaki dairelere götürmüşlerdir. Bu eylemi Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Hüseyin İnân Ve Mete Ertekin yapmıştır. Bu eylemde Mete Ertekin yakalanmıştır.

Amerikanlıları esir aldıklarının ertesi günü. içlerinden birinin gizlice karısına yazdığı mektubu yakalarlar. Amerikalı karısına *'artık görüşmeyeceğiz'* diye yazar. Deniz mektubu okurken oldukça hüznlenir. Mektubunu yakalatan Amerikalı Çavuş ise çok korkar, Deniz'e *'karısının hamile'* olduğunu söyler. Deniz *'üzülme, görüşürsünüz'* der.

Daha sonra Prof. Muammer Aksoy *"Pazartesi akşamı Deniz Gezmiş ve arkadaşları ABD elçisi nezdinde benden arabulucu olmamı istemişti"* diye bir açıklama yapar. Prof. Muammer

Aksoy'la 8 Mart'ta Ankara SBF'deki odasında g r Ŗ Ŗ n ve bu öneriyi yapan Hüseyin İnan'dır. Daha deŖifre olmamıŖtı Hüseyin İnan.

ODTÜ'n n olaylarla faillerinin karargâhı haline geldiği ihbarı üzerine 05.03.1971 tarihinde usulüne uygun arama kararına istinaden zabıta kuvvetlerinin yapacağı aramaya öğrenciler karŖı koyup direniŖe ge miŖlerdir. Öğrenci yurtlarında devlet kuvvetlerinin üzerine binlerce kurŖun yađdırılmıŖtır. Bu olay bazı faillerinin yurtta kaldıkları ve himaye edildikleri kanaati kuvvet kazanmıŖtır. ODTÜ jandarma kontrolüne alındıktan sonra burada barınma imkânı kalmadığı gibi, polis aramalarının sıklasması, tanınan faillerin saklanmalarını zorlaŖtırmıŖtır. Bu nedenlerle Ŗehirlerden uzaklaŖıp dağlarda karargâh kuran kır gerilla teŖkilatına katılmak çarelerini aramaktadırlar.

lerinde okunması, ſartların 04.03.1971 günü saat 06:00da baſlamak kaydıyla 05.03.1971 günü saat 18:00'e kadar devam edeceği tasrih olunarak bu süre sonunda kaçışılan kiſilerin kurſuna dizileceğini kesin ifade edilmiſtir.

- THKO'nun amaçlarını açıklayan bir bildirinin radyodan ilanı. Eğer koſullar kabul edilmezse, dört Amerikalı 36 saat içinde kurſuna dizilecekler, radyoevi ve ajans binaları havaya uurulacaktı.

Œartlar yerine getirilmediği halde, 08.03.1971 tarihinde saat 23:00 sıralarında dört Amerikan avuſu'nu Amaç Apartmandaki dairelerinde bırakan sanıklar, eſyalarını toplayarak evi terk etmiſler ve kaçırdıkları kiſilere de 4-5 dakika sonra gidebileceklerini sylemiſlerdir.

İlk silahlı eylemini 29 Aralık 1970 tarihinde gerekleſtiren Türkiye Halk Kurtuluſ Ordusu, bütün bir 12 Mart yarı-askeri dönem boyunca varlığını sürdürdü.

Amerikan Radar ss'nden dönmekte olan dört Amerikan avuſu'nun kaçışılmasından sonra yayınladıkları bir bildiriyle Türkiye Halk Kurtuluſ Ordusu'nun kurulduğunu resmen 4 Mart 1971 tarihinde açıkladılar.

THKO'NUN KURULUŒ BİLDİRİSİ

“Türkiye Halk Kurtuluſ Ordusu'nun Sesidir:

1. Türkiye Halk Kurtuluſ Ordusu halkımızın bağımsızlığının silahlı mücadeleyle kazanılacağına ve bu yolun tek yol olduğuna inanır.

2. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu bütün yurtseverleri bu kutsal mücadele saflarına çağırır ve hainlere karşı giriştiği kavgaya en son savaşçısına kadar devam edeceğini bildirir.

3. Amacımız Amerika 'yı ve bütün yabancı düşmanları temizlemek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş tam bağımsız Türkiye 'yi kurmaktır.

4. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ezilen halkımızın öncü gücüdür, halkımızın Kurtuluşu dışında hiçbir harekete girmez.

5. Halkınıza şunu duyururuz: Düşmanın zenginliğine, sayısına, imkânlarına ve dehşetine aldırmayınız. Düşmana boyun eğmeyiniz, haklarımızı zorla alacağız, çünkü onlar her şeyi bizden zorla alıyorlar.

Bütün Yurtseverler:

Şerefsiz yaşamaktansa şerefle ölmek, yalvarmak yerine zora başvurmak, başkasına değil kendine ve kendin gibi olanlara güvenmek, nerede ve nasıl olursa olsun hainlere boyun eğmemek parolamızdır.

Devrimciler:

Barışçıl şartlar içinde mücadele metotlarını bırakınız. Halk kitlelerini Kurtuluşa götürecek olan şiddet politikasını temel alan silahlı mücadeleye THKO'nun saflarında katılınız. Ulusal Kurtuluş savaşının haklı bayrağını emperyalizmin saldırgan politikasına karşı hep beraber dalgalandıralım.

İşçiler, Köylüler:

Hainler sürüsünün jandarması ve polisi her gün yeni katliamlar hazırlamaya devam ediyor. Doğu'da komando saldırıla-

rında, 16 Haziran'da, Bossa'da ve daha birçok yerlerde kuşunlanan ve işkence edilen kardeşlerimizin intikamını alamadık. Alınterimize el koyan hainle sürüsüne karşı isyan bayrağını hep beraber açalım.

Öğretmenler, Küçük Memurlar:

Bir kuru ekmek parasını zorla veren, hesabına gelmeyince diyar diyar sürgün çocuğu yapan ve sizleri elinin altında bir uşak gibi kullanmak isteyen bu satılmışlardan aman dileyemeyiz.

Ezilenlerin tek kurtuluş yolu ezenlere karşı giriştikleri kutsal isyandır.

Daha şimdiden polisinden, devlet başkanına kadar hiç birisi evinde rahat uyuyamaz, çoğu ise evine rahat gidemez olmuştur. Onlar yarın ne olacağını çok iyi biliyorlar ve bugün bir avuç savaşıcı olan THKO'nun, yarın binler ve milyonlar olduğu zaman ne yapacaklarını düşünüyorlar.

Tekrar ediyoruz: Düşman sayısına, zenginliğine, dehşetine ve imkânlarına aldırmayınız. Onun elindeki silah ve imkânlarına aldırmayınız. Onun elindeki silah ve imkânları aldığımız zaman, bizi durduracak hiç bir güç kalmayacaktır. Kendimize ve kendimiz gibilere olan güvensizliği yok edelim. Şunu iyi bilelim ki, halkın yani bizlerin gücü karşısında hiçbir kuvvet muktedir değildir.

Bu şerefli kavgada, kutsal görevimizi alalım. Yarınların Türkiye'si bize cennet, düşmana zindan olacaktır. THKO, bu mücadeleye en son nefesine kadar ve kanın son damlasına kadar devam edeceğini bildirir."

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C) ile birlikte söz konusu döneme damgasını vurdu. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnân'ın idamlarını önlemek için gerçekleştirdikleri ortak eylemin sonucu olarak THKP-C'den 8, THKO'dan 2 militanın Kızıldere'de yaşamını yitirmeleri, Silahlı Devrim Cephesi kavramının yerleşmesini ve siper kardeşliği-yoldaşlığı kavramının ortaya çıkmasını sağladı.

THKO, Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan'ın Nurhak; Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'nın Kızıldere'de yaşamını yitirmeleri; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnân'ın idam edilmelerinden sonra dağıldı.

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ- CEPHEİ (THKP-C)

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi 1970 başlarında Mahir Çayan, Münir Ramazan Aktolga, Yusuf Küpeli tarafından kurulmuştur. Örgütün önemli isimleri arasında Ertuğrul Kürkçü, Ulaş Bardakçı ve Hüseyin Cevahir vardı.

Fikri temelleri olarak 1960 sonlarında TİP içinde yeşeren Milli Demokratik Devrim tezi ve Mahir Çayan'ın üzerine sürekli vurgu yaptığı "Yeni Sömürgecilik" olgusu neden olarak gösterilebilir. TKP ve TİP gibi o dönem gruplarını revizyonistlik ve pasifizme suçlayarak FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) içerisinde örgütlü diğer arkadaşları ile birlikte örgütü kurma kararı almışlardır. Mahir Çayan ve arkadaşları 1970 başlarında THKP-C'yi kurmuşlardır. Örgütün kendisine aldığı hedef, halk ile oligarşi arasında kurulu olan suni dengeyi (halkın memnuniyetsizliği ile oligarşik diktatörlük arasında var olan suni denge) kırarak Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisinin uygulanmasıdır,

bir öncü savaşı sürdürmenin önemini vurgulayan Çayan, görüşlerini 1972 yılında devlet tarafından aranırken illegalite koşullarında yazdığı kesintisiz Devrim II-III adlı kitabında açıklamıştır. Kitaba göre Türkiye 1950'lerin başlarından itibaren sömürgeleşmeye başlamış ve uluslararası emperyalizm Yeni Sömürgecilik anlayışıyla Türkiye'yi gizli bir biçimde işgal etmiştir. Kitapta anlatıldığına göre, 12 Mart 1971 yarı-askeri muhtırasının ardından, işbirlikçi tekelci Burjuvazi, Amerikan tekelleri ile ittifak halinde yönetimde oligarşik diktatörlük oluşturmuştur. 12 Mart muhtırası sonrasında I. Erim Hükümeti tarafından başlatılan Balyoz Harekâtı süresince, kadroların devlet tarafından Kızıldere'de öldürülmesinin ardından örgüt dağılmıştır.

Eylemleri

1)19 Mayıs 1971'de İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırıp 22 Mayıs'ta öldürdüler.

2)22 Mart 1972'de üç NATO radar teknisyenin kaçırılmasıyla başlayan olay, 30 Mart 1972'de örgüt üyeleri Mahir Çayan, Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdayi Arıkan, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'nın güvenlik güçlerince öldürülmesiyle sonuçlandı.

3)3 Mayıs 1972'de Ankara-İstanbul seferini yapan THY'nin DC-9 "Boğaziçi" adlı uçağı 4 örgüt üyesi tarafından Sofya'ya kaçırıldı.

4)22 Ekim 1972'de İstanbul-Ankara seferini yapan THY'nin "Truva" adlı uçağı 4 örgüt üyesi tarafından Sofya'ya kaçırıldı.

5)6 Ağustos 1977'de İstanbul Intercontinental Hotel'i maki-neli tüfekle taradılar. Olayda ölen ya da yaralanan olmadı.

6)13 Nisan 1979'da İzmir'de bir ABD askerini öldürüp, birini de yaraladılar.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ / MARKSİST-LENİNİST (TKP/ML)

İbrahim, 1972 Aralık ayı sonunda İstanbul'dan Tunceli'ye geçer.

24 Ocak 1973'de, Tunceli'nin Haydaran bölgesi Munzur dağlarının kolu üzerinde bulunan Seyithan ile Gökçek köylerine yakın Vartinik mezrasında kaldığı ev jandarma tarafından kuşatılır. İbrahim Kaypakkaya ve arkadaşları, jandarmayla çatışarak kaçmaya başlarlar. Kaçmaya çalışanlardan önce Ali Haydar Yıldız, ardından da İbrahim Kaypakkaya vurulur. İbrahim Kaypakkaya, jandarmalar bakmaya gelince ölü numarası yapar. Başından kan aktığını gören ve öldü sanan jandarmalar, yakalamak amacıyla kaçanların peşine düşer. Muzaffer Oruçoğlu, kendini uçurumdan aşağı atar. Karlar içinde dereye kadar iner. Askerlerin ateşi ve bombaları altında iki saat kadar uçurumun altındaki dere yatağının içinde kalan Muzaffer Oruçoğlu ile Hüseyin Bozkurt, sonunda oradan kurtulur. Dedesi 1938'deki Dersim İsyanı'nda Haydaran bölgesinin lideri olan Ali Haydar Yıldız ölmüştür.

Yaralı olan İbrahim Kaypakkaya, fırsattan istifade ederek çatışma bölgesinden uzaklaşır.

İbrahim Kaypakkaya, ayakları donmuş vaziyette, 29 Ocak 1973 Pazartesi günü, Barıkbaşı Köyü Mirik mezrasında bulunduğu evde, Üsteğmen Fehmi Altınbilek ve komutasındaki askerler tarafından yakalanır. 1 Şubat 1973 Perşembe günü Tun-

celi'den Diyarbakır'a götürölerek, Diyarbakır-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı askeri makamlarına teslim edilir.

İbrahim Kaypakkaya, 20 Şubat 1973 Salı günü, Diyarbakır Askeri Hastanesi'nde ayaklarından ameliyat edilir. Bir gün sonra arkadaşı Bora Gözen, 1973 yılı 21 Şubat'ında Filistin'de İsrail gizli örgütü MOSSAD ajanları tarafından 7 arkadaşıyla birlikte öldürölür.

İbrahim Kaypakkaya, Diyarbakır Askeri Hastanesi'nde 56 gün kalır. Hastaneden cezaevine nakil tarihi, 17 Nisan 1973'tür. İbrahim Kaypakkaya, 19 Nisan 1973 Perşembe günü hastaneden alınarak Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin yanında, TİKKO davasından yargılanacak olan arkadaşlarının da bulunduğu ayrı bir binadaki 3 nolu hücreye tek başına konur. Yakalanmasından itibaren, sürekli fiziki ve psikolojik işkence altında tutulan İbrahim Kaypakkaya örgütü ile ilgili detay bilgileri inatla vermez. Tüm baskı ve eziyet karşısında dirençli ve yiğit bir karşı duruş sergiler. 17 Mayıs 1973 Perşembe günü, Sıkıyönetim ilgilileri tarafından, İbrahim Kaypakkaya'nın öldüğü açıklanır.

İbrahim Kaypakkaya, arkadaşlarınca yeni kuşaklara “ser verip, sır vermeyen” yiğit devrimci olarak anlatılır.

15-16 Haziran Direniş i

15-16 Haziran 1970'te başlayan ve yayılan, Türkiye tarihindeki en büyük işçi eylemlerinden biri ve aynı zamanda da Türkiye tarihindeki ilk işçi ayaklanması olması özelliğini taşımaktadır.

Türkiye işçi sınıfı hareketinin tarihsel gelişimi içerisinde belli olaylar vardır ki, işçi sınıfını nihai zafere ulaştıracak engeli yolda köşe taşı niteliğindedir. Örneğin Saraçhane grevi, örneğin 1966 Paşabahçe grevi, örneğin DİSK'in kuruluşu, örneğin DGM direnişi, örneğin 1 Mayıslar gibi.

İşte 15-16 Haziran direnişi Türkiye işçi sınıfı tarihi içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Bu tarihlerde İstanbul, İzmit ve Gebze'yi kapsayan bölgede 113 işyerinde 100.000'e yakın işçi işi bırakarak direnişe geçti ve büyük protesto eylemleri yaptı.

Bu büyük direnişlerin hangi tarihsel gelişmeye dayandığını, neye karşı yapıldığını anlamak için, direnişten önceki koşullara değinmekte yarar vardır. Bu büyük direniş, dönemin iktidarının ve burjuva basınının iddia ettiği gibi “işçilerin isyanı”, “baldırı çıplakların başıbozuk bir saldırısı” değildi. Aksine, dönemin Adalet Partisi iktidarı işçi düşmanı kararlarla, işçilerin ellerinden sendika seçme, toplu sözleşme ve grev yapma haklarını almak istiyordu ve işçiler bu saldırıya direniyordu. DİSK öncülüğünde işçi hareketinin büyük ivme kazanmasını, işçi sınıfının örgütlülük düzeyi ile kazanımlarının artışı hazmedemeyen burjuvazi, AP hükümeti aracılığıyla sendikalar yasasının değiştirilmesini öngörüyordu. Daha değişiklik tasarısı meclise yeni geldiğinde Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, Erzurum'da DİSK'i kapatacaklarını açıklamıştı.

274 ve 275 sayılı yasalarda yapılacak değişiklikler üzerine işçi sınıfının devrimci örgütü DİSK başta olmak üzere, tüm ilerici kesimler, devrimciler, sosyalistler tartışmaya başladılar. Bu yasa değişikliği gerçekleşirse ne olacaktı? Neler getirip, neler götürecekti? Ne yapılması gerekiyordu? İşte DİSK, bu değişikliğe karşı hazırlıklı olabilmek amacıyla bu yasa değişikliği gündeme gelir gelmez bir komite oluşturdu. İşyerlerinde de bilinçli işçiler bu konuda düşünmeye ve aralarında tartışmaya

başladılar. İşyerlerinde, ileride kararlaştırılacak eylemlerin oluşturulması görevini üstlenerek gerekli çalışmaları yapacak direniş komiteleri kuruldu. Değişiklik nerilerinin meclise gelmesiyle birlikte de bu çalışmalara hız verildi.

Gerçekten yasanın değiştirilmesiyle ilgili tasarı 11 Haziran 1970 tarihinde Millet Meclisinde grşlp 4 red oyuna karşı 230 oyla kabul edildi, 214 milletvekili ise oylamaya katılma gereği bile duymadı.

14 Haziran 1970 günü DİSK büyük bir toplantı düzenledi. DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, 12 Haziran 1970 günü bir basın açıklamasıyla bu toplantıyı kamuoyuna da duyurmuştu. Kemal Türkler'in basın açıklaması aynen şöyleydi:

"Sendikalar kanununu değiştiren yeni tasarı, ekspres sürati ile Millet Meclisinde  buçuk saat grşlp kabul edildi.

Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Güven Partisi oylarının birleştiği yeni tasarı, işçilerin serbestçe sendika seçme özgürlüğünü yok etmektedir. Memleketimizde faşist sendikacılığı getirmenin temelleri atılmaktadır. Bundan sonra, Türk-İş dışında bulunan işçi sendikalarına hayat hakkı tanınmayacak, işçiler, yesi olmadıkları halde, haraç şeklinde Türk-İş'e aidat ödenmek zorunda bırakılacaktır.

Türk-İş'e tanınan sendika diktatörlüğü, çalışma hayatına baskı, terör ve ızdırap getirecektir.

Bu kanun, işçinin doğal hakkı olan sendika seçme özgürlüğünü Anayasanın 46. maddesine rağmen ortadan kaldırmaktadır. Meclisten çıkan yeni kanun tasarısı, getirdiği ilkeler açısından, tümü ile Anayasaya aykırıdır. Bunu, hükümet, partiler ve Türk-İş de bilmektedir. Ancak, ne var ki, Anayasa Mahkemesi

kanunu iptal edinceye kadar, iş işten geçmiş olacaktır. Zira işçilerin sendikalardan istifa hakkı, kullanılamayacak kadar ağır ve güç işleyecek hükümlere bağlanmıştır.

Bu suretle amaç olan, devrimci sendikaları ve DİSK'i bertaraf etmeyi kanunla sağlamayı düşünmektedirler; esas plan budur.

Kanun zoruyla Türkiye'de tek konfederasyon ve her işkolunda sendika tekeli kanunla kurulmaktadır. Örnek olarak gösterilen memleketlerin hiçbirinde, kanun zoruyla sendika sayısı azaltılmamıştır. Eğer talebimiz olan işçiye sendika seçme bakımından referandum hakkı tanınırsa, güçlü sendika ilkesi gerçekleşir. Oysa hükümet ve işbirlikçisi Türk-İş ve diğer sömürücü güçler, referanduma yanaşmamaktadırlar. Onların demok-rasiye olan bağlılıkları da bu kadardır. Bunlar, farkında olmadan bindikleri dalı kesecek kadar gaflet içindedirler.

DİSK, bu meselenin Anayasa çizgisi içine sokulması mücadelesini verecektir. Bunun için de, kesin eylem biçimlerini tespit etmek üzere, bugün saat 14.00'te, DİSK Genel Yönetim Kurulu olağanüstü; yarın saat 14.00'te ise, DİSK'e bağlı sendika yönetim kurulları; pazar günü ise, sendika yöneticileri ile işyeri temsilcileri saat 10.00'da Merter sitesindeki Lastik-İş binasında toplantıya davet edilmişlerdir.

Bu toplantılarda alınan kararlar, DİSK tarafından derhal uygulamaya sokulacaktır."

Direniş Başlıyor

İşte 15 Haziran pazartesi sabahı 70 bin işçi eylemi başlattılar. Eylemlere sadece DİSK üyesi işçiler değil, Türk-İş üyesi ve bağımsız sendika üyesi işçiler de katıldılar. İşyerlerine giden işçiler önce sessiz direnişe geçtiler, sonra fabrikalardan çıkarak yürüyüşe başladılar. İstanbul'da yürüyüş başlıca üç koldan oldu. Kadıköy bölgesinde, Ankara yolu üzerindeki fabrikalardan çıkan işçiler Kartal bölgesine doğru yürüyüşe geçtiler. Eyüp yöresindeki fabrikalarda çalışan işçiler de Topkapı'ya doğru yürüyüşe geçip Kağıthane'de polisle karşılaştılar. İki arkadaşlarının gözaltına alınmasını Eyüp karakolu önünde şiddetle protesto

eden işçiler, arkadaşlarının serbest bırakılmasını sağladılar. Eyüp yolu olaylar sırasında bir süre trafiğe kapandı. Bakırköy'deki fabrikalarda da işçiler Londra asfaltı üzerinde yürüyüşe geçerek bu yolu bir süre trafiğe kapadılar. Şehrin merkezine yakın fabrikaların işçileri ise özellikle Taksim Gümüşsuyu ve Şişli yönünde yürüdüler. Tuzla, Çayırova, İzmit yörelerindeki fabrikalardan işçiler Ankara asfaltını bir süre trafiğe kapattılar. Aynı gün, Cumhurbaşkanına, Başbakanına, Meclis Grup Başkanlarına, Güvenlik Kuruluna, Çalışma Bakanına ve Tabii Senatörlere hitaben tasarının meclisten geri alınmasını talep eden ve geri alınıncaya kadar direnme hakkını kullanma konusunda kararlılığa bildiren 10 binin üzerinde protesto telgrafi çekildi.

16 Haziran günü direniş olaylı geçti. Direnişin bu ikinci günü yürüyüşlere katılan işçi sayısı 150 bini buldu. Topkapı bölgesinden sabah saat 8.00'de çeşitli yürüyüş kollarıyla şehrin çeşitli yerlerine yürüyüşe başlayan işçiler, Fatih ve Cağaloğlu-Beyazıt yönünde yürüyüşe devam ettiler. Cağaloğlundan gelen yürüyüş kolu buradan vilayetin önüne gitmek istedi. Ancak zırhlı birlikler Babiâli ve Divanyolu caddesinin kesiştiği noktada barikat kurmuşlardı. İşçilerin bir kısmı bu barikatı aşıp vilayetin önüne, oradan da Eminönüne çıktılar. İstanbul ile Beyoğlu yakasındaki işçilerin birleşmesini engellemek için ise köprüler açıldı. Yine Levent ve Mecidiyeköy yöresinde başlatılan yürüyüşler İstinye'deki yürüyüşle birleşti ve Zincirlikuyuya yönüne doğru yürüyüşe geçildi, ancak Levent'te polis barikatı ile karşılaşıldı, polislerin yürüyüş kolunun önündeki kadın işçileri coplaması üzerine çatışma başladı. İşçiler çatışma sonunda barikatı yararak yürüyüşe devam ettiler.

Kadıköy yakasında da Ankara asfaltındaki fabrikalardan işçiler akın akın Üsküdar ve Kartal'a doğru iki koldan yürüyüşe geçtiler. Ankara yolu girişinde polis barikatı ile karşılaştılar. İşçiler yürüyüşe devam etmek istediye de polis silah kullandı

ve çatıſma baſladı. İſçiler burada da barikatı aſtılar. Kısacası İstanbul'un bütün bölgelerinde iſçiler direnerek kararlılıklarını gösterdiler. Karşılaſtıkları barikatları aſarak yürüyüſlerine devam ettiler.

Polisin açtığı ateſ sonucu olaylarda 5 kiſi öldü, 200'e yakın kiſi de yaralandı, çok sayıda iſçi gözaltına alındı. 16 Haziran akſamı İstanbul'da ve Kocaeli Merkez'de ve Gebze'de Bakanlar Kurulunca sıkıyönetim ilan edildi. Bu günün ardından gelen tarihlerde, sıkıyönetim askeri mahkemelerinde iſçiler, DİSK yöneticileri, iſyeri temsilcileri ve öğrenciler hakkında dava açıldı. Binlerce iſçi iſten atıldı. Ancak iſçiler iſten atılan arkadaşları için güçlü bir dayanıſma örneği verdiler.

15-16 Haziran direniſi ilk sonucunu sendika düşmanı yasanın iptali ile verdi. Türkiye İſçi Partisinin ve CHP'nin baſvurusunu görüşen Anayasa Mahkemesi meclisten geçen yasayı Anayasaya aykırı bularak 8-9 Şubat 1972 tarihinde ortadan kaldırdı.

15-16 Haziran direniſi Türkiye'de sosyalist harekette önemli bir dönüm noktası oldu. MDD (Milli Demokratik Devrim) akımının temsil ettiği Kemalizmin sol yorumunun ideolojik etkisi altında "Türkiye'de iſçi sınıfı yoktur", "Türkiye'de iſçi sınıfı varsa da bir devrime öncülük edecek güçten yoksundur", "Devrimin öncüsü asker-sivil aydın zümredir", "Devrimin yolunu asker-sivil aydın zümrenin baſını çektiği sol bir askeri müdahale açar" ſeklindeki görüşler ağır bir darbe yedi. İſçi sınıfının devrimin öncü ve temel gücü olduğu gerçeği, artık gizlenemez hale geldi. "Tam bağımsız ve demokratik Türkiye kurulmadan iſçi sınıfı partisi kurulamaz" iddiasında olan tasfiyeci görüşler güç yitirirken, gençlik mücadelesi içerisinde öne çıkan bilinçli kesimlerin TKP arayışı hız kazandı. Sendikal eylemciler arasında da öncü bir politik parti olmadan kitle hare-

ketinin uzun süre sürdürülemeyeceği, sendikal ve politik mücadelenin birbirinden ayrılamayacağı düşüncesi yerleşmeye başladı.

15-16 Haziran unutturulmak istenen işçi sınıfı tarihinin parlak bir sayfasıdır. Bu direnişin derslerini anımsamak kuşkusuz değerlidir. Ancak, bu dersleri bugünkü mücadelemizin canlı bir ögesi haline getirmek işçi sınıfının kurtuluşu açısından çok daha büyük önem taşımaktadır.

"Türkiye demokrasisinin köşe taşlarından olan bu büyük isyan, 1980 darbesi sürecinde evinin önünde öldürülen disk genel başkanı Kemal Türkler'in 16 Haziran 1970 akşamı üzeri radyoda, o dönemin sağcı politikacılarla ağız birliği etmişçesine, olayları büyütenlerin işçilerin arasına sızan komünistleri hedef gösteren konuşmasından sonra bastırıldı..."

BÖLÜM 5

DENİZLERİN YAKALANMA SÜRECİ

Fransız reklamcı Jacques Seguela, *“Devrimler Hep üniversite yurtlarında başlar”* demiştir.

Bu sözü doğrularcasına 68’li yıllarda, değişik ülkelerde üniversite öğrencileri tarafında; Almanya’da Kızıl Ordu Fraksiyonu(RAF), İrlanda’da İrlanda Cumhuriyet Ordusu(İRA), İtalya’da Kızıl Tugaylar, Türkiye’de ise Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu(THKO) oluşturuluyordu.

İstanbul devrimci gençlik hareketi liderlerinden Deniz Gezmiş ile Ankara devrimci gençlik hareketi liderlerinden Hüseyin İnan ve diğer arkadaşları 1970 Ekim ayında bir araya gelip THOK'yu kurarlar. Karargâh olarak da ODTÜ'yü seçerler. Artık ODTÜ olaylarla devrimcilerin karargâhı haline gelmiştir. Bu durumu fark eden Güvenlik kuvvetleri ve jandarma ODTÜ'ye bir operasyon düzenler ve kontrol altına alır.

ODTÜ jandarma kontrolüne alındıktan sonra burada barınma imkânı kalmadığı gibi, polis aramalarının sıklaşması, tanınan devrimcilerin saklanmalarını zorlaştırmıştır. Bu nedenlerle şehirlerden uzaklaşıp dağlarda karargâh kuran kır gerilla teşkilatına katılma çarelerini aramaktadırlar.

1969'dan itibaren Malatya dağlarında kamp kurarak kır gerilla hareketine başlamışlardır. 1971 yılı başından itibaren de Akçadağ-Elbistan yörelerindeki dağlarda karargâh kurma hazırlıklarına başlayarak Nisan ayında silahlanmış olarak yirmi kişi civarında kuvvet yığınağı yapmışlardır. Mustafa Yalçiner silah temin etmekle, Alpaslan Özdoğan şehirle kır arasındaki irtibatı sağlamakla görevlendirilmişler. Sinan Cemgil, Amerikalı dört çavuşu bırakıp kaçtıktan sonra arkadaşlarına katılmış ve bu grubun liderliğini üstlenmiştir. Kendi aralarında, tam bir örgüt ve işbölümü esaslarına uygun hareket etmişlerdir.

Deniz Gezmiş'in yakalanması amacıyla Türkiye'nin dört bir tarafında onlarca eve baskın düzenlenmiş, dağlık araziler taranmış hatta Suriye'nin Kamışlı ilçesinde olduğu ileri sürülmüş. Polis Deniz Gezmiş'i ev ev arıyor. Yok! Deniz Gezmiş efsaneleşip gidiyor. Ordu, polis, meclis, partiler, sokak... Kar-makarışık

12 Mart 1971 Cuma günü, kuvvet komutanlarını verdiği muhtıra üzerine Başbakan Süleyman Demirel ve hükümet üyeleri istifa eder.

Bundan sonra olaylar zamandan daha hızlı akmaya başlar...

Yusuf'ia Deniz Yakalanıyor

12 Mart 1971'de faşist askeri darbe yapılır. Askeri faşist diktatörlük, işçi sınıfına, devrimci güçlere ve halklara karşı büyük bir saldırı ve katliama girişir.

15 Mart 1971'de akşam üzeri motosiklete binmiş 4 kişi Sivas yolunda ilerlemektedir. Motosikletlerden birinde Deniz Gezmiş'le Yusuf Aslan diğerindeyse Sinan Cemgil ile Tayfur Cinemre vardır. Deniz'le Yusuf'un bindikleri motosiklet arıza yapar, ama zorlanarak da olsa Sarıkaya'ya varırlar.

Burada görevli bir üstegmenin kendilerine yardımcı olabileceği bilgisi kendilerine verildiği için üstegmen Alpaslan Batu'nun evine giderler. Orada bir süre dinlendikten sonra arızalı motoru Sinan'la Tayfur'a bırakıp, Deniz'le Yusuf yola devam ederler. Amaçları Sivas üzerinden Malatya'ya geçerek orada kendilerini bekleyen yoldaşlarıyla buluşmaktır.

16 Mart 1971'de Şarkışla-Gemerek arasında polisle girdikleri silahlı çatışmalar ve kovalamacalar sonunda yakalanırlar. Yusuf yaralı olarak yakalanmıştır. Yusuf Aslan, kendi yakalanışını tutanaklarda şöyle anlatır:

"Ankara'da emniyet tedbirlerinin sıkılaştırılması karşısında, orada daha fazla barınamayacağımızı anladık. Ankara'dan kaçmak için çareler aramaya başladık. Bu arada 06 EY 943 plakalı bir motosiklet çaldık. 15 Mart gecesi saat 18.00'de Ankara'dan ayrıldık, ana caddeden Yozgat yoluna çıktık... Motoru

ben kullanıyordum. Sivas istikametine gelirken, 6 km. mesafede trafik kontrol ekiplerini gördük ve Sivas'a geliyor gibi yapıp, tam oradan Şarkışla'ya ayrılan yola saptık. Şarkışla'ya 20 km. kala benzin bitti. Yolumuza motoru iterek devam ettik. Yol arızalı ve hava da fırtınalı olduğu için, ilerlememiz bir hayli güç oldu. Şarkışla'da 38 AL 684 plakalı bir pikabı, bizi Bünyan'a götürmek üzere 225 liraya kiraladık. Dursun Arı adlı bir şoförle pazarlık ettik. Motorumuzu pikabın arkasına yüklerken bir bekçi geldi ve bizi karakola davet etti. Bizde gittik. Binanın kapısından girerken kendimizi kurtarmak için havaya ateş açarak bahçeye kaçtık. Bizim ateşimize polis ve jandarmadan karşılık geldi. Ben kasığımdan yaralandım ”

Denizlerin pikabını kiraladıkları şoförün adını Yusuf, Dursun Arı olarak belirtmiş olsa da Kazım Demirezen'dir doğrusu. Bu şoför olayı şöyle anlatıyor:

“ 38 AL 684 plakalı yeşil pikap için Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan benimle pazarlık ettiler. Havanın soğuk ve yağışlı olduğunu, Bünyan'a gitmek istediklerini söylediler. 225 liraya pazarlık ettik. Tam motoru yüklüyorduk ki olaylar başladı.”

Yusuf'un vurulduktan sonrasını Nihat Behram aktarıyor:

“Yusuf vurulup düştüğü buzlanmış yerde, iki saate yakın uzandı durdu. Öylece beklettiler. Sonra götürmek için aldılar. Yarı baygındı. Bir yandan vuruyorlardı. Darbeler indikçe ayılıyor, sonra yine kendinden geçiyordu. Bir binaya getirip yatırdılar. ‘Kimsin?’ diyorlardı. Yusuf'un yarı baygın gözlerinden Deniz'in görüntüsü geçiyordu. ‘Belki yakalanmamıştır. İsmimi söylememeliyim ’ diye kendine dış geçiriyordu.

Odaya getirilen fotoğraflar arasında onu tanıdılar. 'Bu Yusuf Aslan' diye bağırırlarken, seslerinde hem gizli bir korku, hem de gizli bir sevinç vardı.

Görevliler Yusuf'u soymuşlardı. Yaralı vücudundan hala kan sızılmaktaydı. Akıp götürüyordu gücünü.

Yusuf uzun süre çıplak kaldı. Bu çıplaklık keskin soğuk altında bir de zatürre bulaştırdı ona. Deniz, Yusuf'un vurulup düşmesiyle geriye döndü. Birbirlerine baktılar sadece, Deniz Yusuf'u alıp kaçırmak istedi. Yusuf, Deniz'in kaçmasını. Ama sadece baktılar öyle birkaç saniye. Yusuf "git" dedi. Deniz döndü sıyrılıp kaçtı."

Kaymakamlık binasının arkasındaki sokakta Deniz, 06 plakalı park etmiş bir araba görür. Hemen önünde durduğu evin kapısını çalar. Gürültüye uyanan kadın, kapıyı açmadan kim olduğunu sorar. Deniz, "Ben üsteğmenim çabuk kapıyı açın" der ve yine kapıyı zorlar. Kadın korkar ve halen uyanmamış olan eşi Başçavuş İbrahim Fırıncı'yı uyandırır. Bundan sonrasını İbrahim Fırıncı anlatıyor:

"Ben uyuyordum. Kapı çalınmış. Kapıyı açmak istemişler. Bizim hanım uyanmış. Koşarak bana geldi. İbrahim, bir subay kapıyı zorla açmaya çalışıyor dedi. Kalktım. Kapıyı açınca karşımdaki aniden elindeki sten makineliyi göğsüme dayadı. 'Ben Deniz Gezmiş'im dedi. 'Çabuk arabanın kontak anahtarını ver' dedi. 'İçinde benzin var mı' dedi. Ben de 'sekiz kilometre götürür, fazla benzin yok' dedim. Bu arada anahtar için içeri girdim ve hanım birden bire kapıyı kapadı. Hanım kapıyı arkadan kilitlemeye çalışırken Deniz Gezmiş dışarıdan ateş etti. O zaman hanımın eli yaralandı. Deniz Gezmiş sonra beni aldı, pijamamla arabaya götürdü ve o durumda arabayı Kayseri istikametine doğru sürmemi istedi."

Araba hareket ettikten sonra Deniz, İbrahim Fırıncı'nın eſi Ŗengöl Fırıncı'ya ateſ edip istemeden yaraladığı için özür diler. Deniz, Baſçavuşun kullandığı arabayla Gemerek'e doğru yola çıkar. Bu arada durumu öğrenen Sivas Emniyet Müdürü Nurettin Özel, Gemerek'e telefon edip, yola barikat kurulmasını ve Deniz'in geldiği arabayı, plakasını verip tarif ederek mutlaka durdurmalarını emretmiſtir. Daha sonra da emniyet müdürü, yanına jandarma alay komutanı Albay Ŗaban Kutlu'yu da alarak Yusuf'u yaralı halde götürüp çıırılçıplak soyarak bıraktıkları sağlık ocağına gitmiſ, kendisini de doktor olarak tanıtıp Yusuf'tan laf almaya çalışmıſtır. Yusuf, adamı tepeden tırnağa süzdükten sonra *"sen doktora benzemiyorsun, olsan olsan polis olursun sen"* dedikten sonra baſkada hiçbir ſey söylememiſtir.

Sivas emniyet müdürünün telefonla verdiği emir üzerine polis, Gemerek giriſinde ormandan alınan birkaç ağa ve yolun tam ortasına çekilen bir arabayla barikat kurar. Gemerek belediye baſkanı Ragıp Çatak da belediye hoparlöründen halka anons ederek, halkı seferber ilan eder.

Bu sırada Deniz, baſçavuşla arabada yola devam etmektedir. Benzin olmadığı için Yenibuçuk Gemerek arasında bir benzinciye girip benzin alır ve yola devam ederler. Gemerek'e yaklaſtıklarında yoldaki tuhaflığı fark eden Deniz, arabayı hemen geri döndürmesini ister baſçavuştan. Araba durunca barikatın arkasından Osman Baran isimli bir bekçi ateſ edip arabanın lastiğini parçalar.

Arabayla kaçmanın imkânsız olduğunu gören Deniz, elindeki sten ve belindeki 14'lü Brovningi çekerek, barikata ateſ edip kaçmayı dener. Bu sırada dışarıdan da arabaya ateſ edilmektedir. Deniz'in ateſiyle polislerden Sami Metin hafif yaralanır. Tabancası tutukluk yapan Deniz, onu atar, baſçavuşu yanına alarak tarlalara doğru koſarak karanlıkta kaybolur.

Bu sırada Kayseri polisi ve jandarması da alarma geçmiş, Hüseyin İnan'ın memleketi Sarız da dahil bütün bölgeyi tutmuştur. Bununla da yetinmeyip, Kayseri jandarma alay komutanı Albay Fehmi Törün ve Kayseri emniyet müdürünün yardımcısı Şeref Ayparlar ve diğer polis şeflerinin emri altında 50'den fazla polis ve jandarma da hızla Gemerek'e gelmiş ve çatışmaya girmiştir.

Deniz'in tarlaların karanlığında kaybolmasıyla birlikte polis, jandarma ve Belediye'nin anonsuyla birlikte insan avına katılan siviller, Deniz'in kaybolduğu bölgeyi ablukaya alır, adım adım taramaya başlarlar. Bu arama üç saatten fazla sürer.

Deniz bu süreci şöyle anlatır:

“ Yenibuçuk'a girdiğimiz sırada bir benzin istasyonuna yaklaşıp benzin aldık. İstasyondan tam çıkacağımız sırada yeni bir yaylım ateşi ile karşılaştık. Ben de mukabele de bulundum. Şanssızlığım burada da yakamı bırakmadı. Barikatı yarıp kaçarken arabanın lastiğine bir mermi isabet etti. Büyük bir süratle arabayı terk ettik. Astsubayı rehin alarak tutuyordum. Arazide tahminen 5-6 kilometre koştum. Nefes nefese kalmıştım. Çalılıkların üstünden atlarken her tarafım çizilmişti. Allah'tan ayağında botlar vardı. Önümde bir başka benzinci belirdi. Köşesinde pusuya yattım. Birkaç dakika sonra bir jandarma jeepi geldi ve benzin istasyonun önünde durdu. Jandarmaların üçü aşağıya inmişti. Biri ise direksiyon başında kalmıştı. Üzerlerine atılıp 'Davranmayın' diye bağırdım. Afalladılar. Silahlarını yere attırdım. Jandarmaları esir almıştım. Sonra vazgeçip kendilerini serbest bıraktım. Benzincinin arka tarafına geçtim. Karşıdan daha başka jandarmalar da gelince etrafım bir anda sarılıverdi . Kendi elimle kapana düşmüştüm. Karşılıklı ateş açtık. Bütün emelim çemberi yarmaktı. Bu amaçla cebimdeki el bombasından birini çıkarıp benzin bayının üstüne attım. O ka-

dar şiddetli patlama olduki ben bile afalladım. Hatta jandarmalar kaçıştılar. Bundan istifade ederek çemberi yarmayı başardım. Tepeyi aşip Gemerek ilçesine vardım. Jandarma komutanlığı önünde bir jeep gördüm. İçine binip çalıştırdım. Fakat kullanamadım. İşte o an şoförlük bilmediğime lanet ettim. Üstelik astsubay da bir fırsatını bulup yanımdan kaçmayı başarmıştı.

Jeep çukura düşünce inip sokak aralarında koşmaya başladım. Jandarmalar yine peşime takılmışlardı. Üstelik kasaba halkının ayakta oluşu dikkatimi çekti. Herkes yakalanmamı istiyordu adeta. Kaza sakinlerini, belediye başkanının aleyhime kışkırttığını öğrendim. Sorup soruşturup evini öğrendim. Bir tekmede açtım evinin kapısını. Elimde makineli tüfek, karşısına dikilince korkudan kekeleye başladı. Bu ders ona yeterdi. Başka bir şey lüzumsuzdu. Başkanın evine baskın yaptığım zaman içerde bulunanlar heyecandan tir tir titriyorlardı. Kendilerine hiçbir şekilde kötü davranışta bulunmayacağımı söyledim. Başkanın elinde araba olup olmadığını sordum. Yok, dedi. Evde daha fazla kalmadım. Dışarıya çıktım. Bir süre dolaştım. Belediye başkanının evinden çıkışta Yenibucuk tarafına kaçtım. Etrafımdan sayısız devriyeler geçiyordu.

Askerler, polisler gelip gidiyordu. Uzaktan silah sesleri geliyordu. Jandarma sayısının çoğaldığını hissettim. Bir polis jeepi hemen yanımda durunca kendimi yere attım. Ve bu sırada iyice çembere girdiğimi, çarpışmaya gerek olmadığını düşündüm. Etrafım çevrilmiş, üzerime ondan fazla sten namlusu dönmüştü. Polis ve jandarmalar üstüme gelince kalkıp elimdeki silahı onların üstüne doğru fırlattım. Çünkü Allah'ın belası ateş almamış, tutukluk yapmıştı."

Deniz yakalandıktan sonra bir trafik arabasına bindirilerek hemen Kayseri'ye götürüldü. Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nde zaman zaman hep devrim kavgasında söz eden Deniz , *"Bu bir devrim kavgasıdır. Elbette ki devam edecektir. Benim yakalanmam önemli değil"* der.

Deniz'den önce yaralı yakalanan Yusuf bu arada Sivas'a, devlet hastanesine götürülüp ameliyat edilir. Ameliyatı yapan operatör Doktor Hilmi İlköz, *"kurşunun sağ kalçadan girdiğini, mesaneyi delip, sol kasıktan çıktığını"* söyler. İlk önceleri

durumu ağır olsa da aradan 5-6 saat geçince kendisine gelir. Ameliyat 17 Mart'ta sabaha karſı 04.30'da yapılır, kendine gelip konuſmaya baſlaması 10.00'dan sonrayı bulur.

Yusuf kendine geldikten sonra, Anadolu Ajansı'ndan Nalan Seçkin'le bir görüşme yapar. İlk önce Deniz'in durumunu öğrenmek ister. Ankara'ya götürüldüğünü öğrenince, yaralı olup olmadığını sorar. Daha sonra *"en büyük amacımız tasarılarımızı gerçekleştirmektir. Yakalandığım için üzgünüm"* diyen Yusuf, bunun dışında bir ſey söylemez. Daha sonra kendisini ameliyat eden doktorla konuſurken sık sık Deniz'den bahseder ve *"eğer o ölseydi ben de yaşamazdım sanırım. Deniz bir idealdi. Onun ölümüyle de idealde büyük bir kopukluk olacaktı."*der Sonraki konuſmalarında, Yusuf bu konuda:

"Bu bir kadro meselesi, bizim yakalanmamız davanın sürekliliğinde hiçbir ſey değildir. Üç kiſinin beſ kiſinin yakalanması dışarıdakilerin sayısını azaltmayacak, bilakis tarihi tekamül içinde sınıflar arası zıtlaşmalar olduğu sürece birler bin, binler on bin olacaktır " diyor ve ekliyordu: *"Mahkûm olacağım diye üzülmüyorum. Zaten dışarıda hakim sınıfların menfaatlerine mahkûm değimliydik? "*

Bu arada Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nde fazla bekletmeden, Deniz Gezmiş'i çok sıkı bir polis kontrolü altında Ankara'ya götürürler. Her bileğinden ayrı ayrı birer polise kelepçelenen Deniz, İçişleri Bakanı Haldun Menteşoğlu'nun yanına çıkarılır. Bakan kelepçelerin, kendisinin yanında takılmamasını isteyince kelepçeleri çözülür. Gezmiş'in anlatımına göre olay şöyle gerçekleşti:

“Bakan çok keyifliydi. Ayaktaydı. Odası, sabahın sekizinde gazetecilerle dolu. Ben hep başımı dik tutmaya, canlı, dipdiri görünmeye çalışıyorum. Nasıl bitkinim oysa ayaklarımı zor sürüyorum. Ayakta duracak gücüm kalmamış. Ama belli etmiyorum. “Geçmiş olsun,” dedi gülerek İçişleri Bakanı. Suratına baktım pis pis. Hiç bir karşılık vermedim. Gazetecilere döndü: “Şu pejmürde kılıklı adam, Halk Kurtuluş Ordusu’nun kahramanıymış.” “Beğenemedin mi? Tabii kahramanıyım, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu’nun savaşçısıyım.” “Nereye gidiyorsun?” “Devrime.” Haritayı gösteriyor duvarda, Sivas’ı gösteriyor: “Buradan mı gidilir devrime?” “Senin kafan almaz böyle şeyleri.” “Türkiye’de bir tek ordu vardır, o da Türkiye Cumhuriyeti’nin ordusudur.” “Onun için Demirel ve senin gibiler hemen istifayı bastınız.” Sinirlendi. Üzerine bir adım attım. Geriledi. Şaşırdı. Dehşetli bir panik havası içinde, elini sallayarak ve kekeleyerek: “Gö-gö-götürün bunu” dedi. Sürükleyerek çıkardılar beni odadan. “Göstereceğiz sana da, senin gibilere de, Amerikanın güvenilir köpekleri!” diye bağırdım kapıda çıkarken. Gazetecilerin yüzünde büyük bir şaşkınlık vardı.”

Motor arıza yaptığı için Deniz’le Yusuf’tan ayrılarak geri dönen Hüseyin, anlaşmalarına göre; Deniz’ler Sinan’la buluşup Nurhaklar’daki karargâhlarına vardıktan sonra o da onlara katılacaktı. Bütün bölgeyi daha önce Sinanlarla gezmiş olan Hüseyin, onların gidecekleri yeri biliyordu.

Ancak Deniz’le Yusuf’un Şarkışla’da yollarının kesildiğini, Yusuf’un yaralandığını, Deniz’in de Gemerek’te yakalandığını Ankara’da saklandığı yerde radyodan duydu. Onların yakalanması, Hüseyin’i de derinden etkiledi. Ancak Hüseyin’in karakterindeki belirgin özelliklerden biri soğukkanlı olmasıydı. Hiçbir olay karşısında ilk tepkisinin ne olduğu kolay kolay anlaşılmazdı. Deniz ne kadar coşkuluysa, Hüseyin de o kadar sakin dururdu hep. Denizler’in Yakalandığını duyduğu an gözlerinde

şimşekler çaktı. Ama yine de sakin ve kararlı duruşunu değiştirmede. Sadece o an gözlerini görebilen birkaç kişi bu tepkisini fark edebilmişti. İçinde kopan fırtınalara rağmen, söylediği ilk sözler, çevresindeki arkadaşlarında görünen panik havasını dağıtan ve umudu sarsılanları kendine getiren, sözle oldu. Onu en çok kaygılandıran Yusuf'un durumuydu. Onu daha önce Filistin dönüşünde alındığı zamandan biliyordu ki, Yusuf'un ağzından tek kelime alamazlar. Biliyordu Yusuf çok dayanıklıydı. Ama ona yaralı halde işkence yaparlarsa ölür diye kaygılanıyordu.

Hüseyin İnan, Amaç Apartmanındaki daireden ayrıldıktan sonra çeşitli yerlerde barınmıştır. Ankara'da bulunan ve fakülte yurtlarında yatan, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne kayıtlı Mehmet Nakipoğlu ile anlaşarak Ankara'dan ayrılmışlardır. Gölbaşı'na kadar yürümüşler ve orada bez çanta, dinamit lokumu, fitili ve kapsülü gibi bir kısım eşyalarını sazlar arasına attıktan sonra yola devam etmişler, bir arkadaşının Ankara'dan kiralayarak getirdiği taksi ile Pınarbaşı'na hareketle 23.03.1971 tarihinde, saat 03:30 sıralarında Hüseyin İnan dayısının evine gitmiştir. Hüseyin'in dayısının ihbarı sonucu güvenlik kuvvetleri 05:00 sıralarında Hüseyin ve arkadaşının uyumakta olduğu evi ablukaya alırlar, silahlarını almaya vakit bile bulmadan iki devrimciyi etkisiz hale getirerek teslim alırlar.

Kır gerilla örgütünü kuran arkadaşlarına katılamadan Deniz, Yusuf ve Hüseyin yakalanmışlardı.

Deniz'in Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde ifadesi alındıktan sonra Ankara Adliye Sarayı'ndaki sorgusu tam dört saat sürmüştür. Savcılıkça verilen karar gereğince, Ankara Merkez Cezaevi, infaz hücreleri bölümündeki tek kişilik hücreye konmuştur.

BÖLÜM 6

DENİZLER'İN YARGILANMA SÜRECİ

Sıkıyönetim Mahkemeleri Ve Göstermelik Yargılanmalar

Deniz Gezmiş Davası ya da THKO Davası adıyla bilinen bu davaya bakan Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nin nasıl bir mahkeme olduğunu anlamak için, o dönemin Başbakanı olan Nihat Erim'in Gazeteci Abdi İpekçi'ye kendi hükümetinin durumu için söylediği sözler açıklayıcı olacaktır:

“Benim bir tarafımda 12 Mart Muhtırası var. Bir tarafımda parlamento var. Bir tarafımda memleket kamuoyu var. Öbür tarafımda dünya kamuoyu var... Böyle devamlı her an değişen dengelerle götürmek, yürütmek zorundayım ben.” (7 Kasım 1971 tarihli Milliyet Gazetesi)

Onların emir komuta zincirleriyle kendilerine bağlı olan, üstelik hiçbir hukuki yetkisi olmayan ‐yargıç‐ların ne tür bir karar verecekleri de baştan bellidir. Denizlerin yargılanması hakkında ki bir değerlendirmesinde Anayasa Hukuku Profesörü Bülent Tanör Şunları söylüyor:

‐ Normal Şartlarda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının cezaları (...) kesinlikle idam cezası olmayacaktı. Demek istediğim siyasi dalgalanmaların ve askeri rejimlerin bir sonucudur bu. ‐ (Kadınca Dergisi, Sayı 144, Sf.36, Kasım 1990)

Deniz Gezmiş ve THKO davasına bakmak için Tuğgeneral Ali Elverdi başkanlığında özel bir mahkeme kurulur. Dava 16 Temmuz 1971 de, Altındağ Veterinerlik Fakóltesine ait bir binada, Ankara 1 nolu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi’nde başlar. Heyet Başkanı Tuğgeneral Ali Elverdi, duruşma hakimi Yarbay Ahmet Tetik’tir.

Mahkemenin yapıldığı salona önce tanık yakınları ve gazeteciler alınır.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve arkadaşları yumrukları havada ve slogan atarak duruşma salonuna girerler. Salona girmelerinden sonra duruşmayı filme almakla görevli televizyoncular duruşmayı kaydetmeye başlarlar.

Duruşma başladığında Hakim Yarbay Ahmet Tetik her birine, mahkeme heyetine güvenleri olup olmadığını sorar. Üç kişi hariç mahkeme heyetine güvenmediklerini ve kendilerine işkence yapıldığını söylerler. Sadece İbrahim Seven, Necmettin Baca ve Sevim Onursal, işkence görmediklerini ve mahkemeye güvendiklerini belirtirler.

Kimlik tespitinden sonra Savcı Binbaşı Kerametdin Çelebi tarafından hazırlanan 42 sayfalık iddianame okunur. İlk gün oturum sona erer.

İkinci gün; yani 17 Temmuz'daki duruşmada Deniz Gezmiş, *"Bu iddianame kelle istemek için hazırlanmıştır"* der. Bu sözden çok alınmış olacak ki, Savcı Kerametdin Çelebi 20 Temmuz'da *"Savcı hiçbir zaman kelle istemez. Mahkeme de kelle almaz. Sanık fiilleri ile kellesini ipe uzatır, kanun da alan-daki sandalyeyi çekerek kelleyi koparır."* der.

Deniz Gezmiş savunmasında şunları söylemiştir:

"İddianameye karşı diyeceklerim mevcuttur. İddianame kelle istemek için hazırlanmıştır. Yapılan tahliller yanlıştır, hatalıdır, değerlendirmeler keza isabetsizdir. Yalnız biz varlığımızı hiç bir karşılık beklemeden esasen Türk halkına armağan etmiş bulunmaktayız. Ve Türk halkı ve devletin bağımsızlığına armağan etmiş bulunmaktayız. Bu sebeple ölümden çekinmiyoruz. İddianamede yapılan değerlendirmeler başkana arz ettiğim gibi hatalıdır. 1908 tarihinden itibaren yapılan gelişme, isabetsiz tahlillere tabi tutulmuştur. Giriş kısmı muğlaktır. Açık değildir, bunun hangi manaya geldiğini anlayamadım, neyi kastettiği açık değildir.

Eğer giriş kısmında korku, gaflet, kurnazlık ve ihtiras içinde bulunanlardan bizleri kastediyorsa, bu doğru değildir. Türkiye'de gaflet, delalet ve hatta hıyanet içinde bulunanlar varsa, bunlar ancak Amerikan emperyalizmi ile iş yapan çıkarıcılardır. İddianame hukuk mantığından ari olarak hazırlanmıştır. Gelişmiş ülkelerin gençliği ile az gelişmiş ülkelerin gençliği terazinin aynı kefesine konmuştur. Ve kız-erkek ilişkileri, içki olayları, toplum baskısından uzak bir yaşama isteği gibi değerlendirmeler vardır. Bunlar doğru değildir. Bizlerin tek özlemi tahsil

sırasında bulunmamıza rağmen Türkiye'nin bağımsızlığıdır. Biz hiçbir zaman bütün çabamıza rağmen Türkiye'nin bağımsızlığını temin edemedik. Bugüne kadar da bu özlem içinde kaldık. İddianamede bir hususa daha değinmek istiyorum. 14 Mayıs 1950 tarihi Türkiye'nin döneminde yeni bir olay ve tarihi bir dönüm olarak nitelendiriliyor. Ve aynen şöyle denmektedir. 'Ulusun tarihinde ilk defa seçimle iktidar değişikliği oluyor.' Bu tarih bize göre Amerikan emperyalizminin Türkiye'de seçimle iktidara gelmesidir. Ve iddianame bundan sonraki kısımlarında bu hususu da belirtmektedir, ikili anlaşmalar kısmı bundan sonra yer almaktaydı ve bu hususu açıklığa kavuşturmaktadır. Türkiye'nin madenleri, petrolü 1950 tarihinden sonra Amerikalılara peşkeş çekilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nı da yerli yerine oturtmak gerekmektedir. Biz 50 sene evvel kurtuluş savaşı vermiş bir ülkenin çocukları olarak Kurtuluş Savaşı'nın gerçek tahlilini yapmaya her zaman muktediriz. Biz yine çok iyi biliriz ki Türkiye Kurtuluş Savaşı'nı yapmak için Samsun'a çıkanlara İstanbul Örfi İdaresi'nce ve mahkemelerince idam cezası verilmiştir.

Türkiye'nin kurtuluş ve bağımsızlık savaşından ne şekilde bağımlı hale geldiğini de belirtmek gerekmektedir ve yine bilmekteyiz ki Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzlerce generalinden ancak birkaç tanesi Kurtuluş Savaşı'na iştirak etmiştir. Ve yine bilmekteyiz ki kurtuluş savaşı yapıldığı sırada İstanbul'da bulunanlar, bunları yapanlara eşkiya demiştir. Türkiye'nin kurtuluş ve bağımsızlık savaşından ne şekilde bağımlı hale geldiğini de belirtmek gerekmektedir. 1922-1923 sıralarında Lozan müzakereleri sırasında İngilizler Türk delegasyon başkanı ismet İnönü'ye bu hususu peşin olarak hatırlatmışlardır. Kurtuluş savaşı aydınların yönetiminde yapılmış savaştır. Fakat bu yönetime feodal mütegalibe ve eşraf iştirak etmiştir. Bu eşraf ve mütegalibe evvela İş Bankası'na sızdı, daha sonra da 1944-1945 yıllarında çiftçiyi topraklandırma kanunu hazırlıklarında bu tasarı-

ya kesin cephe aldılar. Bunlar Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Demokrat Parti'yi kuran kimselerdir. Böylece 1950 tarihine gelindi ve 1950 tarihinde Amerikan emperyalizmi iktidara geldi. Olaylar bundan sonra bildiğimiz gibi gelişti, olaylar cereyan etti, demokrat iktidar 27 Mayıs 1960'da tarihe gömüldü. Demokrat Parti gitti, bunun gitmesi ile tellallar değişmedi. Hamam aynı, bu defa yanlış oldu, 27 Mayıs'ı kastetmiyorum, bundan sonrasını kastediyorum. Hamam aynı fakat bu defa da tellallar değişti. Amerika bu dönemde imdada yetişip, İnönü'yü düşürdü. Demirel'i iktidara getirdi. Öğrenci hareketlerine gelince, iddia-namede öğrenci hareketlerinin başlangıç tarihi 1968 olarak belirtilmektedir. Bu tarih yanlıştır. Türkiye'de öğrenci olayları 50-60 senedir eksik olmamıştır. Sultan Hamit'in tıbbiye talebelerini Sarayburnu'ndan denize attığı tarihten itibaren öğrenci hareketleri Türkiye'de devam ede gelmiştir. 1908'i hazırlayan hareketler ileriye dönük hareketlerdir. Vagonli'yi tahrip eden gençler ilerici gençlerdir.

İkinci dünya savaşı sırasında. Faşizme hayır diyen gençler ilerici gençlerdir. Ve 28 Nisan 1960 tarihinde özgürlük savaşı veren gençler, ilerici gençlerdir. Amerikan emperyalizmi tarafından İnönü hükümetten düşürüldüğünde protesto gösterisi yapan gençler, ilerici gençlerdir. Anayasaya bağlılık mitingini de bizler yaptık. O günün mitinginde iktidarın kiralık adamlarından ve polisinden dayak yiyen de gene bizlerdik. 1968 senesine gelince üniversiteler öğrenciler tarafından işgal edildi, işgalleri gayet meşru idi ve kürsü ağaları dahi, bu işgallerin haklılığını hiçbir zaman inkâr edemedi. Ve 1968'de umumi efkar ve herkes öğrenci isteklerinin kabul edileceğini beyan ediyordu, herkes bu kanaatte idi.

Aradan üç sene geçti, bu üç sene içerisinde o zamanki isteklerin tahakkuku istikametinde en ufak bir kıpırdanma olmadı. Aynı yılın temmuz ayında Amerikan filosuna karşı gösteri ya-

panlardan Vedat Demircioğlu polis tarafından hunharca öldürüldü, bundan sonra olayları sizler de biliyorsunuz, iktidarın silahlı kuvvetleri yanlış oldu. Kiralık kuvvetleri ve polisi hunharca devrimcilerin üzerine saldırdı. Yirmiye yakın devrimci öldürüldü. Bunların hiçbirinin katili bulunamadı. Polis karakolları işkencehane yerine getirildi. Hiçbir savcı buna karşı çıkmadı. İddianamede bir gerçek tahrif edilmek isteniyor, bu hususu da belirtmek ve düzeltmek isterim. Fikir özgürlüğünü ve anayasayı paravan yapanlar önceleri Atatürkçü geçinirken, onun fikir ve şahsiyetini de küçük görmeye başladılar şeklinde ve sadece Mustafa Kemal tarafını beğeniyorlardı şeklinde bir cümle mevcuttu. Bunu kesin olarak reddediyorum, asla kabul etmiyorum. Diğer yurtseverler de bunu kabul etmez, bu kasten tahfif edilmek isteniyor, gerçekler örtülmek isteniyor. Bu cümle art niyetle hazırlanmıştır. Bu memlekette Mustafa Kemal'e gerçekten sahip çıkanlar varsa onlar da bizleriz. Onun istiklali tam prensibi ve ideali tam yanlış zapta geçti, onun istiklali tam Türkiye idealim yalnızca biz devam ettiriyoruz, iddianamede bizim anayasayı cebren ilgaya teşebbüs ettiğimiz ileri sürülmektedir.

Öteden beri arzetmiş olduğum gibi, bu ülkede anayasayı en fazla savunanlar bizleriz. Anayasayı ihlal edenlerse ortadadır. Anayasanın uygulanmasını isteyen gene bizleriz. Anayasayı uygulamayan yavuz kimselerse hâlâ ortadadır. Yine o kişiler bizim kelleimizi istemektedirler. Bile bile iddia makamı bizim anayasayı ihlale teşebbüs ettiğimizi ileri sürmektedir.

Türkiye'nin bağımsızlığından başka hiçbir şey istemedik ve hayatımızı bu yola koyduk, varlığımızı Türkiye halkına armağan ettik. Bunun aksini iddia edenler vatan hainidir.

İddia makamı bizim vermekte olduğumuz bağımsızlık savaşına karşıdır. Türkiye cumhuriyeti anayasasına karşı, reformlara karşıdır ve bu nedenle bizim anayasayı ilgaya teşebbüs etti-

ğimizi ileri sürmektedir. Çünkü Süleyman Demirel hâlâ ortada gezmektedir. Kudreti yetiyorsa Süleyman Demirel hakkında aynı şekilde dava açsın, onlar 36 milyonluk ülkenin bütün yükünü 20 gencin üzerine yıkmaya almışlardır. Bizi bağımsız bir ülkenin çocukları olmaktan mahrum eden hepiniz dahil, sizlersiniz. Çünkü Amerika sizin döneminiz sırasında Türkiye'ye girdi ve hiçbiriniz sesinizi çıkarmadınız ve demokrat parti iktidarına 10 yıl ses çıkarmadınız, taki 38 yurtsever subay ses çıkarana kadar ve onları devirene kadar.

Ve bugün aynı savcılar bu şahıslar hakkında da idam karan istemektedir. Süleyman Demirel'in anayasayı ihlaline ve despotizmine ve ülkeyi Amerika'ya satmasına ses çıkarılmadı. Ve meydanlarda bunlara karşı bizler dövüşmek mecburiyetinde kaldık, bizler kurşunlandık. Ve sonunda idam isteği ile buraya getirildik, dediğim gibi Türkiye'yi bu hale getiren eski yöneticilerin bütün suçları bize yüklenmek istenmektedir. Türkiye'nin bağımsızlığından başka hiçbir şey istemedik ve hayatımızı bu yola koyduk, varlığımızı Türkiye halkına armağan ettik. Bunun aksini iddia edenler vatan hainidir.

12 Mart muhtırası muvaffak olmasaydı, bizi itham eden makam onları da aynı şekilde itham ederdi, buna da kanaatim tamdır. 12 Mart muhtırası anayasanın uygulanmadığını iddia etmektedir. Ve parlamentoyu açıkça suçlamaktadır. Biz stratejik olarak düşüncelerimizi hiçbir zaman saklamayız. Hangi şartlar altında olursak olalım bunu açıkça söyleriz. Düşüncelerimizi mezara kadar götürürüz. Nasıl burada namluların ve dipçiklerin gölgesi altında konuşuyorsak, düşüncelerimizi her zaman açıkça ifade ederiz.

Bizim anayasayı ilgaya teşebbüs gibi bir kastımız bulunsaydı bunu da burada açıkça söylemekten çekinmezdik. Meclisi iskat amacı gütmüş olsaydık, bunu da söyledik, hatta gider

meclise de bombayı koyardık. Böyle bir amacımız olsaydı, bunu söyledik ve yapardık. Daha evvelce de belirtmiş olduğum gibi bizim böyle bir amacımız yoktur, tek yazılı belgede, bildiride bu husus açıkça ortaya konmuştur. Orada açıkça da anlatıldığı gibi bizim düşmanlarımız Amerikan emperyalizmi ve onun yerli işbirlikçileridir. Yine bildiride açıkladığımız gibi yerli işbirlikçiler, hain patronlar yani emperyalizmle işbirliği yapan. Patronlar feodal mütegalibe yani bezirganlar, tefeciler, toprak ağaları ve diğer işbirlikçileri ve bizim bütün eylemlerimiz bu hedefe yönelmiş bulunmaktadır. Bunun dışında başka bir hedefimiz yoktur. Eylemlerimiz de savcının iddianamesini yalanlamaktadır.

Olaylara gelince biz, Ersin Bağtır isimli talebeyi dövdüğümüz iddiası kesinlikle doğru değildir. Bu isnadı kesin olarak kabul etmiyorum, doğru değildir. Vuku bulmamıştır.

Kavaklıdere Amerikan sefareti önünde nöbet bekleyen polis memurlarını kurşunladığımızı kabul ediyorum. Çünkü onlar her türlü işkenceyi devrimci gençler üzerinde yapmaktan zevk alıyorlardı. Olaydan iki gün evvel de iki kişi ölmüştü. Nail Karacam ve İlker Mansuroğlu isimli arkadaşlarımız öldürülmüştür. Bunların bir tanesi toplum polisi tarafından, birisi sivil polisler tarafından öldürülmüştür. 1920'erde İstanbul'da karakol teşkilatı m. grubu hangi amaçla İngilizlere ve Osmanlı polislerine kurşun sıktıysa biz de o amaçla polisler kurşun sıktık. Olayı arkadaşım Yusuf aslan anlattı, burada açıklamak istediğim husus öldürmek kastı yönündedir, öldürmek kastı ile ateş açmadım. Mesafe çok yakındı, iki metre kadar vardı, isteseydik bunları rahatça öldürebilirdik, ayaklarına ve kollarına ateş ettik, çok yakın mesafeden ateş ettik. Olayda herhangi bir tanık olmadığı halde bunu açıkça ikrar ettik.

Biz Türkiye İş Bankası Emek Şubesi'ndeki 124 bin liraya el koyduk, bunu da kendi şahsımız için almadık, fakat kendi şahsı ve kardeşleri için 30 milyon lira çalanlar hâlâ ellerini kollarını sallayarak ortada dolaşmaktadır...

İş Bankası'nın mekanizmasını izah etmek istiyorum, İş Bankası bilindiği gibi her sene küçük cep defterleri dağıtır. Bu cep defterlerinin arka sayfası açıldığında, görülecektir ki, İş Bankası Türkiye'de yabancı sermaye ile iş yapan, işbirliği halinde bulunan en büyük müessesedir. Nerede Türkiye halkını sömüren, halkın zararına çalışan bir müessese varsa bunun altında muhakkak iş bankası bulunmaktadır. Ve İş Bankası'nın bu marifetleri yeni değildir, ileri tarihlere uzanmaktadır. Demokrat parti'yi de iktidara getiren İş Bankası'dır.

1936 tarihlerinde İsmet İnönü meclis koridorlarında memleketi İş Bankası'na soydurmayacağız diye yanlış oldu hazineyi soydurmayacağız diye bağırmıştı. Birinci kurtuluş savaşı sırasında kukayı milli-yediler İzmir valisi Rahmi Bey'in oğlunu kaçırp 50 bin altın almışlardır ve civardaki paralara el koymuşlardır. Biz de bunu yapmakla en az onlar kadar haklıyız. Tarih evvelce bunu yapanları nasıl temize çıkarmışsa bizi de temize çıkaracaktır. Buna da inanıyoruz.

Bu hadisede beş kişi bulunuyorduk, ben, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Sinan Cemil ve Alpaslan Özdoğan beraberdik. Arabayı Yusuf Aslan temin etti. İçeriye üç kişi beraber girdik. Paraları vezneden kimin aldığını şu anda hatırlamıyorum. Alpaslan Özdoğan dışarıda kaldı. Yusuf Aslan arabada kaldı. Bu olaylar Yusuf Aslan'ın anlattığı gibidir. Diğer olaylarda da Yusuf Aslan'ın ifadelerine aynen katılıyorum. Anlattığı şekilde cereyan etmiştir. Yalnız Sevim Nursal'ın evinde altı kişi bulunuyorduk. Ben, Hüseyin İnan, Sinan Cemil, Yusuf Aslan, Alpaslan

Özdoğan ve Kor Kocalak bulunuyordu. Fakat Kor Kocalak herhangi bir hadiseye karışmadı.

Burada polis memuru Cemal Şeker'in 170 lira parasını aldığı veya aldığımız iddia ediliyor. Bu husus doğru değildir. Sureti katiyede reddediyorum. Polis memurunun parasını almadık, sadece silahını aldık. Avukatın şapkasını da aldığımız iddiası doğru değildir, cebinde 10 bin lira para vardı, alsaydık o parayı alırdık, biz kimlerin parasını alacağımızı gayet iyi biliyorduk. Bu gasp iddiaları yani polis memurunun parası ve avukat Mehmet Karaçalı'nın şapkasının alındığı iddiaları doğru değildir. Kor Kocalak burada hadiselere karışmadı. Ballat üssünden zenci Amerikalı Jimmy Finley'i kaçırdık, bu da doğrudur, kabul ediyorum. Bu hadisede üsse girdik, Amerikan silahlarına el koymak istiyorduk, silah deposu olarak keşfettiğimiz depoya girdik, silahları bulamadık. Üssün içindeki pieksin önünde zenci çavuş Jimmy Finley arabasında bulunuyordu, kendisini arabası ile beraber aldık ve üstten çıkardık. Yalnız kapıdan çıkarken bir olay oldu, kapıda nöbet bekleyen nöbetçiler silah çektiler, biz de kendilerini korkutmak maksadıyla ateş ettik ve bu suretle kapıdan çıktık.

Jimmy Finley'i Orta Doğu'ya getirdik. ODTÜ 1 numaralı yurttta, 201 numaralı odada bir gece misafir ettik, ertesi gün serbest bıraktık. Kendisinden bilgi almak istedik, o maksatla misafir ettik, daha sonra da serbest bıraktık. Bu hadisede de beş kişi idik, Alpaslan Özdoğan da bizimle beraberdi.

Atölyeler şefi Nihat Çokyüce'nin arabasının kaçırılması ve kendisinin bağlanması hadisesiyle ilgim yoktur. Bu konuda bilgim de mevcut değildir.

Recep Sakın, Jimmy Finley'in kaçırılması hadisesinde bizim yanımızda yoktu. Ben, Yusuf Aslan, Sinan Cemil, Hüseyin İnan

ve Alpaslan Özdoğan beşimiz beraberdik. Nihat Çokyüce hadisesinde ise ben bulunmuyordum. Bildiğime göre Hüseyin İnan'la, Sinan Cemgil ikisi beraberdi, diğer arkadaşlar bu işe karışmadılar. Dört Amerikalıyı ben, Hüseyin, Yusuf ve Sinan Cemgil dördümüz kaçırdık. Mete Ertekin yalnız boş arabayı şehre getirdi, bize başkaca yardımı olmadı, kaçırılmada doğru-
dan doğruya bir ilgisi ve faaliyeti olmadı. Kendilerini 4 Mart 1971 tarihinde Amaç apartmanı 3 nolu daireye getirdik. Bildiğime göre daireyi Yusuf Aslan'la Sinan Cemgil tutmuşlardı, İrfan Uçar'ın bu olaylarla hiçbir ilgisi yoktur. Necmettin Baca ve İbrahim Seven'in Sevim Onursal'ın evindeki hadiselerle ilgisi yoktur. Bu husus evvelce zapta geçmedi. Ben, Necmettin Baca'yı cezaevinde tanıdım, İbrahim Seven'i ise evvelce gıyaben tanırdım, ikisinin bu hadiselerle ilgisi yoktur. Amaç apartmanında bildiriyi biz kaleme aldık. Bildiriyi Hüseyin İnan dağıtacak-
tı. Kendisi o zaman deşifre olmamıştı. O maksatla bildiriyi o dağıtacak-
tı. Müddet geçtikten sonra verdiğimiz kararı uygulamadık. Amerikalıların serbest bırakılmasında Sinan Cemgil'de bizimle beraberdi biz, Amerikalılara acımış serbest bırakmış-
tık. Sinan'da aramızdaydı, sonradan dağıldık. Sinan Cemgil Nurhak dağlarında yaralandı, silah kullanamaz haldeyken kasti olarak öldürüldü. Alpaslan ve kadir de aynı şekilde öldürüldü. Mustafa Yalçiner iki aydır hastahane-
de yatmaktadır. Şans eseri kurtulmuştur. Apartmandan çıkarken Yusuf, Sinan, ben üçümüz beraberdik, sonradan dağıldık. Hüseyin İnan bizden daha evvel ayrıldı. Silahlarımızı vatan hainlerine karşı çeviririz. Yusuf'la beraber temin ettiğimiz motosikletle güc şart-
lar altında Şarkışla'ya gittik. Maksudımızı Yusuf Aslan anlattı, bir köprü civarında buluşacaktık. Sinan bizi bir köye yerleştirecekti. Biz, Şarkışla'da teşhis edildik, ancak burada isteseydik, bizi teşhis edenleri silah kullanamaz hale getirirdik, fakat bunu asla yapmadık, bu yola başvurmadık, arkamızı döndüğümüz sırada, bu yola başvurmadığımız kimseler tarafından ateş açıldı, arkadan açılan ateşle Yusuf Aslan yaralandı, iddianamede

başçavuşun hanımının kasti olarak vurulduğu iddiası doğru değildir, ben kapının kilidine ateş ettim, o sırada hanımın eli tokmakta olduğundan yaralanmış, ben kendisini görmedim. Bunun dışında olaylar iddianamede yazıldığı şekilde cereyan etti. İddianamede geçen ve bana affedilen bir cümleyi kabul etmiyorum. Ben silahımı halka ve orduya karşı kullanmadım, ancak vatan hainlerine karşı kullanmak maksadıyla taşıdım ve halka ve orduya karşı kullanırım, şeklinde beyanda bulunmadım. Silahlarımızı vatan hainlerine karşı çeviririz, bunların da kimler olduğunu başlangıçta arzettim. Polisteki ve Cumhuriyet Savcılığı'ndaki ifadelerimi kabul etmiyorum, askeri savcıya da ifade vermemiştim. İddianamede Marksist-Leninist düzen kurmak istediğimiz iddiaları yer almaktadır. Bunlara da değinmek istiyorum. Bu iddiayı Marksizmcin ve Leninizmcin cahili olan kimseler ortaya atabilir. Marksizm ve Leninizm her şeyden evvel bir dünya görüşüdür ve bir metodudur. Ve gerçeğe varmak için kullanılan diyalektik mantığı kullanan bir metodudur. Marksist ve Leninist metoda içinde bulunduğu şartları tahlil eder değerlendirir, o şartlara göre değerlendirme yapar. Durum böyle iken Marksist-Leninist düzen kurulacağı ve kuracağımız iddiası bunun iyi bilinmemesinden doğmaktadır. Profesyonel devrimci olmak bir suç unsuru olarak ileri sürülmektedir. Bu da bir cehalet örneğidir. Bu konuların bilinmemesinden ileri gelmektedir. Profesyonel devrimci bugünün Türkiye'sinde kendini hayatı boyunca Türkiye'nin bağımsızlığına adayan kimse değildir. Birinci suçumuz iddia makamına göre hayatımızı boşu boşuna Türkiye'nin bağımsızlığına adanmış olmamızdır, ikincisi Dev-Genç üyesi olmakla suçlanıyorum, aramızda Dev-Genç üyesi olmayan arkadaşlar da mevcuttur. Dev-Genç üyeliği bir suç değildir. Dev-Genç sıkıyönetime kadar faaliyette bulunmuş legal bir örgüttür. Kanunen faaliyeti tahdit edilmemiş ve yasaklanmamıştır.

Kanunların himayesinde olan ve faaliyetini kanunlara uygun olarak yürüten bir derneğe üye olmak hiçbir zaman suç teşkil etmez. Kaldı ki ben şahsen Dev-Genç üyesi değilim. Kanunların himayesinde olan ve faaliyet gösteren derneğe girmek suç değildir, bunu iddia makamının da bilmesi gerekirdi.

Marksizm-Leninizm konusuna gelince daha evvel de bunun ne olduğunu belirttim ve açıkladım. Bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyenler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı inceleyebilirler. Burada üç tane suç unsuru ileri sürülüyor, üçünü de açıklamış bulunuyorum. Birincisi varlığımızı Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmiş olmak, ikincisi kanuni ve legal bir örgütün üyesi olmak, kaldı ki çoğunluk bu derneğin mensubu değildir. Üçüncüsü ise doğru olmayan bir takım bilgilere müsteniden itham edilmek ve Recai Galip Okadan'ın kitaplarından derlenmiş bilgilerle Marksist-Leninist düzen kurmak istemekle itham ediliyoruz. Bu iddiaların hiçbirisi varit değildir. İddialar ortadadır. Mesnetsizdir, bu iddialarla idamımız istenmektedir.

Ayrıca iddianamede Türkiye halkının bir takım etnik gruplardan teşekkül ettiği iddiaları ve bunu bizim yaptığımız, ortaya attığımız ithamları mevcut bulunmaktadır. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kararında ve Misak-ı Milli'de şu vardır. Misak-ı Milli sınırları içinde iki kardeş kavim yaşar. Türk ve Kürt kavmi yaşamaktadır. Birinci Büyük Millet Meclisi'nin kararı böyledir. Türkiye'de iki kardeş kavmin ve unsurun yaşadığını kabul etmektedir. Bunu kabul etmek bölücülük değildir. Bölücülük olarak kabul edildiği takdirde birinci Türkiye millet meclisi ve Mustafa Kemal'i de bölücü olarak kabul etmek gerekir. Bu iki kardeş unsur birinci Kurtuluş Savaşı'nı müştereken başarmışlardır. Güney cephesinde düşmanla omuz omuza savaşmışlardır. Bu ikisine birden biz Türkiye halkı diyoruz ve bu iki kardeş unsur ikinci bağımsızlık savaşını da müştereken ba-

şaracaklardır. Asıl bölücüler bu gerçeği kabul etmeyenlerdir. 101 tane Amerikan üssünün bulunduğu ülkede, bizim milli bütünlüğü bozmak istemekle itham edilmemiz gülünç olmaktadır.

24 yaşındayken kendimi Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum. Bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz.

Ayrıca memleketin huzurunu bizim bozduğumuz iddia ediliyor. Memleketin huzurunu kimlerin bozduğu ortadadır. Ve kimler 30 milyon çalmıştır? Kimler devlet hazinesini kardeşlerine peşkeş çekmiştir? Memleketin madenlerini peşkeş çekmiştir. Anayasayı uygulamamıştır. Bunlar ortada iken, bilinirken bunlardan bahsedilmeyip, memleketin huzurunu bozduğumuz iddiaları değersiz ve mesnetsizdir. Bizim kişi güvenliğini, mülkiyet hakkını, egemenlik ilkelerini, milli bütünlüğü bozmak için harekete geçtiğimiz iddiaları vardır. Kişi güvenliğini ihlal edenler kimlerdir? Bunu evvela tespit etmemiz gerekir.

Karakollarda işkence gören bizler olduk, meydanlarda kurşunlanan gene bizler olduk. Bakanların emri ile hapishanelere atılan bizler olduk. Buna rağmen kişi güvenliğini bozan olmakla itham ediyoruz, yukarıda anlatılanlar, asıl kişi güvenliğini bozanlar ise serbestçe meydanlarda dolaşmaktadır. Mülkiyet hakkını ortadan kaldıracığımız iddia ediliyor. Bizatihi anayasa mülkiyet hakkım toplum yararına kısıtlanmıştır. Mutlak mülkiyet hakkı tanımamıştır. Elli köye sahip bir toprak ağasını anayasamız kabul etmemiştir. Egemenlik ilkelerine karşı çıkmakla itham edilmekteyiz. Asıl egemenlik ilkelerine karşı çıkanlar halkın sırtından geçinenlerdir. Ayrıca milli bütünlüğe karşı çıkmakla da suçlanıyoruz. 101 tane Amerikan üssünün bulunduğu ülkede, bizim milli bütünlüğü bozmak istemekle itham edilmemiz gülünç olmaktadır.

35 milyon metrekare vatan toprağı işgal altında iken bizim milli bütünlüğü bozmakla suçlanmamız gülünçtür. Mustafa Kemal sağ olsaydı bugün çok şaşırırdı, iddianame baştan beri arzettiğim gibi sırf kelle istemek maksadıyla hazırlanmıştır. Şeklen de hukuk mantığından mahrumdur. Hukuki kıymetten ve değerden mahrumdur. 21 yılın hesabını 21 gençten sormak maksadıyla ve suçluların telaşı içerisinde hazırlanmış bir iddianamedir.

Ben şunu iddia ediyorum ki hareketimiz tamamen anayasal bir harekettir. Anayasanın başlangıç ilkesinde belirtilen ulusun zulme karşı direnme hakkını kullandık. Bu sebeple anayasal bir davranışta bulunduk. Yaptıklarımızın haklı olduğuna inanıyorum. Halen de bu inancı taşıyorum. Türkiye'nin bağımsızlığından başka bir şey istemedim ve bu sebeple Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı mücadele verdik. Bundan dolayı ölümden korkmuyoruz. Onu ancak işbirlikçiler düşünsün ve ancak onlar kendi canının telaşına düşsün ve ben 24 yaşındayken kendimi Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum. Bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz."

16 Temmuz 1971'de başlayan dava, 3 aydan kısa bir süre içerisinde biter. Toplam 21 sanıklı davanın kararını mahkeme başkanı Tuğgeneral Ali Elverdi, duruşma yargıcı Albay Ahmet Tetik ve yargıç Mehmet Turan açıklarlar.

Duruşma başlamadan önce mahkeme salonu olarak kullanılan salonun bulunduğu Ankara Veterinerlik Fakültesi'nin hem içinde hem de çevresinde çok geniş ve olağanüstü tedbirler alınmıştır, etraf polis ve asker kaynamaktadır adeta. Ayrıca Denizlerin bulunduğu Mamak Cezaevi'nden Etlik yolundaki duruşma salonunda kadar, yol üzerinde sık aralıklarla elleri

tomsonlu askerler nöbet tutmaktadır. Tutsaklar bu koſullar altında ikiſer ikiſer askeri ambulanslarla ayrı ayrı getirilir.

Mahkeme binasının giriſ kapısından duruſma salonuna kadar olan yol, ellerinde tomson bulunan askerlerle koridor haline getirilmiſtir. Sadece duruſma salonundaki askerlerde, silah değil cop vardır.

Mahkeme kararı açıklanırken, salonda izleyiciler arasında Ankara Sıkıyönetim Merkez Komutanı Tevfik Türüng ve çok sayıda sivil giyimli yüksek rütbeli subayın yanı sıra yüz kadar gazeteci, foto muhabirleri ve televizyon kameraları hazır beklemektedir.

Duruſma salonuna ilk getirilen Deniz Gezmiſ’le Yusuf Aslan olur. Duruſma hakimi Ahmet Tetik kararı okurken, ikisi de onları küçümseyen bir ſekilde gülümseyerek dinler:

“Hakkınızdaki kararı tefhim ediyorum. Mahkememiz, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya teſebbs yolundaki suunuzu sabit greerek Türk Ceza Kanunu’nun 146. Maddesinin birinci bendi gereğince ölüm cezası verdi. Karar kabil-i temyizdir. Tutukluluk halleriniz devam edecektir. Duruſma bitmiſtir.”

Karar açıklanır açıklanmaz Deniz’de Yusuf’da slogan atmaya baſlar. Saat 09.05’tir. Denizler askerler tarafından salondan çıkarıldıktan sonra Hüseyin İnan ve Atilla Keskin salona alınır. Aynı mizansen tekrarlanır. Salona ikiſer ikiſer alınan toplam 18 kiſi idama mahkûm edilmiſtir. 21 sanıktan , İbrahim Seven, Necmettin Baca ve Hüseyin Cemal zdoğan beraat etmiſtir ki, zaten bu üçü önceden tahliye edilmiſlerdir.

18 ölüm kararını veren Ankara 1 nolu Sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı Tuğgeneral Ali Elverdi, duruşma hakimi Ahmet Tetik ile üye hakim Yarbay Mehmet Turan, kararı salonda bulunan sanıkların avukatlarına yazdırıp verdikten sonra kalemlelerini kırar.

İdam edilen bu üç genç milyonlarca insanın yüreğinde ölümsüzleşirken, kalemlerini kırarak idam kararını verenler tarihin utanç sayfalarındaki yerlerini alıyorlardı.

Kararın okunması bir saatten fazla sürmüştür.

Karar verilen duruşmayla ilgili Denizlerin avukatlarından Zeki Oruç Erel şunları anlatıyor:

“9 Ekim 1971 günü gelip çattı. Bugün hüküm verilecekti.

Askeri Veteriner Okulu'nun çevresinde, avlusunda ve içinde her zamankinden çok daha fazla önlem alınmıştı; sadece tank, top getirmemişlerdi, o kadar. Askeri ambulanslar orada, park yerine çekilip konmuştu. Demek haklarında hüküm verilecekler getirilmişlerdi.

Artık olağan duruma gelen, üstümüzün, başımızın, çanta ve evraklarımızın aranıp taranmasından sonra dış kapıdan giriyoruz. Binanın girişinden başlayıp, merdivenlerde, koridorlarda süren ve duruşma salonunda 'Sanıklar Bölmesi'nde son bulan onlarca komando erinin yan yana ve karşı karşıya dizilmesiyle meydana getirilmiş, yani insandan medyana getirilmiş ince, patika bir yol var

Patikadan geçip duruşma salonuna giriyoruz. Yusuf, Deniz, Hüseyin ve arkadaşları salonda gene yok. Halbuki aşağıda ambulansları görmüştük. Savunduğumuz kişilerin birbirinden ayrı ayrı mahkemenin çalıştığı binanın bitişiğindeki ana tamir depolarının çeşitli yerlerine konulmuş olabileceğini aklımızın kenarından bile geçirmiyoruz o anda.

Mahkeme salonunda hepimizin dikkatini derhal çeken, ama cevabını bir türlü bulamadığımız büyük bir gariplik var. Tahta parmaklıklarla çevrili yargılananların tümünü rahatça alan, içinde her zaman yirmi beş iskemlenin bulunduğu 'sanıklar bölümü' iyice küçültülmüş. Oraya, bugün sadece üç iskemle koymuşlar. Halbuki hakkında hüküm verilecek en az yirmi kişi var.

Bir türlü yanıtını bulamadığımız garipliğin nedenini biraz sonra orda bulunan herkes gibi biz de öğreneceğiz.

Komando erlerinden oluşan 'patika yolun' içinden, önce Deniz'le Yusuf'u getirdiler.

Arkadaşlarının nerede olduğunu bilmedikleri belli. Hatta bize bakıp gözleriyle soruyorlar. Biz de bilmediğimizi belirten hareketlerle cevap veriyoruz."

Duruşma yargıcı Ahmet Tetik:

"Anayasa'yı teğyir, tebdil ve ilgaya... Ölüm cezasına..."

"Deniz hiç beklemeden, dimdik, yumruğu sıkılı, kolu havada patlıyor sloganını. Yusuf da aynı şekilde."

Sonra Hüseyin ve diğerleri.

"Ama görevliler, gençlere son sözlerini söyleme fırsatı vermemeye, hepimizin gözleri önünde duruşma salonunda, sıkılı yumruğu havaya kalkan her birinin üzerine çullanıp yaka paça dışarı atmaya başladılar."

Hüseyin'in babası Hıdır İnan, oğlunu görmek için geldiği Mamak Cezaevi'nin kapısındaiken, bir subay gelip;

"Bizim sözümüzü dinlemiyorlar, onları ikna edin, bir af dilekçesi versinler; 'yaptıklarımızın yanlışlığını anladık, pişmanız' desinler, o zaman idamdan kurtulabilirler" demişti.

Hıdır İnan hemen orada bu subaya cevap verir:

"Onlar böyle bir nedamet içine girerlerse, biz veli olarak hakkımızı helal etmeyiz."

Aslında Hıdır İnan, bunları söylerken, asılacaklarını anlatmıştı artık. Bunu anladığından, bildiğinden hemen karşı çıkmış, görüşe geldiğinde Hüseyin'e de anlatmıştı hepsini. Hüseyin, babasını büyük bir gururla dinlemiş, çok mutlu olmuştu. Ve demişti ki :

“Bize de geldiler, boşverin. Üstünde durmayın.”

Sonra da babasıyla, ne olursa olsun, herhangi bir şekilde af başvurusu yapmayın diye konuşmuş, ondan söz almıştı. Mahkemenen idam kararı çıktıktan sonra Denizlerin avukatları hukuki olarak yapabilecekleri her şeyi yaptılar. Hatta kişisel ilişkileri dahi kullanarak idamları engellemeye çalıştılar. Eski senatörlerden Niyazi Ağırnaslı, Denizlerin avukatı olmasının yanında, Yargıtay hakimleriyle, senatoda birlikte görev yaptığı tabi senatörlerle, hatta İsmet İnönü’yle bile görüşerek idamları engellemeye çalıştı.

İdama Karşı Yapılan Eylemler

Ankara 1 Numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesi’nin Deniz ve arkadaşları hakkında 18 idam kararı vermesi nedeniyle çeşitli yerlerde eylemler yapılmıştır.

10 Ocak 1972 Pazartesi günü ODTÜ’de patlamalar olur.

Mamak Askeri Cezaevi’nde bazı tutuklular açlık grevine başlar.

Gazi Eğitim Enstitüsü’nde öğrenciler marşlar söyleyerek derslere girmez.

13 Ocak 1972 Perşembe günü, Çorum’da 248 imzalı bir dilekçeyle ölüm cezasına karşı olduğu söylenir.

Türkiye Sanatçılar Birliği Yönetim Kurulu adına bildiri yayınlayan Tan Oraloğlu, özetle Şu açıklamayı yapar:

“İstanbul’da öğrenciler ve kadınları arasında toplanan 50 bin imzalı isteğe ve Türk Tabipler Birliği’nin basında açıklanan görüşlere katıldığımızı bildiririz.”

Merkezi Londra'da bulunan Uluslar Arası Af Örgütü üç gencin infaz edilmesine engel olması için Başbakan Nihat Erim'e gönderdikleri mektubun metni kamuoyuna açıklarlar.

TMGT, UNESCO Türkiye Milli Komisyon Yönetim Kuruluna bir mektup göndererek, "Ölüm cezasının Türk hukukundan çıkarılmasını" ister.

İdama karşı tepkiler her geçen gün çığ gibi artarak devam ediyordu. 4 Şubat 1972 tarihinde, idam karşıtı eylemler ve kampanyalar nedeniyle iyice sıkıntıya düşen devlet adına MİT, meclisteki partilerin liderlerine bir brifing verir. Brifingde öne sürülen tez, idamlara karşı sürdürülen kampanyanın "dış bir merkezden yönetilen sol bir slogan" olduğudur.

13 Mart 1972'de Av. Halit Çelenk, Av. Niyazi Ağırnaslı ve üç avukat daha Mamak Askeri Cezaevi'nde Deniz, Yusuf ve Hüseyin'le görüşürler. Deniz Av. Halit Çelenk'e isteklerini söyler:

"İnfazlardan sonra üçümüzü yan yana, Taylan Özgür'ün Cebeci'deki mezarının yanına gömsünler. İnfazlarda en azından avukatımız bulunsun.

Başbakan Nihat Erim, eylemlerden pişmanlık duyduğumuzu belirterek af dilememizi istedi. Af istemiyoruz. Böyle bir şey söz konusu değildir. Ayrıca anne ve babalarımıza da söyleyin, bizler için kimseden af dilemesinler."

Av. Halit Çelenk'ten sonra Av. Niyazi Ağırnaslı'ya da bu taleplerini ifade etmişler. Niyazi Ağırnaslı o son görüşmeyi şöyle aktarıyor:

"Hala bazı ümitlerin bulunduğundan, Cumhurbaşkanı'nın vetosundan bahsettiğimizi gören Deniz, 'Yok ağabey' demişti

'bizim asılma kararımızı çok önceden vermişlerdi zaten, bunu hep söyledik. Dileriz ki boş yere ölmüş olmayalım ve vatan satan satıcılarının oyunları anlaşılsın yoksul halkımızca.' Gözle-
rimizi gizlemek zorunda kaldık ve sustuk. Kısa bir süre son-
ra, *'Bizi Taylan Özgür'ün yanına gömdürün ve infazlar sırasın-
da mutlaka bulunun. Burjuvazinin paçavra gazeteleri, korktu-
lar, düştüler, bayıldılar gibi onurumuzu kırıcı yayın yapmaya
çalışır. Duruma avukatlarımız tanık olmalılar.'* Dedi."

Kızıldere Kan Akıyor

Kızıldere'nin kan aktığını radyodan dinler Deniz, Yusuf, Hüseyin ve diğerleri. Ertesi gün gazetelerde parçalanmış dev-
rimci arkadaşlarının resimlerini görürler. Ve arkadaşlarının cansız bedenlerinde çakılı kalır gözleri saatlerce, mayınlar bir bir patlar yüreklerinde, fırtınalar eser beyinlerinde.

Kızıldere katliamından sonra ki ilk görüşe Deniz'in annesi ve babası gelir. Deniz annesine dönüp, *"ana,ana"* der *"sanki sürekli avına çıkmışlar. Ne canlar düştü bak, ne yiğit can-
lar...Duydun mu, gördün mü onları..."* Sonra da dönüp babası-
na, *"ölülerimize yakışır biçimde davranmalıyız"* der

Artık kelimeler bir şey ifade edemiyordu. Kelimelerin tü-
kendiği andı...

Deniz arkadaşlarıyla yüreğinin çektiği fotoğrafları arıyor. Üniversite boykotlarında, sokak çatışmalarında, meydanlarda yüreğinin çektiği fotoğrafları arıyor. O anları anlatan bütün görünümler gözlerinin önünde bir bir akıyor. Sanki o anı yeni-
den yaşıyor gibi. Sloganlar, seslenişler, haykırışlar.Hepsi yerli yerinde duruyor.

Denizler'in Ölüm Orucu

Dışarıda, Türkiye'de iki karşıt kutup, bu idamlar çerçevesinde netleşmişti. Bir yandan idamları engellemek için çabalayanlar varken, karşıt taraftaysa bir an önce meclisten geçsin, infaz edilsin diyenler vardı. Bu süreçte Denizler ölüm orucu kararını alırlar ve 18 Nisan 1972'de ölüm orucuna başlarlar.

Av. Halit Çelenk Anlatıyor:

"İnfazlar yaklaşıyor. Ölüm cezasına hükümlü Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan bunu biliyor ve infazların hiç bir yolla önlenemeyeceğine inanıyorlar. Mamak Cezaevi'nde yaptığımız görüşmelerde bu inançlarını ve infazlar hakkındaki düşüncelerini açıkça söylüyorlar. Buna rağmen yaşamlarını, cezaevi koşulları içinde ve inançları doğrultusunda sürdürmekten geri durmuyorlar. 1972 yılının ilk aylarında kontr-gerilla denilen ve artık gizliliği kalmayan gizli örgütlerde yapılagelen işkenceler yoğunlaşmıştır. Cezaevlerinde bulunan tutuklular, mahkemeye götürüyoruz, savcıya götürüyoruz gibi bahanelerle cezaevinden alınıyor, kontr-gerillanın işkencehanesine götürülerek onlara ağır işkenceler uygulanıyor. Siyasî cinayetler yoğunlaşıyor."

Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş ve Hüseyin İnan, bu işkenceleri, yasa-dışı uygulamaları, basına konulan sansürü, yapılan Anayasa değişikliklerini ve zamları protesto için ölüm orucuna başlıyorlar ve bunun nedenlerini şöyle açıklıyorlar:

..

1 — Son getirilen zamlar ve hayat pahalılığı fakir emekçi halkımızın, zaten son derece güç olan hayat şartlarını, çıkarıcıların menfaati uğruna daha da dayanılmaz hale getirmiştir.

2 — Halka dönük olan 1961 Anayasası, elbise değiştirir gibi değiştirilmiş, bununla da yetinilmeyerek, halkımıza anayasamızca tanınan hakları tamamen ortadan kaldırmak için yeni Anayasa değişikliğine gidilmek istenmektedir.

3 — Sıkıyönetim mahkemelerinde, MİT ajanlarına mahkemelerin temsilcileri görüntüsü verilmek istenmiş ve (ANARŞİST) deyimini ile devrimcilerin katline gidilmiş ve aynı nedenle siyasi cinayetler işlenmiştir.

4 — Bizim bugün hücrelerinde kaldığımız Mamak Askeri Cezaevi'nde bulunan diğer tutuklu arkadaşlarımızdan bir veya birkaçı her gün «mahkemeye götürüyoruz» denilerek MİT'in işkence odalarına götürülüp çağ ve insanlık dışı işkenceye tâbi tutularak yapılan işkencenin bütün belirtileri üstlerinde olarak geri getirilmektedir.

5 — Bütün bu yasa-dışı, çağ-dışı ve insanlık-dışı uygulamaların halkımız ve ilerici aydınlar tarafından bilinmemesi ve duyulmaması için basına sansür konulmuş, basın ancak sıkıyönetimin izin verdiği haberleri verebilecek duruma getirilmiştir.

Bütün bu nedenlerle 18.4.1972 tarihinden itibaren (ÖLÜM ORUCU)na başladık, bu davranışımızın, kötülükleri sona erdirmeyeceğini. Biliyoruz. Ancak, halkımıza ve onun haklarına cezaevi hücrelerinde sahip çıkıp onu savunacak tek hareketimiz (ÖLÜM ORUCU)onu sürdürmek olacaktır...”

Av. Halit Çelenk devam eder:

“Ölüm orucu başladığı günlerde İstanbul'da Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde görülmekte olan ve gün-aşırı devam eden duruşmalarda bulunuyorum. Ankara'ya döndüğüm zaman ölüm orucu 11. gününü doldurmuştur. Avukat arkadaşlarım, ölüm orucunun sürdürülmekte olduğunu ve bütün çabalara

rağmen Gezmiş, Aslan ve İnönü'nün açlık grevinden vazgeçmediklerini söyleyerek bir kez de benim görüşmemi ve onları vazgeçirmeye çalışmamı öneriyorlar.

Düşünüyorum. Başlatılan ölüm orucu, nedenleri yönünden haklıdır. Ancak ölüm cezasına hükümlü olanlar acısından zamansız ve sakıncalı. Adalet Partili parlamenterlerin, kin ve intikam duyguları ile tam kadro halinde katıldıkları oylamalar sonunda idam kararları TBMM tarafından onanmış, İnönü'nün yönetimindeki CHP, 17.3.1972 günlü bu onama kararının iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmuşsa da, yüksek mahkemenin usul yönünden iptal kararı üzerine TBMM tarafından verilen ikinci onama kararı için yeniden Anayasa Mahkemesine başvuramıştır. Anayasa Mahkemesine böyle bir davanın açılabilmesi için yasama meclislerinde gerekli 1/6 üye imzası bütün çabalara rağmen tamamlanamamıştır. Parlamento dışı çalışmalar ve dış etkenler sonuç vermemektedir. Yasal yollar tıkanmıştır. Bu ve benzeri nedenlerle infazlar yaklaşmış ve artık her gün beklenir duruma gelmiştir.

Açlığın fiziksel çöküntü doğurucu etkisi korkunçtur. Bu etkinin genç ve yaşlı her insan üzerinde kendini göstereceği kuşkusuzdur. Bu tür çöküntüye uğramış bir insanın infaza dayanabilme gücünün son derece azalacağı da ortadadır. Moral güç ne kadar yerinde ve sağlam olursa olsun, fiziksel çöküntünün infaza olumsuz bir görüntü vereceği ve bunun maksatlı çevrelerce kullanılabileceği ve giderek yersiz ve olumsuz propagandalara neden olacağı da açıktır.

O halde ölüm orucu bırakılmalıdır.

Ölüm orucunun 12. günü Askeri Cezaevine gidiyorum.

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnönü ve Yusuf Aslan'la görüşüyorum. Gözler çökmüş, yüzler sararmış, sarı-yeşil bir görüntü

almıştır. Deniz ayakta duramıyor, karşımda diz çökerek benimle konuşuyor, İnan bitkin görünüyor, 12 gün süren açlığın doğurduğu fiziksel çöküntü yüzlerde okunuyor. Yusuf Aslan ayakta durabiliyor ve daha dayanıklı görünüyor.

Ölüm orucunun nedenlerini anlatıyorlar. Cezaevinden alınarak gizli merkezlere götürülen tutuklulara işkence yapıldığını, şikâyet yollarının kapandığını, basına sansür konularak bu yasa-dışı, insanlık-dışı uygulamaların kamuoyundan gizlendiğini, zamların fakir emekçi halkın yaşantısını dayanılmaz hale getirdiğini, bu baskıları, bu zulümleri protesto etmek için ölüm orucuna başladıklarını söylüyorlar.

Ölüm orucunun bu 12. gününde bütün gücümü toplayarak onlara şunları söylüyorum:

Açlık her insan üzerinde olumsuz, fiziksel etkiler yaratır. Bu etkilerin sizlerde de kendini göstereceği kuşkusuzdur. Dışarıda infazların önlenmesi için her türlü çalışmalar yapılmakta ve sürdürülmektedir. Bu çabalar başarılı olabilir ya da olmayabilir. Çalışmalar olumlu sonuç vermediği takdirde infazların yapılması kaçınılmaz olacaktır. Bu takdirde sizlerin, idam sehpası altına, sağlam ve zinde olarak gitmeniz gerekir. Açlıktan bitkin ve çöküntü içinde sehpa altına gitmeniz sakıncalıdır. Bu takdirde açlığın doğurduğu bitkinlik ve çöküntü maksatlı çevrelerce kullanılacak, kamuoyuna korku olarak gösterilecek ve aleyhinize propagandalar yapılacaktır. Böyle bir propagandaya olanak vermeye hakkınız yoktur. Bunları düşünerek ölüm orucuna son vermeniz gerekir.

Dinliyorlar. Bakışlarından sözlerimi yerinde bulduklarını anlıyorum.

*Gezmiş, kendilerini on dakika kadar beklememi, koşu-
arkadaşlarıyla görüşeceklerini ve verecekleri kararı bana bildi-
receklerini söylüyor.*

*Müdür yardımcısı binbaşının odasında bekliyorum. On-beş
dakika kadar sonra bir görevli görüşmenin bittiğini ve benimle
konuşmak istediklerini söylüyor. Cezaevi müdür yardımcısı,
hükümlülerin odaya getirilmelerini emrediyor. Geliyorlar.
Ölüm orucuna son verdiklerini söylüyorlar.*

*“Binbaşından cezaevi doktorunun çağrılmasını, bu kadar
gün aç kalan insanın birdenbire yemek yemesi bünyesinde tep-
kiler doğuracağından, bir yemek programı hazırlatılmasını rica
ediyorum. Doktor geliyor, idam hükümlülerini muayene ediyor
ve yemek listesini hazırlıyor.*

*Beş gün sonra bir gece yarısı, elleri arkadan kelepçelene-
rek, ayaklarına prangalar takılarak, Gezmiş, Arslan ve İnan,
infaz için apar-topar Merkez Cezaevine götürülüyorlar.”*

DENİZ GEZMİŞ, HÜSEYİN İNAN ve YUSUF ASLAN'ın
idam kararı 9 Ekim 1971 tarihinde Ankara 1 numaralı Sıkıyöne-
tim Mahkemesince verildi. 16 Mart 1972 TBMM'de idam kara-
rının infaz edilmesine ilişkin yasa 283'e karşı 53 ret oyuyla
onaylanarak senatoya gönderildi. Senatoda oylamaya katılan
141 senatörden 105'i Denizlerin asılmasına "Evet" dedi. 24
Mart 1972'de ölüm cezalarının infaz edilmesine ilişkin yasa
Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından onaylandı ve 25 Mart
1972 günü resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. CHP
Genel Başkanı İsmet İnönü "17 Mart 1972 tarihli ve 1576 sayılı
Ölüm Cezalarının Yerine Getirilmesine İlişkin Yasa"nın usul
ve esas yönünden iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.
Bu istem 7'ye karşı 8 oyla kabul edildi ve iptal kararı verildi.

24 Nisan 1972'de idamların yerine getirilmesine ilişkin yasa yeniden TBMM'de onaylandı. İdam kararına 276 milletvekili "Evet", 48 milletvekili de "Hayır" dedi. 2 çekimser vardı. 115 milletvekili de oylamaya katılmadı. 2 Mayıs 1972'de yasa senatoda da onaylandı.

Dönemin meclis belgeleri, darbeci generalleri destekleyen askeri vesayetin kuklası siyasetçilerin, işlediği insanlık suçunu ortaya koyuyor. Ve bu insanlık suçu kara leke olarak tarihteki yerini alacaktır.

3 Mayıs 1972 Çarşamba...

Deniz'in avukatlarından Zeki Oruç Erel son görüşmesini şöyle anlatıyor:

"Bir gün önce 2 Mayıs 1972'de Senato'dan idam kararı onaylanıp çıktı.

On bir gündür, DENİZ, YUSUF, HÜSEYİN açlık grevini sürdürüyorlar. Greve başladıkları gün, greve gitmelerinin nedenlerini belirten yazılı metni cezaevi yöneticileri tüm çabalarımıza karşın bize vermedi. Mamak Askeri Cezaevi'nde kanunsuzluk asıl, yasallık istisna olduğundan, bu konunun üzerinde fazla durmaya gerek yok sanıyordum. Bu durumda üçü de bize sözlü olarak açlık grevine gitmelerinin nedenlerini şöyle açıkladılar:

'Dışarıdaki gelişmelere bakılırsa, üçümüzün idamı kesin gibi görünüyor. Aynı ayrı kapatıldığımız hücrelerimizde, Türkiye işçi sınıfı ve halkımız için yapabileceğimiz son eylem ancak bu olabilir.' (...)

2 Mayıs'ta Senato'dan idam kararları çıkınca savunmayı üstlenen biz on bir avukat, bir mucize dışında idamların önlen-

mesinden umudumuzu kesmiştik. Dava süresince üçünü de yakından tanıma fırsatını bulmuş olan bizler, onların ölüm karşısında en ufak bir tereddüt göstermeyeceklerini kesinlikle biliyorduk. Bu konuda hiçbirimizin en ufak bir şüphesi yoktu. Ancak on bir gündür açlık grevinde olduklarını da biliyorduk. On bir günden beri süren açlık grevinin, en sağlıklı kişiyi bile 'fizik' olarak nasıl halsiz düşürebileceği kolaylıkla tahmin edilebilir. Bu nedenle açlık grevine son vermelerini kendilerine önermeye karar verdik. İşte bu öneriyi iletmek üzere 3 Mayıs 1972 Çarşamba günü Mamak Askeri Cezaevi'ne gittik.

Onları mutlaka asmaya kararlı olanlar da açlık greviden son derece tedirgindiler. Grev süresince her gün, işlerinde profesörlerin de bulunduğu Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nden bir doktor heyeti cezaevine gelip muayene ediyor, yirmi dört saatlik hücredeki yaşamları her yarım saatte bir cezaevi yönetimince yazılı olarak saptanıyordu. Bu nedenle görüş yasağına karşın bizi cezaevine aldılar.

Başta cezaevi müdürü olmak üzere beş-altı görevli başımızda dikilmiş, Hüseyin, Yusuf ve Deniz'le yaptığımız konuşmayı dinliyorlar. Söze Halit Çelenk başladı:

'Biz infazların durdurulması için hala ciddi çabalar sarf ediyoruz. Ancak bu çabalar sonuç vermezse infazlar gerçekleşebilir. İnfazlar gerçekleştiği taktirde biz avukatlar, sizin infaz yerine sağlıklı ve rahat bir şekilde gidebilmeniz için açlık grevine son vermenizi istiyoruz. Şüphesiz bu konuda karar sizindir.'

Öneriye cevap için bizden bir saat süre istediler. Ama on dakika sonra Deniz gülerek geldi ve şöyle dedi:

'Önerinizi kabul ediyoruz. Sizlerden en az bir kişinin infazlarda mutlaka bulunmasını istiyoruz. Ancak faşizm, bizlerle ilgili halka yalan söyleyebilmek için, sizleri infaz mahallinde bulundurmazabilir. Eğer böyle bir durum olursa, bütün arkadaşlar kesinlikle emin olsunlar ki, bir devrimciye yakışır şekilde gideceğiz.'

Kendisine infazlarda iki avukatın bulunacağını, bu yönde bütün tedbirleri alığımızı söylüyoruz. Benimle rahat, kendinden ve arkadaşlarından kesinlikle emin bir havada biraz daha görüştüktan sonra, konuşmayı gene Deniz bitirdi: "

'Şimdilik Hoşça kalın İnfazlarda Buluşuruz'

Deniz, Yusuf, Hüseyin'le son görüşmelerini Avukat Orhan İzzet Kök şöyle anlatıyor:

"Yapabilecek her şey yapılmış, sonuç belli olmuştu. İnfazlarla ilgili üç maddelik yasayı meclis onaylamış, Cumhurbaşkanı imzalamıştı. Her an infazların yapılması bekleniyordu. Her üçü de hücrelerindeydiler. 6 Mayıs'tan bir-iki gün önce (tam hatırlamıyorum) tutukeviden avukat istendiği haberi geldi. Gittim. Tek tük üçüyle de görüştüm. (Bu onları son görüşümdü). İnfazlarla, dışarıda ki politik ortam ile ilgili şeyler sordular. Tam ayrılacağım sırada Hüseyin, Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirleri Yasa Tasarı'sından bir tane elde edip kendisini getirmeye çalışmamı rica etti. Tasarının köylüye ne getirip götürdüğünü öğrenmek istiyordu. (O sırada basında ve kamuoyunda söz konusu tasarı tartışılıyordu).

Donup kalmıştım. Her an ölüme götürülmeyi bekleyen bir insan, o zamana kadar hücresinde, adı reform olan bir toprak yasasını okumak istiyordu. Güçlkle toparlandığımı, hemen şehre döndüğümü, bir yerlerden aldığım teksir ya da gazete

kupürü benzeri bir tomar kağıdı geri götürüp içeri yolladığını hatırlıyorum."

Orhan İzzet Kök, Hüseyin İnan'a Tarım Reformu Yasası'nın taslağını getirmiş, ancak kendisi yeniden içeri giremediği için kapıdan elden göndermişti. Tasarının yazılı olduğu gazete kupürlerini Hüseyin'e verdiler. O, son güne kadar tasarı hakkında düşündü, notlar düştü, satırların altını çizdi... Toprak Reformu Tasarısı üzerinde çalıştı...

3 Mayıs 1972'de dört genç, Necdet Akça, Sefer Şimşek, Mehmet Yılmaz ve Yaşar Aydın, Türk Hava Yolları'na ait Boğaziçi isimli yolcu uçağını içindeki yolcuları da rehin alarak Bulgaristan'a kaçırdılar. Tek talepleri vardı: Uçak ve yolcuların hayatına karşılık, Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in hayatı.

4 Mayıs'ta bu kez Ankara'da Genel Kurmay Başkanlığı'nın olduğu sokakta, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'i kaçırmak istedi, Niyazi Yıldızhan ve arkadaşları. Kemallettin Eken'in korumaları ateş açtılar, çatışma çıktı. Niyazi Yıldızhan aldığı kurşun yaralarıyla düştü, kaldı orada. Diğerleri çatışa çatışa kaçtılar.

6 Mayıs sabahına gelmeden önce bir konuyu daha anlatmak gerek. Denizler hakkında idam kararı verilmesinde çok önemli rolü olan Ankara 1 nolu Sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı Tuğgeneral Ali Elverdi, emekli olduktan sonra Adalet Partisi'nden milletvekili olarak meclise girdi. 1976 yılında da "Yeni Asya" isimli faşist bir gazetede röportajları yayınlandı. Bu röportajlar, 1976 yılında meclise AP grubuna yönelik olarak yaptığı bir konuşmadan ve konferanslardaki konuşmalarında derlenmiş, bir kitap yayınlandı. Adı malum: *Bu Vatana Kastedenler*.

İŖte bu kitapta birkaç yerde o hakim, bu general, bu meclis, mahkemedeki asıl görevini de itiraf etmiŖ:

“Askeri görevleri yanında politik görevler de yaptığını ” söylemiŖtir. Yani o, 12 Mart faŖist darbesinden sonraki dönemde “askeri” ve “politik” görevler yaptığını söylüyor. Aslında bu cümle, yalnız başına Denizlerin politik amaçlarla idam edildiğinin itirafıdır.

BÖLÜM 7

İDAM GECESİ

Ölüm, hayatın kapısını zamansız çalmıştı. Hangi ölüm zamanlıydı ki? Her ölüm zamansız gelirdi, doğanın yasasıydı bu! Ne var ki, kapıda beklemekte olan ölüm, doğadan gelen bir ölüm değildi. Celladı burjuvazi olan, burjuva düzenin gönderdiği bir ölümdü.

Amerikan 6. Filo'su İstanbul'a geldiğinde İTÜ öğrenci yurdu toplum polislerinin baskınına uğramıştı. Hukuk Fakültesi öğrencisi olan Vedat'ı öğrenci yurdunun 4. katından aşağı atmıştı polisler. Vedat Demircioğlu komadan çıkamadı, 24 Temmuz 1968'de öldü. Deniz, Vedat için Hukuk Fakültesi'nde yapılan törende şu konuşmayı yapar:

“Vedat devrim için öldü. Ölenler ölür, ölenler güneſe gömülür.”

Devrim kavgasında kimler ölmedi ki; Taylan Özgürler, Mahirler, Sinanlar daha nice adsız devrimciler. Kendisi için de ölüm uzakta değildi. Devrim için ölecekti ve güneſe gömülecekti. Ölüme ateſ yakacak olan; ölümü değil, son saniyede bile hayatı ve devrim kavgasını düşünürdü.

Zamanın ölüme aktığı, gökyüzünün ağladığı ve toprağın isyan ettiğı gece 6 Mayıs 1972...

5 Mayıs 1972’de Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Genelkurmay Baſkanı, Kara ve Deniz Kuvvetleri komutanları Çankaya’da toplanıp görüşürler. Bu görüşmenin konusu “Anarſik olaylara karşı alınacak sert ve sıkı önlemler” üzerine fikir alışveriſi olarak açıklanır. Aynı gün, yani 5 Mayıs’ı 6 Mayıs’a bağlayan gece yarısı Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nde olağanüstü bir hareketlilik vardır. Aynı tedirgin hareketlilik Mamak Askeri Cezaevi’nde de geçerlidir. Mamak Cezaevi ile Ulucanlar arasındaki yollarda olağanüstü bir güvenlik tedbiri alınmıştır. Merkez Kapalı Cezaevi, çevresindeki bütün yollar ve alanlarıyla askerler ve zırhlı araçlarla dolmuş, cezaevi kat kat kuſatmaya alınmış; her bir yandan projektörlerle aydınlatılmıştır. Gece saat 00.30 sularında Denizlerin avukatlarından ikisinin;

Halit Çelenk ve Mükerrerem Erdoğan’ın evlerinin önünde birer askeri araç durdu. Aynı anda çalındı kapıları. Arabalara bindiler. Yollar bomboſtu. Arabalar hızla aynı adrese, Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi’ne yöneldi. İki avukat birden getirildi cezaevi önüne. Bundan sonrasını Halit Çelenk’in sözleriyle aktaralım:

“Avukat Mükerrer Erdoğan’la karşılaşıyoruz. O da başka bir resmi arabayla alınarak kapıya getirilmiş; birbirimizi orada görüyoruz. Arabadan inerek bizleri getiren görevlilerle birlikte bahçeye doğru birkaç adım ilerliyoruz. Bahçede üstümüzü başımızı arıyorlar. Bu sırada iç kapıdan koşarak yanımıza gelen bir yüzbaşı, bize kim olduğumuzu soruyor. Yanımızdaki görevliler idam hükümlülerinin avukatları olduğumuzu, Ankara Savcısı Fazıl Bey’in emri ile getirildiğimizi söylüyorlar. Yüzbaşı beklememizi emrediyor ve koşar adımlarla içeri gidiyor ve bir-iki dakika içinde geri geliyor. Bahçe kapısından geçerek cezaevinin kapısından giriyoruz.

Her zaman durmadan geçtiğimiz bu geniş giriş yerinin sağ tarafında on-onbeş kadar albay, bir de üsteğmen bekliyor. Sol tarafta üç gardiyan duruyor. Üstümüzde ve ceplerimizde ne varsa çıkarıp, kenarda duran masanın üzerine bırakmamızı söylüyorlar. Avukat Mükerrer Erdoğan’la birlikte cüzdanlarımızı, mendillerimizi, sigara paketlerimizi, kibrit ve dolma kalemlemizi vb. masanın üzerine bırakıyorum. Subaylardan birisi şişede ne olduğunu soruyor. Şişede Bellergal bulunduğunu, bunun herkes tarafından kullanılan sinir yatıştırıcı bir hap olduğunu söylüyorum. ‘Şişe burada kalsın’ diyor.

Bir görevli bütün giysilerimizi, çorap ve ayakkabılarımıza varıncaya kadar inceden inceye arıyor. Vücudumuzun en kuytu yerlerini eliyle yokluyor. Ayakkabılarımız çıkartılıyor, ökçelerinden yere vurularak silkeleniyor. Sigara paketinden sigaralar çıkarılarak tek tek inceleniyor. Para cüzdanlarının içi aranıyor. Çakmak ve kibrit kutuları kontrol ediliyor. Arama tamamlandıktan sonra ceplerimizden çıkardığımız şeyleri veriyorlar. Bellergal şişesi kalıyor.

Bizi, cezaevine girmek üzere üsteğmene teslim ediyorlar. İçeri girerken, silahlı olan üsteğmenden silahını bırakmasını

istiyorlar. Üsteğmen tabancasının şarjörünü bırakıyor, ama üstleri direniyorlar. Üsteğmen tabancasını da teslim ediyor. İçeri silah bırakmıyorlar.

Kapıdan küçük avluya giriyoruz. Daha önce çok kez gördüğüm bu avluya ilk kez görüyormuş gibi bakıyorum. Oradaki kara kavağın sol tarafına bir demir sehpa kurulmuş. Tepesinde ip ve ilmik. Altında orta boy bir masa. Masanın üstünde bir tabure var. Sağdaki birkaç ayak merdiveni atlayarak başgardiyanın odasının önündeki koridora çıkıyoruz. Ankara İnfaz Savcısı Sami Uğur bizi karşılıyor.

‘Sizi müvekkilinizle görüştüreceğiz, biliyorsunuz Tashihi Karar talebiniz Askeri Yargıtayca reddedildi.’

‘Tashihi Karar isteğimizin reddedildiğinden bilgimiz yoktur. Bize bu konuda bir tebligat yapılmadı.’

‘Bugün reddedildi.’

‘Red kararını görmek istiyoruz.’

İnfaz Savcısı ile bu konuşma sürerken, üst kat merdivenlerden Ankara Savcısı Fazlı Alp iniyor. Elinde Resmi Gazete var. Bize dönüyor:

‘İnfaz için bütün hukuki gerekler yerine getirildi.’

‘Tashihi Karar talebinde bulunmuştuk. Sonuç hakkında bizlere herhangi bir tebligat yapılmadı.’

‘Kararlar yanımdadır, size göstereceğim.’

'Biz davanın diğer sanıkları hakkındaki bozma kararına göre, 353 sayılı yasanın, 226. maddesine dayanarak infazın ertelenmesini istedik. Bu başvurumuza da bir cevap alamadık.'

'Savcılığımızın infazın yapılmasında herhangi bir tereddüdü yoktur. Dilekçenizde ileri sürülen itirazları, infazın ertelenmesini gerektirir nitelikte görmedik. Buyurun, sizi Denizlerle görüştüreyim.'

Bundan sonrasında sözü Nihat Behram'a bırakalım:

"Bir ara bir telsiz komutu bütün bekleyenleri harekete geçirdi. Görevliler Mamak Askeri Cezaevi içinde Denizlerin bulunduğu hücrelere doğru yöneldiler. Kaldıkları hücrelerin birer birer kapıları açıldı. Gidecekleri haber verildi.

Yusuf ve Hüseyin önce yazdıkları son mektuplarını koyunlarına koymuşlardı. Görevliler ilkin hücresinde Deniz'i ayaklarından zincire vurdular. Ellerini arkadan bağlayıp dışarı çıkardılar. Zincirleri yürümesini engelliyordu. Bir görevli zincirleri kaldırarak yürümesine yardımcı oluyordu.

Dışarıda her biri için ayrı bir zırhlı araba bekliyordu. Deniz hücrelerinden çıkarılmış, koridordan geçiyordu. Koğuşların kapılarının açıldığı koridora geldiğinde haykırarak kapalı kapılar ardındaki arkadaşlarına veda etti. Ve görevliler arasında zırhlı arabaya doğru yürüdü.

Arabaya bindirip kapılarını kilitlediler.

Yusuf ve Hüseyin'de aynı şekilde alındılar ve aynı yerde haykırıp, arkadaşlarına veda etmelerinden sonra, ayaklarından

zincire vurulmuş, elleri arkadan bağlanmış bir durumda zırhlılara bindirildiler.

Yeni bir telsiz komutuyla zırhlılar harekete geçti. Mamak Askeri Cezaevi'nin karanlıkta buruk sessizliği, arabaların gürültüsü uzaklaşınca daha da yoğunlaştı. Ve göz göz kapalı gökyüzünün altında büküldü kaldı. Uzaklaşan sesler içeridekilerin kulaklarında ağır ağır donuklaşıp çınlamaya dönüştü.

Arabalar arka arkaya Merkez Cezaevi'ne yanaştılar. Bir süre koşuşturmalar, konuşmalar ve hazırlıklardan sonra birer birer zırhlıların kapıları açıldı.

Deniz'i başgardiyen odasına getirdiler. Yusuf ilerde bir başka küçük odaya, Hüseyin avukatlarla mahkûmların görüşme odasına getirildi.

Başgardiyen odası avluya bakıyordu. Zifiri geceyi Ankara Merkez Cezaevi'nin ışıkları kendi gücünde çelmişti. Avludaki darağacına, alaca karanlık altında ışık vuruyordu. Deniz, yüzü pencereye dönük olarak oturtulmuştu. Görevliler omuzlarından tutuyordu. Ayakları hala zincire vurulmuş, elleri bir daha çözülmemek üzere arkadan bağlanmıştı.

Başgardiyen odasında aşağı yukarı yirmi-otuz yüksek dereceden görevli vardı. Cezaevi görevlileri, merkez komutanları, güvenlik görevlileri, Tevfik Türüng, Sami Uğur ve diğerleri...

Deniz son mektubunu önceden hazırlamamıştı. Son mektubunu darağacının karşısında yazdıracaktı. Bir zabıt kâatibi ve daktilo getirdiler.

Sigara içeceğini söyledi. Bir görevli Deniz'in sigarasından bir tane ağzına koyup yaktı. Bir iki nefes çektikten sonra geri aldı. Deniz istedikçe veriyordu.

Darağacına bakarak son mektubunu yazdırmaya başladı:

Baba,

Mektup elinize geçtiğinde ben aranızdan ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar üzölmeyin dersem yine de üzöleceğınızı biliyorum. Fakat bu durumu metanetle karşılamamı istiyorum, insanlar doğar, büyöür, yaşar, öölürler, önemli olan çok fazla yaşamak değıil, yaşadığı süre içinde fazla şeyler yapabilmektir. Bu nedenle ben erken gitmeyi normal karşıliyorum. Ve kaldı ki benden evvel giden arkadaşlarım hiçbir zaman öölüm karşıısında tereddüt etmemişlerdir. Benim de düşmeyeceğimden şüşphen olmasın, oğlun, öölüm karşıısında aciz ve çaresiz kalmış değıildir, o bu yola bilerek girdi ve sonunun da bu olduğunu biliyordu. Seninle düşöüncelerimiz ayrı ama beni anlayacağını tahmin ediyorum. Sadece senin değıil, Türkiye'de yaşayan Kürt ve Türk halklarının da anlayacağına inanıyorum. Cenazem için avukatlarıma gerekli talimatı verdim. Ayrıca savcıya da bildireceğim. Ankara'da 1969'da öölün arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına gömölölmek istiyorum. Onun için cenazemi İstanbul'a götöürmeye kalkma, annemi teselli etmek sana düşşüyor, kitaplarımı küçöük kardeşime bırakıyorum. Kendisine öözellikle tembih et. Onun bilim adamı olmasını istiyorum, bilimle uğraşşsın ve unutmasın ki bilimle uğraşşmak da bir yerde insanlığa hizmettir, son anda yaptıklarımın en ufak pişşmanlık duymadığımı belirtir, seni, annemi, ağabeyimi ve kardeşimi devrimciliğimin olanca ateşş ile kucaklarım.

Oğlun Deniz Gezmiş

Merkez Cezaevi

Deniz başgardıyan odasında bu son mektubunu yazdırmak-tayken, dışarıda üstleri başları didik didik, don çorap, ayakkabı içine kadar arandıktan sonra avukatları Halit Çelenk ve Mükerrerem Erdoğan içeri alındılar.

Avukatlar başgardıyan odasına getirildiler. Deniz onları görünce gülümsedi ve 'Hoşgeldiniz' dedi. Metin bir görünüşü vardı. Saçı tıraşlıydı.

Bir ara İnfaz Savcısı Sami Uğur, Deniz'e doğru eğilerek 'Nasılsın?' dedi. Deniz, 'Çok mutluyum ve rahatım' diye yanıtladı. Ve devamla mektubunun tamamlandığını söyledi...

Mektubu İnfaz Savcısı'na verdiler. Avukatları Deniz'e bir arzusu, diyeceği olup olmadığını sordu. Deniz onlara 'Cezaevindeki bütün arkadaşlarımı benim tarafımdan öpün. Onlara ve dışarıdaki bütün devrimci arkadaşlara selam ve sevgilerimi söyleyin. Her ikiniz de idam sehpasına nasıl gittiğimize tanık olun ve anlatın' dedi.

Avukatlar Deniz'in yanından ayrılıp Yusuf'un olduğu odaya geldiler. Zincire vurulmuş ve bağlı bir durumda oturan Yusuf'un avukatları görünce yüzünü bir gülümseme kapladı ve onlara, 'Hoş geldiniz' dedi. Arkasından, 'Babam infazı biliyor mu?' diye sordu. Avukatlar 'Biliyor' dediler. Yusuf, 'Ne durumda?' diye sürdürdü. Avukatlar 'Metin ve soğukkanlı.' diye yanıtladılar.

Avukatların bir diyeceği olup olmadığını sormaları üzerine Yusuf, 'Çok iyiyim' dedi. Ve şu sözleri ekledi; 'Biz inanıyoruz ki, bu mücadele bizim ölmemizle son bulmayacak...' Kısa bir

suskunluktan sonra Yusuf avukatlarına, 'Son bir kez Deniz'i görmek istiyorum' dedi.

İnfaz Savcısı Yusuf'un bu sözü üzerine, 'Buna ne lüzum var?' diye araya girdi. Avukatlar, 'İdam hükümlülerinin son arzularının yerine getirilmesi bir gelenektir, bunda bir sakınca yoktur, her üçünün de birbiriyle görüştürülmeleri gerekir' diye direttiler.

Yusuf, odasından alınarak Deniz'in yanına getirildi.

Sanki günlerce süren Ölüm Orucundan çıkan onlar değildi. Sanki az sonra darağacında can verecek olan onlar değildi. Uzun bir hasretlikten sonra buluşan iki kardeş gibi kucaklaştılar. Öpüştüler. Dizleri, ayaklarındaki zincirleri zorladı bir an omuzları, arkalarından bağlı kollarını zorladı bir an. Sessiz bakışlarla veda ediyorlardı birbirlerine. İkisi de birbirlerine yapacakları şeylerden emin bir duyguyla bakıyorlardı."

Ayları, yılları tutmuştu arkadaşlıkları, daha önce birçok kez birlikte ölüme gidip gelmişlerdi.

Şimdi bu son yolculuklarında bakışları, saniyelerle sınırlıydı. Bakıştılar... Bir ömür boyu kadar uzun bir bakış... Ama bir kelebeğin ömrü kadar bile değil...

Birlikte 'Tamam' der gibi görevlilere baktılar. Yusuf döndü, görevlilerin arasında zincir şakırtılarıyla odasına doğru yürüdü... Bu sırada avukatlar Hüseyin'in olduğu odaya yönelmişlerdi.

Avukatlar Hüseyin'in olduğu odaya girerken, bir albayla karşılaştılar. Albay 'Dini telkin istemiyorlar' dedi. Bunu anlamlı bir sesle söylemişti. Müslüman olmadıklarını çağrıştırmak istiyordu.

Avukatlar, 'Bu sadece onların bileceği bir iş' dedi. Albay, 'Tabi, siz de bilirsiniz' diye aynı sezdirmeyi bu kez avukatlara yöneltti.

Avukatlar Hüseyin'in bulunduğu odaya girecekken duydukları bu sözle sinirlenmişlerdi. Hüseyin babasını düşünüyordu odada; Hıdır'dı babasının adı, Hıdır İnan.

Avukatlar Albaydan geçip Hüseyin'in bulunduğu odaya girdiler. Hüseyin de Deniz'in ve Yusuf'un durumundaydı. Birkaç görevli omuzlarından tutmaktaydı.

Avukatlarını görünce büyük bir mutluluk ve derin bir gülümsemeyle, 'Hoş geldiniz' dedi. Avukatlar ona bir arzusu olup olmadığını sordular. 'Bir arzum yoktur. Sizlere çok teşekkür ederim' dedi. "Sonra Hüseyin avukatlarına, 'Babam Ankara'da mı?' diye sordu. Avukatlar Ankara'da olduğunu söylediler. Hüseyin, 'Nasıl?' diye sürdürdü sorusunu. 'İyi ve seninle iftihar ediyor' diye yanıtladı avukatları."

Bu arada avukatlar görevlilere, Hüseyin'in arkadaşlarıyla vedalaştırılmasını hatırlattılar.

Hüseyin aynı sıcaklık ve canlılıkla Deniz ve Yusuf'la odalarında birer birer kucaklaştı. Zincirleri ve bağları üçünün de bu vedalaşma anında gövdelerine alabildiğine ağırlık veriyordu. Omuzları ve başlarının hareketiyle birbirlerine sarılıyor, kucaklaşıyorlardı.

Hüseyin önce başgardiyen odasında Deniz'le, sonra yandaki odada Yusuf'la konuşacak çok şeyleri olan, ama ayrılmak zorundaki insanların can sevinciyle bakıştı. Hiçbir şey şakadan değildi. Fakat yaşayan gülümseyişlerinde, çocuksu, şakacıl bir incelik vardı."

Birlikteliğin, yaşamdaki son karşılaşmaları da böylece bitti. Hüseyin, görevliler arasında bekleme yeri olan avukatlarla mahkûmların görüşme odasına getirilip sandalyesine oturtuldu.

Üçü de ilkin kendisinin asılmasını isteyen bir duygu taşıyordu. Onları darağacına çıkmak değil, darağacına çıkacak arkadaşlarını seslerden, kıpırtılardan dinlemek zorunluluğu incitiyordu. Fakat bu son eylemlerinde de dik duruyorlardı. Saat 01.00'i geçiyordu.

Avukatlar Deniz'in bulunduğu başgardiyen odasına döndü. Ayakları zincirli, elleri arkadan bağlı Deniz, darağacına tam karşıdan bakan biçimde oturduğu yerden yazdırdığı son mektubunu bitirmek üzereydi. Beklediler.

Mektup tamamlanmıştı.

İnfaz Savcısı Sami Uğur, Deniz'e sokulup, elindeki basılı kâğıttan idam kararının özetini okuyup, bir diyeceği olup olmadığını sordu. Deniz kararın kendisi hakkında olduğunu, bir diyeceğinin olmadığını belirtti.

Savcı görevlilere, 'Zincirleri çözün' dedi. Bir görevli yarı telaşlı, yarı çekingen ama saygılı bir tavır içinde elindeki anahtarla zincirlerin kilidini açmaya çabaladı. Açamıyordu. Elindeki anahtar kilide uymuyordu. Başgardiyen birkaç anahtar daha verdi. Yine açamadılar.

Bu durum, odada bir hoşnutsuzluk, sabırsızlık havası estirmişti. Kendi kendine sabırsız mırıldanmalar oldu. Onbeş dakika kadar beklediler. Bu arada Albayın 'Zincirleri çözmeye gerek yok. Zincirleriyle çıkarılsın' dediği duyuldu. Deniz, 3-4 metre karelik odada, sırtında parkası, parkanın içinde boğazlı sarıyeşil bir kazak ve ayağında küf yeşili kadife pantolonuyla dev

gibi dimdik duruyor. Savcı müdahale etti. 'Kim kilitlediyse bulunsun' dedi. Görevliler koştu.

Hüseyin'in bekletildiği odada bulunan Mamak'tan gelen başçavuş elinde bir deste anahtarla koşarak geldi. Anahtarları alan gardiyan zincirlerin kilidini açtı, Deniz'in ayağından çıkarılan pranga odanın köşesine bırakıldı.

Görevliler Deniz'in ceplerini boşalttılar. Cebinden 11 lira 50 kuruş çıktı. Babasına teslim edilmek üzere emanete aldılar. İnfaz Savcısının talimatıyla, görevliler masanın üzerindeki paketten, beyaz patiskadan yapılmış, kolsuz, dar, beyaz bir ölüm gömleği çıkardılar, başından geçirip giydirdiler. Arkadan bağlı kolları bu uzun beyaz kefen-gömleğin içinde.

Deniz, ayağındaki botlarını işaret ederek, bir görevliye seslendi: 'Postallarımın bağcıklarını bile bağlamaya vakit bırakmadan beni apar topar buraya getirdiler. Postallar bu haliyle sehpa ayağımdan düşecek. Düşmelerini istemiyorum. Onları bağla da düşmesinler' dedi.

Gardiyan eğilip postalların bağcıklarını bağlıyor. Deniz avukatlarına dönüyor: 'Hoşçakalın. Cezaevindeki bütün devrimcilere selam. Onları benim için tek tek öpün' dedi ve sakın ve metin adımlarla odadan çıkıp sehpa doğru yürüdü.

Sehpanın önünde durdu. Sehpa, normal bir masa ve üstünde üçayaklı bir tabureden ibaretti. Ama elleri arkadan bağlı, sırtında daracık bir ölüm gömleğiyle sehpa çıkması imkânsızdı.

Gardiyanlar tuttu, kaldırdılar. Deniz sehpa çıktı, tabureye de. İpi kafasına kendisi geçirmeye çalıştı. Çift ilmik atılı ip dardı. Cellât ipliği genişletip, Deniz'in kafasına taktı.

Deniz gür sesiyle, daha şafak sökmemiş geleceğe haykırdı:

**“YAŞASIN TÜRKİYE HALKLARININ BAĞIMSIZ-
LIĞI,**

**YAŞASIN MARKSİZM-LENİNİZMİN YÜCE İDEO-
LOJİSİ,**

**YAŞASIN TÜRK VE KÜRT HALKLARININ BİR-
LİKTE MÜCADELESİ,**

KAHROLSUN EMPERYALİZM!”

Görevliler telaşlandı. İnfaz Savcısı cellada ‘Çek, çek’ diye bağırdı. Deniz’in son hecesi, taburenin çekilmesiyle birlikte gırtlığında asılı kaldı. Tabure hemen çekildi, uzun boyuyla Deniz boşluğa düştü. Ayakları masaya çarptı. Hemen masayı da çektiler. Saat 01.25 Deniz, avukatlarının karşısında, beyaz gömleği içinde upuzun asılı. İpte ağır ağır dönüyor. Sadece başı ve postalları görünüyor. Geriye kalan bütün vücudu o dar, biçimsiz beyaz gömlektен görünmüyor. Vücudu kendi çevresinde iki kez dönüyor duruyor. Sonra göz kapakları kapanıyor. Vücut kasılmaya başlıyor. Belden aşağısı üç kez silkiniyor. Göğsüne karar özeti yazılı karton bir yafta asıyor cellat. İdam cezasının uygulandığı küçük avlu subaylarla dolu. Ortada bir karakavak. Avlunun kenarında yan yana leylak ağaçları. Sıkıyönetim Merkez Komutanı Tevfik Türüng elleri cebinde bir leylak ağacına dayanmış, kısık gözlerle infazı izliyor. Tuğgeneral Ali Elverdi, sehpanın karşısında ağzında bir sigara ellerini arkasında bağlamış, göbeği ilerde, sanki muzaffer bir komutan havası vermeye çalışarak, donuk bakışlarıyla iptе sallanan Deniz’i izliyor. Ankara Savcısı Fazlı Alp, İnfaz Savcısı Sami Uğur, yüksek rütbeli subaylar, gardiyanlar ve iki avukat, Halit Çelenk, Mükerrerrem Erdoğan.

Ortada tambir sessizlik. En ufak bir ses bile yok. Birden ne olduğu anlaşılmayan bir ses kapladı ortalığı. Ve irkildi herkes. Sonra bütün gözler sesin geldiği yana döndü. Duvarın çıkıntısındaki yuvasında bir güvercin kanat çırpıyordu. Masa çekildi. 10 dakika sonra doktorlar sehpadaki Deniz'e yaklaşıyor ürkek adımlarla. Gömleği sıyrıp nabzını kontrol ediyorlar; nabız hala atmaktadır. Avukatlar acıyla sarsılan yürekleriyle, bunun bir işkence olduğunu, ilmiklerin teke indirilmesini söylüyor. Doktor, avukatlara dönüp 'Üzülmeyin, tabure çekilip düştüğünde boyun kırıldığı için beyinle bağlantı kesilir. Acı hissetmez' dedi. İnfaz Savcısı Deniz'in kelepçelerini açtırıyor. Deniz'in kolları gömleğin içinden aşağıya doğru sarkıyor. 15 dakika sonra doktorlar yeniden nabız kontrolü yapıyorlar, nabız hala atıyordur. Saat 02.15'e kadar Deniz tam 50 dakika ipin ucunda sallandı ve ancak ondan sonra doktorlar 'Öldü' dediler.

Deniz'i darağacından indirip götürürken, Yusuf'u beklettikleri odadan çıkarıp başgardıyan odasına getirdiler. Yusuf gelirken "Deniz'in sesini duydum" diyordu. Daha biraz önce Deniz'in oturduğu sandalyeye Yusuf'u oturttular. Ceplerini boşaltıyorlar. Cebinden 17 lira 25 kuruş çıkıyor, emanete alınıyor. Koynundan önceden yazıp hazırladığı iki mektup çıkıyor. Birini babasına, diğerini köy halkına ve arkadaşlarına hitaben yazmış. Mektupları İnfaz Savcısı alıyor. Yusuf mektupların, avukatlarına verilmesini istiyor. Savcı 'Olmaz' diyor. Yusuf soruyor, 'Mektuplarımı sahiplerine verecek misiniz?' Savcı cevaplıyor, 'Elbette vereceğiz, Niye bize güvenmiyorsun?' Yusuf gülerek cevaplıyor, 'Güvenmem için bir sebep var mı?' Yusuf'un savcıya ve diğerlerine güvenmemekte ne kadar haklı olduğu sonradan açığa çıkacak, savcı, babasına yazdığı mektubu uzun ısrarlardan sonra verecek, ama akrabalarına ve köy halkına yazdığı mektubunu vermeyecekti. Bu mektup halen de verilmedi.

Yusuf'un babasına yazdığı son mektup şöyleydi:

“Salı.

2 Mayıs 1972.

Sevgili Babacığım...

Bu mektubu aldığın zaman ben ebediyen bu dünyadan göç etmiş olacağım. Ne kadar sarsılacağını tahmin ediyorum. Bir buçuk seneden beri benim yüzümden nasıl üzüntü içinde olduğunuz malum. Bu son olayı da metanetle karşılamanızı sadece dileyebiliyorum.

Babacığım, bu olayda da annemin ve Yücel’in senin tesellilerine ve desteklerine ihtiyaçları çok. Bunun için ne kadar metin olursan, hem senin sağlığın, hem de onlar için o kadar iyi olur. Elbette ki, yıllarca emek verip yetiştirdiğin bir oğulun, bir günde öldürülmesi kolay göğüslenecek bir olay değildir. Fakat siz benim ne için, kimlere karşı mücadele verdiğimi biliyorsunuz. Ben bu açıdan rahat ve vicdan huzuru içinde gidiyorum. Sizlerin de bu bakımdan rahat ve huzur içinde olduğunuzu ve olacağınızı biliyorum.

Babacığım, annemin ve Yücel’in senin desteklerine muhtaç olduklarını yukarıda söylemiştim. Onları rahat ettirmek için bütün gücünü kullanacağından zaten eminim. Babacığım, burada şunu ilave edeyim ki, Yücel’in hastalığından kendimi sorumlu hissediyorum. Yücel için her şeyinizi ortaya koyacağınız konusunda hiç kuşku yok.

Ablamlar için söyleyeceğim, fazla üzülmeyinler. Olayın sarsıntıları geçtikten sonra normal hayatlarını devam ettirsinler. Mehtap’a ne diyeyim. Benim için her zaman bol bol öpün.

Babacığım, cezaevinde kalan arkadaşları ara sıra yoklarsan, hallerini hatırlarını sorarsan çok memnun olurum. Her biri oğlun sayılır. Dışarıda bizler için uğraşan dostlarımı ve dostlarını hiçbir zaman unutmayacağını biliyorum. “Mektubumu burada bitirirken, sizi, annemi, Yücel’i, ablamı, Aziz ağabeyi, Mehtap’ı hasretle kucaklarım babacığım.

Sağlıcakla kalın. Hoşçakalın.

T. Yusuf Aslan”

Avukatları Yusuf’a ‘Sigara içermisin?’ diye sordu. ‘Son bir defa içeyim’ diye yanıtladı Yusuf. Bir sigara verdiler ağzına, sonra yaktılar, içti. Tuvalete gitmek istedi, götürdüler.

Bir ara Yusuf, herkesin kendisine müdür bey dediği birine (Birinci Şube Müdürü) dönerek, ‘Yine işkenceye devam ediyormusunuz?’ diye sordu. Müdür birden bu soru karşısında irkildi. Yusuf’a ‘Biz öyle şey yapmayız’ dedi. Yusuf alaycı biçimde gülümseyerek başını salladı ve yine sordu, ‘Peki elektrik işkencesi nasıl gidiyor?’ Polis müdürü yine ‘Bizde öyle şeyler yoktur’ dedi. Yusuf sormaya devam ederek ‘Çocukların var mı?’ deyince ‘Bir kızım var’ dedi polis. ‘Nerede okuyor?’, ‘Daha küçük, okula gitmiyor.’ Bu sırada İnfaz Savcısı doktorları çağırdı. ‘Yusuf’un İnfaza engel bir rahatsızlığı var mı?’ diye sordu. Doktorlardan önce Yusuf, ‘Sanki komada olsam asmayacak mısınız? Hiçbir şeyim yok’ dedi. Savcı kararı okudu, sordu. Yusuf ‘Karar bana aittir. Bir diyeceğim yok’ dedi.

Masanın üzerindeki ikinci paket açıldı. Hazırlanmış beyaz idam gömleğini Yusuf’a da giydirdiler. Yusuf itiraz ederek, ‘Bunu giymeden asamaz mısınız?’ diye sordu savcıya. Savcı

‘Usul böyle’ dedi. Ayağındaki zincirleri söküp, biraz önce Deniz’den sökülenlerin yanına bıraktılar. Savcı, ‘Yusuf’u bekletmeyelim’ diyor. Yusuf ayağa kalkıp sakın ve rahat adımlarla avluya çıkıp, sehpaye yürüyor. Sonra avukatlarına dönüp, ‘Şekibe ablaya selam’ diyor ve ekliyor, ‘Hoşçakalın.’ Gardiyanların yardımıyla sehpaye çıkıyor. İpi boynuna takarak yüksek sesle haykırıyor ömrünün son sözlerini:

“BEN HALKIMIN BAĞIMSIZLIĞI VE MUTLULUĞU İÇİN

ŞEREFİMLE BİR DEFA ÖLÜYORUM.

**SİZLER, BİZİ ASANLAR, ŞEREFSİZLİĞİNİZLE
HER GÜN ÖLECEKSİNİZ.**

BİZ HALKIMIZIN HİZMETİNDEYİZ.

SİZLER AMERİKA’NIN HİZMETİNDESİNİZ.

YAŞASIN DEVRİMCİLER, KAHROLSUN FAŞİZM!”

Yusuf daha son sözlerini bitirmeden savcı cellada sesleniyor, ‘Çek, çek’ Yusuf ayaklarıyla tabureyi devirdi. Cellat masayı altından çekti. Yusuf boşluğa düştü. Saat tam 02.25’ti. O da deniz gibi kendi çevresinde döndü, bacaklarını belirgin bir kasmayla üç kez silkti ve öylece kaldı. 5 dakika sonra kelepçelerini söktüler. Sonra doktorlar muayene etti, ‘Biraz daha bekle-yelim’ dediler. Deniz’i seyreden aynı kalabalık Yusuf’u da seyrettiler. Saat 02.50’de ipi kesip Yusuf’u da indirdiler sehpadan.

Hüseyin bu sırada bulunduğu odadan alınıp, önce Deniz'in sonra da Yusuf'un beklediği başgardıyan odasına getirildi. Aynı sandalyeye oturtuldu. Elleri arkadan kelepçeli, ayağında zincirler. Avukatlar, savcı, albay ve gardiyanlar o geldiğinde odaydaydılar. Bir gardiyan Hüseyin'in ayaklarındaki zincirleri söktü, köşeye daha önce sökülenlerin yanına bıraktı.

Avukatlar Hüseyin'e sordular, 'Sigara içermisin?', 'İçmeyeyim, teşekkür ederim' diyor ve ekliyor, ayağındaki lastik pa-bucları göstererek, 'Babam yarın bunları görünce üzülecek, oğlumun doğru dürüst bir ayakkabısı bile yokmuş diye. Söyleyin üzülmesin. Bizi Mamak'tan öyle apar topar getirdiler ki, ayak-kabılarımı bile giyemedim. O da onlara kalsın.' İnfaz Savcısı elindeki evraklara baktıktan sonra Hüseyin'e soruyor: 'Kayse-ri'nin neresindensin?' Cevap, 'Sarız'dan' oluyor ve Hüseyin soruyor: 'Sen neresindensin?', 'İçindenim' diyor savcı. Dönüp doktorlara soruyor, 'İnfaza engel bir hastalığı var mı?', 'Hayır, yoktur' diyorlar. Sonra yeniden dönüp Hüseyin'e karar özetini okuyup soruyor 'Bu karar sanamı ait?' Hüseyin cevap vermi-yor, gülümsemekle yetiniyor.

'Hüseyin'i bekletmeyelim' diyor savcı. Hüseyin ayağa kal-kıyor. Gardiyanlar ceplerini boşaltıyor. 21 lira, 95 kuruş çıkı-yor cebinden, bir de önceden yazıp hazırladığı son mektubu. Hüseyin bu son mektubunda da, bütün yaşamında olduğu gibi az konuşan, ağır başlı karakterini yansıtmış, kısa bir mektup yazmıştı.

“Babama, anneme, kardeşlerime ve yakın arkadaşlarıma,

Söyleyecek fazla söz bulamıyorum.

Bir insanın sonunda karşılaşacağı tabii sonuç, bildiğimiz sebeplerden dolayı erken karşıma çıktı.

Üzüntü ve acınızı tahmin ediyorum. İleride durumu çok daha yakından anlayacağınız

İnancındayım. Metin olunuz.

Üzüntü ve acılarınızı unutmaya çalışınız.

Bütün varlığımla hepinize kucak dolusu selamlar, sevgiler!..

Yazılacak çok şey var, fakat hem mümkün değil, hemde sırası değil...

Candan selamlar...

Hüseyin İnan.”

Mektubu İnfaz Savcısı alıyor. Masanın üzerindeki son paketten üçüncü idam gömleği de çıkarılıp Hüseyin’e giydiriliyor. Hüseyin avukatlarına dönüyor, ‘Hadi eyvallah. Şekibe ablaya selam’ diyor. Sonra avluya çıkıyor ve oradaki herkese hitaben:

‘Bu mücadele bizimle bitecek mi sanıyorsunuz?’ diyor.

Sehpanın önüne geliyor, masaya çıkıyor. Taburenin yanında duruyor. Savcı, ‘Tabureye çık’ diye bağırıyor. Hüseyin, ‘Sabırlı ol, çıkacağım’ diyor.

Sonra yüksek sesle ve yüreklice son sözlerini haykırıyor:

**“BEN ŒAHSİ HİÇBİR ÇIKAR GÖZETMEDEN,
HALKIMIN MUTLULUĞU VE BAĞIMSIZLIĞI İÇİN
SAVAŒTIM.**

BU BAYRAĞI BU ANA KADAR ŒEREFLE TAŒIDIM.

**BUNDAN SONRA BU BAYRAĞI
TÜRKİYE HALKINA EMANET EDİYORUM.**

**YAŒASIN İŒÇİLER, KÖYLÜLER VE YAŒASIN DEV-
RİMCİLER.**

KAHROLSUN FAŒİZM!”

Hüseyin, son sözlerini söyledikten sonra, büyük bir görevi yerine getirmiŒ bir insanın rahatlığı ve sakinliğiyle tabureye çıkıyor, boynunu ilmiğe uzatıyor. Cellat ipi takar takmaz Hüseyin tabureye bir tekme vuruyor, deviremiyor. İkinci tekmede kendi taburesini deviriyor. Saat tam 03.00’tür. İpin ucunda boŒluĖa dŒen bedeni bir kez kendi etrafında dönüp duruyor. Göz kapakları yavaŒŒa aŒaĖıya iniyor, alt dudağı sarkıyor. Bir süre sonra kelepçelerini czyorlar. Doktorlar nabzına bakıyor. ‘Bekleyelim’ diyorlar. 03.25’te ipi kesip Hüseyin’i götürüyorlar.

BÖLÜM: 8

DENİZLER İÇİN YAPILAN VEYA YAPILMASI PLANLANAN EYLEMLER

Dağlarımıza, ovalarımıza, şehirlerimize özgürlük gelsin ve ırmaklarımız özgürce aksın diye girdiler bu acımasız hayat kavgasının içine. Ne ölümler ne zulümler ne işkenceler gördüler. Ama hiç mücadelelerinden vazgeçmediler. İsyân bayrağını diktiler, çoban ateşlerini yaktılar ve direnişe geçtiler. İşçinin, köylünün, sömürülenin yanında yer aldılar ve son nefeslerine kadar, hiçbir çıkar gözetmeden halkının mutluluğu ve bağımsızlığı için savaştılar, bunun için şerefleriyle ölüme gittiler...

NURHAK KATLAMI(31 MAYIS 1971)

Herkes erikler çiçek açınca dağa çıkacaklarını biliyordu; oysa henüz THKO'nun ismi bile yoktu. Nurhak'a çıktılar; hedefleri, Deniz, Yusuf ve Hüseyin'i kurtarmak için NATO üssünü basmaktı.

Onlardan birini anarken ötekileri anımsamamak ayıp sayıldı her zaman. Çünkü onlar çok, ama tek bir insan gibiydiler. Kardeş, dost, arkadaş, birbirleri için canlarını seve seve verebilen yiğitlerdi. Nurhak'ta kaldı kanları. Ağıtları tüm ülkeyi sardı.

31 Mayıs 1971 günü Nurhak'ta, İnekli Köyü yakınında dö-küldü kan. Yoksulluktan, sefaletten, ezilmekten kurtarmaya çalıştıkları halkın en yakınında olabilmek için dağdaydılar aylardır. Bir muhtar ihbar etti. Bir karanlık çöktü dağa, bir pusu kuruldu. Üç genç, üç koca yürek al kan içinde düştü toprağa.

Bir sevdadaydı onlar. Doyulmamış, tam yaşanılmamış, hiç unutulmayan bir sevda... Kısacık yaşamlarına yüzyılları doldurmayı becerebilecek kadar ustaydılar. Belki de unutulmamaları bundan. Sevimleri, aradan geçen yıllarca hala yüreklerde dipdiri kalabilmeleri bundan.

Sinan'dı, Kadir'di, Alpaslan'dı onlar, Deniz'di, Hüseyin'di, Yusuf'tular. Mahir oldular, Ulaş, Cevahir, İbrahim oldular sabırlı ve dirençli. Geriye öylesine bir miras bıraktılar ki; çok paylaşılmaya çalışıldı, ama hiç kimse en ufak bir gölge düşüremedi o mirasın üzerine.

Bu yüzden onlar gerçekten büyük, sevicek, her anıldıklarında arkalarından ağlanacak insanlardılar.

Gerildik ey halkım unutma bizi" dizeleri de onların yaşamını en özet anlatan dizelerdir.

Kavgaya girerlerken karşılaşabilecekleri tüm güçlüklerin bilincindeydiler. Bu nedenle gözü pek, bu nedenle yigittiler hepsi.

Nurhak'ta kaldı kanları. Ağıtları tüm ülkeyi sardı.

Ankara-Ahlatlıbel Amerikan Radar ss'nden 4 Amerikan askerinin kaırılışıyla ilgili olarak Türk Haberler Ajansı'na bir bildiri gönderildi. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) bildirisinde özetle şöyle deniliyordu:

"Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun Sesidir.

1- Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu halkımızın bağımsızlığının silahlı mücadeleyle kazanılacağına ve bu yolun tek yol olduğu-na inanır. THKO, bütün yurtseverleri bu kutsal mücadele saflarına çağırır ve hainlere karşı giriştiği kavgada en son savaşçı-sına kadar devam edeceğini bildirir...

Halkımıza şunu duyuruyoruz. Düşmanın zenginliğine, sayı-sına, imkânlarına ve dehşetine aldırmayınız. Düşmana boyun eğmeyiniz, haklarımızı zorla alacağız çünkü onlar her şeyi biz-den zorla alıyorlar.

Bütün yurtseverler: yaşamaktansa şerefle ölmek, yalvarmak yerine zora başvurmak, başkasına değil kendine ve kendin gibi olanlara güvenmek, nerede ve nasıl olursa olsun hainlere boyun eğmemek parolamızdır. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu, bu mücadeleye en son neferine kadar ve kanının son damlasına kadar devam edeceğini bildirir."

Kavga yeni başlıyordu. Kavga Türkiye'nin her yanında örgütleniyor, kent gerillasının yanısıra kırdada gerilla örgütlenmesinin şartlarının yaratılmasına çalışılıyordu.

Nurhak Dağı'nda üslenmişti THKO gerillaları. Sayıları azdı, ama yürekleri büyüktü.

O günler kendi koşullarında değerlendirildiğinde bilgi kıttı, deneyim kıttı, ilişkiler sınırlıydı... Bütün bunlar aşılamayacak şeyler değildi elbet. Aşmak için çalışıyorlardı gece gündüz. Yine de eksiklikler yaşıyorlardı yer yer. Kır gerillasının üyelelerinden biri olan Yalçınar, (Arkadaşları arasında ismi: Endi) günlüğüne bu eksikliklerden birini şöyle yazmıştı:

"6 Mayıs, Perşembe. Öğlene doğru aşağı dereye H. Ali'nin oraya balık tutmaya gittik. İnsan görünce, boğazı keşfe karar verdik. Tam geçitte yemek yerken Çavuşkar'dan yedi avcı bastırdı. Konuştuk. Pek fena insanlar değillerdi. Az eknek katık verdiler. Keşfe çıkan iki kişiyi, velhasıl hemen herkesi gördüler. Tahminimce ne olduğunu anlayamadılar. Geçitin ortasında nöbetçisiz yemek yememiz büyük eşeklik."

Kır gerillasını yöneten Sinan Cemgil'di. Belki de "Nurhak katliamı" denilince ilk onun isminin akla gelmesi bundan. Böyle olması öteki yiğitleri inkar anlamına gelmiyor.

Herkesin sevdiği, "Hoca" dediği, sözcüğün tam anlamıyla Çocukla çocuk, büyükle büyüktü Sinan. Eşi Şirin Cemgil O'nu şöyle özetliyordu:

"Seviyorsa, sevdalıysa vücudu, ruhu, duygularıyla severdi. Dostsa bütün yanıyla... Yüzüyorsa çok iyi bir şekilde yüzmek, tadını çıkarmak isterdi. İçtenlik dediğimiz olgu onda elle tutulur bir şekildeydi... Bazı insanlar belli ışıklar yayarlar. Sinan'dan yayılan ışık öyle etkiliydi. İçtenliği, neşesi, kızgınlığı elle tutulurdu. Çok yönlü bir insandı. Yetenekliydi, çevikti, atiktifdi"

Onu tanıyanların hemen hepsi hep aynı Şeyleri Őöyleyeceklerdi: *“Gölmeyi seven biriydi Sinan. Gırgır geçmeyi de... Zorluklarla alay etmeyi becerebilen, çevresine neŐe yayan biriydi.”*

Cezaevinde yattığı günlerde yazdığı bir mektupta da onun bu özelliklerini bulmak olanaklıydı, Şöyle yazmıştı Sinan 18 Nisan 1968 tarihli mektubunda:

“Birkaç saat önce girdi odaya kuŐ sesleri ve gün ışığı... Daktilo klavyesi A ile başlamaktadır, B gelmez. Sanılmamalıdır Elif Ba’daki gibi... Hemencecik Z geliyor. Hiç uymuyor Elif Ba hesabına... Bu gece uyumadı hiç. Bu sabah erkenden dolaŐmaya çıkılmayacak, bakılmayacak hesap makinalarına ve manavlara ve ıvır zıvır satan dükkânlara ve köründe sabahın gidilmeyecek salep içmeye. A’dan sonra hemencecik Z geliyor. AZ... Az pilav, az sigara, az salep, az yaşamak... Vay kahpe felek vay... ”

Sinan cezaevini de Şöyle anlatıyordu eŐine yazdığı bir mektupta:

“Tecritin önü volta mahalli. On metreden fazla açılmak yok. Gardiyanlar pek çalımlı, otoriter görünmeye çalışıyorlar... Sağa bak geçit yok, sola bak geçit yok... Duvar yüksek, tepesinde jandarma, sonra volta, gene volta... İç çekme, küfür ve Őamata gırla, ama en çok küfür; kadere, ölene, hükümete vs. En okkalı küfürleri savcı yiyor. Daha çok da savcının avradı. Sonra çek bakalım Kırıkkaleli bir türkü.’ Kırıkkaleli tavuk hırsızı. ‘Hapishaneye güneş doğmuyor’ diye asılıyor. ‘Allah’ diye narayı istersen basma... ”

Devletin saldırıları günden güne yoğunlaŐıyordu. Denizler yakalandı önce. Sonra Hüseyin. Mart kara bir bulut gibi çöktü ülkenin üzerine. Radyoda devamlı “Teslim olun” anonsları var-

dı. “Seni asacağız” diyen İçişleri Bakanı’nın suratına gülerek bakmıştı Deniz ve “Beni neremden asacaksınız” diye dalga geçmişti.

Kahramanları canlı olan bir efsane yazılıyordu her gün. Bugün anlatılan, o efsanenin sadece bir sayfasıdır.

31 Mayıs 1971 günü sarıldı çevreleri Nurhak’ta. 31 Mayıs’ta kan kustu makinalılar. Üç fidan düştü toprağa. Bölgede bulunan, Yılmaz Erkekoğlu isimli subay olaydan sonra şöyle anlattı gazetecilere:

“İnekli köyünde 31 Mayıs 1971 tarihinde meydana gelen silahlı çatışmada ölen Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan’ın ailelerine cenazelerini alıp almayacakları şeklinde, Gölbaşı Cumhuriyet Savcılığı’na telgraf çekilmişti.

Geldiler!

Oğlunun cenazesinin teslim aldıktan sonra Adnan Cemgil, bir konuşma yaptı. Hatırlayabildiğim kadarı ile içeriği şöyleydi:

‘Ben varlıklı bir aileden geliyorum. Kendim öğretmenim. Ekonomik durumum oldukça iyidir. Oğlumu en iyi şekilde yetiştirdim. En iyi okullarda okuttum. Ülkenin en güzide üniversitesi olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde okuyordu. Hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. Bu sonuç olmasa yüksek mühendis çıkacak ve o da varlıklı bir hayat yaşayacaktı. Fakat o sizin iyiliğiniz için öldü. Bunu bilersiniz diye söylüyorum.’

Köylülere baktım. Biraz önce dikkatlice dinledikleri Adnan Hoca’nın sözü bitince, başlarını öne eğdiler.”

Adnan Cemgil iyi bir evlat yetiştirmiş olmanın gururunu yaşarken, bir yiğit delikanlıyı, arkadaşını, yoldaşını yitirmiş olma-

nın acısıyla doluydu. Her zaman onur duydu oğluyla, her zaman gururlandı.

Mustafa Yalçiner birlikte girdikleri çatışmada vurulan arkadaşları Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga'yı anlatıyor.

“Alpaslan bir göçmen ailenin çocuğu. İzmir Bucalı. İzmir Atatürk Lisesi'nde aynı sınıftaydık. ODTÜ'ye birlikte geldik. O benden bir-iki yaş büyüktü. Tembel değıl, çalışmak zorundaydı. Bir ara babasının fırınında da çalışmıştı. Bağlarda üzüm toplardı, tütün kırma işine giderdi. Diğer çocuklar gibi gezerek oynayarak bir çocukluk geçirmediğini biliyorum. Bu çalışmalarını nedeniyle biraz gecikmeli okuyordu.

Alp çok emekçi bir insandı. Çok insan tanıdım, işçi de tanıdım ama Alp'e benzeyen insana çok rastlamadım. Çok kolektivistti. Hep toplum için, hep halk için bir şeyler isterdi. Her şeyin en zorunu üstlenirdi. Mesela gece dağda bir mağarada yatıyoruz, mağaranın en soğuşa açık kapısında o yatarı. Kolay kolay

haksızlıkları kabullenmez, boyun eğmezdi. Yaşayarak gördüğü sistemin haksızlıklarını ortadan kaldırmayı istiyordu; tam bir sosyalistti.

Kadir'le arkadaşlığımı ne yazık ki çok kısa sürdü. Nurhak'a ilk gidenlerdendi. Konya Akşehirli. Akşehir oldukça geri yerlerinden Türkiye'nin. Üstelik liseden mezun olduktan sonra gittiği yer Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) hakim olduğu Erzurum Atatürk Üniversitesi. Kadir Erzurum'da bir devrimci olarak kendini ortaya koyuyor, dolayısıyla müthiş bir baskı altında. Tek kişi değil kuşkusuz ama en sivrilenlerinden. Dirençli kişiliğini oluşturan nedenlerden biri de oradaki mücadelesi. Geceleri bile nöbetleşe uyuyorlar, o yüzden dağda tuttuğumuz nöbetler ona çok kolay geliyordu. Yine bu nedenle dikkatli, aynı zamanda çok naif bir insandı. Dirençli kişiliğinin altında müthiş duygulu duyarlı biri vardı. Alpaslan'ın o kararlı duruşu, kendisi için bir şey düşünmemesi durumu Kadir için de geçerli. Gerçi, bu sadece onlara da has bir özellik değildi, böyle insanlar biraraya gelmişti.

Sinan tabi bambaşkaydı. Hani bazıları için derler ya annesi onu önder olarak doğurmuş diye. Tabii tarihi ne kahramanlar

yapar ne de kahramanları analar doğurur. Eğer böyle bir şey doğru olsa buna en çok uyan Sinan'dır, Deniz'dir, Hüseyin'dir. Sinan Türkiye devrimci hareketinin en sivrilenlerindendi; etrafındaki insanları müthiş bir etkileme ve peşinden sürüklemeye yeteneği vardı. Çok yönlüdür bir defa, bu anlamda da Deniz'le benzeşirler ama Sinan'ın daha derinlemesine bilgileri vardır.

Mesela hepimiz ODTÜ'de okuduk, İngilizce bilgimiz vardı. Sinan sekiz dokuz dil, en önemlisi Latince biliyordu. Bütün bu dillerden okuyabilme yeteneği vardı ve okuyordu da. O dönem Marks'ın Lenin'in birçok eseri Türkçe'ye çevrilmemişti. Tembellikten değil ama daha çok pratik içinde yer aldığımızdan okumuyorduk, Sinan her koşulda okuyordu. Dağda bile sırt çantasında dört cilt İngilizce kitap taşıyordu. Mola yerinde açıp bakıyordu. Sinan dünyayı çok yönlü anlayabilmenin koşullarına bizden daha çok sahipti.

Bizim içimizde dağa çıkma fikrine en son kafası yatan arkadaşımızdı. Bunu iyi bir şey olarak söylüyorum. Sinan bunun daha kitlesel olarak yapılması gerektiğinin farkındaydı. Biz kendi düşündüklerimizin kendi uygulayacaklarımızın yeterli

olduğunu düşünüyorduk ama Sinan'ın buna itirazı vardı. Ancak bizi ikna edemedi. Bu işin sadece öncülerle olmayacağını düşünüyordu ama kafasında şekillenmiş net bir şey de yoktu. Daha net bir şekilde tavrını koysaydı biz dağa çıkalım diye ısrar etmezdik. Ama sonuçta o da bu koşullar içinde devrimcileşmişti. Sosyalizmi kavrayış açısından en ileri noktada olanımız oydu."

Nurhak Katliamı Neden Yaşandı?

1971 askeri darbesinden sonra gerçekleştirilen "Balyoz Harekâtı"nın ardından yakalanan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam edilmelerini engellemek isteyen 7 Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) militanı, Nurhak Dağı'nın eteklerinden Malatya Kürecik ABD Radar Üssü'nü basmaya karar verdi. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga, eyleme giderken devlet güçlerince katledildiler.

12 Mart 1971 günü, hükümete Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Celal Eyiceoğlu'nun imzasını taşıyan bir muhtıra verildi.

Muhtırada şöyle deniliyordu: *"Meclis ve hükümet, süregelen tutum, görüş ve icraatı ile yurdumuzu, anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş. Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve anayasasının öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür".*

Ordunun fiilen yönetime el koymasıyla birlikte hükümet istifa etti. Yeni kurulan Nihat Erim başkanlığındaki darbe hükümetinin ilk icraatı, Balyoz Harekâtı'nı başlatmak oldu. Harekât kapsamında başta Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere 6 ilde

sıkıyönetim ilan edildi. TİP ve DİSK kapatıldı. Ziverbey Köſkü bir işkence merkezine dönüſtürüldü, yüzlerce devrimci gözaltına alındı, haislere atıldı. Türkiye işçi sınıfı üzerinde muazzam bir terör estirildi. Bu saldırı çerçevesinde Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) liderleri Deniz Gezmiş, Hüseyin Aslan ve Yusuf İnan yakalanarak idama mahkûm edildiler.

THKO militanları, önderlerinin idamını engellemek üzere Malatya Kürecik'te bulunan ABD Radar Üssü'nü basmaya karar verdiler. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan, Kadir Manga, Mustafa Yalçiner, Hacı Tonak, Metin Güngörmüş ve Ahmet Erdoğan'dan oluşan 7 kişilik bir grup, Mart ayı ortalarında başladıkları gerilla eğitimini, Mayıs ayının sonlarına kadar sürdürdüler ve üssü basmak üzere yola koyuldular. Yanlarında bol miktarda patlayıcı madde vardı. Bu patlayıcıları içeriye döşeyip içeride kim varsa rehin alacak, karşılığında Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in Cezayir, Suriye gibi herhangi bir ülkeye gönderilmelerini isteyeceklerdi.

31 Mayıs'ta Gölbaşı'nın İnekli Köyü yakınlarına geldiler. Yiyecekleri ve suları tükenmişti. Bir çoban onları gördü. Çobanı fark eden THKO militanları, onun uzaklaşmasına izin verdiler. Bu güne kadar pek çok köylüyle temas kurmuş, kendilerini avcı olarak tanıtmışlardı ve hiçbir ihbar vakası olmamıştı. Oysa bu defa faşistlerin de bulunduğu bir bölgedeydiler.

Köye dönen çoban muhtara "eşkıya" gördüğünü haber verdi. Muhtar, o dönemde bölgede pek az olmasına rağmen, büyük bir talihsizlik eseri olarak manyetolu bir telefona sahipti. Jandarmayı arayarak durumu bildirdi. Kısa bir süre sonra etrafları sarıldı. Çatışma iki saate yakın sürdü. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga, askerler tarafından katledildiler. Mustafa Yalçiner ağır yaralandı, Hacı Tonak silahsız olduğu

için çatışmadan ele geçirildi. Metin Güngörmüş ile Ahmet Erdoğan kaçmayı başardılar.

THKO üyesi devrimciler, özellikle Latin Amerika'dan esen rüzgârlardan etkilenmişlerdi. Silahlı küçük grupların başlatacağı öncü savaşının, halkı devrime yönlendirecek bir hareketlilik içine sokacağını düşünüyorlardı

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un Öldürülmesi

İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un Mahir Çayan'ın önderliğini yaptığı Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi tarafından kaçırılması ve örgütün, tutuklu arkadaşları serbest bırakılmadığı takdirde Elrom'un öldürüleceği yolunda açıklama yapması, hükümetin tavrının iyice sertleşmesine neden oldu.

Olay üzerine Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'ın radyoda okuduğu hükümet bildirisinde, Elrom'un derhal serbest bırakılmaması halinde bu eylemi düzenleyen örgütle uzaktan yakından ilişkisi bulunan herkesin tutuklanarak sıkıyönetim komutanlıklarına teslim edileceği, başkonsolos öldürüldüğü takdirde de idam cezası öngörülen geriye yürütmeli yasalar çıkarılacağı açıklandı.

Bu arada güvenlik güçleri yaygın bur tutuklama dalgası başlattı. Aralarında ülke çapında ünlenmiş gazeteci, sendikacı ve öğretim görevlisinin de bulunduğu sol görüşlü bir sürü kişi gözaltına alındı. Kaçırılışın üzerinden bir hafta geçmesine rağmen Elrom'un izine rastlanamaması üzerine 23 Mayıs'ta İstanbul'da 15 saat süreyle sokağa çıkma yasağı kondu.

Aynı gün Elrom, Nişantaşı'nda bir evde şakağına üç kurşun sıkılarak öldürülmüş halde bulundu. 27 Mayıs'ta olayla ilgisi oldukları açıklanan 4 kişi gözaltına alındı. 30 Mayıs'ta ise

Elrom'un kaçırlarak öldürölmesi olayına karıştıkları gerekçe- siyle aranan Mahir Çayan ve Hüseyin Cevahir'in bir binbaşının kızını rehin alarak sığındıkları İstanbul Maltepe'deki ev kuşatma altına alındı.

Güvenlik güçleri 1 Haziran'da Maltepe'deki eve operasyon düzenledi. Hüseyin Cevahir yaşamını yitirirken, Mahir Çayan yaralı olarak yakalandı. Rehine olarak tutulan Sibel Erkan sağ olarak kurtarıldı. 16 Ağustos'ta da Mahir Çayan ve arkadaşları- nın yargılanmasına başlandı.

9 Ekim'de Deniz Gezmiş ve 17 arkadaşı idama mahkûm olurken, 30 Kasım'da Mahir Çayan ve 4 arkadaşı tutuklu bulun- dukları Maltepe Askeri Ceza ve Tutukevi'nden tünel kazarak firar ettiler. Bu arada 20 Eylül'de temel hak ve özgürlüklere büyük kısıtlamalar getiren anayasa değişiklikleri benimsendi.

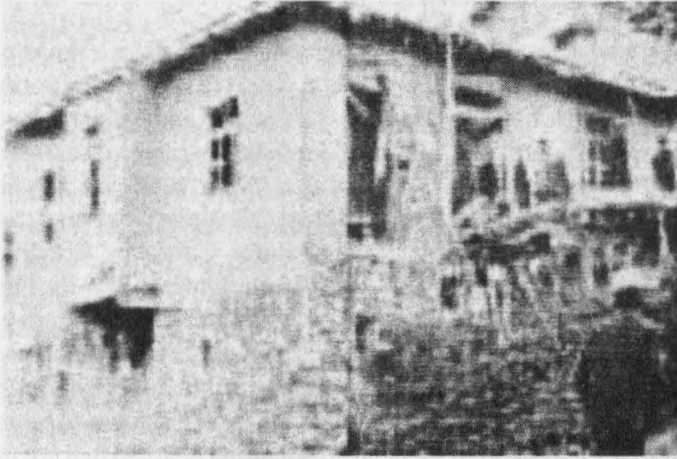
3 Aralık'ta aralarında Başbakan Yardımcısı Sadri Koçaş ve Atilla Karaosmanoğlu'nun da bulunduğu 11 bakan "kalkınma hamlesini ve reformları Atatürkçü bir görüşle gerçekleştirme olanağı kalmadığı inancıyla" hükümetten istifa etti. Bu istifalar 1. Erim hükümetinin sonunu getirdi. Yeniden Başbakanlık gö- revine getirilen Erim, 11 Aralık'ta yeni bakanlar kurulu listesini açıkladı.

İdamlara onay,

Askeri Yargıtay; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararını onayladı. 19 Şubat'ta İstanbul Fındıkzade ve Arnavutköy'de düzenlenen operasyonlar sonucunda Mahir Çayan'la birlikte firar edenlerden Ziya Yılmaz yaralı olarak yakalandı. Ulaş Bardakçı yaşamını yetirdi.

27 Mart'ta Ordu'nun Ünye ilçesindeki NATO Hava Üssü'nde görevli 3 İngiliz teknisyen Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından kaçırıldı. Güvenlik güçleri 30 Mart'ta eylemcilerin Niksar'ın Kızıldere köyünde saklandıkları eve operasyon düzenleyip, aralarında Çayan'ın da bulunduğu 10 eylemciyi yaşamını yitirdi, Ertuğrul Kürkçü'yü de sağ olarak ele geçirdi.

KIZILDERE Katliamı (30 MART 1972)

Ardından marşlar söylendi, yazılar yazıldı, şiirler söylendi. Sloganlar atıldı. Fakat hala dosyası aydınlanamadı...

Bir katliamdı. Binlerce kişilik ordu, CIA ve MIT işbirlikleri ardında jandarmalar kuşatmıştı Tokat Niksar'da kerpiç bir evi.

Mahir ayan, Sinan Kazım  z doğru, Hüdai Arıkan, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Cihan Alptekin, Ömer Ayna güvenlik güçlerince öldürüldü; Ertuğrul K rk u yakalandı. Kızıldere Katliamının sorumluları hala serbest.

Kızıldere Katliamı, Türkiye devrimci sosyalist hareketinin tarihinde bir dönüm noktası. 12 Mart muhtırası sonrasında devlet ſiddeti artarken, Türkiye Halk Kurtuluſu Parti-Cephesi (THKP-C) ve Türkiye Halk Kurtuluſu Ordusu (THKO) militanı 11 kiſi Deniz Gezmiſ, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idamını engellemeye alıſırken Tokat'ın Niksar ilçesine bağlı Kızıldere köyünde kısıtıldılar. Aſađıda o günlerin hik yesi...

İstanbul'da Ulaſ Bardakçı'nın öldürülmesi ve Ziya Yılmaz'ın ağır yaralı olarak yakalanması, Orhan Savaſı ve arkadaşlarının tutuklanması, ardından Koray Doğan'ın öldürülmesi ve Oğuzhan Müftüoğlu'nun da tutuklanması üzerine tasarlanan birkaç umutsuzca ıkıſın ve Ankara'da ya da baſka bir büyük kentte barınma olanağının olmadığının görülmesi üzerine asıl örgütlenmeden geriye kalan iki kiſi Mahir ayan ve Ertuğrul K rk u, THKO  yeleri Cihan Alptekin ve  mer Ayna ile birlikte, THKP-C'nin Doğu Karadeniz'deki kitle alıſmalarından edindiği iliſkiler alanına geçmek üzere yollarda yapılan sıkı aramalardan kurtulabilmek için makarna yüklü bir kamyonun yükleri arasına gizlenerek Fatsa'nın Yapraklı köyünde Ahmet Atasoy'un bir akrabasının evine yerleſtirildiler.

Cezaevinden kaıſtan baſlayarak yapılması mümkün ve gerekli ilk giriſimin Deniz Gezmiſ, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın idamlarının önlenmesi olduğu d ſ ncesinin aralarında sürekli olarak güçlendiği topluluğun eline Fatsa'ya yerleſtikten sonra Ankara ve İstanbul'da sahip olmadıkları kadar elveriſli bir imkân geçti: Varlığı daha önceden bilinen ve belirlenmiſ olan

NATO dinleme üssünde görevli İngiliz personeli. Kısa bir durum muhasebesinin ardından CHP'nin üç THKO'lunun idam cezalarının yerine getirilmesine ilişkin TBMM kararına Anayasa Mahkemesi'nde yaptığı itirazın sonucunun beklenmesi ve idamları önleyecek başka hiçbir yasal yol kalmadığında İngiliz görevlilerin rehin alınarak idamların yerine getirilmesinin engellenmesine karar verildi. Ancak, bu kararın yerine getirilebilmesi için gerekli bilgi, araç, barınma olanakları ve ilişkiler, kısacası yerel örgütlenme, ancak seyrek bir sempatizanlar çevresinin gevşek örgütlenmeleri içinde vardı.

Öte yandan bürokrasi içindeki mücadele, 12 Mart sonrasında devletin korunabilmiş kimi yasallıklarının askeri diktatörlüğü kalıcılaştırma yanlısı güçler tarafından sürekli olarak aşındırılması biçiminde sürüyordu. Bir yandan Anayasa Mahkemesi'nde davaya bakılırken öte yandan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı infazlar için darağaçlarının hazırlanmakta olduğuna ilişkin bildiriler yayımlayarak Anayasa Mahkemesi'ni baskı altında tutmaya çalışıyordu. Devletin kurumları arasında idama mahkûm üç devrimcinin hayatları üzerinde süren bu mücadelenin doğduğu gerilimli ve belirsiz atmosfer içinde, henüz hazırlıkların tamamlanmadığı bir sırada grubun büyük kentle olan son bağlantısı da koptu. Artık yerlerinin devlet güçlerinin bilgisi içine girip girmediğinden hiç bir zaman emin olmayarak, arkadaşlarının idamlarını engelleyemeden yakalanmak ya da her türlü riski göze alarak harekete geçmek kararıyla, 25 Mart 1972 gecesi saat 19.30'da Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ertuğrul Kürkçü, Hüdaî Arıkan ve Ertan Saruhan ellerinde kendilerine ait herhangi bir araçları olmaksızın yöredeki bir tanıdıklarının aracıyla Ünye'de İngiliz teknisyenlerin kaldığı apartmana keşif yapmaya gittiler. Evin önünde İngiliz görevlilere ait aracın durmakta olduğunu görünce, o gece İngilizleri kaçırmayı düşündülerse de çevrenin kalabalıklığından ötürü bundan vazgeçtiler. Geceyi Ünye'deki bir tanıdıklarının evinde geçirdiler.

26 Mart 1972 sabaha karſı devlet güçleri, kalabalık komando birliği, özel görevliler ve polis birlikleri ile Ankara'da elde ettikleri bilgileri değerlendirerek nye'deki bağlantı noktalarını ele geçirmek ve ardından aranmakta olan THKP-C ve THKO üyelerini yakalamak üzere Fatsa'yı abluka altına aldılar. Daha sonra 1979'da Fatsa Belediye Baſkanı olan terzi Fikri Sönmez ve çırağını gözaltına alan devlet güçlerinin kendi yerlerini öğrenmek üzere onları iſkence altında sorgulamakta olduğunu öğrenen grup iki seçenekle karſı karſıya kaldı; ya İngiliz görevlileri de yanlarına alarak nye'den ayrılacak ve arkadaşları Sinan Kazım zdoğru, Sabahattin Kurt, Saffet Alp ve mer Ayna'nın bulunduğu Kızıldere köyüne ulaſacaklardı ya da etkili herhangi bir eylemde bulunma olasılığı bulunmayan bu köye kendi baſlarına gitmenin yolunu bulacaklardı. Aralarında yaptıkları tartıſmada birinci seçeneğin uygulanması kararlaſtırıldı. İngiliz görevlilerin araçları kaldıkları konutun nndeysen onları kaçıracak ve birlikte gideceklerdi. Değilse, yakalanmadan önceki son ſansı kullanarak zorunlu olarak nye'den ayrılacaklardı. Yapılan keſifte İngilizlerin arabasının yerinde durduğu belirlendi ve eylem gerekleſtirildi.  İngiliz görevli alındı. Geride kalanlar bağlanarak hareket edemez hale getirildi ve Mahir Cayan, Cihan Alptekin, Ertuğrul Kürkçü, Hüdai Arıkan, Ertan Saruhan, Ahmet Atasoy ve Nihat Yılmaz, Kızıldere köyüne doğru İngilizlerin aracıyla yola ıktılar. Kızıldere köyüne tırmanan toprak yolun baſında Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz'dan ayrılan grup, rehinelerle birlikte arkadaşlarıyla birleſmeye giderlerken Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz da aracı uygun bulacakları uzak bir yerde terkederek Ankara ya da İstanbul'a gitmekle grevlendirildiler.

Soğuk ve rüzgarlı bir havada yokuſ yukarı tırmanarak ancak gün ağarıırken köy civarındaki ağıllara ulaſabilen grup, görünmemek için ağıllarda saklandı. 27 Mart 1972 gecesı yanlarında rehineleriyle birlikte, arkadaşlarının da kalmakta olduğu Kızıldere köyü muhtarının evine ulaſtılar. 27 Mart 1972 sabahı

İngiliz görevlilerin evine gelen hizmetlinin durumu polise bildirmesi üzerine, bütün bölgede topçu keşif uçakları ve helikopterlerle keşif uçuşlarına başlayan askeri birlikler aramalarını sürdürürken Kızıldere köyüne ilk giden grubun bağlantılarını kuranların ele geçmesi ve Niksar'daki bağlantı unsurunu açıklaması üzerine bu kişi 29 Mart 1972 günü yakalandı ve çok geçmeden güvenlik güçlerine muhtarın evini değilse de köy civarını tarif etti. Bu arada topçu keşif uçakları kar üzerinde Kızıldere köyüne çıkan yolun başında İngilizlerin aracının tekerlek izlerini tespit ettiler. Nihayet aynı gün Niksar ilçesi girişinde Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz'ın bıraktıkları araba bulunduğu gibi, İstanbul ya da Ankara'ya gitmek yerine geriye Kızıldere'ye dönmeyi daha güvenli bulan Ertan Saruhan ve Nihat Yılmaz dönüş yolu üzerinde çevre köylerden ekmek alırlarken kuşku uyandırdılar. Bütün belirtilerin Kızıldere köyü dolayını işaret etmesi üzerine 30 Mart 1972 sabah 05.00'de bilgi edinmek için köy muhtarının evine gelen jandarmalara muhtar önceden hazırladığı ihbar mektubunu vererek arananların evinde kaldığını bildirdi.

Evin ve köyün sarılması üzerine evde sıkışıp kalan THKP-C üyeleri Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Sinan Kazım Özudoğru, Hüdayi Arıkan, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz ve Ahmet Atasoy ile THKO üyeleri Cihan Alptekin ve Ömer Ayna teslim olmamayı, taleplerine olumlu karşılık verilmez ve üzerlerine ateş açılırsa İngiliz rehinelere, bıraktıkları ultimatoda belirtildiği biçimde öldürerek sonuna kadar çarpışmayı kararlaştırdılar. Evin giriş ve çıkışlarını hububat ve un çuvalları, dolap, yastık ve yataklarla tahkim ederek, evin çatısında delikler açarak çevreyi gözetlemeye başladılar. "Teslim ol" çağrılarını reddettiler. Öğleden sonra saat 14.00 sularında İngilizlerin kendilerine çatıdan gösterilmesi ve kendileriyle konuşturulmasını isteyen çevreyi kuşatmış binlerce asker ve polisten oluşan birliklere İngilizleri gösterip konuşturdular. Kısa bir süre sonra içlerinden birinin çatıya çıkması ve görüşme ya-

pılması isteğine uyarak çatıya çıkan Ertuğrul Kürkçü, Mahir Çayan, Cihan Alptekin ve Saffet Alp görüşmek üzere beklerlerken, ansızın üzerlerine önce tek tek, daha sonra çevredeki makineli tüfek yuvalarından yaylım ateşi açıldı. Bu ateşin kimin emriyle açıldığı ve neyi amaçlamış olduğu bugün de açıklığa kavuşmuş değildir. Teknisyenleri ve devrimcilerin tümünü uzun bir kuşatmadan sonra sağ olarak yakalamanın askeri olarak mümkün olduğunu konuyla ilgilenen hemen hemen her uzman belirtmiştir.

Ancak amacın bir arada kısıtılmış geniş bir önderliğin bir an öce temizlenmesi olduğu tahmin edilebilir. Kendilerini çatıdaki delikten eve atmayı başarabilen üç kişiden geride kalan Mahir Çayan başından yediği kurşunla öldü. Ardından daha önce alınan karar uyarınca İngilizler öldürüldü. Kerpiçten yapılma evde kendi silahlarının atış menzili dışında kalan güvenlik kuvvetlerinin atışlarına karşı koyamayan, buna karşılık siper aldıkları duvarları delen makineli tüfek mermileriyle isabet alan devrimcilerden Ömer Ayna gözünden vuruldu. Cihan Alptekin karnından yaralandı. Bir süre sonra ateş kesilip çağrılar yapıldıysa da kendilerini fiilen kurşuna dizmiş olan güçlerle görüşme yapmayı reddeden devrimciler evin sahanlığında toplandılar. Eve yapılacak yeni saldırıyı topluca karşılamak üzere el bombalarını hazırlayarak beklemeye başladılar. Ancak doğrudan değil, uzaktan tüfek bombaları ve roketatarlarla yapılan yeni saldırıda, topluca bulunulan sahanlığın bir bölümü isabet aldı. Bu isabetle tahrip olan bölümde el bombası taşıyanlardan birinin pimi çekilmiş bombası elinden fırlayınca ötekilerin de ortasında patlayan bomba bir dizi patlamaya yol açtı. Evin arkasından sahanlığa girilen ikinci girişi tutmakta olan Ertuğrul Kürkçü dışındakilerin önemli bir bölümü ölürken Ertuğrul Kürkçü evin bitişiğindeki samanlığa geçerek saklandı. Evden gelen silah atışlarının kesilmesi üzerine tarama atışları yaparak eve girenler can çekişmekte olan Saffet Alp'i kurşuna dizdiler. Evdekilerin tam sayısını bilmemeleri ve muhtar Emrullah Arslan'ın verdiği sa-

yıyla ölümlerin sayısının uyması üzerine hava kararırken cesetleri de alarak köyden ayrıldılar. Ertuğrul Kürkçü saklandığı yerden çıkamadı.

Ertesi gün ölümlerini almak üzere gelen yakınlarının teşhisleri sırasında Ertuğrul Kürkçü'nün babasının ölenler arasında oğlunun bulunmadığını söylemesi üzerine yeniden yapılan arama sırasında Ertuğrul Kürkçü de yakalandı.

Türkiye sosyalist ve devrimci hareketinin tarihinde "Kızıldere Katliamı" olarak bilinen olay, gerçekleşmesi ve gelişmesi sürecinde Türkiye'de ve Türkiye dışında büyük tepkilere yol açtı. Ancak yapılan bütün yanlış bilgilendirme, saptırma ve spekülasyonlara karşın devletin bu "katliam"ı savunması ve meşrulaştırabilmesi mümkün olmadı. Halkın vicdanı Kızıldere'de öldürülenlerin yanında yer aldı.

Ancak, devletin özgül amaçları bakımından "Kızıldere katliamı" hedeflerine ulaştı. Öncelikle THKP-C'nin önderliğine vurulan ağır darbe, yalnızca bu örgütün değil, sosyalist hareketin 1968'lilerin içinden çıkan önemli bir grup önderinin yok olmasına yol açarken özellikle THKP-C'nin atomize olmasına ve örgütsel olarak dağılmasına neden oldu. Sürekli ve güvenilir bir önderlik yoksunluğu sosyalist hareketin "devrimci" kanadında sonraki on yıl boyunca da esaslı olarak giderilemeyen bir önderlik bunalımına yol açtı.

Kızıldere katliamı ve ardından gelen idamlar, Türkiye'deki devrimci mücadeleyi derinden etkiledi. Onların kahramanca eylemleri, gençlerin gözünde birer efsaneye dönüşmelerine yol açtı

Türkiye’de İlk Uçak Kaçırma Eylelemi

12 Mart darbesini, Sinan Cemgil ve arkadaşlarının Nurhak’ta öldürölmesini, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yakalanmasını, Kızıldere katliamını kaygıyla izliyorlardı. Bunun için bir çıkış yolunu bulmaya çalışıyorlardı.

Türkiye tarihinde ilk uçak kaçırma eylemi 3 Mayıs 1972’de Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan’ın idamını önlemek ve dünya kamuoyunun dikkatini Türkiye’ye çevirmek için dört genç, dönemin tanımıyla dört “anarşist” yaptı. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) liderleri için Ankara-İstanbul seferini yapan uçağı Sofya’ya kaçırarak Aynullah Akça, Sefer Şimşek, Mehmet Yılmaz, Yaşar Aydın hedeflerine ulaşamadılar, idamları durduramadılar. Uçak kaçırma eylemi ile idamları durduramayacaklarını bilen gençler, aynı zamanda Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken’i de kaçırmayı planlamışlardı. Uçak kaçırıldı ancak Jandarma Genel Komutanını kaçırarak olan Hasan Ataol, Ergun Adaklı, Sefa Asım Yıldız ve Niyazi Yıldızhan, harekete geçmeden saldırıya uğrayınca kaçırma eylemi yapılamadı. Çıkan çatışmada Niyazi Yıldızhan yaşamını yitirdi. Komutan yaralandı.

Jandarma Genel Komutanına dün suikast yapıldı

Genel Komutanın suikastı, Ankara'da yapıldı.

Genel Komutanın suikastı, Ankara'da yapıldı.

Uçak kaçırma eylemini yapanlardan Aynullah Akça, “Bizim elimizde fazla bir koz kalmadı. İsteklerimizin yerine getirilmesi için 12 saat süre vermiştik. Bu süreyi bir kez daha uzattık. O gece Meclis sabaha kadar toplantı yaptı ama karar değişmedi...”

Uçak kaçırma eylemini yapan 4 kişi farklı örgütlerden olmasına rağmen THKO önderleri için hayatlarını sürgünde geçirmeyi, öldürülmeyi göze almışlar. Yaşar Aydın Türkiye İşçi Partisi, Sefer Şimşek THKO, Aynullah Akça THKP-C üyesi. Mehmet Yılmaz ise herhangi bir partiye üye değil ama sola sempatisi olan biri. Akça, “Kendi başına olsan da bir şey yapman gerekiyordu. Senin önder diye kabul ettiğin insanlar öldürülüyor, hakkında ölüm emri var. Uçak eylemini yapan dört kişi birbirimizi önceden tanıyorduk, hemşeriydik. Bu eylem kararını aldık. Sefer, bu düşüncemizi Denizlere ilettiler. Deniz Gezmiş, ‘Hazırlıklarınızı yapın, bizden haber bekleyin’ dedi”. 4 genç, Deniz Gezmiş’ten “Hazırlıklarınızı yapın” talimatının gelmesi üzerine, deneme uçuşları yapmışlar. Hayatlarında uçağa da ilk defa bu vesileyle binmişler. İdam kararının kesinleşmesinin ardından Deniz Gezmiş “Eylemi yapsınlar” diye haber gönderince, 3 Mayıs 1972’de Ankara-İstanbul seferini yapan Boğaziçi uçağını kaçırmışlar.

Havaalanında hiçbir arama yapılmaz, bilet gösterip uçağa binerler. Akça, o günü şöyle anlatıyor: “Uçak İstanbul boğazının üstüne gelince kaptan anons yaptı. Daha önce planladığımız şekilde Yaşar arkadaş ayağa kalktı, uçağın THKO adına kaçırıldığını duyurdu. Denizlerin örgütü adına kaçırmayı doğru bulduk. Kimse kıpırdamasın dedi. Biz de kalktık, silahları çektik; ben bombayı çıkarttım. Uçağın içinde kontrolü çok kolay sağladık. Uçağı Bulgaristan’a götüreceğimizi, nedeni de orada açıklayacağımızı söyledik. İndikten sonra uçağı neden kaçırdığımızı söyledik. Bulgarların temsilcileri geldi, taleplerimizi

söyledik. Türkiye Büyükelçisi zaten havaalanında bekliyormuş; o geldi. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnân'ın serbest bırakılıp bir uçakla Bulgaristan'a getirilmesini istedik. 12 saat süre verdik. Bizim esas beklentimiz başkaydı. Bu hareketle bir sonuç alınamayacağını biliyorduk, ama eş zamanlı başka bir eylem daha yapılacaktı. İkisi birleşince sonuç alabiliriz diye düşünüyorduk." Akça'nın söylediği diğer eylemi de bir grup THKO üyesi yapacaktı. Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'i kaçıracaklardı. Ancak eylem planlandığı gibi gitmedi ve kaçırma eylemi gerçekleştirilemedi. Çıkan çatışmada Eken yaralanırken, bir THKO üyesi de yaşamını yitirdi.

Sofya'da bir kulaklarının Ankara'daki bu eylemde olduğu anımsayan Akça, "Kaçırma olayını yapamamışlardı. Bizim elimizde fazla bir koz kalmadı. Bir kez daha süreyi uzattık. O gece Meclis sabaha kadar toplantı halindeydi. Kararlı olduğumuzu ispat etmek için artık uçtakileri öldürmemiz gerekiyordu. Öbür taraftan; Deniz Gezmiş bu duruma ne derdi diye düşünüyorduk. Deniz Gezmiş Anadolu'ya geçerken, polisler üzerine geliyor, elinde otomatik silah var, o durumda bile polisleri öldürmeye kıyamıyor. Ondan sonra Amerikalı çavuşu kaçırıyor; onu bile öldürmüyor. Biz ne yapalım! Uçtakilerin hepsi sivil masum insanlar. Birilerini öldürseydik Denizlerin bunu kabul etmeyeceğini biliyorduk. O dönemin hükümeti bundan faydalanabilirdi de. "Bunlar terörist, suçsuz insanları öldürüyor" propagandası yapabilecekti. Buna rağmen Denizleri bırakacakları da garanti değildi. Sivil olmayan tek kişi İnönü'nün oğluydu. Kaldı ki İnönü bütün grubuyla "idama hayır" oyu vermişti. Onun oğlunu öldürmek de doğru olmazdı. Bir kere daha uzattık. 36 saat oldu. Baktık bir sonuç alamayacağız. Basın toplantısı yaptık havaalanında. Durumu anlattık. Uluslararası ajanslardan gazetecilerde vardı. Katil hükümetin politik kararla üç genci idama götürdüklerini duyurduk, ama idamı durduramadık" diyor.

Cumhuriyet

4 Hava Korsanı Bulgarlara Teslim Oldu

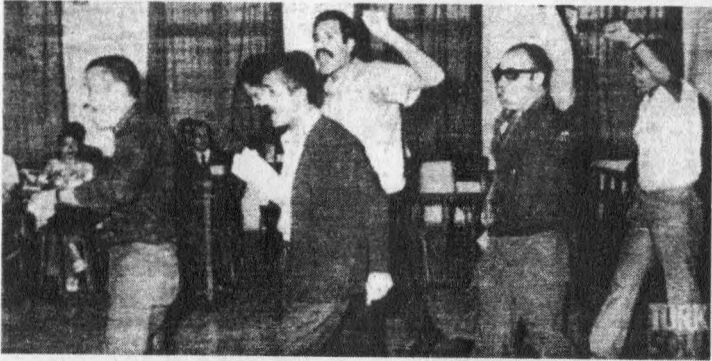
Gnl. Eken
silâhlı
saldırıya
uğradı

Avrasya kıtâları
saldırıya uğradı. Türkiye
Hava Kuvvetleri Komutanı
Gen. Eken, saldırıya uğradı

Avrasya kıtâları
saldırıya uğradı. Türkiye
Hava Kuvvetleri Komutanı
Gen. Eken, saldırıya uğradı

REHİNELER SERBEST BIRAKILDI

BÖLÜM 9

EK BİLGİLER

Deniz Gezmiş'in Devrim Gazatesine verdiği Röportaj

Atatürk'ün, "Tam bağımsızlık" ülküsünü kendilerine şiar edinen devrimci gençleri sindirmek için cinayet tedbirlerine kadar varan planlar yapıyor şu günlerde. Tertipçilerin baş hedeflerinden biri de gençliğin önde gelen liderlerinden Deniz Gezmiş, son olayları şöyle yorumladı:

Türkiye ekonomisi tam bir çıkmaz içindedir. Bunlara rağmen, bütçenin açığı 2,5 milyardır. Bu, tutucular koalisyonunun iflasını açıkça ortaya koymuştur. Tutucu güçler, egemenliklerini uzun süre devam ettiremeyeceklerini anlamış olmanın telaşı içindedir. Devrimci gençlik eylemini engellemek için tertiplere

girişmeleri bundandır. Fakat umduklarının tersi olmuş ve bu olaylar bizi daha örgütlü, daha disiplinli ve daha güçlü eylemlere hazırlamıştır. Tertipleriyle gençliği ordunun karşısına düştürmek hedefine ulaşamadıkları gibi, devrimci gençlik eylemi, Mustafa Kemal'ci zinde güçler saflarını birbirlerine kenetlemiştir. Mustafa Kemal adı, geniş öğrenci kitlelerinde daha fazla ağızdan ağıza dolaşır olmuş, forumlarda Bursa Nutku ve Gençliğe Hitabe tekrarlanmış ve bunlar uygulanmıştır. Emperyalistler ve işbirlikçileri, Gazi Mustafa Kemal'in çizgisinin geniş kitlelerde ve bütün zinde güçlerde yankılanmasından korkmuşlardır bugün.

- Gençlik eylemleri içinde önemli bir yerin var ve tutucu güçler senin okuldan atılmış olmanı sürekli istismar konusu ediyorlar. Bu durumda senin söyleyeceklerin neler?

Üniversite öğrenimi yapmak Anayasa'nın verdiği bir haktır. Öğrenci olarak devrimci mücadeleye katılmak ise, Mustafa Kemal'in bize yüklediği bir görevdir. Dünyanın bütün gericileri biraraya gelseler bu hakkımızı ve görevimizi elimizden alamayacaklardır.

- Mustafa Kemal'in gençliğe yüklediği devrimci görevler nelerdir, biraz daha açıklar mısın?

Türkiye ilk Kurtuluş Savaşı'ndan 50 yıl sonra tekrar yarı-sömürge durumdadır. Ve Kemalist bir Cumhuriyetin başına anti-Kemalist politikacılar geçmiştir. Politikacı, anti-Kemalist karşı devrim hareketine yeşil ışık yakmaktadır. Bu koşullarda gençlik, emperyalizme ve anti-Kemalist gidişe karşı verilen savaşta somut olarak ön safta bulunmaktadır. Elbette tarihi önderlik sorunu ayrı bir konudur. Bugün için gençlik, mümkün olduğu kadar geniş halk kitlelerini emperyalizme karşı mücadeleye katmak için devrimci eylemde bulunacaktır. Kemalist Dev-

rim tamamlanacak ve onun emperyalizmle çeliſen bütün milli sınıf ve tabakalara maledilmesi sağlanacaktır. Gençlik bütün Kemalist güçlerle yek vücut olmak zorundadır.

- Halk kitlelerini emperyalizme karşı mücadelele katmak için gençliğin dayanışma içinde bulunacağı Kemalist güçler kimlerdir?

Bugün Türkiye 'de Kemalist Devrim 'in bekçiliğini yüklenen güçler arasında başta ordu, 27 Mayıs 'ı yapan güçlerin önemli bir yeri vardır. Anti-Kemalist karşı devrim hareketine karşı gençlik bütün zinde güçlerle eleledir. Emperyalizmin işbirlikçileri gençlik ile öteki zinde güçlerin arasını açmak istemektedir. Fakat aynı inançta olan, yani emperyalizmi kovmuş, feodal unsurları tasfiye etmiş bir Kemalist Türkiye isteyen bu ilerici güçlerin arasını anti-Kemalist karşı devrimi tezgahlayanlar açmayı başaramayacaklardır.

- Emperyalizme karşı nasıl bir mücadele verilecektir?

Bugün Amerikan emperyalizmi saldırganlık yolunu seçmiştir. Buna karşı biz de, emperyalizmin parmağının bulunduğu her yerde ona karşı aynı silahlarla mücadele yolunu seçtik: tıpkı Mustafa Kemal 'in 50 yıl önce yaptığı gibi. Emperyalizm bugün millici güçleri tasfiye etmek için listeler hazırlamakta ve bütün kurumlarımıza elini uzatmaktadır. Bizse onları defterden sileli çok oldu. Milli kurumlarımıza uzanan elleri de kırmakta kararlıyız.

- Bazı çevreler bu görüşleri, “devrim yobazlığı” sayıyorlar. Bu sence nasıl açıklanabilir?

Devrimcilik demek halk dalkavukluğu demek değildir. Her şeyden önce devrimcilerin görevi halkın önünde gitmek, halkın

gerçek özlemleri için mücadele etmektir. Halk için düzen değişikliği isteyen gençliğe halk karşıdır gibi saçma bir iddiayla Kanlı Pazarları görmezlikten gelen ve gerçek devrimciyi yobazlıkla suçlamaya kalkışan tatlisu devrimciliğine özenmiş politikacı, aslında tutucu güçler koalisyonunun usta propagandalarının esiri olmaktadır. Politikacı, "halk kızar" diye, halk düşmanlarının uşaklığını yapmaktadır. Değirmenköy, Elmalı, Göllüce köyleri, davalarını desteklediğimiz bu topraksız köylüler bize hiç kızmadı, aksine gençliği bağrına bastı. Demir Döküm işçileri de öyle yaptı. Devrimci gençliği halkçı görünüp, egemen sınıflara göz kırpan tatlisu devrimcisi politikacı anlamaz ama işçi ve köylü anlar. Devrimci gençlik de onlara dalkavukluk etmez, gerçek kurtuluş yolunda onlarla birlikte mücadele eder. Hem egemen sınıflara göz kırpan oy goygoyculuğu, hem devrimcilik olmaz. Bugün bizi devrim yobazı olarak nitelendiren birkaç CHP yöneticisi Ortanın Solu tabanını temsil etmemektedir. Anti-Kemalist karşı devrimcilerin yanında yer alan bu birkaç yöneticiyle ortak bir mücadele söz konusu değildir. Fakat şuna inanıyoruz ki, tam bağımsızlık isteyen dürüst Ortanın Solu tabanı Kemalist bir Türkiye'nin kurulması için bizimle birlikte mücadele edecektir.

(Doğan Avcıoğlu'nun çıkardığı Devrim Gazetesi)

23 Aralık 1969 - Sayı: 10 - Sayfa: 2-7)

Açlık Grevleri

Deniz yaşadığı ve karşılaştığı bazı olayları kınamak amacıyla bir çok açlık grevi yaptı.

Temmuz 1969: İlk açlık grevini Filistin'e giderken Suriye'de bir süre tutuklu kaldığı cezaevinde yaptı.

21 Aralık 1969: İkinci açlık grevini, "Dürbünlü Tüfek" olayı nedeniyle tutuklandığı gün yapmıştır.

6 Nisan 1971: Hücreye konulduğu için yapmıştır. Açlık grevi üç gün sürdürölmüştür.

12 Ağustos 1971: 1961 Anayasası'nın değiştirilmesini kınamak amacıyla yapmıştır.

18 Nisan 1972: Ve son kez Ölüm orucuna başladı.

Ölüm orucuna gitme nedenleri özetle şunlardır:

Yapılan zamlar

1961 Anayasası'nın değiştirilmesi

Devrimcilerin katledilmesi

İşkenceler

Basına konulan sansür

Deniz'in Gözaltına Alınma, Tutuklanma Tarihleri ve

Yattığı Cezaevleri

31 Ağustos 1966 Çarşamba: Aynı gün serbest

19 Ocak 1967 Perşembe: Aynı gün serbest

22 Kasım 1967 Çarşamba: Aynı gün serbest

9 Mart 1968 Cumartesi: Sultanahmet Cezaevi; 2 Mayıs 1968 Perşembe günü serbest

30 Temmuz 1968 Salı: Sultanahmet Cezaevi; 21 Eylül 1968 Cumartesi serbest

1 Kasım 1968 Cuma: Aynı gün serbest

28 Kasım 1968 Perşembe: Sultanahmet Cezaevi; 17 Aralık 1968 günü serbest

2 Ocak 1969 Perşembe: Sultanahmet Cezaevi; 26 Ocak Pazar günü: Sağmalcılar Cezaevi'ne nakil, 22 Şubat Cumartesi serbest

19 Mart 1969 Çarşamba: Sağmalcılar Cezaevi; 31 Mart 1969 Pazartesi günü serbest

23 Eylül 1969 Cumartesi: Sağmalcılar Cezaevi; 25 Kasım 1969 Salı günü serbest

20 Aralık 1969 Cumartesi: Sağmalcılar Cezaevi, Bursa Cezaevi'ne nakil; 18 Eylül 1970 Cuma Günü serbest

17 Mart 1971 Çarşamba: Ankara Merkez Cezaevi, 15 Nisan 1971 Perşembe Kayseri Cezaevi'ne nakil. 21 Mayıs 1971 Cuma günü Ankara'ya geri getirildi ve Mamak 1 nolu Askeri Cezaevi'ne konuldu.

Deniz GezmiŖ Yusuf Aslan Ve HŖseyin İnan'ın İdamına Kimler Evet DemiŖti?

HŖseyin İnan, Deniz GezmiŖ ve Yusuf Aslan'ın da aralarında bulunduğu 26 sanıklı dava 16 Temmuz 1971'de Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başladı. Tuğgeneral Ali Elverdi'nin başkanlık ettiği mahkeme heyetinde Hâkim Albay Ahmet Tetik, Hâkim Yarbay Mehmet Turhan savcı ise Albay Baki Tuğ'du. İki ay 23 gün sonra davadan 18 kişinin idam kararı çıktı. Yasa gereği cezalarının infazı için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayı gerekiyordu. Meclis 11 Mart 1972 günü 53 ret, 6 çekimser, 238 kabul oyuyla GezmiŖ, İnan ve Aslan'ın idam kararlarını onadı. Kararlar, 17 Mart 1972 günü de Cumhuriyet Senatosu'ndan geçti.

İdam edilen bu üç genç milyonlarca insanın yüreğinde ölümsüzleşirken, idama 'evet' diyerek tarihin utanç sayfalarına adını yazdıran siyasetçiler kimlerdi? Dönemin meclis belgeleri, darbeci generalleri destekleyen askeri vesayetin kuklası siyasetçilerin işlediği insanlık suçunu ortaya koyuyor.

Üye sayısı: 450

Oy verenler: 323

Kabul edenler: 273

Reddedenler: 48

Çekimserler: 2

Oya katılmayanlar: 118

Açık üyelikler: 9

Kabul Edenler

Süleyman Demirel, Alparslan Türkeş, İsmet Sezgin, Nahit Menteşe, Hasan Korkmazcan, Oğuz Aygün, Necmettin Cevheri, Zeki Çelikel gibi isimlerin başı çektiği “ıdam oyları” Meclisteki sağ partilerden geldi.

ADANA: Cevdet Akçalı, Fazıl Güleç, M. Salahattin Kılıç, Melih Kemal Küçüktepepınar, Ali Cavit Oral, Emir H. Postacı, Kemal Satır, Ahmet Topaloğlu, Turgut Topaloğlu, Alpaslan Türkeş, Hüsamettin Uslu.

ADİYAMAN: M. Zeki Adıyaman, Ali Avni Turanlı.

AFYONKARAHİSAR: Hasan Dinçer, Hamdi Hamamcıoğlu, Ali İhsan Ulubahşi, Kazım Uysal.

AMASYA: Yavuz Acar, Salih Aygün.

ANKARA: Orhan Alp, Oğuz Aygün, Musa Kazım Coşkun, Orhan Eren, İ. Sıtkı Hatipoğlu, Mustafa Maden, H. Turgut Toker, Aydın Yalçın, Ferhat Nuri Yıldırım, Şerafettin Yıldırım, Mustafa Kemal Yılmaz.

ANTALYA: Hasan Akçalıoğlu, İhsan Ataöv, Süleyman Çiloğlu, Ömer Eken, Rafet Eker, Hasan Ali Gülcan.

ARTVİN: Mustafa Rona.

AYDIN: Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Fikret Turhangil.

BALIKESİR: İbrahim Aytaç, Cihat Bilgehan, M. Şükrü Cavdaroglu, Kemal Erdem, Ahmet İhsan Kırımlı, M. Nurettin Sandıkçioğlu, Osman Tarı.

BİLECİK: Ŗadi Binay.

BİNGÖL: Mehmet Sıddık Aydar, Mehmet Bilgin.

BOLU: Nihat Bayramoğlu, Halil İbrahim Cop, Ahmet Çakmak, M. Ŗükrü Kıyıkoglu.

BURDUR: A. Mukadder Çilodđu, Mehmet Özbey.

BURSA: Cemal K÷lahlı, Barlas K÷ntay, Ertuğrul Mat, Kasım Önadım, Mustafa Tayyar, Mehmet Turgut, Ahmet T÷rkel.

ÇANAKKALE: E. Kemal Bağcıoğlu, Zekiye G÷lsen, Mesut Hulki Ön÷r, Refet Sezgin.

ÇANKIRI: Nuretin Ok.

ÇORUM: Yakup Çağlayan, Kemal Demirer, Abdurrahman G÷ler, İhsan TombuŖ, Arslan TopçubaŖı.

DENİZLİ: Sami Arslan, Mehmet Emin Durul, Hasan Korkmazcan, Ali Uslu.

DİYARBAKIR: Hasan Değer, Behzat Eğiğli, Abd÷llatif Ensarioğlu, Necmettin G÷nenç, Sabahattin Savcı, Nazif Yıldırım.

EDİRNE: İlhami Ertem.

ELAZİĞ: Samet G÷ldoğan, Hayrettin Hanağası.

ERZİNCAN: H÷samettin Atabeyli.

ERZURUM: Sabahattin Aras, Turhan Bilgin, Rasim Cinisli, Rıfki DanıŖman, Naci Gacıroğlu, Cevat Önder.

ESKİŞEHİR: Mehmet İsmet Angı, Şevket Asbuzoğlu, Orhan Oğuz, Seyfi Öztürk, M. Şemsettin Sönmez.

GAZİANTEP: Ali İhsan Gögüş, İ. Hüseyin İnceoğlu, Mehmet Kılıç, Erdem Ocak, Mehmet Lütfi Söylemez.

GİRESUN: Mustafa Kemal Çilesiz, Nizamettin Erkmen, Hidayet İpek, Abdullah İzmen, İ. Kayhan Naiboglu, E. Emin Turgutalp.

GÜMÜŞHANE: Necati Alp, Mustafa Kahraman, Nurettin Özdemir, Ekrem Saatçi.

HATAY: Halil Akgöl, Talat Köseoğlu, Hüsnü Özkan, Ali Yılmaz.

ISPARTA: Ali İhsan Balım, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal.

İÇEL: Mazhar Arıkan, Kadir Çetin, Cavit Okyayuz, Turhan Özgüner.

İSTANBUL: İbrahim Abak, İsmail Arar, Sadettin Bilgiç, Ferruh Bozbeyli, İlhan Egemen Darendelioğlu, Tekin Erer, Nuri Eroğan, Orhan Cemal Fersoy, Hasan Güngör, Mustafa Fevzi Güngör, A. Şeref Laç, Osman Özer, Akgün Silivrili, İsmail Hakkı Tekinel, Naime İkbal Tokgöz, A. Turgut Topaloğlu, Hasan Türkay, Mehmet Yardımcı.

İZMİR: Şevket Adalan, Mustafa Akan, Şükrü Akkan, Muzaffer Fazlı Arınç, Burhanettin Asutay, Münir Daldal, Ali Nailli Erdem, İhsan Gürşan, Nihad Kürşad, Akın Özdemir, Orhan Demir Sorguç.

KARS: Latif Aktüzüm, İsmail Hakkı Alaca, Mustafa Doğan, Kemal Kaya, Veyis Koçulu, Osman Yeltekin.

KASTAMONU: Orhan Deniz, Sabri Keskin, Mustafa Toçular, Hasan Tosyalı.

KAYSERİ: M. Ŗevket Doğan, Turhan Feyzioğlu, Hayrettin Nakiboğlu, Vedat Ali Ŗzkan, Enver Turgut, Mehmet Türkmenoğlu.

KIRKLARELİ: Mehmet Atağn, Feyzullah arıkı, Hasan Korkut.

KIRŖEHİR: Cevat Eroğlu, Mustafa Kemal GneŖ.

KOCAELİ: Cevat Ademoeğlu, Vehbi Engiz, Sabri YahŖi.

KONYA: İrfan Baran, Bahri DaędaŖ, Mustafa Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycioğlu, Etem Kılıoeğlu, Baha Mdderrisoğlu, Tahsin Yılmaz Ŗztuna, Faruk Sükan, Vefa Tanır.

KÜTAHYA: Ahmet Fuat Azmioğlu, Ali Erbek, Mesut Erez, İlhan Aksoy.

MALATYA: Ahmet Karaaslan, İsmail Hakkı Ŗengler.

MANİSA: Ertuğrul Akça, Mustafa Orhan Daut, C. Selçuk GmŖpala, Hilmi Okçu, Vehbi Sınmaz, Kamil Ŗahinoęlu, Ŗnal Ŗakar.

MARAŖ: Atilla İmamoeğlu, Veysi Kadioğlu, M. Zekeriya KrŖad.

MARDİN: Esat Kemal Aybar, Abdülkadir Kermooğlu, Abdülkadir Ŗzmen, Abdürrahim Türk.

MUğLA: Adnan Akarca, Mualla Akarca, Ahmet Buldanlı, İzzet Oktay. **MUŖ:** Nimet Ağaoğlu, Kasım Emre.

NEVŖEHİR: Hsammettin BaŖer, Esat Kıratlıoeğlu.

NİğDE: M. Naci erezci, H. Avni Kavurmacioğlu, M. Nuri Domanoeğlu, Haydar Ŗzalp.

ORDU: Ata Bodur, Cengiz Ekinci, Hamdi Mağden, Kemal Şensoy.

RİZE: Erol Akçal, Hasan Basri Albayrak, Salih Zeki Köseoğlu.

SAKARYA: Nuri Bayar, Yaşar Bir, Güngör Hun, M. Vedat Önsal.

SAMSUN: Talat Asal, Mustafa Boyar, Doğan Kitaplı, Nafiz Yavuz Kurt, Hüseyin Özalp, Bahattin Uzunoglu, İsmet Yalçiner.

SİİRT: Zeki Çeliker, Mehmet Nebi Oktay.

SİNOP: Hilmi Biçer.

SİVAS: Enver Akova, Kadir Eroğan, Tevfik Koraltan, Yusuf Ziya Önder.

TEKİRDAĞ: Orhan Öztrak.

TOKAT: Hüseyin Abbas, İsmet Hilmi Balcı, Osman Hacıbaloglu, Mehmet Kazova, Reşit Önder, Yusuf Ulusol

TRABZON: Ahmet İhsan Birincioglu, Necati Çakıroğlu, Ekrem Dikmen, Selahattin Güven, Cevat Küçük, Ali Rıza Uzuner.

URFA: Mehmet Aksoy, Necmettin Cevheri, Mehmet Ali Göklü, Bahri Karakeçili.

UŞAK: Orhan Dengiz, M. Fahri Uğrasızoglu.

VAN: Mehmet Emin Erdinç, Kinyas Kartal, Fuat Türkoğlu, Mehmet Salih Yıldız.

YOZGAT: İsmet Kapısız, Turgut Nizamoğlu, Neşet Tanrıdağ.

ZONGULDAK: Fuat Ak, Ahmet Nihat Akın, Ahmet Güner, S. Tekin Müftüoğlu, Kevni Nedimoğlu.

REDDENLER

NİĞDE: Mevlüt Ocakçıoğlu.

ORDU: Ferda Güley.

SAKARYA: B. Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal.

SAMSUN: Yaşar Akal.

SİİRT: Adil Yaşa.

TEKİRDAĞ: Yılmaz Alpaslan.

TUNCELİ: Hüseyin Yenipınar.

UŞAK: Adil Turan.

ZONGULDAK: Bülent Ecevit, Kemal Okyay.

KAYSERİ: Tufan Doğan Avşargil, Mehmet Yüceler.

KIRKLARELİ: Beyti Arda.

KONYA: Mustafa Üstündağ.

MALATYA: Hakkı Gökçe, İsmet İnönü.

MANİSA: Muammer Ertem, Mustafa Ok.

MARAŞ: Mehmet Özdal.

MUĞLA: Ali Döğeri.

MUŞ: Nermin Neftçi.

EDİRNE: Cevat Sayın.

ELAZIĞ: Mehmet Aytuğ.

ERZİNCAN: Hasan Çetinkaya.

ERZURUM: Selçuk Erverdi.

İÇEL : Celal Kargılı.

İSTANBUL: Mehmet Ali Aybar, Hüseyn Dolun, Necdet Uğur,
Reşit Ülker, Lebit Yurdoğlu.

İZMİR: Şeref Bakşık, M. Hulusi Çakır.

KARS: Kemal Güven.

ADİYAMAN: Kemal Kırıkoğlu, Yusuf Ziya Yılmaz.

ANKARA: Kemal Ataman, İbrahim Cüceloğlu, A. Sakıp
Hiçerimez, Osman Soğukpınar, Yusuf Ziya Yağcı.

ARTVİN: Abdullah Naci Budak.

BİTLİS: Kenan Mümtaz Akışık.

BOLU: Kemal Demir.

BURDUR: Nadi Yavuzkan.

BURSA: Nail Atlı.

ÇANKIRI: Nuri Çelik Yazıcıoğlu.

ÇEKİMSER

ERZURUM: Gıyasettin Karaca.

SAMSUN: Nihat Kale.

Oya Katılmayanlar

ADANA: Ali Rıza Güllüoğlu, Şevket Yılmaz.

AFYON KARAHİSAR: Mehmet Rıza Çerçel, Şevki Güler, Süleyman Mutlu.

AĞRI: Abdülkerim Beyazıt, Nevzat Güngör, Kasım Küfrevi.

AMASYA: Vehbi Meşhur, Kazım Ulusoy.

ANKARA: Hüseyin Balan, Orhan Birgit, Sinan Bosna, Osman Bölükbaşı, Şinasi Özdenoğlu, Emin Paksüt, Suna Tural, Cengizhan Yorulmaz.

ANTALYA: Ömer Buyrukçu.

ARTVİN: Sabit Osman Avcı.

AYDIN: Kemal Ziya Öztürk, Mehmet Çelik, M. Kemal Yılmaz.

BALIKESİR: Salih Zeki Altınbaş, Mehmet Niyazi Gürer, Mevlüt Yılmaz.

BİLECİK: Mehmet Ergül.

BİTLİS: Abidin İnan Gaydalı.

BURSA: Sadrettin anga, İbrahim ktem.

ÇANAKKALE: Mustafa alıkoğlu.

ÇANKIRI: Hazım Dağlı, Arif Tosyalıoğlu.

ÇORUM: Cahit Angın, Ali Naki Ulusoy.

DENİZLİ: İlhan Açıkalin, Fuat Avcı, Hüdai Oral.

EDİRNE: Veli Gülkan.

ELAZIĞ: Ali Rıza Septioğlu.

ERZİNCAN: Sadık Perinçek, Naci Yıldırım.

ERZURUM: Fetullah Taſkesenlioęlu.

ESKİŒEHİR: B. Sıtkı Karacaſehir.

GAZİANTEP: Œinasi olakoğlu, Muhittin Sayın.

HATAY: Abdullah Cilli, M. Sait Reſa.

ISPARTA: Hüsamettin Akmumcu.

İÇEL: Hilmi Türkmen, etin Yılmaz.

İSTANBUL: Eſref Derinçay, İbrahim Elmalı, Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Orhan Kabibay, Rıza Kuas, Sezai Orkunt, Haydar zdemir, M. Kazım zeke, İlhami Sancar.

İZMİR: Coſkun Karagözoğlu, Talat Orhon, Œinasi Osma, Kemal nder, Ali Naki ner.

KARS: Turgut Artaç.

KASTAMONU: Muzaffer Akdoğanlı, Mehmet Seydibeylioğlu.

KİRŞEHİR: Mustafa Aksoy.

KONYA: Necmettin Erbakan, Sezai Ergun, Sadi Koçaş, Orhan Okay, Özer Ölçmen.

KÜTAHYA: Mehmet Ersoy, Kemal Kacar.

MALATYA: Mustafa Kaftan.

MANİSA: Veli Bakırlı, Süleyman Çağlar.

MARAŞ: M. Nejat Çuhadar, İbrahim Öztürk.

MARDİN: Şevki Altındağ, Seyfi Güneşan.

ORDU: Memduh Ekşi, Ata Topalolu, Orhan Vural.

RİZE: Sami Kumbasar.

SAMSUN: Kamran Evliyaoğlu, İlyas Kılıç.

SİİRT: Selahattin Oran.

SİNOP: Hilmi İşgüzar, Mustafa Kaptan, Tevfik Fikret Övet.

SİVAS: Vahit Bozatl, Hüseyin Çınar, Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangal, M. Kemal Palaoğlu, Mustafa Timisi.

TEKİRDAĞ: Nedim Karahalil, Mustafa Sabri Sözeri.

TOKAT: İsmail Hakkı Birler.

TRABZON: Mehmet Aslantürk Mehmet Ali Oksal, Ahmet Œener.

TUNCELİ: Kenan Aral.

URFA: Necati Aksoy, Vehbi Melik.

YOZGAT: İsmail Hakkı Akdoğan, Abdullah Baştürk, Celal Ahmet Sungur.

ZONGULDAK: Hüseyin Baytürk, Fevzi Fırat, Cahit Karakaş.

KISALTMALAR

AA: Anadolu Ajansı

AIESEC: İktisat ve Ticari İlim Yapan Öğrenciler Birliği

AID: Amerikan Yardım Örgütü

AITLA-ÖD: Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi Öğrenci Derneği

ANAP: Anavatan Partisi

AP: Adalet Partisi

AÜ-Ö: Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği

AÜ-TB: Ankara Üniversitesi Talebe Birliği

AÜ-YOTB: Ankara Üniversitesi Yüksek Okullar Talebe Birliği

BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

Dev-Genç: Devrimci Gençlik

Dev-Güç: Devrimciler Güçbirliği

DDD: Demokratik Devrim Derneği

DDKD: Devrimci Doğu Kültür Ocakları

DP: Demokrat Parti

DİSK: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

DÖB: Devrimci Öğrenci Birliği

DTCF: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

EMEP: Emek Partisi

EÜ-ÖB: Ege Üniversitesi Öğrenci Birliği

FDHKC: Filistin Demokratik Halk KurtuluŖ Cephesi

FKF: Fikir Kulüpleri Federasyonu

FKF-MYK: Fikir Kulüpleri Federasyonu Merkez Yürütme Kurulu

FKF-GYK: Fikir Kulüpleri Federasyonu Genel Yönetim Kurulu

HFTC: Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti

HÜ-ÖB: Hacettepe Üniversitesi Öğrenci Birliği

İAYTOTB: İstanbul AkŖam Yüksek Teknik Okullar Talebe Birliği

İLK-SEN: İlkokul Öğretmenleri Sendikası

İPSD: İşsizlik ve Pahalılıkla Savaş Derneği

İTLA: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi

İTÜ-ÖB: İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği

İTÜ-TOTB: İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okulu Talebe Birliği

İÜ-DTCF: İstanbul Üniversitesi DiŖ Fakültesi Talebe Cemiyeti

İÜ-İFTC: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti

İÜ-OFTC: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti

İÜÖB: İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği

İYTOTB: İstanbul Yüksek Teknik Okullar Talebe Birliği

MDD: Milli Demokratik Devrim

MGK: Milli Güvenlik Konseyi

MİT: Milli İstihbarat TeŖkilatı

M-L: Marksist-Leninist

ODTÜ-ÖB: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği

ODTÜ-SFK: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyalist Fikir Kulübü

PDA: Proleter Devrimci Aydınlik

PDK: Proleter Devrimci Kurultay

SBF: Siyasal Bilgiler Fakültesi

SD: Sosyalist Devrim

SDD: Sosyalist Demokrasi Derneği

SDDF: Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu

SGÖ: Sosyalist Gençlik Örgütü

SHP: Sosyal demokrat Halkçı Parti

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TCK: Türk Ceza Kanunu

Ti-Sen: Tiyatrocular Sendikası

TDGF: Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu

TDGF-MYK: Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu Genel Yönetim Kurulu

THKO: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu

THKP-C: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi

TİİKP: Türkiye İhtilalcı İşçi Köylü Partisi

TİP-GYK: Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu

TKP: Türkiye Komünist Partisi

TMGT: Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı

TMTF: Türkiye Milli Talebe Federasyonu

TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası

TÖDMF: Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu

TÜTÜS: Tütün Üreticileri Sendikası

ÜNAS: Üniversite Asistanları Sendikası

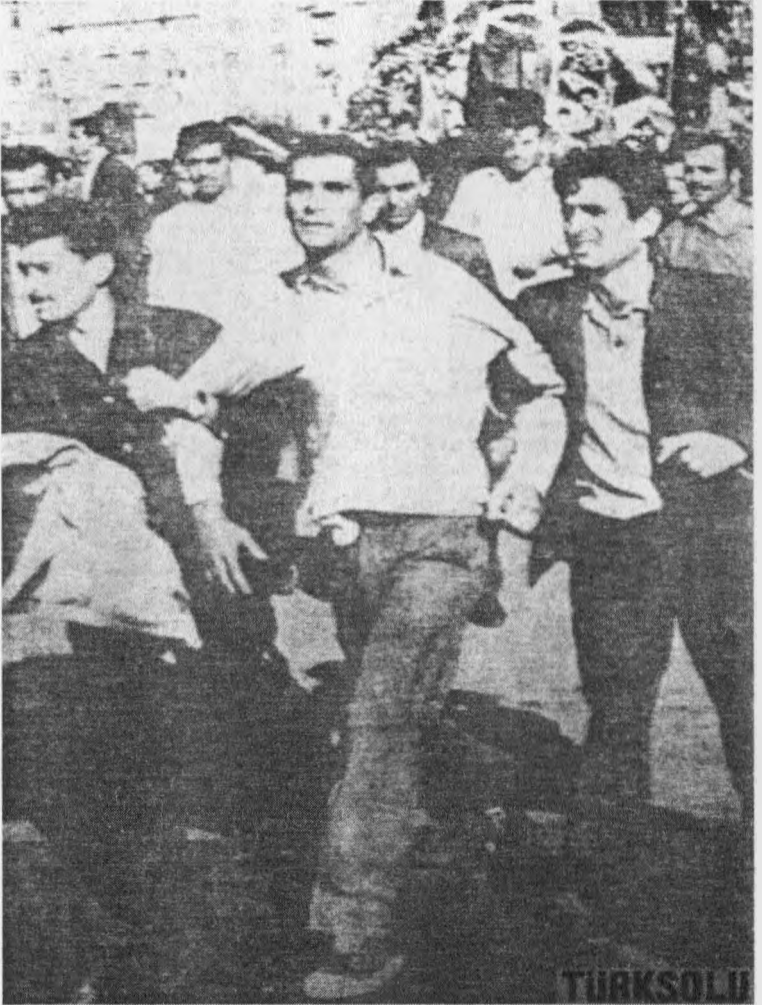
YİS: Yapı İşçileri Sendikası

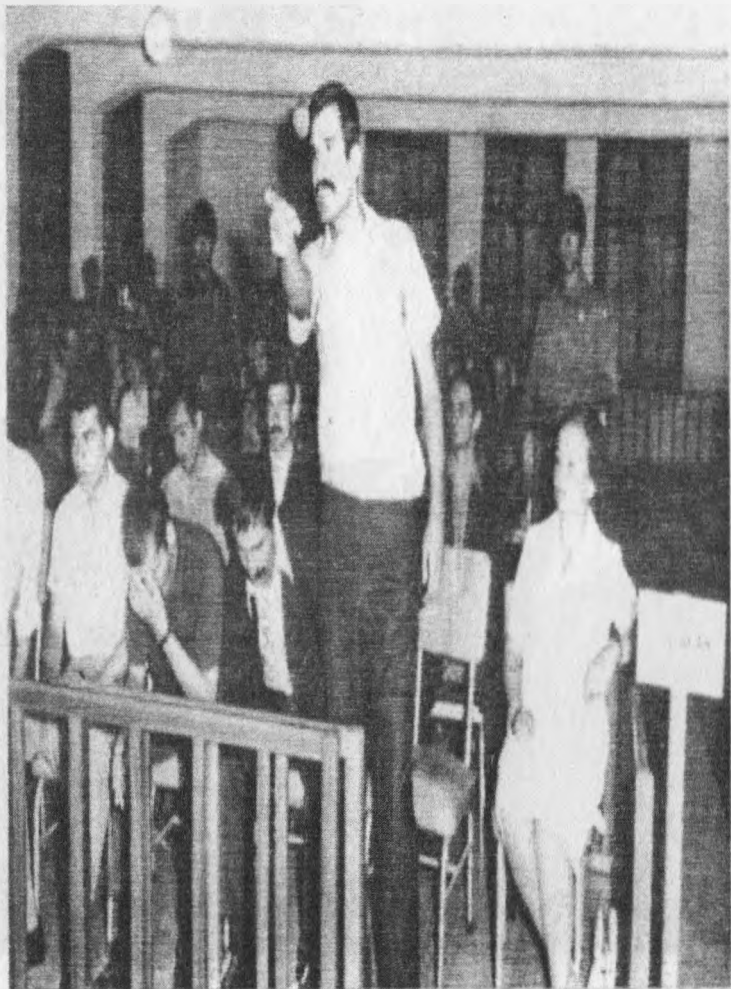
KAYNAKÇA

1. *Turgan Arınır-Sırrı Öztürk, İşçi Sınıfı-Sendikalar ve 15/16 Haziran, Sorun Yayınları, Şubat 1976.*
2. *Ürün Sosyalist Dergi, Yıl: 4, Cilt: 8, Sayı: 44, Şubat 78(Hülya Yeşil)*
3. *Darağacında Üç Fidan –Everest Yayınları*
4. *Deniz – Bir İsyanının İzleri-Turhan Feyizoğlu-Su Yayınları*
5. *Her Ağacın Gölgesi Denize Düşer Evrim Alataş-İletişim Yayınları*
6. *www.sosyalistplatformu.net*
7. *THKO Davası-Derleyen Halit Çelenk- 68'liler Birliği Vakfı Yayını*
8. *Türk Solu İnternet adresi*
9. *Devrimin Önsözü Deniz Gezmiş- Yeni Dönem Yayıncılık*
10. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi- Mustafa Yalçınar- İletişim Yayınları*
11. *Bir Dava İki Devrimci- Hüseyin Turhan- Güz Yayınları*
12. *Hürriyet gazetesi arşivi*

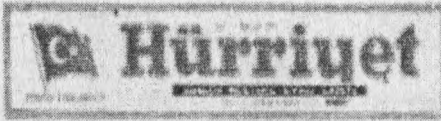

Banka soygunu
sanıklarından

Cihan Alptekin kiskıvrak yakalandı

Banka soygunu...

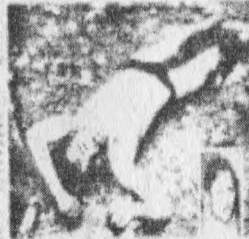
Herkes onu düşünüyor.

SİBEL NASIL KURTULUR?

VE

"Yapamaz Tundüğe ve arkadaşına
yakınlık, arkadaşınla baktırı."

SİNAN CEMGİL ile iki arkadaşı öldürüldü

14 yaşındaki Sibel'in
ameli arkadaşlığı
gelişmişlikleri
gözünde bulunduruldu

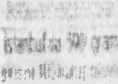
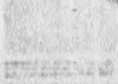

| SİBEL'in 51 saatlik esareti bitti

"Yaşamak güzel şey.."

Ani ve basit bir birlekle
eşkıyanın sürgününü gördü

CEVAHİR OLDU CAYAN YARALI

CEVAHİR, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.

CEVAHİR, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.

CEVAHİR, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.
BİR KİŞİ, 1948
YILI KİMLİĞİ
KAYIP OLAN
BİR KİŞİDİR.

"Bu gün ağrıya bir kâğıda koymadan
o kadar da evde ne baskılara verdiler.."

Cumhuriyet

88. <http://www.gutenberg.org/files/10000/10000-h/10000-h.htm>

Keywords: child sexual abuse; disclosure; social support

Paraglider 18 August 1940

Top Fakultesi öğrencileri de tüm gün

Three-Unit
 Bachelor's
 in Education

161. *Parahippocampus subellipticus* Dejean, 1865

Math Education

The model data displays are

Hukuk Fakültesi ve Rektörlük işgal edildi

00 - 10th Fl. Baykafkurnu
 11.1.14
 11.1.14
 11.1.14

Paris, alevler içinde bir gece geçirdi

Osteonema marginatum
baskın olarak açıldık

**Demirol
Kabartıcı
İdareleri
görüştü**

**Uç Belediye Başkanlığı
Seçimi iptal edildi**

Edward Kennedy hit on
seconds 2000 by old

Blasberg'in
durum
düzeltilir

[illegible]

Gemerek'te yakalandığı gece...

Deniz Gezmiş

Aslan Akyar

Dağlarımıza, şehirlerimize özgürlük gelsin ve ırmaklarımız özgürce aksın diye girdi bu acımasız hayat kavgasının içine. Ne ölümler ne zulümler gördü. Ama hiçbir zaman devrim mücadelesinden vazgeçmedi. İsyân bayrağını dikti, emperyalizme karşı direnişe geçti ve devrim mücadelesini verdi. İşçinin, köylünün, sömürülenin yanında yer aldı.

Son nefesine kadar, hiçbir çıkar gözetmeden halkının mutluluğu ve bağımsızlığı için savaştı, bunun için şerefiyle ölüme gitti...

www.ilyayayinevi.com.tr